

**GÜVENLİ KENT PLANLAMA İLKELERİ,
KENTSEL SUÇLARI ÖNLEME
KAPSAM VE YÖNTEMLERİ:
ANKARA KENTİ ÖRNEĞİ**

Erman AKSOY

**DOKTORA TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA
ANABİLİM DALI ADI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HAZİRAN 2011
ANKARA**

GÜVENLİ KENT

Erman Aksoy tarafından hazırlanan “Güvenli Kent Planlama İlkeleri, Kentsel Suçları Önleme Kapsam ve Yöntemleri: Ankara Kenti Örneği” adlı bu tezin Doktora tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Nevin GÜLTEKİN

Tez Danışmanı, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, GÜ

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği ile Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Feral EKE

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, GÜ

Yrd. Doç. Dr. Nevin GÜLTEKİN

Tez Danışmanı, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, GÜ

Prof. Dr. Tansı ŞENYAPILI

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, ODTÜ

Prof. Dr. Zuhale ÖZCAN

Mimarlık Anabilim Dalı, TOBB ETÜ

Doç. Dr. Özlem GÜZEY

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, GÜ

Tarih: 17/06/2011

Bu tez ile G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu Doktora derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Bilal TOKLU

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Erman AKSOY

GÜVENLİ KENT PLANLAMA İLKELERİ, KENTSEL SUÇLARI ÖNLEME KAPSAM VE YÖNTEMLERİ: ANKARA KENTİ ÖRNEĞİ

(Doktora Tezi)

Erman AKSOY

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Haziran 2011

ÖZET

Kentte güvenlik endişelerini oluşturan farklı etmenler söz konusudur. Küreselleşme sürecindeki evrensel ölçekten kentsel ölçeğe kadar radikal değişimlerin, güvenliğe karşı tehditleri arttırdığı bilinmektedir. Bu süreçte insan hareketliliğinin kolaylaşmasıyla, kentler ve/veya kent bölgeleri, nüfusun hızla artması ve değişmesiyle sosyal kontrolün azaldığı mekânlara dönüşmektedir. Bu olgu, topluma ve kente karşı işlenen suçları tetiklemektedir. Diğer bir deyişle, 21. yüzyıla girerken kentlerin en önemli sorunu, geçmişinde de olduğu gibi güvenliğin sağlanmasıdır. Ancak günümüze değin, “güvenli kent”, sadece kavramsal olarak sağlıklı kent teorileri içerisinde açıklanmış ve kent planlamada ilke ve esasları tanımlanmamıştır.

Bu nedenle bu tez çalışmasında; güvenli kent oluşumunda suçların önlenmesi, öncelikli araç olarak ele alınarak kent planlama kapsamında tanımlanmaktadır. Bu ele alışta, suç ve şiddetin oluşumunda, kentsel ölçekte koruma-yaşatmada başarısızlık nedeniyle negatif (olumsuz) yönde ayrışan ya da terk edilerek dışlanan “kentsel sit alanları”, kent merkezi niteliğine bağlı olarak öncelikli alan kabul edilmiştir. Bu yönlenme ile suçun hareketliliği ve yer’e göre değişkenliği dikkate alınarak, çalışma alanı (Ankara-Ulus Geleneksel Kent Merkezi)

üzerinde, öncelikle suç coğrafyası ile kentsel arazi kullanımı diğer bir deyişle fiziksel mekan niteliğinin ilişkisi kurulmuştur.

Böylece, suç coğrafyası yardımıyla kentsel suçları önlemenin kapsam, yöntem ve teknikleri belirlenerek “güvenli kent planlama ilkeleri” hem literatüre katkı hem de uygulamada güvenliğin sağlanmasında yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Bilim Kodu : 801.1.077

Anahtar Kelimeler : Güvenli Kent Planlama, Kent Güvenliği, Coğrafi Bilge Sistemleri, Suç Coğrafyası, Geleneksel Kent Merkezi, Ankara

Sayfa Adedi : 237

Tez Yöneticisi : Yrd. Doç. Dr. Nevin GÜLTEKİN

**SAFE CITY PLANNING PRINCIPLES, COMPREHENSION AND
METHODS OF URBAN CRIME PREVENTION:
THE CASE OF THE CITY OF ANKARA
(Ph.D. Thesis)**

Erman AKSOY

**GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
Haziran 2011**

ABSTRACT

Different factors that constitute security concerns in the city are in question. It is accepted that radical changes within the globalization process, from the global to the urban scale, increase the threats against security. In this process, with human mobility becoming easier, cities and/or urban districts transform into areas where social control is lessened, due to the rapid increase and change in population. This concept triggers the crimes committed against the society and the city. In other words, at the turn of the 21st century, the most significant problem of the cities is, as it was in the past, to ensure security. Nevertheless, until today, the “safe city” has only been discussed conceptually as a part of healthy city theories, and its principles and basics within city planning have not been defined.

To this end, in this thesis study, the prevention of crimes in the formation of the safe city is addressed as the primary tool and defined within the scope of city planning. In this approach, “protected urban areas,” which are negatively dissociated due to failure in conservation-sustenance and/or alienated due to abandonment at the urban scale, are accepted as priority areas in relation to their being urban centers. With this orientation, the relation between crime

geography and urban land utilization, or, to put it differently, physical space quality, has been established upon the study area (Ankara-Ulus Traditional City Center), by taking into consideration the mobility of crime and its variability according to location.

As such, the scope, methodology and techniques of preventing urban crimes have been determined with the help of crime geography, and it is believed that the “principles of safe city planning” will not only contribute to the literature but will also be directive in ensuring security in practice.

Science Code : 801.1.077

Key Words : Safe City Planning, City Security, Geographical Information Systems , Geography of Crime, Traditional City Center, Ankara

Page Number: 237

Adviser : Assist Prof. Dr. Nevin GÜLTEKİN

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca sabrı, değerli yardımları ve katkılarıyla beni yönlendiren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nevin Turgut GÜLTEKİN'e, jüri üyelerim Prof. Dr. Feral EKE ve Prof. Dr. Tansı ŞENYAPILI'ya, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme ve bu çalışmanın oluşum sürecinde destek olan eşim Gülsüm AKSOY'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiii
RESİMLERİN LİSTESİ	xv
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xviii
1. GİRİŞ	1
2. TEZİN KAPSAMI VE YÖNTEMİ	11
2.1.Amaç; Güvenli Kent Ajandası	14
2.2. Tezin Özgün Değeri	17
2.3. Çalışma Alanı Seçim Ölçütleri	19
2.4. Yöntem, Araçları ve Aşamaları.....	25
2.4.1. Suç verilerinin toplanması.....	28
2.4.2. Suç türlerinin sınıflandırılması.....	30
2.4.3. Suç verilerinin analizi ve suç haritaları.....	31
2.4.4. Alan çalışması, programlanması ve değerlendirilmesi	35
3. KAVRAMLAR VE İLGİLİ TEORİLER	41
3.1. Suç.....	43
3.2. Suçu Açıklamaya Çalışan Teoriler.....	44

Sayfa

3.2.1. Geleneksel suç ekolojisi teorileri	47
3.2.2. Erken suç ekolojisi teorileri	52
3.2.3. Yeni suç ekolojisi teorileri	55
3.2.4. Suç ekolojisi teorilerinin değerlendirilmesi	61
3.3. Kentte Suç ve Etkenleri.....	65
3.3.1. Yoksulluk	66
3.3.2. Toplumsal değişme	67
3.3.3. Kentleşme ve kentleşmeye bağlı değişimler	71
3.3.4. Kentlileşememe.....	75
3.3.5. Korku faktörü	79
3.3.6. Kentsel mekanın suça yönelik potansiyeli	81
4. TÜRKİYE’DE KENTSEL SUÇ VE ŞİDDETİN OLUŞUM ETKENLERİ	86
4.1. Yoksulluk ve Kentsel Yoksulluk	92
4.2. Kentleşme ve Kentlileşememe	94
4.3. Kentsel Mekanda Çöküntü ve Mekansal Damgalanma (Suç Odakları).....	99
4.4. Kentsel Koruma Alanlarında Fiziksel ve Sosyal Çökme.....	101
5. ANKARA ALTINDAĞ İLÇESİ ANAFARTALAR VE DEMİRFIRKA POLİS KARAKOLLARI MINTIKA ALANLARINDA SUÇ VE ŞİDDET, TÜR VE DAĞILIMI, KENTSEL MEKANLA İLİŞKİSİ.....	103
5.1. Alanın Kentsel Konumu ve Tarihsel Önemi.....	105
5.2. Alanın Çöküntü Bölgesine Dönüşme Süreci.....	107
5.2.1. Kent planlamanın rolü.....	109
5.2.2. Kentsel sit alanlarında çöküntü	115

Sayfa

5.3. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntika Alanında Suç ve Mekan Etkileşimi	131
5.3.1. 2009 Yılı son altı ayına ait suç olaylarının dağılımı	134
5.3.2. Suç türlerine göre kentsel suçların mekansal analizi	139
5.4. Suç ve Mekan Etkileşimi: Suç Coğrafyası.....	182
6. SONUÇ SUÇU ÖNLEMeye İLİŞKİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE KENT PLANLAMA.....	192
6.1. Yer'e Özgü Kentsel Suç ve Türlerinin Mekansal Yapı İlişkisi.....	192
6.2. Suç Deseni Teorisine Göre Kentsel Alanın Değerlendirilmesi.....	197
6.3. Güvenli Kent Planlama İlke, Yöntem ve Araçları	198
KAYNAKLAR	208
EKLER.....	218
EK-1 Ankara'nın Demografik Yapısı	219
EK-2 2006 Yılı İllere Göre Türkiye'de Suç Olaylarının Dağılımı	220
EK-3 Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler	221
EK-4 Ankara Büyükşehir Belediyesinin Uyguladığı/Uygulayacağı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projeleri	229
EK-5 Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntika Alanındaki 2006-2009 Yılları Arasındaki Suç Olaylarının Yıllara Göre Dağılımı	231
ÖZGEÇMİŞ	235

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Tez Çalışmasının Akış Şeması.....	26
Çizelge 2.2. Alan Çalışmasının Kapsamı, Yöntem ve Araçları.....	28
Çizelge 3.1. Yeni Suç Ekolojisi Teorileri	63
Çizelge 4.1. Türkiye’de Kentleşme Oranları ve Hükümlü Sayısı.....	97
Çizelge 5.1. Çalışma Alanında Uygulanacak Suç Analizi Yöntemi.....	103
Çizelge 5.2. Alan Çalışması	104
Çizelge 5.3. Suç Türleri ve Gruplaması	135
Çizelge 5.4. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayına Ait Suç Türlerinin Zaman Aralığındaki Dağılımı (%).....	139
Çizelge 5.5. Haftanı Günlerine Göre Suç Türlerinin Dağılımı	185
Çizelge 6.1. Suç Türlerine Göre Suçun Yoğunlaştığı Bölgeler ve Bu Bölgelerdeki Suç İşleme Davranışı	193
Çizelge 6.2. Suç Türlerine Yer’e Özgü Güvenli Kent Planlama İlke, Yöntem ve Araçları	199

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Kentsel Suç ve Şiddetin Oluşum ve Çözüm Süreci	6
Şekil 1.2 Kentsel Güvenliği Etkileyen İçsel ve Dışsal Etmenlerin Nedenleri	9
Şekil 2.1. Çalışma Alanı Ankara Altındağ İlçesi Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanı	22
Şekil 2.2. Alan Çalışması	24
Şekil 2.3. Hotspot (Suç-etki) Analizi Özellikleri	33
Şekil 2.4. Kernel Analizi	34
Şekil 2.5. Suçun Oluştığı Bölgeler	36
Şekil 2.6. Suç Analizleri ve Kentsel Arazi Kullanımı Çakıştırılması	38
Şekil 3.1. Suçu Açıklamaya Çalışan Teoriler	47
Şekil 3.2. Nokta Haritalaması (Pin Mapping)	51
Şekil 3.3. Suç Üçgeni	57
Şekil 3.4. CBS'ye Dayalı Suç Haritalaması ve Veri Girişi	61
Şekil 3.5. Çevresel Kriminolojinin Teorik Çerçevesi, Uygulama Araçları ve Teorilerin Odak Noktaları	62
Şekil 4.1. Türkiye'de Kentleşme ile Kenttin Güvensizliğinde (Suç ve Şiddetin Oluşumunda) Belirleyici Olan (İçsel ve Dışsal) Faktörler	87
Şekil 5.1. Ulus Tarihi ve Kültürel Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	123
Şekil 5.2. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2008 Yıllı Öncesi ve Sonrası Mala Karşı Suç Olaylarının Karşılaştırılması	133
Şekil 5.3. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2008 Yıllı Öncesi ve Sonrası Şahsa Karşı Suç Olaylarının Karşılaştırılması	134

Şekil	Sayfa
Şekil 5.4. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayına Ait Suçların Dağılımı	136
Şekil 5.5. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayına Ait Faili Meçhul Suç Olaylarının Suç Türlerine Göre Dağılımı	136
Şekil 5.6. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009Yılı Son Altı Ayına Ait Faili Belli Suç Olaylarının Suç Türlerine Göre Dağılımı	137
Şekil 5.7. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayına Ait Suç Olaylarının Zaman Dağılımı	138
Şekil 5.8. Suç Olaylarının Failli Belli Olup Olmamasının Zaman Dağılımı	186

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 5.1. Fiziksel Yoksulluğun Göstergesi, Çalışma Alanında Tescilli Sivil Mimari Örnekleri	129
Resim 5.2. Harabe Halindeki Konutlar	130
Resim 5.3 Ulus Meydanı.....	144
Resim 5.4 Anafartalar Caddesi	144
Resim 5.5 Hacı Bayram ve Çevresi Konut Alanları	145
Resim 5.6 Ankara Kalesi Kaleiçi Sokak	146
Resim 5.7 Kale ve Çevresi Konut Alanları.....	146
Resim 5.8 Rüzgarlı Sokak ve Çevresi İş Alanları.....	151
Resim 5.9 Talatpaşa Bulvarı Çevresi Kamu Kurumları.....	151
Resim 5.10 Ulus Meydanı ve Çevresi Ticaret Birimleri.....	152
Resim 5.11. Ulus Meydanı ve Çevresi Metruk Alanlar	154
Resim 5.12 Rüzgarlı Sokak Çevresi Ticaret Alanları	159
Resim 5.13 Ulus Meydanı ve Çevresindeki Yoğun Kentsel Kullanımlar	163
Resim 5.14 Anafartalar Polis Karakolu'nun Olduğu Bölge, Bar, Pavyon ve Birahaneler	175
Resim 5.15 Hacı Bayram ve Çevresi Kentsel Dönüşüm Alanı ve Dolmuş Durakları	178
Resim 5.16 Ulus ve Çevresindeki Bar ve Eğlence Mekanları	178
Resim 5.17 Rüzgarlı Sokak ve Çevresindeki Bar ve Eğlence Mekanları	178

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 5.1. Cumhuriyet Dönemi Sonrasında Ankara Kent Planları	108
Harita 5.2. 1980 Yılında Kabul Edilen Sit Sınırları	116
Harita 5.3. Ulus Tarihi Kent Merkezi Düzenleme Projesi (1987)	118
Harita 5.4. Çalışma Alanı Kentsel Arazi Kullanımı	127
Harita 5.5 Anafarta ve Demirfırka Polis Karakollarının Çalışma Alanındaki Yeri.....	132
Harita 5.6. Yankesicilik Suçu Yoğunluk Analizi.....	142
Harita 5.7. Yankesicilik Suçu Etki Alanı Analizi	143
Harita 5.8. Evden Hırsızlık Suçu Yoğunluk Analizi.....	148
Harita 5.9. Evden Hırsızlık Suçu Etki Alanı Analizi	149
Harita 5.10. İşyerinden Hırsızlık Suçu Yoğunluk Analizi	153
Harita 5.11. İşyerinden Hırsızlık Suçu Etki Alanı Analizi.....	155
Harita 5.12. Otodan Hırsızlık Suçu Yoğunluk Analizi	157
Harita 5.13. Otodan Hırsızlık Suçu Etki Alanı Analizi.....	158
Harita 5.14. Oto Hırsızlığı Suçu Yoğunluk Analizi.....	161
Harita 5.15. Oto Hırsızlığı Suçu Etki Alanı Analizi	162
Harita 5.16. Dolandırıcılık Suçu Yoğunluk Analizi.....	164
Harita 5.17. Dolandırıcılık Suçu Etki Alanı Analizi	165
Harita 5.18. Mala Zarar Verme Suçu Yoğunluk Analizi	167
Harita 5.19. Mala Zarar Verme Suçu Etki Alanı Analizi.....	168
Harita 5.20. Tehdit+Hakaret Suçu Yoğunluk Analizi.....	170

Harita	Sayfa
Harita 5.21. Tehdit+Hakaret Suçu Etki Alanı Analizi	171
Harita 5.22. Taciz Suçu Etki Alanı Analizi.....	173
Harita 5.23. Taciz Suçu Etki Alanı Analizi.....	174
Harita 5.24. Yaralama Suçu Etki Alanı Analizi.....	176
Harita 5.25. Yaralama Suçu Etki Alanı Analizi.....	177
Harita 5.26. Diğer Suçların Yoğunluk Analizi	180
Harita 5.27. Diğer Suçların Etki Alanı Analizi	181
Harita 5.28. Haftanın Günlerine Göre Suç Yoğunluğu Dağılımı.....	183
Harita 5.29. Çalışma Alanındaki Suç Olayları Sentezi	187
Harita 6.1. Suç Yoğun Bölgeler	192
Harita 6.2. Çalışma Alanında Suç Yeni Ekolojisi Teorisinin Suç Deseni Analizi	197
Harita 6.3 Güvenli Kent Planlama İlkelerinin Çalışma Alanına Uygulanması (Şematik)	205

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklama

CBS

Coğrafi Bilgi Sistemleri

TCK

Türk Ceza Kanunu

TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

İlgili yazın incelendiğinde, kent güvenliğinin sağlanmasında “kent planlamanın etkinliğinin” tartışıldığı, “güvenli kent planlama yaklaşım”ının söylem ve/veya kavramsal düzeyde olduğu, ilke ve tekniklerinden söz edilmediği hatta uygulamaya yönelik olmayan değerlendirmelerle tanımlanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle 21. yüzyılda küresel ve yerel ölçeklerde öncelik kazanan “kent güvenliği” tezin temel sorusu olarak tanımlanmıştır.

Bu yaklaşımla, tez konusunun sınırları güvenli kent olarak belirlenmiştir. Suç ve şiddet azaltıcı ve önleyici politikalar ile güvenli kentin oluşturulması mümkün görülmektedir. Bu politikaların geliştirilmesi uygulamaya geçirilmesinde, analitik yöntemler ve suç tahmin modelleri ile suçun kentsel mekanda ve zamanda dağılımının açıklanması büyük önem taşımaktadır. Ancak, suçun kentsel mekanda dağılımının arazi kullanımı ile ilişkilendirilmesine yönelik yöntemler belirsizdir. Bu konuda, mekansal tabanlı ve kentteki belirli mekan ve çevre koşullarının, suç ya da suçu teşvik eden olayların oluşmasında temel faktör olduğunu savunan, mekana odaklı “yeni suç ekolojisi kuramları” [Schneider, Kitchen, 2002; Eck, 1998 içinde Eck, Weisburd, 1995] kent planlama kapsamında yeniden değerlendirilerek ya da test edilerek, güvenli kent oluşumuna ilişkin teori(ler) ve uygulama modelleri geliştirilebilir.

Türkiye’de yeni başlayan ve giderek artan “yeni suç ekolojisi kuramları”nı temel alan suç haritalaması, analizi ve tahmin modellemesi; doğru ve güvenilir veriler ile mümkün olmaktadır [Erdoğan, Düzgün, 2003]. Bu verilerin temel özelliği bilgisayar ortamında tutulacak şekilde yapılandırılmış (olaylar, zanlılar ve/veya mağdurlar vb.) ve konumsal bilgilerinden oluşmalarıdır. Suçların mekansal ve zamansal dağılımındaki farklılıklar, batı ülkelerinde son birkaç yüzyıldır [Whitt, 2001], Türkiye’de de giderek artan bir ivmeyle son yıllarda sosyoloji, kriminoloji ve kent planlama başta olmak üzere birçok disiplinin ilgi odağı olmuştur [Erdoğan, Düzgün, 2003]. Ancak bu yöndeki çalışmalar, olanaklar ölçüsünde kronolojik dizinde, suç tespiti, suç odaklarının kentsel ölçekte mekansal dağılımı, suç türlerinin analizi ve

bazı tahminlerden öteye geçememiştir. Diğer bir deyişle, akademik ve emniyet teşkilatının bu çalışmaları, suç ve şiddet azaltıcı ve önleyici nitelikte olmayıp, sadece işlenmiş suçun tespitini kapsayan suç haritalaması düzeyindedir.

Günümüzde; kolay erişilebilir bilgisayar destekli haritalama ve mekansal analitik teknikler, yalnız suç haritalaması konusundaki çalışmalara ilginin artmasını sağlamakla kalmayıp [Weisburd, McEven, 1998], aynı zamanda suçun ekolojik özelliklerinin yeni birçok analizine de imkan tanımaktadır [Anselin ve ark., 2000]. Batı ülkelerinde özellikle son yirmi yıl, Türkiye’de ise yeni kullanılmaya başlanan “yeni suç ekolojisi kuramları”nın temel alındığı suç haritalaması, bu tez çalışmasında suç odaklarının tespitine dayandırılarak ve kentsel ölçekte mekansal dağılımı ve konumunu belirlemede kullanılacaktır.

1980’li yıllardan başlayarak, suçun mekan ve zamandaki dağılımlarını inceleyen ekolojik kuramlarla ilgili araştırmaların çoğu; olayların gerçekleştiği yerdeki halkın sosyal durumunun kişileri zanlı olmaya yönelttiği tezini savunan, zanlılara odaklı “geleneksel suç ekolojisi kuramları” yerine, mekansal tabanlı ve kentteki belirli mekan ve çevre koşullarının olayların oluşmasında temel faktör olduğunu savunan olaylara/mekana odaklı “yeni suç ekolojisi kuramları”na, diğer bir deyişle ‘çevresel kriminoloji’ye dayanmaktadır [Schneider, Kitchen, 2002; Eck, 1998 içinde Eck, Weisburd, 1995].

“Yeni suç ekolojisi kuramları”nın yeni teknoloji ve tekniklerle beraber kullanıldığı bu süreçte; “nokta haritalaması” (pin mapping) ve bu haritaya bakılarak yapılan, bütünsel ve istatistiksel olmayan yorumlar yerini; olaylar, zanlılar ve/veya mağdurlar, vb. verilerin Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) aracılığıyla haritalanmasına [Wu, 2001] ve bu ortam ile desteklenen suç analizi yöntemleri ile irdeleyerek [Düzgün, Erdogan, 2003] yorumlanmasına bırakmaktadır.

“Yeni suç ekolojisi kuramları”; suçların yasal durumlarını, zanlı/zanlılarını, mağdur/mağdurlarını; mekanın ve yerin rolünü; zaman, konum ve suçun özellikleri kapsamında ele almaktadır [Brantingham, Brantingham, 1991]. Bu çerçevede suç

haritalaması çalışmaları, CBS ortamında olayların, zanlıların ve/veya mağdurların mekansal dağılımına ve bunların zamanı da içeren verilerine ve bu her iki veri tipinin de analizine yoğunlaşmaktadır. Böyle bir CBS veritabanının oluşmasındaki konumsal (adres/koordinat olarak) bileşen; olay, zanlı/zanlılar ve/veya mağdur/mağdurların; çoğunlukla yere konumlandırma adı verilen ve tablosal adres verisinden CBS ile mekansal nokta verisi elde etme işlemi [Boba, 2001 içinde COPS, 2000] olarak tanımlanan bir yöntemle mekana yerleştirilmelerini kapsamaktadır. Bu işlemin orijinali suç ekolojisi çalışmalarında bilgisayarın yaygınlaşmasından önce kullanılan bir yöntem olan “nokta haritalaması”na dayanmaktadır. CBS veritabanının bileşenini ise, haritalanan her bir olayın, zanlı/zanlıların ve/veya mağdur/mağdurların nokta verisi ile bağlantılı bir çizelgede yer alan her türlü rakam, metin, vb. veriler ile bu çizelge aracılığıyla açılabilen her türlü resim, grafik, vb. veriler oluşturmaktadır.

Bu tez çalışmasında, bilgisayar destekli suç haritalaması sonrasında analizleri, kentsel coğrafyada arazi kullanımları, arazi değerleri, ekonomik göstergeler ve yere özgü toplumsal özellikler birlikte değerlendirilerek, arazi kullanım kararlarının suçu azaltma ve önlemedeki etkinliğine dayalı olarak güvenli kentlerin oluşturulması için güvenli kent planlama ajandası oluşturulacaktır.

Geleceğin Ortak Sorunu: Güvenlik

Güvenlik, toplum yaşamında, yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi, emniyet anlamına gelmektedir. Son on yılda, küresel tehdit ve riskler nedeniyle, güvenlik ulusal ve uluslararası boyutlarda yeniden içeriklendirilmeye başlanmıştır. Küresel baskılarla ve devletlerin kendi sınırları içindeki silahlı çatışmaların tırmanmasıyla birlikte, uluslararası toplum, yerel çatışmalar ve toplumsal şiddet, yoksulluk ve işsizlik, örgütlü suç ve terörizm, insan hareketleri ve toplu zorunlu göç gibi konular da dahil yerel asayiş problemlerinin artması gibi diğer istikrarsızlık kaynakları nedenleriyle, güvenlikle daha fazla ilgilenilmektedir.

Yerinden edilmiş kişilerin içinde bulundukları yoksunluk, sadece büyük bir insan hakları felaketi değil, aynı zamanda, Birleşmiş Milletler eski genel sekreteri Kofi Annan'ın da belirttiği gibi, uluslar arası ilgi gerektiren siyasi ve güvenlik odaklı bir sorun haline gelmiştir [Annan, 1998]. Ülke sınırları içerisinde istikrarsızlığa yol açan yerinden edilme, çözümsüz kaldıkça sınırları aşp bölgesel istikrara da zarar verebilir.

Bu gelişmede, kentler, nüfus artışıyla sosyal kontrolün azaldığı mekanlara dönüşmektedir. Dolayısıyla kentlerde, topluma ve kente karşı işlenen suçlar dikkati çeker hale gelmektedir. Yoksullukla eşdeyişle bireyin ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabilecek maddi imkanlara sahip olmamasıyla, ekonomik temelli kente karşı suç ve şiddet olayları giderek artmaktadır. Bu konuda bilimsel araştırmalarla birlikte ekonomik tedbirlerin artırılması yönünde çabalar süregelmektedir. Ancak, kentleşmenin getirdiği nüfus baskısı ile birlikte değerlendirilen kentlerdeki yoksul(luk)ların mutlak sayılarındaki artış, tek başına kentsel güvenliği tehdit eden faktör olarak düşünülmemektedir [Dursun, 1999]. Kent güvenliğini tehdit eden asıl unsurun “yoksunluk duygusu” olduğu iddia edilmektedir. Yoksunluk duygusu, insanın beklentileri ve olanakları arasındaki uçurumun bilincine varmasıyla gelişmekte ve kentsel güvenliği tehdit eder hale gelebilmektedir [Keleş, Ünsal, 1982]. Dışsal etken olarak tanımlanan küresel tehdit ve risklerle beraber, içsel faktörler olarak değerlendirilen yoksunluk duygusunun tetiklediği ve önlenememesinin cesaretlendirdiği “kentsel suç ve şiddetin engellenmesi”, kent güvenliğini sağlamada ve/veya kent yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesini güvence altına alınmasında, farklı birçok disiplinlerle birlikte kent planlamanın da gündemine girerek, çözüm umudu taşımaktadır.

Problem: Kentin Güven(siz)liği

Suç oranları büyük kentlerde daha yüksektir. Nüfusu yoğun kentler, kontrolü güçleştirmekte ve suça öncelikli olarak zemin hazırlamaktadır. Yoğun kentlerde kurban profiline uygun kişi sayısı çoktur. Dolayısıyla suç eylemi için ek çaba harcamaya gerek yoktur. Kontrolün az olduğu yerlerde kurban kendini suç eyleminin

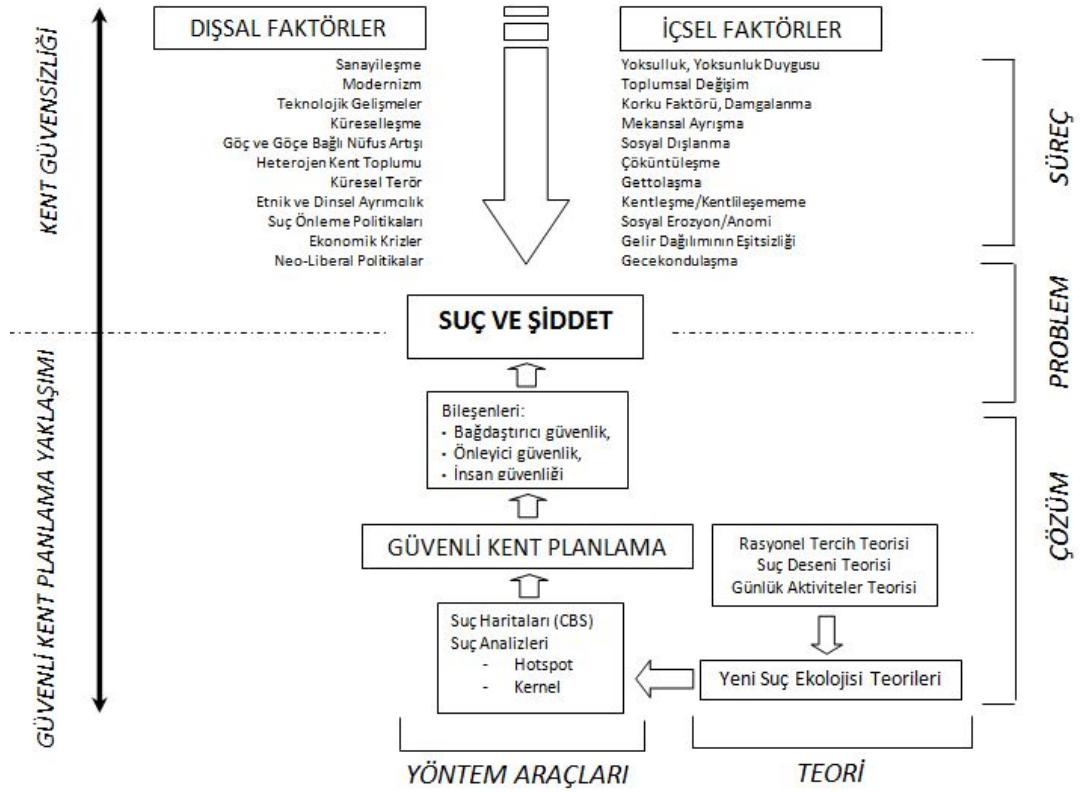
içinde bulacaktır. Suç ve şiddet olaylarının büyük kentlerde daha çok görülmesinin nedenleri;

- Kentsel alanda suç ile elde edilen ederin yüksek olması,
- Kentsel alanın suça eğilimli bireylerin ortaya çıkmasına zemin hazırlaması,
- Yakalanma ihtimalinin düşük olması [Gleaser, Sacerdote, 1999],
- Kolluk kuvvetlerinin teknik ve personelinin nitelik ve nicelik olarak yetersiz kalmasıdır.

Kentsel alanda üst gelir grubundan yaşayanların çokluğu, suçlunun eylemi sonrasındaki edinimlerinin yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu durum bireyi suça yönlendiren etkenlerin başında gelen ekonomik sıkıntıların kısa yoldan karşılanmasını sağlamaktadır. Birey girişeceği suç eyleminden sonra elde edeceği eder tatmin edici olursa o eylemi gerçekleştirir. Gelir dağılımındaki eşitsizlikler, yoksulluk (gettolaşma), damgalanma ve mekansal ayrışmaya bağlı sosyal dışlanma ekonomik temelli suç eylemlerinin temelini oluşturmaktadır. Kentsel mekan bu eylemlerin hedeflerinin bir arada bulunduğu yerdir.

Yukarıda tanımlanan ekonomik tabanlı eşitsizlikler, özellikle kentsel alana göç eden kesimin yaşamakta olduğu toplumsal değişime uyum sağlayamamasının bir yansımasıdır. Kırsal alandaki geleneksel aile yaşantısından ve sosyal kontrolden uzaklaşan (göç eden ikinci veya üçüncü kuşak) bireyler anomi ve düzensizlik gibi sosyal sapkınlıklar sonucu suça yönelmektedir.

Sanayileşme sonrasında kırdan kente göç etmek durumunda kalan kişiler kentsel nüfusun artmasına ve toplumsal kontrolün azalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, kişi ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin etkin olduğu çevresel etkiler sonucu, yoğun ve kalabalık bir kentte yakalanma ihtimallerinin az olması nedeniyle suç işlemek için cesaret bulmaktadır.



Şekil 1.1. Kentsel Suç ve Şiddetin Oluşum ve Çözüm Süreci

Yukarıda tartışılanlar (Şekil 1.1) aslında, sanayi devrimi ile başlayan hızlı kentleşme ve modernleşmeye varan bir süreç ve son otuzlu yıllara denk gelen ikinci küreselleşme döneminin, kentlerdeki yansıması olarak görülmelidir.

Sanayileşmenin kentleşmeye oranla ağır temposu, kentlere akan iş gücünü işletmelerin emmesini engellemektedir. Bu nedenle kente göç edenler, belli bir uzmanlaşmaya dayanan sanayi alanından geçici, uzmanlaşma istemeyen hizmetlerde istihdam olmakta, marjinal sektör denilen seyyar satıcılık, ayakkabı boyacılığı ve kapıcılık faaliyetleri gibi üretken olmayan işlerle uğraşmaktadırlar. Bu durum açık işsizliğe ayrıca vergi toplanamayan kayıt dışı bir ekonomi oluşmasına ve kırsal kesimden kentlere gelen genç becerikli atılgan unsurların yerinde kullanılamaması sonucu “sosyal erozyon”a neden olmaktadır.

Geleneksel toplumdan modern topluma geçişte ekonomik faaliyetler belirleyici etkindir. Sanayi devrimi ile birlikte tarıma dayalı bir ekonomik yapıdan sanayi ürünlerinin ticaretine dayalı bir kent ekonomisine geçilmiştir [Suğur, Suğur, 2004]. Avrupa'dan başlayarak etkileri giderek yaygınlaşan sanayileşme, toplumsal organizasyon ve yaşam biçimi olarak *modernliğin kent üzerinde güçlü bir dönüştürücü etkisi olmuştur*. Modern kentler bir yandan uygarlıkların ürünü yapılar (kütüphaneler, tiyatrolar, yollar, köprüler) diğer yandan ise yoksul barınakları, trafik kaosu ile kalabalıkların alanı olmuştur. *Modern bir kentte yaşamak; kalabalıklar içinde yalnızlık duygusu, belirsizlik, karmaşık kentsel çevrede olayların nasıl gelişeceğini, tahmin etme güçlüğü, güvenliksizlik ve tehdit duygusu algılatmaktadır*. Diğer taraftan kent, kimliklerin ifade edildiği, kişiliklerin geliştiği yer olma özelliğine sahiptir [Aslanoğlu, 1998]. Modernleşme kavramının teknoloji ve sanayileşme gibi olgular çerçevesinde ele alınması genel kabul görmekte, ayrıca kırdan kente doğru bir geçiş süreci ile artan kentleşme olgusu vurgulanmaktadır.

Kent planlaması, sanayileşmenin ortaya çıkardığı sanayi kentinin sorunlarına tepki olarak gelişmiştir [Tekeli, 2001]. Kapitalist pazarın itici gücüyle oluşan sanayi hamleleriyle nüfus hareketleri artmış, kırdan kente göç eden yığınlar kentlerde çeşitli sorunlara neden olmaya başlamıştır [Aslanoğlu, 1998]. *Göç edenlerin kentlileşmesi yani kente entegrasyonu için çok uzun zaman gerekmiş, bunun yerine sadece gelenlerin uyumu söz konusu olmuştur*. Bütünleşme (Entegrasyon) topluluktaki yapı taşlarının bir bütün olacak şekilde birbirini tamamlama durumudur. *Kente uyum ise göç edenlerin kentle bütünleşmeleri değil, kentle sürekli ilişki kuracak kadar uzlaşma içinde olmalarıdır. Sahte kentleşmenin getirdiği yetersiz imkanlar ve anomi (düzensizlik, karmaşa) suç işlemede etken olabilmektedir* [Hancı, 1999].

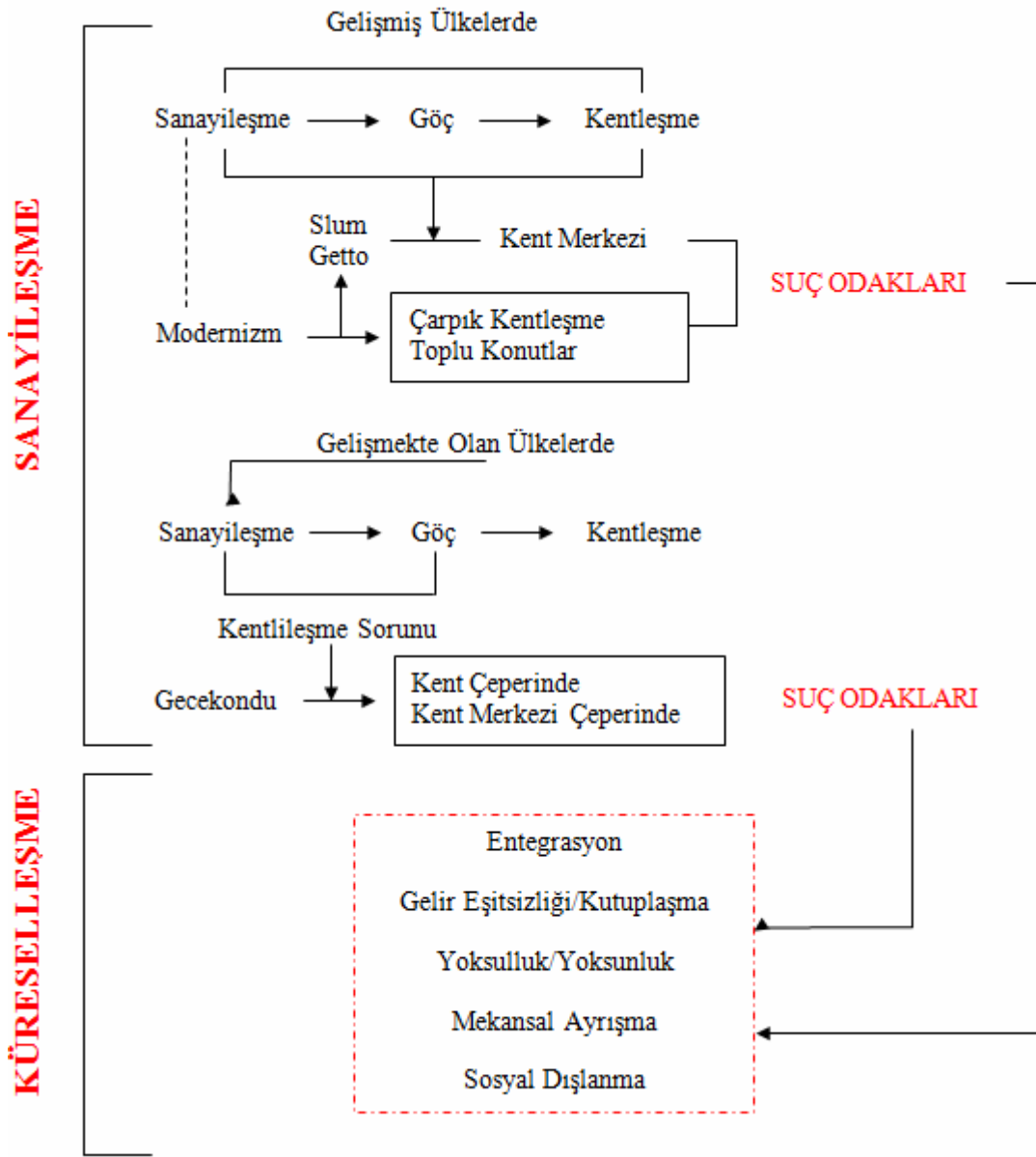
Hızlı toplumsal değişim ve özellikle Batı Avrupa ve Amerika'da 19. yüzyıldaki kentleşme suçlu davranış kalıplarını değiştirmiştir. 19. yüzyıl düşünürleri kentleşmenin ve sanayileşmenin geleneksel yaşam tarzını değiştirdiğini ileri sürmüşlerdir. Marx ve Engels kent yaşamının suçluluk üzerine etkisini inceleyen bu araştırmacılar arasındadır. Ekonominin suçlu davranış üzerinde daha etkili olduğuna değinmişlerdir. İngiltere'deki "İşçi Sınıfının Durumu" adlı eserinde *Engels, kent*

hayatının sebep olduğu genel ahlak bozukluğunun suç oranını artırdığını belirtir. Buna örnek olarak da çok kötü koşullarda yaşayan işçi sınıfının oturduğu yerlerde suç oranının yüksek oluşunu gösterir [Shelley,1981]. Marx ve Engels sanayileşme sonucu oluşan ekonomik sistemin yozlaşmaya ve suça neden olduğu sonucuna varmışlardır. Durkheim'a göre ise kentleşmeyle birlikte toplumsal bir değişim yaşanmış, geleneksel-aile merkezli toplum, yerini bireyselliğin ön plana çıktığı topluma bırakmıştır [Shelley, 1981]. Suç olayları toplumsal geçiş süreçlerinde adeta bir barometre görevi yaparlar. Bu yüzden suç oran ve türleri toplumsal geçiş süreçlerinde önemli bir göstergedir. Şiddet suçları kente uyum sürecinde yaşanan problemlerin işareti iken; mal aleyhine işlenen suçlar modern kent hayatının getirdiği gelir dağılımındaki dengesizliğin işaretidir [Shelley, 1981]. Günümüzde sosyo-kültürel bilimler, suç teşkil eden insan davranışını toplumda yürürlükte olan sosyal normlardan bir sapış, sapıcı eylem olarak tanımlamaktadırlar [Dönmezer, 1994].

Günümüzde yaşadığımız küreselleşme süreci içinde bireyler, teknolojik gelişmeler, iletişim ve telekomünikasyon sistemlerinin gelişmişliği sonucunda, suçun çeşitlenmesine ve yeni nesil suçluların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra televizyon ve internet toplumu oluşturan sınıfların arasındaki gerilimin artmasına, gelir eşitsizliğinin görsel olarak etkisinin artmasına neden olmaktadır.

1980'ler ve 1990'larda suç, kanunsuzluk, şiddet, suç korkusu ve sosyal ayrışma; sosyal, politik ve ekonomik söylemlerin konusu haline gelmiştir. Bu durum, 20. yüzyılın sonlarında güvenlik konusunu kentlerin başlıca problemi olarak ön plana çıkarmıştır. Dünya Sağlık Örgütü bu doğrultuda 1987 yılında Sağlıklı Kentler Projesin yerel düzeyde uygulamaya başlamıştır. Bu projenin amacı "herkes için sağlık" olup uzun vadeli bir projedir. Projenin ana hedefi sağlıklı bir kent için değişiklik yapacak yapılanmaya giderek sağlıklı kentler geliştirmek ve kentler arasında işbirliğini artırmaktır. Dünya Sağlık Örgütü sağlıklı bir kentin ne olduğu ve sağlıklı kentin ne olması gerektiğinden yola çıkılarak "Sağlıklı Kent Kriterleri"ni tanımlamıştır. Bu kriterlerin başında "temiz, güvenli, yüksek kaliteli fiziksel çevre" gelmektedir. Özellikle 2000'li yıllara gelindiğinde 11 Eylül olayları ile başlayan

süreçte kentsel güvenliğin küresel boyutu, etkin bir biçimde güvenlik konusuna dahil olmuştur. Planlama disiplini ise Sağlıklı Kent Planlama altında güvenlik konusu ayrılmış ve “Güvenli Kent Planlama” yaklaşımı altında yeniden tanımlanarak enstrümanları oluşturulmaya başlanmıştır. Ancak, henüz uygulamayı yönlendirecek örnekler elde edilememiştir.



Şekil 1.2 Kentsel Güvenliği Etkileyen İçsel ve Dışsal Etmenlerin Nedenleri

Kentsel güvenliği etkileyen *içsel* (yoksulluk, yoksunluk duygusu, mekansal ayrışma, sosyal dışlanma, gelenekselin dışında küresel bağlamla farklılaşan suç ve şiddete karşı yetersiz yerel güvenlik birim ve sistemleri vb.) ve *dışsal* (teknolojinin desteklediği güvenlik sistemlerinin gelişmesi, kent planlama vb.) etkenler yerel ve ulusal yönetimlerin güvenlik politikalarını değiştirmek zorunda bırakmıştır. Bunun sonucunda, yönetim şekli ve siyasalar yeni yönetim yapılanmasında daha etkin olarak yer almaya başlamıştır. Teknik ve bireysel kontroller kamu alanlarında sıkılaşmaya başlamıştır. Dolayısıyla, yalnızca suç önleme şemsiyesi altında politikaların geliştirilmesi yeterli olmamış, güvenliğin hissettirilmesi özeline odaklanılmıştır.

Sonuçta, suç ve şiddet kentsel bölgelerde en önemli problem olarak ortaya çıkmaktadır. Kentleşmenin neden olduğu olumsuz sonuçların güvenlik özelinde ortadan kaldırılmasında, güvenli kent planlama yaklaşımının geliştirilerek, ilkeleri doğrultusunda kent planlamada etkin bir yöntem olarak kullanılması gerekmektedir. Bu gereksinim küreselleşme sürecinde geçmişte olduğu gibi gelecekte de güvenlik olgusunun kentsel yaşamda yaşam kalitesinin yükseltilmesinde en önemli olgudur. Bu bağlamda güvenli kent planlama yaklaşımı kentsel ölçekte çözümler üretebilecektir. Bu yaklaşımda başlangıç noktası, problemin kaynağı olan suç olgusu ve kentsel ölçekte suçun oluşmasına neden olan etkenlerin diğer bir deyişle tez konusu olan *kentsel güvenliğin sağlanmasında güvenli kent ilke ve yöntemlerinin* belirlenmesine yönelik farklı teorilerin ve kavramların tanımlanması ya da bilgi düzeyinde olması gerekmektedir.

2. TEZİN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu tez çalışmasının konusu; “güvenli kent planlama yaklaşımını tanımlamak, ilke, yöntem ve teknikleriyle yer’e göre değişken olmuş bileşenlerini belirlemek” ve böylece kent planlama disiplini açısından (örnek seçilmiş çalışma alanı üzerinden) kentsel ölçekte güvenliğin sağlanmasında etkin olmuş “mevcut yerleşim alanlarında arazi kullanım biçimlerinin değerlendirilmesi ile gelişme alanlarına yönelik önerilerin geliştirilmesidir. Bu doğrultuda kent güvenliğini sağlamada güvenli kent planlama ilkelerinin belirlenmesi tezin kapsamını oluşturmaktadır.

Kentlerde, insan hareketliliğine bağlı olarak nüfusun hızla artması, özellikle kentsel yerleşimleri sosyal kontrolün azaldığı mekanlara dönüştürmektedir. Bu değişim nedeniyle, kentlerde topluma ve kente karşı işlenen suçların oluşmaması ve/veya engellenmesi önem kazanmıştır.

20. yüzyıl sonlarındaki söylemlerde, genel olarak belirlenen sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı, kentlerin ya da kent bölgelerinin yeniden biçimlendirilmesinde belirleyici olmuştur. Bu yaklaşımla, Dünya Sağlık Örgütü, 1987’de Sağlıklı Kentler Projesini uygulamaya geçirmiş ve sağlıklı kentler için güvenliği ana koşul olarak belirlemiştir. Kısa bir süre sonra, Avrupa Konseyi organlarından Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Komisyonu’nun 1992’de Strasburg’da gerçekleştirdiği 27’nci oturumda Avrupa Kentsel Şartı kabul edilmiştir. Güvenlik konusu yine bu şartnamenin ana maddelerinden biri olmuştur. Ancak 11 Eylül 1999’da New York Dünya Ticaret Binasına saldırı ve sonrasında yaşanan süreç, bu yaklaşımlarda güvenlik temasının etkin bir biçimde kentin tümünü kapsayan, çözümler üretmekten uzak olduğunu göstermiştir. Örnek vermek gerekirse, sağlıklı kentler projesinde güvenlik olgusu trafik sorunları ve yaya güvenliğinin ötesine geçememiştir. Bu süreçlerin sonunda güvenli kent olgusunun giderek gereksinim duyulan önemli bir planlama yaklaşımı olarak, sağlıklı kent yaklaşımı içerisinde bir kavramın ötesine taşınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereklilik, küreselleşme sürecinde (özellikle yaşam kalitesi bağlamında) güvenliğin kentsel yaşamda en öncelikli ve çözümlenmesi ivedi bir sorun olduğunu (dolayısıyla

bu tez konusunun) önemini açıklamaktadır. Bu ele alışıta, küresel tehdit ve risklerin tamamı kent güvenliğinde etken olan dışsal faktörler olarak irdelenmiştir. İçsel faktörler ise, kentsel güvenliği tehdit hatta giderek yok eden suç ve şiddet üzerine odaklanarak, yeni dünya düzenine koşut olarak kentlerin ve/veya kent bölgelerin yeniden yapılanma sürecinde, yaşam kalitesini sağlama ve düzeyini artırma amacıyla, suç ve şiddeti önlemede, kent planlamanın etkinliğini ortaya koymuş süreç ve süreç bileşenleri, arazi kullanım kararları ile ilişkilendirilerek tanımlanmıştır. Bu çerçevede, suç olaylarının gerçekleştiği yer, suç analizinde önemli bir faktör olarak kabul edilmiştir. Suçun gerçekleştiği alanların özelliklerini ve etkinliğini açıklamak ve kent planlama ile ilişkisini tanımlamak için örneklem alan üzerinde çalışılması gerekmektedir.

Bu çerçevede, tez konusu, ilgili yazın incelenerek belirlenmiştir. Bu yaklaşımla, farklı disiplinlerde suç ve güvenlikle ilgili teorilerin kent güvenliğine odaklandığı görülmektedir. Bu teorilerden sosyolojik yaklaşım kent planlama disiplinine kentsel fonksiyonların irdelenmesi aşamasında en yakın olanıdır. Suç Ekolojisi Teorileri olarak adlandırılan bu teoriler özellikle kentsel mekanın suç ve suçlu için fırsatlar yaratıp yaratmadığına odaklanmıştır. Ancak, bu teoriler, suç ve şiddetin oluşumunda kentsel mekan ve kentlileşmeyi bağımlı değişkenler olarak tanımlamasına yada birbiri ile ilişkilendirmesine karşın, suçu azaltma yada önlemede mekansal yapının etkinliğini yada güvenliğin sağlanmasında kentsel arazi kullanım kararlarının nasıl belirleyici olabileceği konusunu kendi disiplinleri dışında kaldığı için ele almamışlardır. Bu tezin özgün değerini de açıklayan bu durumda, bu çevresel kriminolojinin yeni suç ekolojisi teorilerine (Bkz Bölüm 3.2.4) dayalı olarak, örneklem alanda test edilmek üzere kesin olmayan hipotezler aşağıda belirtilmektedir.

- . Kent ve kent merkezlerinde, kentleşme hızına ve artışına ve toplumun sosyal yapısının gösterdiği davranışlara göre suç ve şiddetin arttığı,
- . Hızlı kentleşme ve göçün kentsel bölgelerde suç oranını arttırdığı,
- . Suçluların suç işlemek için kendi yerleşim yerleri yakınlarını seçtikleri,

- . Yüksek gelir düzeyine sahip yerleşim alanlarının yakınındaki düşük gelir düzeyli yerleşim alanlarında suç oranının fazlalığı,
- . Suçluların suç fırsatlarını tesadüfen keşfettiği,
- . Zanlıların suç işleme kararlarının verilmesinde mekan-zaman faktörlerinin belirleyici olduğu,
- . Kırdan göç edenlerin kentleşme sonucu ferdileştiği, dolayısıyla, toplumsal bağların zayıfladığı,

Konunun test edilmesinde konuyla ilgili yazın tarandığında aşağıdaki kesin olmayan özgün hipotezler örneklem alanda incelenmiştir.

- . Suç-yoğun bölgelerde suça neden olan fiziksel-mekansal faktörlerin etkinliği,
- . Suçun evrensel bir olgu olduğu ve suçsuz bir toplumun hayalden başka bir şey olmadığı,
- . Suçu oluşturan neden ve eylemlerin zaman ve yere göre değişkenliği,
- . Suç ve suça eğilim ile fiziksel mekansal yapı arasında etkileşimin olduğu,
- . Yüksek gelir düzeyine sahip yerleşim alanlarının yakınındaki düşük gelir düzeyli yerleşim alanlarında suç oranının fazlalığı,
- . Kent merkezinden uzaklaştıkça suç türlerinin mekana bağlı olarak değişkenlik gösterdiği,
- . Kentleşmenin sosyal menfaat grupları tarafından topluma karşı kullanıldığı,,
- . Medyadaki suç olaylarının toplumu güvenli korunaklı yerleşimlere yönlendirdiği,
- . Asayiş suçlarının dağılımı zaman ve mekana bağlıdır. Suç olaylarının yoğunluğu arazi kullanım tür ve çeşitliliği ile ilişkisi.
- . Asayiş suçlarının suç yoğun bölgeleri, tür ve çeşitliliği zaman ve mekanda değişkenlik gösterdiği.
- . Kullanıcıların mekana yüklediği anlamın suç türlerine göre değişmesi.
- . Sosyal yapının, suç türleri arasındaki etkileşimi belirlemesi.
- . Asayiş suç türleri birbiri ile ilişkilidir ve benzer eğilim ve davranışlar gösterdiği.

Suç ve şiddet kentsel bölgelerde en önemli problem olarak ortaya çıkmaktadır. Kentleşmenin neden olduğu olumsuz sonuçların güvenlik özelinde ortadan

kaldırılmasında, güvenli kent planlama yaklaşımının geliştirilerek, ilkeleri doğrultusunda kent planlamada etkin bir yöntem olarak kullanılması gerekmektedir. Bu gereksinim küreselleşme sürecinde geçmişte olduğu gibi geçmişte de güvenlik olgusunun kentsel yaşamda yaşam kalitesinin yükseltilmesinde en önemli olgudur. Bu bağlamda yukarıda tanımlanan hipotezler güvenli kent planlama yaklaşımı ile kentsel ölçekte çözümler üretilebilmesi için bu tez kapsamında irdelenmiştir.

Bu hipotezlerin örneklem alanda test edilmesi ile elde edilmiş çıkarsamalara dayalı olarak geliştirilmiş güvenli kent oluşumunda, güvenli kent ajandasının elde edilmesi ve uygulama modeli, tezde varılmak istenen sonuçtur. Tezin amacını da belirleyen bu yaklaşım ve gerekçeleri aşağıda açıklanmaktadır.

2.1. Amaç; Güvenli Planlama İlkeleri

Güvenlik, tarih öncesi ve sonrası dönemlerde yerleşimlerin varlığını sürdürebilmelerinde en önemli etken olmuştur. İlk insan toplulukları güvenlik için bir arada mağaralarda yaşamışlarken, Anadolu’da ilk kentsel yerleşim olarak bilinen Çatalhöyük’te güvenliğin sağlanması için yapılar arasında, avluların dışında boş alan bırakılmamış, yapı girişleri ve dolaşım için teraslar kullanılmıştır. Yüksekliğin güvenlik için sağladığı avantajla İlkçağda tepeler ve yamaçları, yerleşim yeri olarak seçilmiştir. Ortaçağ’da ise kentler surların ardında güvenliği bulmuştur. 20. yüzyılın sonlarından bugüne, küreselleşme ve dinamikleri sadece ekonomik bütünleşme politikaları ile değil, sosyal, kültürel ve siyasal uyum süreçleri ile mekanı şekillendirmektedir. Bu süreçte kentler, ulus devletler üzerinde yeniden tanımlanan kent bölgeler olarak biçimlenirken, yönetim sistemlerinin kendi alanında hatta hinterlandında önceliği güvenlik konusu olmuştur. *Kent bölgelerin yapılanmasında ve/veya kentler arası rekabette söz sahibi olmasında güvenlik, küresel tehdit ve risklerin artmasıyla en önemli araç olarak ortaya çıkmaktadır.* Diğer bir deyişle, küresel boyutta güvenlik endişesini yaratan küresel tehdit ve risklerle birlikte yerel bağlam da suç, şiddet ve eğilimleri güvenli kent oluşumunu, kent planlamanın da gündemine taşımıştır (Bkz. Bölüm 1.2). Aşağıda kısaca gündemini sürdüren *küresel tehdit ve/veya riskler tanımlanmaktadır.*

- Yenidünya düzeninde, yerel savaşlar (Ortadoğu, Keşmir gibi) ve dünya ölçeğindeki egemenlik savaşlarla, milliyetçi ve dinci ideolojilerle ve özellikle uluslararası suç örgütlerinin, davranış ve eylemlerinin küresel ölçekte pay kapma paydasında birbirlerini desteklemeleri ile büyüyen ve kitlesel imha silahlarının üretimiyle desteklenen, *Küresel Terör* (11 Eylül olayı-New York Dünya Ticaret Merkezine düzenlenen saldırı gibi)
- Nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme gibi faktörlerle süregelen *Çevresel Bozulma* (Hava kirliliği, susuzluk, kuraklık ve ozon tabakasının delinmesi gibi)
- Küresel ısınma, iklim değişiklikleri ile oluşan *Doğal afetler* (Depremler, Peru’da aşırı soğuklar, Güneydoğu Asya’da Tusunami ve seller gibi)
- Kıtık, işsizlik gibi nedenlerle kırsal yerleşmelerin kitlesel göçlerle terk edilmesiyle artan oranlardaki *Kentleşme* (Yenilenemez doğal kaynakları yadsıyan yerleşme tercihleri, kentleşme oranının % 80’lere varması gibi)
- Çevre kirliliği ve birçok farklı etkenlerle ortaya çıkan ve hızla yayılan *Evrensel Tehditler* (SARS, AIDS, Kuş gribi gibi)
- Küresel söylem ve yaptırımlarla ulus-devletin etkinliğini yitirmesine paralel olarak önem kazanan *Toplumsal Güvenliğe Karşı Tehdit ve Riskler* (Konut edinememe ve işsizlik, yoksulluk, sağlık, eğitim gibi temel kentsel hizmetlerden yararlanamama gibi faktörlerle suç ve şiddetin ve dolayısıyla kentsel gerilim, korku ve huzursuzluğun artması gibi)

Çağdaş korkular ya da kentsel korkular bir zamanlar kentlerin kurulmasına neden olan korkuların aksine, “içerideki düşmana” odaklanır. Bir zamanlar kentin etrafını kuşatan duvarlar (surlar) artık kenti çok farklı yönlerde boydan boya içeriden bölmektedir. Mahallelilerin nöbet tuttuğu bölgeler, belli kişilerin girişine izin verirken sıkı koruma altındaki kamusal mekanlar, kapılarda baştan aşağı silahlı bekçiler ve elektronik olarak işleyen kontrollü kapılar, günümüz kentlerini ve kentsel yaşam biçimini şekillendirmeye başlamıştır. Aynı konuda Sennett [Güzey, 2007 içinde, 1977]; “ırksal, sınıfsal ve etnik ayrımların çok olduğu homojen ve tek tip yerel topluluklarda, ötekilerden kuşku duymak, farklılığa tahammülsüzlük, yabancılara duyulan öfke, histerikçe ve paranoyakça bir “yasa ve düzen” kaygısı,

yabancıları ayırma ve uzak tutma talepleri en yüksek seviyelere ulaşır” ifadesi ile kentsel yaşamdaki yeni gelişen korkulara göndermeler yapmaktadır.

Tüm dünyada genel olarak (devletlerin fiziki varlığı, toprak güvenliği ve askeri güvenliği dışındaki) temel güvenlik endişelerini oluşturan farklı etmenler söz konusudur. Bu nedenle, küreselleşmenin, evrensel ölçekten kentsel ölçeğe kadar, güvenliğe karşı tehditlerin kaynağı ve tetikleyicisi olduğu ve böylece kentsel ölçekte radikal eğilimlerin temel güvenlik endişesi olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Diğer bir deyişle, küreselleşme ile mekansal sınırların aşıldığı ve ulus ötesi bağların oluşturulduğu dünyada, güvenlik endişeleri, ulusal sınırların ötesinde değerlendirilmekte ve etkilerinin (dünya ölçeğinde kentleşme oranının yüksekliği dikkate alındığında) kentsel ölçekte yoğunlaştığı bilinmektedir. Eşdeyişle, *küreselleşmede geleneksel devlet merkezli güvenlik tartışmaları da aşılırken, yine küreselleşmenin öngördüğü yönetim sistemi içerisinde, kent planlama kararları ile alınmış önlemler önem kazanmaktadır.*

Diğer bir açıdan, küreselleşme-güvenlik ilişkisinde, güvenliğin çok boyutlu (siyasi, askeri, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik gibi) olması nedeniyle çok sayıdaki aktörün birbirine bağımlı olarak güvenliği etkileme potansiyeli bulunmaktadır. Güvenliğin bu yeni yapısal niteliği ile birlikte ulus-devletin aşınmasıyla bireyin ve toplumun güvenliği ön plana çıkmış ve teknolojik gelişme ile bu yeni oluşumlar, güvenlik kavramını daha da değiştirmiştir. Bu gelişmede, toplumsal yapı değişimi ve/veya toplumsal yapıyı kavrayışa ilişkin çeşitli paradigmlar ve ortaya çıkan yeni sorunlar, bunlara müdahale anlayışını da değiştirmekte ve yeni önlemler geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Eşdeyişle, küreselleşme ile süre gelen bu yenedünya düzeninde, yeniden yapılanan kent düzeni ve kentsel yaşam koşulları ile birlikte kent güvenliğine ilişkin yeni parametreler, kent planlamada da güvenli kent oluşumunu öncelikli kılmaktadır. Ancak, kentsel ölçekte güvenliğin sağlanmasında, bu disiplinde de diğer disiplinlerde olduğu gibi (sosyoloji, kriminoloji, mimarlık vb.) henüz kapsam ve yöntemleri oluşturulamamıştır. Yer’e özel koşullarla değişkenlik gösteren güvenli kent planlamada, kapsam ve mekansal sınırların belirlenmesinde, suç ve şiddeti önleme temel ilke olmalıdır.

Bu doğrultuda, kentlerin, insan hareketlerine bağılı olarak nüfuslarının hızla artması, özellikle kentsel yerleşimleri sosyal kontrolün azaldığı mekanlara dönüştürmektedir. Bu değışim nedeniyle, kentlerde topluma ve kente karşı işlenen suçların oluşmaması ve/veya engellenmesi önem kazanmıştır. Belirtilen dönüşüm nedeniyle, *21. yüzyıla girerken kentlerin en önemli sorunu, geçmişinde de görüldüğü gibi, güvenliğin sağlanması olmuştur.*

21. yüzyılda tehditler ve fırsatlar kentleri şekillendirmektedir. Planlamada, politika ve modeller tasarlamada bu kuvvetler etkin olmaktadır. Kentsel güvenliği ayakta tutan geleneksel temeller (bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik ve sistem ve hizmetlerin güvenliği) esnek olamamakta ve ihtiyaca cevap verememektedir. 11 Eylül 2001 olayı sonucu, katılaşmış sistemin değışme zamanı gelmiştir. Küresel boyutta insan güvenliği meselesi, sürdürülebilirlik hedefleri ile yarışan yerel kentsel tasarım ve yönetişimin içinde ciddi bir konu olarak belirmiştir. Güvenlik olmadan özgürlük ve özgürlük olmadan da barışın olmayacağı ortaya çıkmıştır [Frevel, 2006]. En önemli kamu politikası güvenliktir. Suçluları suça iten arka plan güçlerinin analizi, sosyo-ekonomik faktörler, baskı ve caydırma suç analizinin temelidir. Mağdur yönünden, suç korkusu, yasalar ve suç fırsatları etkindir.

Bu yaklaşımla, *bu tezde güvenli kent planlama ilkeleri ortaya konulmuş ve bu ilkelere bağılı olarak kentsel güvenliğin sağlanmasında arazi kullanım kararlarının etkinliğini belirlemek, oluşturulmuş kentsel suç haritalaması ve arazi kullanım kararlarının örtüştürülerek kentsel yer seçim ölçütlerinin ve değışkenlerinin belirlenmesi, kentsel coğrafyada ekonomik ve sosyal yapının suç verileri ve analizleri ile örtüşerek kent planlamanın öncelikli eylem alanlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.*

2.2. Tezin Özgün Değeri

Kent planlamada güvenliğin öncelikli bir parametre olarak ele alınmadığı, küresel dünyada, giderek artan suç ve tehditlere rağmen, güvenli kent planlama, sağlıklı kent teorileri içerisinde yetersiz bir biçimde sorgulanmış, hatta yetersiz düzeydeki bazı ilkeleri bile uygulamaya aktarılamamıştır. Bu nedenle, kentsel ölçekte güvenlik

olgusunu ele alan bu tez çalışması kent planlama disiplinine yeni boyutlar kazandırılacaktır. Eşdeğer olarak, içeriği ile kriminoloji başta olmak üzere hukuk ve sosyoloji disiplinleri ile örtüşen bir konu olarak bu disiplinlerde de literatüre katkı sağlanacaktır. Bu katkının öncelikle “yöntem” konusunda olduğu söylenebilir. Suç ve şiddetin kentsel mekanda yer seçim özelliklerinin çevresel etkenler ile biçimlendiği, dolayısıyla konunun yer’e özgü nitelikler taşıdığı düşünülerek, tasarlanan tez yönteminde çevresel kriminoloji teorileri uygulanmıştır. Bu doğrultuda veri toplama, analiz ve değerlendirme parametreleri yer’e özgü özellikler taşımaktadır. Bu nedenle, arazi kullanım kararlarının değerlendirilerek politikaların ve uygulama araçlarının tanımlanması tezin yer’e özgü özgün değerini ortaya çıkarmış ve konu özelinde bir yöntem önerisi niteliğinde olmuştur.

Tezde uygulanmış veri analizi yöntemlerinde suç haritalaması Türkiye’deki emniyet teşkilatlarında mevcut değildir. Dolayısıyla da mevcut suç önleme politikalarında kullanılmamaktadır. Dolayısıyla, kentsel ölçekte suç ve şiddeti önlemede, suç odakları ya da eğilimleri ile mekan arasındaki etkileşim ve kentsel arazi kullanım kararlarının kesiştirilmesi kent planlama disiplini için yeni bir olgudur. Bu olgu, kentsel yaşam kalitesini, toplumsal huzur ve güveni sağlayacağı veya arttıracığı gibi, ekonomik ve sosyal olarak birçok faydayı beraberinde getirmiştir. Eşdeyişle, etkin yer seçim ölçütleri ile arazi kullanım kararlarının alınmasında güvenliğin önemli bir parametre olarak değerlendirilmesinin, toplum güvenliğinin sağlanmasında ekonomik yararın yanında hem sosyolojik hem de psikolojik faydaları görülmüştür.

Yukarıda tanımlanan konu ve kapsam doğrultusunda izlenmiş yöntemle paralel olarak aşağıdaki içerik hazırlanmıştır. Hazırlanan bu içerik öneri/yol gösterici nitelikte olup, tez çalışmasının değişkenlerine bağlı olarak dinamik bir yapıda çalışma süreci boyunca şekillenmiştir.

Tez çalışmasının ana problemi kentleşme ve suç ekseninde şekillenmektedir. Bu doğrultuda, ana problem, etkenleri ile birlikte ortaya konulması, bileşenlerinin irdelenmesi ve çözüm yollarının, politika ve eylem araçlarının tanımlanması

yöntemin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, örneklem alan üzerinde problemin tanımlanması ve çözüme yönelik teorik çerçevenin oluşturulması önemlidir.

Günümüzde 1980 sonrası artan bir şekilde ortaya çıkan neo-liberal politikalarla desteklenen kentsel yenileme projeleri kentsel mekanı üst ölçeklerden bağımsız, parçacıl ve yerel otoritenin ve özel girişimcilerin inisiyatifleri şekillendirmektedir. 2005 yılında çıkarılan 5366 sayılı “Yıpranan Kent Dokularının Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Kanun”la “kentsel yenileme” için belediyelere ve il özel idarelerine yetki verilmiş olup kentsel yenileme uygulama alanları yıpranan kent dokuları adı altında bakımsız tarihi kent merkezlerini de kapsamıştır. Uygulamadaki gecikmeler yıkım, finansman, parçalı mülkiyet ve yasal süreçler dönüşüme konu olan alanların spekülasyonlar ile el değiştirmesine, işgalcilerin bu harabe ve metruk alanlara yerleşmesine ve çöküntü alanı olan bu bölgelerin suç olaylarına yataklık ve sahne olmasına neden olmaktadır.

2.3. Çalışma Alanı Seçim Ölçütleri

Suç olaylarının kentlerin belli bölgelerinde yoğunlaştığı bilinmektedir. Bu özellik sosyo kültürel etkenlere bağlı olarak belli suçluluk bölgeleri oluşmaktadır. Kentin kent merkezi gibi bölgelerinde, diğer bölgelere oranla çok daha fazla ve sürekli olarak suç işlendiği gözlemlenince, suç bilimciler bu halin rastlantısal olmadığını yani yerel sosyal dengelere dayandığını ortaya koymuşlardır. Bu durumda söz konusu yerel sosyal kuvvet ve dengelerin tanımını yapmak önemli olacaktır. Ayrıca suça etki eden sosyal kuvvetleri yok etmenin suçu önleyici etki yapacağı da doğal olarak düşünülebilir. Kriminolojide *suçluluk bölgeleri görüşü* “*harita metodunu uygulayarak suçun yer itibariyle dağılımını tespit ve suçlunun içinde bulunduğu ortamın suça sebep olucu bir etken niteliği ile gözlemi, analiz ve incelenmesi ve bu bakımdan belirli bir yer üzerindeki suçluluk ile oradaki etkenler arasındaki korelasyonların belirtilmesi ve suçluluğun buna göre açıklanması*” olarak özetlenebilir [Dönmezer, 2001].

Suçu neden olan sosyal çözölme şartlarının gerçekleşmesi toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarını çökertmektedir. Toplumdaki alt kültürlerin, toplumun normatif yapısını bozması sonucu suç; alt kültürler içerisinde onanan ya da kabul edilen bir davranış halini almaktadır. Kentleşme ve suçluluk arasındaki ilişki, kentleşmenin neden olduğu sosyal çözölme ve erime olgusuna bağlanmaktadır. Suç coğrafyası ve çarpık kentleşme arasındaki ilişkiyi kurarken, özellikle Ankara, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere Türkiye kentleri için kentleşme olgusu, sosyo kültürel yapı ve kentsel mekansal dağılım önem kazanmaktadır. Kent merkezi gibi toplum tarafından sıklıkla kullanılan ve aşırı kalabalık mekanlar ile suç olayları arasında ilişki vardır.

Bu tez çalışmasının teorik temelini oluşturan ve sosyal, ekonomik ve mekansal faktörlerin etkin olduğu kentsel alanda uygulanan suç ekolojisi teorileri suç unsurunun oluşmasında çevresel etkenlerin zaman ve birey üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu doğrultuda dinamik yapıya sahip kentleşme ve kentlileşme olgularının incelenmesi ve analizi suç fırsatlarının ortadan kaldırılmasında önemlidir. Fiziksel önlemler, toplumsal duyarlılık ve kontrolün artırılması gibi suç önleme bileşenleri günümüz kaybolan kentsel kamusal mekanların yeniden kazanılmasını sağlayan kentsel yenileme projelerinin uygulama alanlarında coğrafi bilgi sistemleri yardımıyla test edilmesi ve çevresel etkilerinin ortaya çıkartılması bu tezin uygulama alanını tanımlamaktadır.

Bu doğrultuda çalışma alanı (Bkz. Şekil 2.1) Ankara kentinde Altındağ ilçesi Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mıntika alanı içinde kalan Ankara eski kent merkezi Ulus ve çevresi tez çalışmasının teorik çerçevesine göre odak olarak ortaya çıkmaktadır. Suç ekolojisi teorilerine göre kişiyi suça iten etkenlerden olan çevresel faktörlerin (sosyo ekonomik düzey, sosyal ayrışma, mekansal dışlanma, kültürel değişim, toplumsal değişim, çatışma kültürü, kentlileşememe gibi) çöküntü bölgesi haline dönüşen kentsel sit alanı içerisindeki geleneksel kent merkezi incelenmiştir.

Çalışma alanı üzerinden elde edilmiş çıkarsamalarla tek örnek üzerinden genelleme yapma ididası taşımayan bu tezin sonucunda, elde edilmiş güvenli

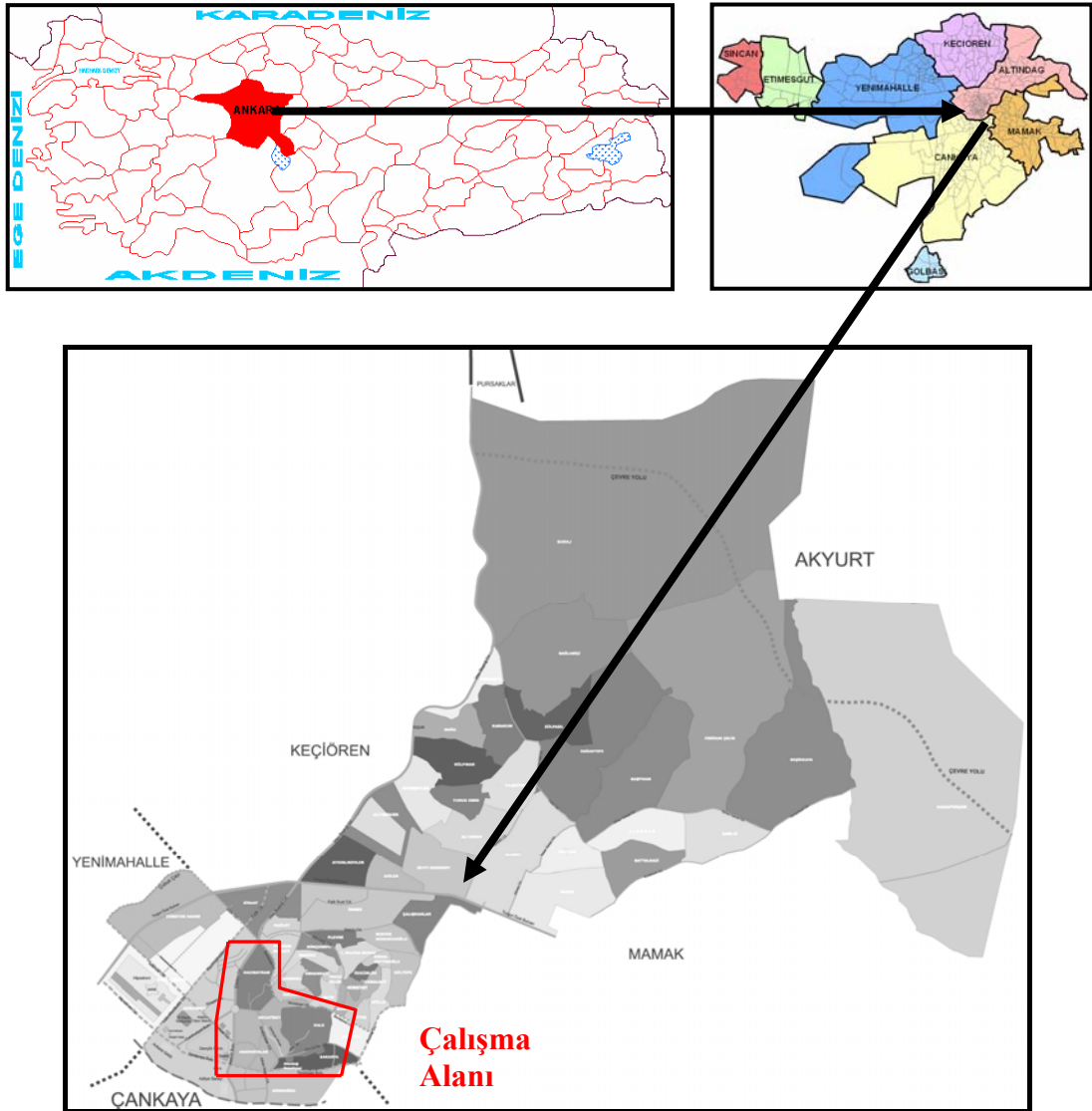
kent ajandası diğer kentler için örnek olabilecektir. Bu nedenle çalışma alanı seçiminde örnek olma gücü ya da niteliği önem kazanmaktadır. Ankara'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti ilan edilmesinden sonra başlayan kentleşme öyküsü aynı zamanda yeni kurulan modern Türkiye'nin ve modern kent yaşamının da öyküsüdür. Bu bağlamda Ankara Cumhuriyet ideolojisinin, ulusal ideallerin ve modernleşme projesinin simgesi olagelmiştir. Ankara, her alanda olduğu gibi, modern kent yaşamının kurgulanması konusunda da diğer kentlere örnek olmuştur [Çağlar ve ark., 2006].

Türkiye'de hemen hemen tüm büyük kentlerde gecekondulu ve çöküntü alanlarının yenilenmesinde özellikle sosyal ve kültürel boyutun planlama girdisi olarak önemsenmesi ve mutlaka değerlendirilmesi gerekliliği, suç ve mekan etkileşimi sonuçları ile ilişkilendirilerek nedensellik ilkesi bağlamında ortaya konulmamıştır. Ankara kentinde de özellikle 1990'lardan sonra hız kazanan ve rant kaygısıyla yapılan yenilenme projeleri sosyal sonuçların göz ardı edildiği, suç ve mekanın yer değiştirdiği alanlar olmuştur.

Başkent Ankara'yı diğer kentlerden ayıran diğer özelliği, kentleşme dinamiğinin yüksek olmasıdır. Suç verilerinin de gösterdiği gibi suç oranları kentleşme hızı ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Kentleşme hızındaki artış Ankara'nın başkent yapıldığı dönemden günümüze kadar geçen süreçte devam etmiştir. Ankara'da Cumhuriyet dönemini önceki dönemden ayıran temel nitelik, yeniden yapılanmasında planlı gelişim kararıdır. Kentin başkentlik fonksiyonu ile nüfusunun artması ve kültürel nitelikli yeni eylemlerin çoğalması, günlük yaşama daha yoğun bir devinim getirmiş ve beraberindeki imar faaliyetleri, bu değişmeyi tamamlayan dinamik bir kent olgusu yaratmıştır.

Çarpık kentleşme ve gecekondulaşma suç olaylarının gerçekleşmesine zemin hazırlayan bir olgudur. Bu noktada, Ankara'da 1930'lu yıllara kadar bu modernleşme çalışması, siyasi kararlarla ya da devletçi-seçkin grubun baskılarıyla beslenmiştir. Yeni rejimin uygulama alanı ise, model bir kent olması beklenen başkent Ankara'dır. Ankara'nın bu misyonunun, kent planlama kararlarıyla da desteklenmesi, siyasal erkin tek partide olduğu 1950'li yıllara kadar sürdürülmeye çalışılmıştır. Sonraki dönem, modernleşme heyecanının azaldığı 1950-70 yılları arasındaki dönemdir. Bu dönemde, hızlı kentleşme ve

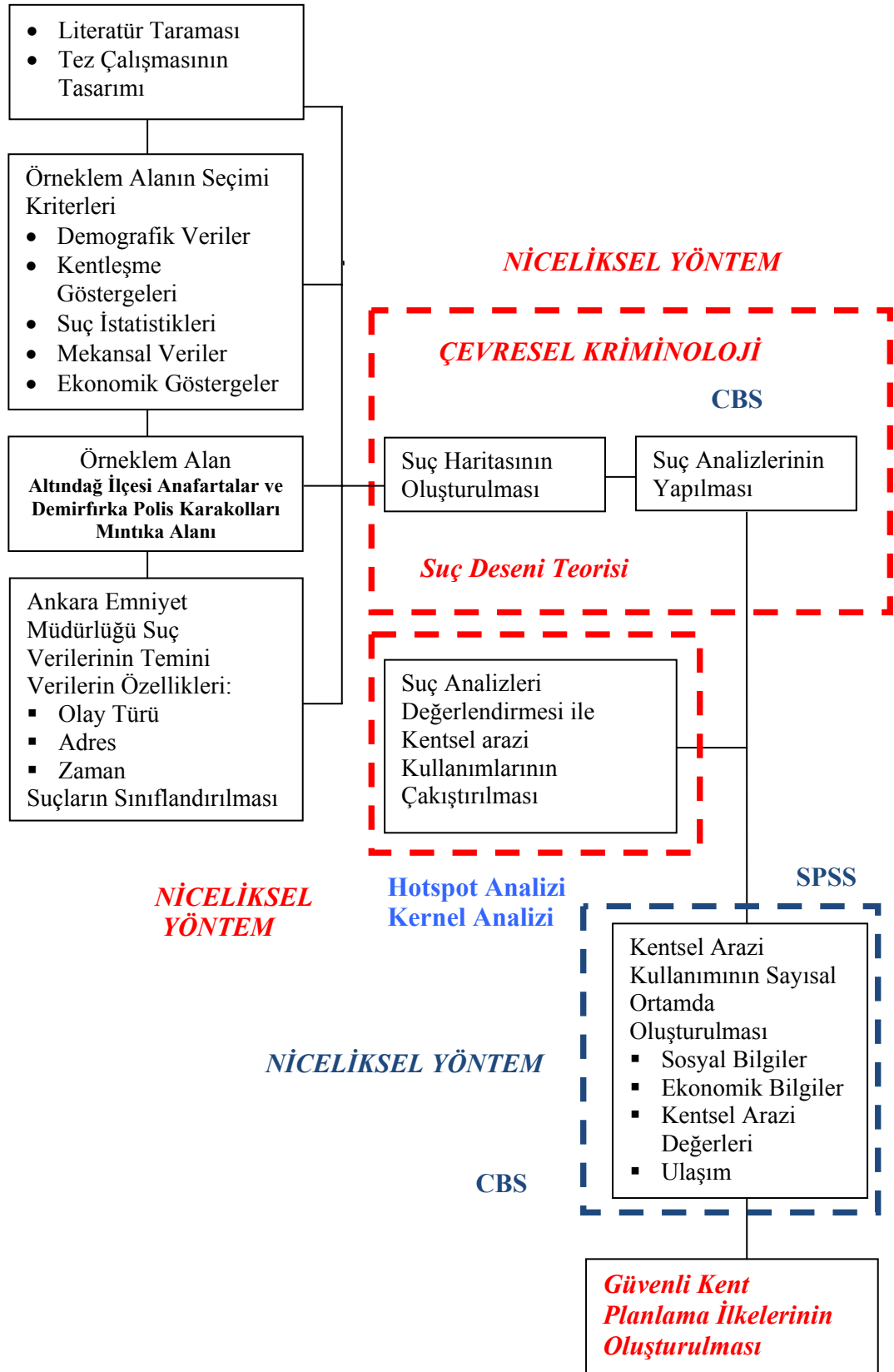
süregelen serbest kültür değişimlerine koşut olarak, ülkenin genel koşullarıyla birlikte mekanları da değişmiştir. Bu değişim, 80’li yıllara kadar, liberalleşme eğilimlerinin ve ülke genelinde yaşanan kaosun kent mekanlarına da yansıması ile devam etmiştir [Osmay,1998]. Son yirmili yıllarda gerek küresel sermaye ve yerel uluslar arası şirketlerin gerekse devlet eliyle yapılan yeni konut alanları Ankara’nın kentsel formunu değiştirmeye başlamıştır. Gecekondu alanları sahip oldukları rant nedeni ile dönüşüm projelerinin yapıldığı yerler olarak kent formunu şekillendirmeye başlamıştır.



Şekil 2.1. Çalışma Alanı Ankara Altındağ İlçesi Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanı

Kentsel formun bu değişimi sosyal yapının da değişimine zemin hazırlamıştır. Ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara sahip topluluklar bu geçiş sürecinde i içe girmiştir. Kentsel ölçekte suç odak noktalarının belirlenmesi ile arazi kullanma kararları ve kullanıcıya bağlı değişkenler arasındaki etkileşim ve bu verilere göre güvenli kent planlama ilke ve yöntemlerinin ortaya konulacağı bu tez çalışmasında çalışma alanı seçim kriterlerinde Türkiye geneli kentleşme oranları (Bkz. Ek 1) ve 2006 yılı suç verileri (Bkz. Ek 2) göz önüne alınmıştır. 2006 yılı verilerine göre suç oranlarının illere göre dağılımında İstanbul, Ankara ve İzmir ne çıkmaktadır. Demografik yapı, sosyal ilişkiler, ulaşım, kentleşme ve g gibi faktörlerin suç olayları üzerinde etken olduğu düşünüldüğünde Türkiye'nin üç büyük kentinin bu özelliklerinden dolayı ne çıkması doğaldır.

- Suç verileri ve uygulama araçları bu tez çalışmasının temelini oluşturmaktadır ve bu noktada Ankara'nın Başkent kimliği önemli bir unsurdur. Sağlıklı verilere ulaşmada merkezi yönetimin varlığı, Türkiye'nin ve Ankara'nın gelişen küresel süreçte (Avrupa Birliğine yelik) coğrafi ve siyasi konumundan dolayı tehditlere öncelikli hedef olabileceği ve içsel faktörlerle biçimlenen suç ve şiddetin henüz önlenemeyecek boyutlarda olmadığından dolayı güvenli kent oluşumunda avantajlarının olması, Ankara Kentinin alışma alanı olarak belirlenmesinde etkili faktörlerdir.
- Çalışma alanı üzerinde yol ağı, parsel bilgisi, okul yeri, ticari ve konut bölgeleri gibi mekansal verilerin incelenmesi, etkili suç analizi, suç nleme ve güvenlik birimlerinin aktiviteleri için de gereklidir. Bu nedenle, kentsel yerleşimlerde arazi kullanımı kararlarının alınmasında güvenliğin önemli bir parametre olarak ele alınması ve kentsel işlev alanlarında güvenliği sorgulama ve suç nleme kriterlerinin belirlenmesi bu tezin hedeflerinden biri olduğu için, çalışma alanında (CBS ile) suç haritalarını belirlemek öncelikli olmuştur. Bu ncelikteki amaç, mekansal yapı ile ilintili olarak iki çeşit suç nleme yönteminin başlangıç noktası olmasıdır. Bunlar *Sosyal nleme* ve *Konumsal (Durumsal) nlemedir*. Bu yöntemler suç önlemede iki ana yaklaşım olan, *Suç Motivasyonunu Azaltma* ve *Suç Fırsatlarını Azaltma* kavramlarıyla da uyulmaktadır.



Şekil 2.2. Alan Çalışması

Literatür çalışmalarının sonucunda, oluşturulan teorik çerçeveye göre alan çalışması uygulanmış yöntem ve araçları ile oluşturulmuştur (Bkz. Şekil 2.2). Oluşturulan bu akış şemasında verilerin analizi ve çıkan sonuçlar literatür desteği ile yorumlanarak değerlendirilmiştir. Bu aşamada çevresel kriminoloji suç verilerinin değerlendirilmesinde teorik çerçeveyi oluşturmuştur.

2.4. Yöntem, Araçları ve Aşamaları

Günümüze değin, “güvenli kent”, kent planlamada da olduğu gibi sadece açıklanmaya ve yaşamsal önemi vurgulanmaya çalışılmış, ancak güvenli kent planlamanın teorik boyutta içeriği ile uygulamayı yönlendirmiş ilke ve esasları, yöntemleri ile özellikle kentsel mekanı biçimlendirmedeki etkinliği tanımlanmamıştır. Bu tezde güvenli kent planlaması ve uygulamaya ilişkin rehberin oluşturulmasında; farklı disiplinlerdeki (sosyoloji ve kriminoloji gibi) suç teorileri incelenmiştir. Bazı teorilerin yönlendirici olarak kabul edilmesi, bazı teorilerin de test edilerek, kent planlama disiplini içinde farklı ve/veya yeni teorileri ve uygulama modelleri, örneklem alandan elde edilmiş çıkarsamalara bağlı olarak geliştirilmiştir. Eşdeyişle bu tez, güvenli kent planlamasına veri sağlamış teorik çerçevenin hazırlanması ve teorinin örneklem bir alanda sınanmasını sağlayan alan çalışması ve bu çalışmaların birlikte değerlendirilmesiyle elde edilmiş çıkarsamalara dayalı olarak güvenli kent planlamanın teori ve uygulama boyutlarında tanımlanması olmak üzere üç temel bölümden oluşmuştur (Bkz. Çizelge 2.1). Alan çalışmasının gerçekleştirilebilmesinde teorik çerçevede; bu bağlamdaki gelişme süreçleri, farklı disiplinlerde tanımlanan ilgili kavramlar, teoriler ve örnek çalışmalar, yönlendirici önemi taşımaktadır. Farklı teorilerin incelenmesi ve kent planlama ile ilişkilendirilmesi ile öncelikle tezin kesin olmayan hipotezleri ve böylece hangi teorilerin örneklem üzerinde test edileceği belirlenmiştir. Bu nedenle tezin kurgusu, birbirine girdi sağlayan teori ve uygulama ile bu evreleri kendi içerisinde aşamalandırmak ve elde edilen tüm verileri değerlendirmek olarak belirlenmiştir.

Çizelge 2.1. Tez Çalışmasının Akış Şeması

TEORİK ÇERÇEVENİN BELİRLENMESİ	
Aşamalar	Kapsam
1. Farklı disiplinlerde konu ile ilgili olabilmış teorilerin belirlenmesi	Sosyoloji, kriminoloji ve kent planlamanın suça yaklaşımı, suç teorileri ve gelişme süreci ve nedenleri Suç ve güvenliğe ilişkin teorilerin mekanla ilişkilendirilmesi; çevresel kriminoloji ve yeni suç ekolojisi teorileri
2. Kent planlama disiplini içinde problemin tanımlanması, bileşenlerinin ve öneminin belirlenmesi	Probleminin tanımlanması ve buna dayalı olarak amaç ve hedeflerin; farklı disiplinlere ait teorilere dayalı olarak hipotezlerin belirlenmesi Tezin çalışmasının kurgulanması, yöntemin tasarımı, kapsamın belirlenmesi
3. Konu ve kapsama yönelik genel kavramların açıklanması.	Suç, suçun sınıflandırılması, kentsel suçlar, suç korkusu, güvensizlik Güvenlik, güvenli kent, güvenli kent planlama
3. Problemin nedenlerinin, bileşenlerinin kent planlama içeriğinde tanımlanması	Suç ve şiddet eğiliminin nedenleri (göç ve kentleşme, küreselleşme ve modernizm, mekansal ve sosyal nitelikler ve ayrışma, işsizlik, yoksulluk ve yoksunluk vb.) Kentsel ölçekte suç ve şiddetin yoğunlaştığı alanlar ve nedenleri (mekansal kalite, ekonomik düzey, göçmen yada kent soylu olma durumu vb.)
4. Farklı disiplinlerde problemin çözümüne yönelik teori ve yöntemlerin incelenmesi	Suç ekolojisi teorileri, kentsel tasarımla suçu engelleme teorileri, güvenli kent yaklaşımları, coğrafi bilgi sistemleri uygulamaları, güvensizlik hissi ölçümleri, güvenli kent programları, mekandaki suç göstergelerinin tespiti Örneklem alanda test edilmiş teori ve yöntemlerin belirlenmesi
ÖRNEKLEM ALAN ÇALIŞMASI	
Aşamalar	
1. Örneklem Alanın Tanımlanması	Ankara Altındağ ilçesi ve kentsel sit alanı hakkında genel bilgi ve örneklem seçilme gerekçeleri
2. Örneklem alanın problemle ilişkisinin belirlenmesi	Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mülki alanında yıllara göre suç durumu, Türkiye içinde genel değerlendirmesi
3. Örneklem alana ait veri toplama	Altındağ İlçesine yönelik 2006-2009 yılları arası suç verilerinin elde edilmesi ve Anafartalar ve Hacıbayram mahalleleri hakkında genel bilgilerin edinilmesi
4. Verilerin analizi ve değerlendirilmesi	<i>Niteliksel:</i> Bölgeleme Analizi <i>Niceliksel:</i> Çalışma alanında 2009 yılı son altı ayına ait gerçekleşen asayiş suçlarının türlerine göre Coğrafi Bilgi Sistemlerinden yararlanarak suç analizleri ve değerlendirilmelerinin yapılması
5. Örneklem alana özgü çözüm önerilerinin belirlenmesi	Değerlendirme sonucunda teoride edinilen bilgiler çerçevesinde örneklem alana yönelik önerilerin ve farklı analiz yöntemlerinin sunulması
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	
1. Çıkarımların elde edilmesi	Test edilen teori(ler)in örneklem alandan elde edilen sonuçlarla karşılıklı olarak değerlendirilmesi
2. Yeni teori(ler)in elde edilmesi	Güvenli kent ve planlama kavram ve tanımlarının, ilke ve esaslarının belirlenmesi
3. Değerlendirme	Güvenli kent planlama ilkelerinin oluşturulması

Tez çalışmasında ölçülebilir değerler birincil veri kaynağıdır, niteliksel veriler ise destekleyicidir. Diğer bir deyişle, niteliksel (qualitative-kalitatif) bilgi edinmede, niceliksel (quantitative-kantitatif) bilgiler önemli bileşenlerdir. Bu nedenle araştırmada, örneklem alandan elde edilmiş suça yönelik veriler ile niceliksel olarak elde edilen veriler, niteliksel bilgilerle birlikte değerlendirilmiştir (Bkz. Çizelge 2.2) [Strauss, Corbin, 1998].

- İlk aşama olan verilerin toplanması, literatür tarama yöntemi ile amaç temel söylemleri irdelemek ve hem araştırma sorusunu hem de alan çalışmasının sorularını oluştururken faydalanabilmiş “anahtar kelimeleri” saptamaktır. Bu aşamada farklı alan çalışmalarını da incelenmektedir. Bu doğrultuda örneklem alan seçim kriterlerinin ortaya konulması ve bu alana dair suç verileri toplanmıştır. Bu verilere ek olarak suç istatistikleri ve suç oranları yardımcı nitelikteki veriler olmuştur.
- İkinci aşama olan verilerin sınıflandırılması, suç verilerinin türlerine göre ayrılması işlemini kapsamaktadır. Bu aşamada, elde edilen ham veriler türlerine göre ayrıştırılıp kentsel mekandaki sosyal etkileri incelenmiştir. Sınıflandırılan veriler sayısal ortama ArcGIS programı yardımıyla aktararak kentsel mekandaki yerleri adres veri tabanına göre yerleştirilmiştir. Bu sayede daha sonraki aşamalarda yapılmış olan suç analizine yardımcı olmuştur.
- Üçüncü aşama suç verilerinin analiz aşamasıdır. Suç türlerine göre oluşturulan suç haritalarında Hotspot ve Kernel Analizi yöntemleri uygulanarak suç yoğun alanlar tespit edilmiştir. Bu alanlar suç türlerinin kentsel mekanda yoğunlaştığı yerleri göstermiştir.
- Dördüncü aşamada değerlendirme aşamasıdır. Arazi kullanım kararları ile suç yoğun alanların mekansal ve sosyal özellikleri değerlendirilmiştir. Bu aşamanın ikinci adımında güvenli kent ajandası bileşenleri örneklem alan üzerinde oluşturmuştur. sonuçlar literatür ve teorik söylem ile karşılaştırılarak yere özgün sonuçlar ortaya çıkartılmıştır.

Çizelge 2.2. Alan Çalışmasının Kapsamı, Yöntem ve Araçları

Aşamalar	Araçlar	Kapsam
1. Aşama Verilerin Toplanması	Çevresel Kriminoloji Suç Deseni Teorisi Rutin aktiviteler Teorisi Rasyonel Tercih Teorisi	Literatür Taraması
	Ankara Emniyet Müdürlüğünde arşiv tarama • Adrese bağlı suç verileri • Suç türleri • Suç istatistikleri	Örnekleme alanında • Suç türlerine göre suçların mekansal dağılımı • Farklı suç türlerinin mekandaki hareketleri • Suç olaylarının oluşmasına neden olan Çevresel/Fiziksel/Sosyal/Ekonomik Faktörler
2. Aşama Verilerin Sınıflandırılması	Çevresel faktörlerin etkin olduğu asayiş olaylarının sınıflandırılması	Asayiş Suçlarının Sınıflandırılması • Mala Karşı Suçlar • Şahsa Karşı Suçlar • Diğer Suçlar
	CBS	Suç Haritasının Oluşturulması
3. Aşama Verilerin Analizi, Suç Haritaları	Hotspot Analizi	Suç-Etki Alanların Analizlerinin Yapılması
	Kernel Analizi	Suç-Yoğun Alanların Analizlerinin Yapılması
	Yeni Suç Ekolojisi Teorileri “Suç Deseni Teorisi”	Suç Deseni Analizi Sonuçlarının Mekansal Veriler ile Birlikte Değerlendirilmesi
4. Aşama Literatür ve Teorik Söylem ile Alan Çalışmasının Karşılaştırması	CBS	Suç Deseni Analizi ile Kentsel Arazi Kullanımının Çakıştırılması
		Güvenli Kent Planlama İlkelerinin Oluşturulması

2.4.1. Suç verilerinin toplanması

Niceliksel Yöntemler (quantitative method): Veri toplama tekniği ile elde edilen (Ankara Emniyet Müdürlüğü suç verileri) suç verileri birincil veri kaynağıdır. Niteliksel (kalitatif) bilgi edinmede niceliksel (kantitatif) bilgilerin değerlendirilmesi önemli bileşenlerdir [Strauss, Corbin, 1998]. Bu tez çalışmasında, suç verilerinin türlerine göre sınıflandırılarak mekansal olarak gösterildiği suç haritaları ile yapılmış olan suç analizleri (Hotspot Analizi, Kernel Analizi) sonucu, niteliksel bilgileri desteklemek amacıyla kullanılmıştır. Teorik çerçevesi çevresel kriminolojinin suç deseni teorisine dayandırılan (Bkz. Bölüm 2.2.3) bu tez çalışmasında analizler sonucu çıkan suç yoğun alanlar sayısal haritalar üzerinde kentsel kullanımlar ile çakıştırılmıştır.

Niteliksel Yöntemler (qualitative method): Niteliksel yöntemler gerçeklerin farklı gruplar ve bireyler tarafından farklı görüldüğü ya da algılandığı temeline dayanır. Bireylerin dünya görüşü ve yaşama ilişkin değerlendirmelerini yansıtır. Bu yöntemdeki amaç, oluşumları bireylerin/grupların kendi sosyal yaşamları bağlamında değerlendirmektir. Niteliksel verilerin değerlendirilmesi, yorumlamaya dayalı tüm araştırmalarda olduğu gibi bu araştırmada da hipotezleri test etme yönteminin araştırmayı sınırlı tutması nedeniyle kesin hipotezlerden kaçınılarak yapılmıştır [Strauss, Corbin, 1998].

Bu ele alışla, niteliksel verilerin analizi temelde teorik çerçeveye göre okuma, notlarla açıklamalar getirme, kategoriler oluşturma ve bilginin organize edilmesini içerir. Ancak burada tüm teorinin birden önceden okunması yerine, genel bir literatür taramasını takiben, alanda yapılmış gözlem ve araştırmalardan sonra yeniden oluşmuş verilerle teoriye geri dönmüştür. Tez çalışmasında, yeni suç ekolojisi teorileri kullanılmıştır.

Niteliksel yöntem olan literatür taraması sonucu, tez çalışmasının teorik çerçevesi Çevresel Kriminolojinin Yeni Suç Ekolojisi Teorilerinden Suç Deseni Teorisi merkezli olmuştur (Bkz. Bölüm 3.2.3). Suç deseni teorisi, suçun çevreyle ilişkilerini inceler ve suçu çevrenin değişimi ile ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışır.

Bu tez çalışmasını teorik çerçevesi incelenilen konunun ölçeği, mekan ve zaman ilişkisi ve suç desenlerinin bireylerin fiziksel çevreyle nasıl iletişim içinde oldukları ve bunun suça fırsat yaratıp yaratmayacağı hakkında bilgi vermesi bakımından suç deseni teorisi kapsamında olmuştur. Suç deseni teorisi, mekanda ve zamanda hareket eden insanların ve eşyaların suça nasıl dahil olduğunun anlaşılmasıdır.

Suçun coğrafi dağılımının mekansal analiz için CBS'ye dayalı metotların/analizlerin kullanılması önemli bir araçtır. Ayrıca kentteki suç etki alanları ve suç yoğun alanları (Hot spot ve Kernel Analizlerine göre) ve bunların zaman içindeki değişimini gözlemeye yönelik mekansal analizler yapılması gerekmektedir.

2.4.2. Suç türlerinin sınıflandırılması

Çevresel faktörlerin etken olduğu asayiş suçları bu tez çalışmasının veri tabanını oluşturmaktadır. Cinayet, uyuşturucu, organize suçlar, mali suçlar, terör, bilişim suçları, çevresel faktörlerin az olduğu ancak bireysel ve psikolojik etkenlerin yoğun olduğu suç türleridir. Bu nedenle, bu suç türleri bu tez çalışmasının dışısalıdır. Tez çalışmasında suç haritasını bir araç olarak kullanarak mekansal suç deseninin analizi gerçekleştirilmiştir. Suç deseni; belli bir zaman aralığındaki suç olaylarının mekandaki dağılımı demektir. Suç türleri, mağdurlar, kolluk kuvvetleri gibi etkenler suç desenini zaman ve mekanda etkiler. Mekandaki suçun çeşidi suç desenini tanımlar. Asayiş suçları genel olarak iki türde sınıflandırılmaktadır. Mala karşı suçlar ve şahsa karşı suçlar (Emniyet Genel Müdürlüğü Suç Tasnif Formu);

1) Mala Karşı suçlar

- Otodan Hırsızlık
- Oto Hırsızlığı
- İşyeri Hırsızlığı
- Konut Hırsızlığı
- Resmi Kurum Hırsızlığı
- ATM Hırsızlığı
- Dolandırıcılık
- Yangın Çıkarma

2) Şahsa Karşı Suçlar

- Fuhuş
- Kumar
- Aile İçi Şiddet
- Tehdit-Hakaret
- Öldürme
- Yaralama
- Taciz
- Memura Mukavemet

3) Diğer Suçlar

Araştırma alanına ilişkin suç verileri (Ankara Emniyet Genel Müdürlüğünden elde edilen 2006, 2007, 2008, 2009 yılı) yukarıda tanımlanan suç türlerine göre sınıflandırıldıktan sonra, zaman ve mekan özelliklerine göre Coğrafi Bilgi Sistemi yardımıyla kentsel mekan üzerinde gösterilmiştir (Bkz. Bölüm 3.2.3). Bu sayede Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden elde edilen ham verilerin sayısal ortamda mekansal dağılımları oluşturulmuştur. Amaç daha sonraki aşamada gerçekleştirilmiş suç analizine yardımcı olmuş suç haritasının oluşturulmasıdır. Suç yerlerinin haritalandırılması *suç etki alanlarının (Hotspot)* coğrafi olarak gösterilmesine imkan tanımaktadır.

2.4.3. Suç verilerinin analizi ve suç haritaları

Suçları anlamak için suç deseni teorisi kullanılmıştır. Bu tez çalışmasında da örneklem alanda “suçlu ve suç” parçalarını “yollar, noktalar ve kenarlar” olarak teorik çerçevede tanımlanan bileşenlere ayrılmıştır. Suçluların nasıl suç fırsatlarını kolladıklarını ve bunlara nasıl ulaştıkları incelenmiştir. Suçun nerelerde gerçekleştiği veya nereleri etkilediği (Hotspot/Suç etki alanlar) bulunarak, bunu nedenleri üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır. Haritalama yaparken akut ve kronik suç-yoğun yerleri birbirinden ayırt etmek gerekmektedir. Suç analizi yardımıyla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Suç eğilimleri mekanda tekrar eden olaylar mı yoksa münferit olaylar mı?
- Eğer tekrar eden suç olayları bir hot spot oluşturuyorsa zaman mekan etkileşimi nasıl?
- Suçlar en çok nerelerde meydana gelmekte?
- Hangi suç tipleri hangi bölgelerde yoğunlaşmakta?
- Eğer suç deseni ortaya çıkıyorsa mekanda dağılımı nasıl?
- Hangi suçlar hangi zamanlarda işlenmekte?
- Arazi kullanımına göre suç olayları, zaman ve mekanda herhangi bir suç deseni ortaya çıkarıyor mu?
- Suçun zaman mekan davranışında asayiş suçlarının yere özgü özellikleri neler?

- Sosyal yapı ile suç arasında bir ilişki var mı?
- Suç türleri arası ilişki var mı?
- Suç olayları ile fiziksel mekansal yapıdaki eskime/çöküntüleşme ve/veya yapıli çevre kalitesinin düşmesi ilişkili midir?

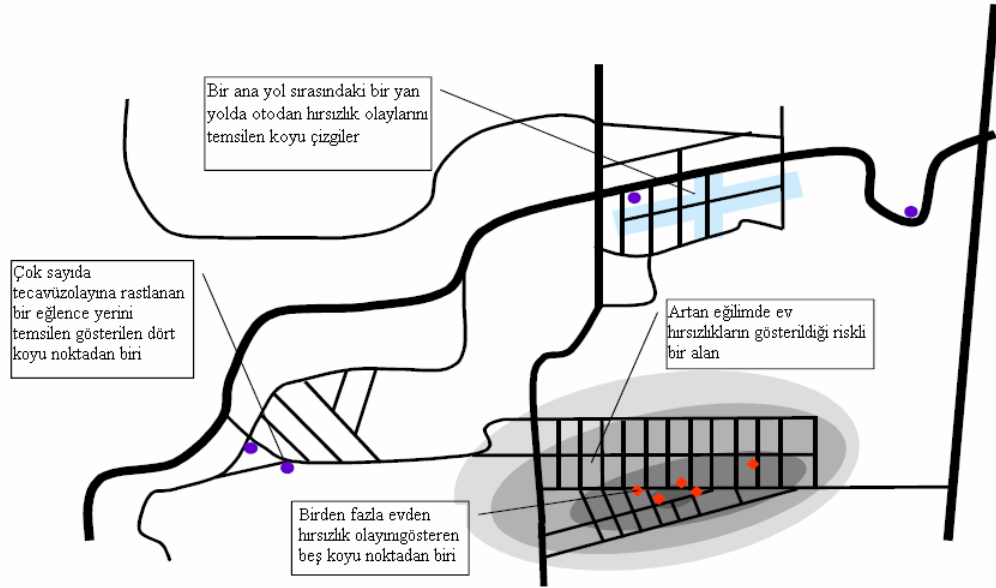
“*Hotspot (suç-etki) analizi*” suç haritalaması gerçekleştirildikten sonra suçların mekan ve zaman olarak yoğunlaştığı alanların bulunması işlemidir. “hotspot” terimi coğrafya biliminde kullanılan bir yerin yoğun özelliklerinin ortaya çıkarılmasıdır. Hotspot analizde suç bir noktada, bir bölgede veya bir sokak boyunca olabilir [Eck, Weisburd, 1995]. Bu analiz yöntemi ile belli bir zaman diliminde, belli bir yerde suç işleme yoğunluğuna bağlı olarak değişimler gözlenmektedir.

Anselin [2000]’e göre; hotspot analizi suçun oluşumunun açıklanmasında kentsel mekandaki etkilerinin nereler olacağı ve muhtemel suç olaylarının nerelerde gerçekleşeceği yönünde yol göstericidir. Ek olarak hotspot analizi, suç oluşumunda tesadüfi ve beklenti modellemelerinin açıklanmasında etkili bir analiz yöntemi ve açıklama aracıdır.

Hotspot analizinin bileşenleri; yaşam döngüsü, zaman, eşikler, miktar ve değişimlerdir. Diğer bir değişle, hotspot analizinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan veriler; suçun miktarı/frekansı, coğrafi konumu/yeri, zamanı, suçu türüdür [Canter, 1998, Sherman, Weisnurg, 1995, Anselin, 2000]. Tehlikeli suç yerleri suçlardaki anormal derecedeki artışlardır ve doğal olarak azalabilirler. Buna karşılık kronik suç yerleri, sürekli bir şekilde yüksek değerlerde suç oranlarına sahip ve bir şeyler yapılmadığı zaman bunun azalma ihtimali olmayan yerlerdir. Uygulanmış bu suç-etki analizi yardımıyla Altındağ İlçesi Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka alanında gerçekleşen suçların türlerine göre **suç-etki noktalar** bulunmuştur. Üç temel suç yoğun türü vardır.

- Suç-yoğun noktalar: Yüksek suç oranı olan yerlerdir. Bunlar tekrar eden olayların çeşitli faaliyet alanları veya adreslerindeki suçları gösterir.

- Suç-yoğun çizgiler: Cadde bölümlerinde suçların yoğunlaştığı yerlerdir. Otellerin bulunduğu caddeler boyunca park edilmiş araçların daha çok hırsızlığa maruz kaldığı durumlar buna örnek gösterilebilir. Caddelerde birçok kez işlenen suçlar çizgi ile gösterilir.
- Suç-yoğun alanlar: Suçların yoğunlaştığı alanlardır. Bir takım sebeplerden dolayı oluşabilir. Alan özellikleri suçlarda artışa yol açabilir veya suç-yoğun alanlar farklı problemler barındırıyor olabilir (Bkz. Şekil 2.3).

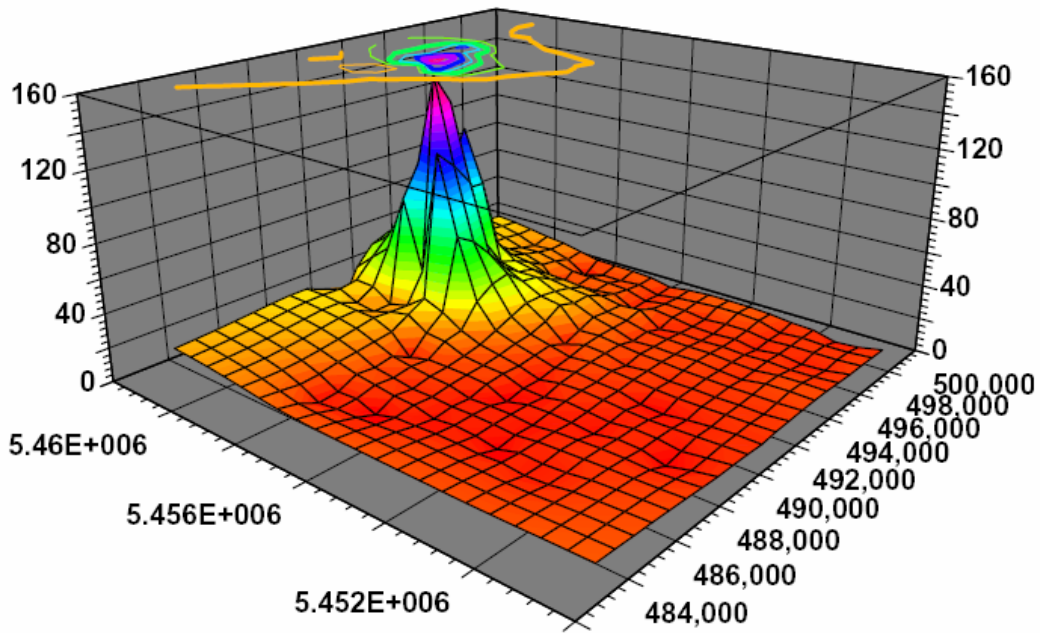


Şekil 2.3. Hotspot (Suç-etki) Analizi Özellikleri¹

Kernel Analizi: Tez çalışmasının suç verilerinin analizi aşamasında hotspot analizinin yanında destekleyici ve yoğunluk belirtici olduğu için Kernel Analiz yöntemi de kullanılmıştır. Bu yöntemde suç olaylarının yerleri ve karakteristiği CBS tabanlı suç haritaları üzerinde küme işlemi Kernel yoğunluk analizi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemin kullanılmasındaki amaç suç yoğun alanların karakteristik özelliklerinin kentsel coğrafyadaki dağılımının görülmesidir (Bkz. Şekil 2.4).

¹ “Jerry Ratcliffe üç çeşit suç-etki alan tanımlar. Suç-etki alan ile başlar ve daha sonra nokta modelini inceler. Eğer bütün olaylar aynı yerde oluyor ise orası “suç-etki noktadır”. Eğer olaylar genel alan içinde sıkıca gruplanmış ise Ratcliffe bunu “gruplanmış” suç-etki alan olarak adlandırır. Nihayet, eğer olay yerleri nispeten eşit olarak suç-etki alan boyunca dağılmışsa bunu “dağınık” suç-etki alan olarak sınıflandırmıştır. Gruplanmış veya dağınık suç-etki alanlar “suç yoğun alanın” alt kategorileridir. Ratcliffe’in yaklaşımı olayların yoğunlaşmasına dikkat çeker ve analiz yapan kişinin suç-etki alanı sınıflandırmadan önce suç-etki alanın çerçevesini belirlemesi gerektiğini savunur.” [Ratcliffe, 2004]

Suç olaylarının etkilediği, mekansal alanların hotspot analizi ile belirlenmesi yoluyla elde edilen sonuçlar ile kernel yoğunluk analizinde nüfusun ve olay sayısının birlikte irdelenerek üretilen yoğunlukları birbiri ile karşılaştırılmıştır. Böylece suç olaylarının örneklem alan üzerinde zaman içerisinde artışı incelenmiş, nüfusa bağlı olarak risk altındaki kentsel mekanlar için tahminlerde bulunulmuştur. Ayrıca suç olayları küme bölgelerinin oluşturulması ile suçun karakteristiğine yönelik çevresel risk etkenlerin araştırılmasına olanak sağlanmıştır.



Şekil 2.4. Kernel Analizi

Bu çalışmada noktasal etki analizi ve kernel yoğunluk analizleri üzerinde durulmuştur. Noktasal yoğunluk (Kernel analizi) her bir pikselde ya da tanımlı bir hücre içerisine düşen noktaların sayısı ile değerlendirilerek hesaplanır. Hotspot etki analizi ise hücrelerle değil, tanımlı bir yarıçapa sahip çember içerisine düşen noktaların yoğunluğu ile bu kaynaktan itibaren uzaklaştıkça değişen noktasal yoğunluğu ifade eder.

2.4.4. Alan çalışması, programlanması ve değerlendirilmesi

Ham verilerin sınıflandırılması ve analizleri sonucunda suç-yoğun alanlar belirlendikten sonra bu alanlar suç türlerinin neler ve nerelerde gerçekleştiği değil suç olaylarının gerçekleştiği yerlerdeki demografik, mekansal ve işlevsel özelliklerin de incelenmesine veri oluşturmuştur. Örneklem alanda, suçun nedenlerini, türlerini, suça neden olan içsel ve dışsal faktörler (Bkz. Bölüm 1.1) gözetilerek incelenmiştir.

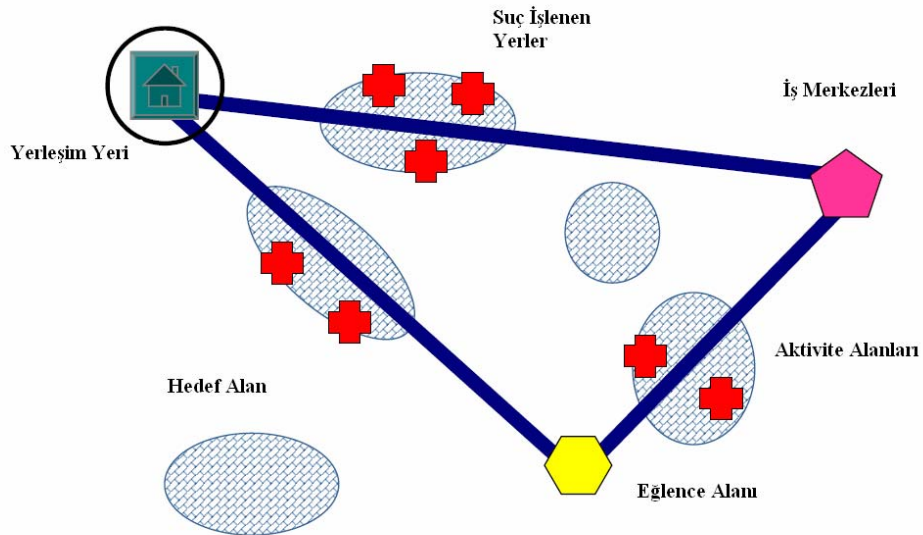
Suç Deseni Analizi: Tez çalışmasının amacına paralel olarak ortaya çıkan ve araştırmanın temelini oluşturan suç verilerinin analizi sonucu fiziksel (suç yoğun alanlar), sosyo kültürel ve sosyo ekonomik veriler elde edilmiştir. Çevresel kriminoloji, fiziksel, sosyal ve ekonomik verilerin tanımlandığı kentsel coğrafya üzerinde kriminal olayların kontrolünün ve nedenlerinin anlaşılması bilimidir [Brantingham, Brantingham, 1981]. Bu teorik çerçeve içinde yapılmış olan analizlerin değerlendirilmesi aşamasında; toplumsal yapı içinde suçu ve suçu doğuran nedenleri açıklarken;

- Suçu oluşmadan nedenlerinin açıklanmasına (Bkz. Bölüm 4),
- Coğrafi ve sürekli oluşan suç desenini haritalamaya (Bkz. Bölüm 4.3-4.4),
- Suçun kategorileşmesinde özellikleri itibari ile farklılaşmasına(Bkz. Bölüm 5.5.1),
- Suçluların suça nasıl adapte olduklarını anlamaya (Bkz. Bölüm 5.5.2),
- Suçu oluşturan durumsal faktörleri ortaya koymaya (Bkz. Bölüm 5.5.2)
- Suçu oluşturan fırsatları suç oluşmadan ortadan kaldırmaya (Bkz. Bölüm 5.5.2) çalışır.

İzlenen teorik çerçevenin analiz yöntemi suç deseni analizidir. Bu analiz için Suç deseni teorisinin bileşenleri daha önceki aşamada gerçekleştirilen suç-yoğun alan analizlerinin sonuçları kentsel mekanda arazi kullanım kararları ile ilişkilendirilmiştir. Yapılmış olan suç deseni analizi ile aşağıda tanımlanan suç deseni bileşenleri ortaya çıkarılmıştır.

- Aktivite mekanı
- Nokta, yol, kenar
- Suçun dolaşımıdır.

Aktivite mekanı teriminin ana unsurudur (Bu model Kanadalı iki çevresel kriminolog olan Pat ve Paul Brantingham tarafından geliştirilmiştir). Bu terim, suçluların kendi sıradan aktiviteleri sırasında mağdurları nasıl bulduklarını tarif etmektedir. Bir üçgenle başlayarak suçluların evden işe ve eğlence-dinlenme yerlerine gittiklerine işaret eder. Bu üç nokta birbirine yollarla bağlıdır ve suçlular buralarda fırsat kollamaktadırlar. Bu rotadan az sapmaları mümkündür ancak bildikleri bu yerlerden daha öteye gidemezler. Çünkü bilmedikleri başka bir yere gidip orada fırsat kollamalarındansa bildikleri yerlerde bunu yapmaları onlar için daha kolaydır (Bkz. Şekil 2.5).



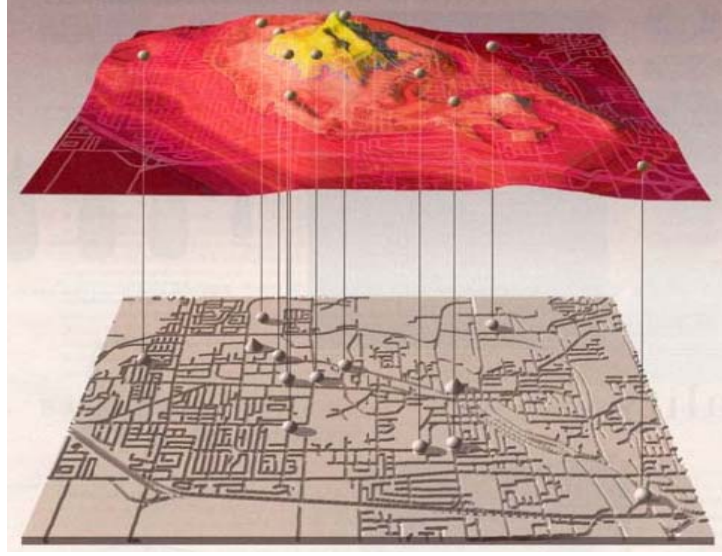
Şekil 2.5. Suçun Oluştığı Bölgeler²

² Bu diyagramı Brantingham'ların suç unsurları teorisini canlandırmak amacıyla Kim Rossmo hazırlamıştır. Bu, suçlunun hareket sahasını gösterir (İş, ev, eğlence ve bunlar arasında yapılan yolculuklar). Tampon bölgede suçlular evlerinin yakınındadırlar ve nadiren suç işlerler. Ark. suçlunun hedefi ile kesiştiği alanlardır (Örneğin, otopark yerleri gibi) [Rossmo, 2000].

Branthingam'lar [1991] 'kenarlar' diye tabir ettikleri ve insanların çalıştığı, gezdiği, alışveriş yaptığı ve yaşadığı yerlerin sınırlarını belirten bir terim de kullanmışlardır. Irkçı saldırılar, gasp veya dükkandan hırsızlık gibi bazı suçların kenarlarda olması kuvvetle olasıdır, çünkü buralar farklı bölgelerden birbirini tanımayan insanların bir araya geldikleri yerlerdir.

Tez çalışmasında örneklem alan üzerinde suçun mekansal olarak dağılımına ve insanların günlük sıradan aktivitelerine önem verilmiştir. Örneğin, haftanın değişik günleri ve günün değişik saatlerine göre suç haritaları oluşturularak bununla insanların aktiviteleri ilişkilendirilmiştir: Örnek vermek gerekirse; okuldan dağılan çocuklar, dükkanların kapanış saatleri veya buna benzer insanların belirli yer ve yollarda yaptıkları hareketleri dikkate almaktadırlar. Yankesiciler ya da işyerinden hırsızlık yapanlar kalabalıkları severler ancak bazı suçlular suç işleyecekleri yerde kimse olmasın isterler. Mesela, insanlar çalışmaya giderken, hırsızlar da işine giden insanların evlerine giderler. İşçilerin akşamları ve hafta sonlarında evlerinde olmaları ticari yerleri ve sanayi tesislerini hedef seçen hırsızlar için iyi bir fırsattır. Suçlunun suç işlediği yerle evi arasındaki mesafe çok kısadır, genellikle evlerinden 1–3 km arası uzaklıktadır.

Tez kapsamında ele alınan, Coğrafi Bilgi Sistemleri ile kentsel suç bölgesinin coğrafi ve demografik yönden incelenmesi, suç bilgilerinin bilgisayar ortamında haritalar üzerinde yerleştirilerek görselleştirilmesi ve bu haritalar aracılığıyla suçların analizinin yapılarak, gerek Sosyal Suç Önleme ve gerekse de Konumsal Önleme stratejilerinin faaliyete geçirilmesinde, bu işlemler suçu önleme amaçlı değerlendirilmektedir. Bu işlemlerin açılımı aşağıda açıklanmaktadır (Bkz. Şekil 2.6).



Şekil 2.6. Suç Analizleri ve Kentsel Arazi Kullanımı Çakıştırılması

Suç haritalarının oluşturulması ve suç analizi çalışmaları ile suçu önlemeye yönelik alınmış kararların uygulanması pek çok sosyal kurumun ortak çalışmasını gerektirmektedir. Suçun kontrolü ve önlenmesinde suçun bilgisayar ortamında haritalanmasının iki temel hedefi vardır; suçun yapısını daha iyi anlamaya destek olmak, suçun ve toplumdaki sosyal problemlerin daha fazla çoğalmasını engellemeye çalışmaktır. Planlamaya yönelik olarak elde edilmiş sonuçlara bakıldığında, kent planlama ile ilintili olarak suçun işlenmesinde kentleşmenin (sosyal tabakalaşma, sosyal ve mekansal ayrışma vb.) getirdiği olumsuzluklara karşı politikaların geliştirilmesi, özellikle kent planlama kararları ile ilintili olarak arazi kullanma kararlarında güvenliğin yadsınmaması olmuştur.

Sonuç olarak, niteliksel ve niceliksel veri toplama teknikleri ile toplanan veriler sınıflandırıldıktan sonra veri analizi yöntemleri ile elde edilmiş olan suç haritası, suç analizleri doğrultusunda suçu ortaya çıkaran çevresel fırsatların ortadan kaldırılması bu tez çalışmasının ana hedefidir. Bu hedefe ulaşılmasında yer seçim kriterleri ile arazi kullanım kararlarının çakıştırılması sonucu elde edilmiş veriler kent planlama disiplini ile örtüşen suçu önlemeye ilişkin politikaların geliştirilmesine imkan sağlayacaktır. Yeni ekolojik suç teorilerinden suç deseni teorisine göre analiz edilen suç haritaları kentsel arazi kullanımı ile ilişkilendirilerek suçun oluşmasına fırsat

veren ya da olanak tanıyan kentsel çöküntü alanları özelinde kentsel sit alanlarında çevresel faktörlerin belirlenmesi ve fiziksel, sosyal ve ekonomik sorunların neden olduğu suç olaylarının ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm önerileri geliştirilecektir.

Bu tez çalışmasında geliştirilmiş olan suç haritalaması ve arazi kullanım kararlarının çakıştırılması ile (Bkz. Şekil 2.6) yer'e özgü suç önleme çözüm önerileri; *suç motivasyonunu azaltma*, *suç fırsatlarını azaltma* gibi alt amaçları ile teorik olarak farklı kentsel bölgelerde yöntem olarak kullanılabilir nitelikte olmuştur. Suçun işlenmeden önlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması, gerek toplum huzurunun temini, gerekse de zaman, personel, araç-gereç ve maddi imkanların etkin kullanımını sağlayacaktır. Çalışma alanı üzerinde, güvenli kent oluşumunda arazi kullanım politika ve/veya modeli ile kentsel arazi kullanım kararlarının değerlendirilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Çevresel kriminolojide geliştirilen teoriler batı toplumlarında yapılan çalışmalar ile ortaya çıkartılmıştır. Türkiye gibi kentsel dokunun, kültürün ve sosyo-ekonomik yapının farklı olduğu ortamlarda nasıl çalışacağı bilinmemektedir. Bu bilinmezlikten yola çıkarak, çalışma alanı üzerinden konu özelinde geri dönüşlerle desteklenmiş kentsel suçu önlemeye yönelik bir yöntem önerisi geliştirilmiştir.

Kent güvenliğini ayakta tutan geleneksel temeller (bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik ve sistem ve hizmetlerin güvenliği) esnek olamamakta ve ihtiyaca cevap verememektedir. Küresel boyutta insan güvenliği meselesi, sürdürülebilirlik hedefleri ile yarışan yerel kentsel tasarım ve yönetişimin içinde ciddi bir konu olarak belirmiştir. Güvenlik olmadan özgürlük ve özgürlük olmadan da barışın olmayacağı ortaya çıkmıştır [Frevel, 2006]. En önemli kamu politikası güvenlidir. Suçluları suça iten arka plan güçlerinin analizi, sosyo-ekonomik faktörler, baskı ve caydırma suç analizinin temelidir. Mağdur yönünden, suç korkusu, yasalar ve suç fırsatları etkindir.

Bu yaklaşımla, güvenli kent planlama ilkeleri doğrultusunda kentsel güvenliğin sağlanmasında arazi kullanım kararlarının etkinliğini belirlemek, oluşturulmuş

kentsel suç haritalaması ve arazi kullanım kararlarının örtüştürülerek kentsel yer seçim ölçütlerinin ve değişkenlerinin belirlenmesi, kentsel coğrafyada ekonomik ve sosyal yapının suç verileri ve analizleri ile örtüşerek kent planlamanın öncelikli eylem alanlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçla geliştirilmiş olan suç haritalaması ve arazi kullanım kararlarının karşılaştırılması yapılmıştır. Bu sayede, yer'e özgü güvenli kent planlama ilkelerinin (Üst ölçek planlama kararlarının revize edilmesi, Kentsel tasarım uygulamaları, Polisiye önlemler ve Halk katılımı) suç motivasyonunu azaltma, suç fırsatlarını azaltma gibi alt amaçları ile teorik olarak farklı kentsel bölgelerde yöntem olarak kullanılabilir nitelikte olmuştur. Suçun işlenmeden önlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması, gerek toplum huzurunun temini, gerekse de zaman, personel, araç-gereç ve maddi imkanların etkin kullanımını sağlamıştır. Dünya gündeminde olan güvenlik konusunda kentsel ölçekte çözüm yollarına ulaşılmıştır. Bu noktada, çalışma alanı üzerinde güvenli kent oluşumunda arazi kullanım politika ve/veya modeli ile kentsel arazi kullanım kararlarının değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Çevresel kriminolojide geliştirilen teoriler batı toplumlarında yapılan çalışmalar ile ortaya çıkartılmıştır. Türkiye gibi kentsel dokunun, kültürün ve sosyo-ekonomik yapının farklı ortamlarda nasıl çalışacağı bilinmemektedir. Bu bilinmezlikten yola çıkarak konu özelinde geri dönüşlerle desteklenmiş bir yöntem önerisi geliştirilmiştir. Bu yöntem önerisi örneklem alanda test edilerek oluşturulmuş güvenli kent yaklaşımı altında aşağıdaki başlıklarda yere özgü güvenli kent planlama bileşenleri oluşturulmuştur.

3. KAVRAMLAR VE İLGİLİ TEORİLER

Özellikle sosyologlar, suçluluğun sosyo kültürel etkenlere dayandığı ve bu doğrultuda suçluluk bölgelerinin oluştuğu görüşü üzerinde durmuştur. Suçun ve suçluluğun kentlerin bazı bölgelerinde yoğunlaştığı gözlemlenmiş ve bu durum suçluluk bölgesi görüşünü, genel olarak o bölgede yaşayan topluluğun genel kültürüne ve yaşam standartlarına bağlı olduğu sonucuna ulaştırmıştır.

Kentin bazı bölgelerinde, diğer bölgelere oranla daha fazla ve sürekli olarak suç işlendiği, suç bilimcileri tarafından bu durumun rastlantısal olmadığı yerel sosyal, kültürel ve ekonomik dengelere dayandığı ortaya konulmuştur. Bu durumda söz konusu yerel sosyal kuvvet ve dengelerin tanımını yapmak önemli olacaktır. Bu görüş özellikle suçun başlıca sebebini kişisel özelliklerden çok kişisel olmayan etkenler olduğunu düşünen kriminologların savunduğu bir görüştür.

Ortaya konulan bilgiler ışığında kriminolojide suçluluk bölgeleri görüşü “harita metodunu uygulayarak suçun yer itibariyle dağılımını tespit ve suçlunun içinde bulunduğu ortamın suça sebep olucu bir etken niteliği ile gözlemi, analiz ve incelenmesi ve bu bakımdan belirli bir yer üzerindeki suçluluk ile oradaki etkenler arasındaki korelasyonların belirtilmesi ve suçluluğun buna göre açıklanması” olarak özetlenebilir [Dönmezer, 2001].

Suç coğrafyası bir yerin özel yapısı ve yer-zaman olarak oraya düşen suçluluk arasındaki ilişkilerin bilimidir. Bu tez çalışmasında, suçlulukla mücadele amacıyla yayılma, özel yer-zaman genişleme ve bağlantı modelleri aracıyla demografik-ekonomik-sosyal-fiziki ve kültürel etkilerle açıklanacaktır. Suçlu davranışının nedenlerinin araştırılmasında suçlunun ikamet çevresinin ve suçluluk nedenlerinin arasındaki bağlantıların kurulması ya da çözümlenmesi alt amacı tanımlar.

Bu amaca ulaşmanın yöntemi; suç ekolojisini harita metotlarını uygulayarak suçluluğun yüzeyde dağılışı belirlenme ve bu coğrafi dağılışı sonuçlarını göz önüne alarak onu yoğunlaştığı bölgelerin nitelikleri ile açıklama ve suç işleme

eğiliminin ağırlıkla gözlemlendiği bu bölgelerin çeşitli fiziki, sosyal, kültürel ve diğer özellikleri ile karşılıklı şekilde belirlenmesi olarak tanımlamaktadır. Sosyal coğrafya ile akraba olan bu kavram, kentlerde suçluluğun farklı sosyal yapı ve kent kısımlarında değiştiğini ve bunlar üzerinde sosyal kontroller yapılması gerektiğini göstermiştir.

Araştırmalar, suçluluğun kentin belirli bölgelerinde odaklandığını, bu bölgelerin kentin merkeziyle kıyaslandığında suç eğiliminin daha yüksek olduğunu ve söz konusu suç eğiliminin uzun zaman aralıkları içinde sabit kaldığını ortaya koymuştur. Bu durum, kentin yaşayan niteliğine, onun büyümesi ve yayılmasında beliren soyutlanma ve farklılaşma süreçlerine bağlanmıştır [Shaw, Mckay, 1931].

Suç bilimcileri kentler içinde açık farklarla birbirinden ayrılan bölgelerin varlığını, suç eğilimi açısından da ortaya koymuşlardır. Slum, bu bölgeler içerisinde en çok dikkati çekenlerdir. Slum terimi, fiziksel çöküntü ve şekil değiştirmenin, kötü konut şartlarının, aşırı kalabalığın, kentsel yoksulluğun ve suçun yüksek derecede yaşandığı kent bölgeleridir [Park, 1927].

Aşırı kalabalık ve şiddet arasında ilişki olduğu şüphesizdir. Özellikle konut yoğunluğunun belirli düzeyi aştığı durumlarda, saldırgan davranışların ve suç işleme eğiliminin arttığı görülmektedir. Dönmezer, [2001] çarpık kentleşmeyi, sapma davranışlarının bir çoğaltanı olarak görmüştür. Öncelikle, suça ilişkin sosyolojik teorilerden söz eden yazar, suçluluğun asıl nedeni olarak sosyal çözülme şartlarının gerçekleşmesinin toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarını çökertebileceğini söylemektedir. Sosyal sistemlerin normal işleyişinde de görülebilecek bazı gerilim ve baskılar, belirli şartlar altında bir kuralsızlık yaratarak suçun sebebini oluşturabilirler. Bir diğer yaklaşımla, suçun sebebi toplumdaki alt kültürlerin, toplumun normatif yapısını bozmasıdır. Yani suç, alt kültürler içerisinde onanan ya da kabul edilen bir davranış halini almaktadır. Kentleşme ve suçluluk arasındaki ilişki, kentleşmenin neden olduğu sosyal çözülme ve erime olgusuna bağlanmaktadır. Yücel, yukarıda açıklananlar ışığında, suç coğrafyası ve çarpık kentleşme arasındaki ilişkiyi kurarken,

özellikle Ankara, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere Türkiye kentleri için aşağıdaki belirleyici özelliklerin varlığını kabul etmektedir [Yücel, 2003]:

Üst üste yığılmış gecekonduların egemen olduğu kalabalık bir topluluk;
Toplum dışı bırakılmışlık;
Birbirine yabancılaşan topluluklar.

Ülkedeki ekonomik ve sosyal yapı göç ile başa çıkamadığı için Türkiye'deki kentleşme genellikle plansız ve taşkın kentleşme şeklinde kendini göstermekte ve göçmenler kent yaşamına hem entegrasyonda hem de adaptasyonda zorlanmaktadır.

3.1. Suç

Suç, evrensel, genel bir olaydır. Suç tarihin en eski devirlerinden itibaren var olmuştur ve ileride de var olmaya devam edecektir. Suçsuz bir toplum ütopyadan başka bir şey değildir. Toplum halinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler ve uyumsuzluklar bulundukça suç var olacaktır. Suçun diğer bir özelliği de göreceli olmasıdır. Suçu oluşturan fiiller zaman ve yere göre çok yönlü değişkenlere sahiptir [Dönmezer, 1994]. Suçun bu çok yönlü özellikleri farklı disiplinlerin ilgi alanına girmesine neden olmakta ve her bir disiplin kendi yaklaşımına göre suçu açıklamaya çalışmaktadır. Suç olgusu, başta kriminoloji olmak üzere, hukuk, sosyoloji, psikoloji, kent planlama ve günümüzde mekansal analizlere dayalı çevresel kriminoloji gibi disiplinlerin ilgi alanına girmektedir. Suçun anlaşılmasında, disiplinler arası yaklaşımlar, farklı etkileşimlerin ve anlaşılacak istenen konunun bir bütün olarak değerlendirilmesine olanak sağlar.

Kriminoloji içinde suçu açıklama konusunda birbirinden oldukça farklı yaklaşımlar vardır. Bu yaklaşımların temsilcileri suçu açıklamada en geçerli ve kapsamlı yöntemi saptamaya çalışmışlardır. Bu gelenekler genel olarak “Biyolojik, Psikolojik, Sosyo-Psikolojik ve Sosyolojik” olmak üzere dört başlık altında toplanabilir. Bu farklı

yaklaşımlar birbirlerini dışlamaya ve suç olgusunu tek başına açıklamaya çalışmışsa da hiç biri diğerleri üzerinde kesin bir üstünlük sağlayamamıştır.

Suç oluşumu ve önlenmesinde farklı disiplinlerin bir araya gelerek konunun ele almaları her bir disiplinin yaklaşımlarını iyi anlamaya dayanmaktadır. Bu tez çalışmasında kent planlamanın birlikte çalıştığı disiplinlerden olan sosyoloji ve çevresel kriminoloji suçun oluşumu ve önlenmesine yönelik geliştirilmiş teoriler mekansal veriler ve arazi kullanımına bağlı değişkenlerle birlikte irdelenecektir.

3.2. Suçu Açıklamaya Çalışan Teoriler

Suçun açıklanmasında, nedenlerinin ortaya konulmasında sübjektif ve objektif nitelikte bazı yaklaşımlar bulunmaktadır. Suç, toplumda ve toplumsal kurumlardaki mevcut düzeni bozan, toplumsal dayanışma bağlarını koparan ve toplumsal yapıyı temelinden sarsan bir problem olarak tarihin ilk dönemlerinden beri araştırmacı ve düşünürlerin dikkatini çekmiştir.

Suç sosyolojisi, suçun sosyal yapı ve toplumun düzenlemesi (organizasyon) ile olan ilişkisini inceler. Diğer bir deyişle, suçun toplumsal sistemle olan bağı, suçun oluştuğu sürecin özellikleri ve bu sürecin değişkenlerinin suç üzerindeki etkisini inceler. Suç teorileri neredeyse suç kadar eskidir. İlk suç teorisi, mağarasına hırsız giren, en değerli sopası çalınan insanca ortaya atılmıştır. “Niçin?” ve “Neden ben?” diye sormuştur [Sokullu, Akıncı, 1994].

Suçlu davranışı farklı temellere dayandıran pek çok teori olmasına rağmen, bunların hepside yandaş bulabilmiştir. Bunun nedeni basittir: Bunların hepsi bir bakıma doğrudur, hepsi gerçeklere dayanan bazı bulguları ortaya koymaktadır. Bu teorilerin tümü suçlu davranışı açıklamaya, suçun nedenlerini ortaya koymaya yöneliktir. Suçun önlenmesi ve kontrolü konuları ise ihmal edilmiştir. Suç teorilerinin oluşumlarını “açıklama girişimleri” ve “tanımlama girişimleri” diye iki ana gruba ayırmak mümkündür [Demirbaş, 2001]. Bu teorilerin güvenli kent planlamada kullanılabilmesi ve/veya bu planlama yaklaşımına göre yetersizliği/yeterliliğini

değerlendirilebilmek ve böylece bu tez ile yeni çıkarsamalar veya teori(ler) geliştirebilmek için (aşağıda kısaca açıklandığı gibi) irdelenmektedir. Bu ele alışıta öncelikle suçun nedenlerini açıklayan suç teorileri *dört genel kategoriye* göre [Sokullu-Akıncı, 1994] değerlendirilmektedir.

I. Biyolojik Teoriler: Bu teoriler, suçluların biyolojik ve genetik bakımdan genel nüfusa oranla daha aşağı durumda olduklarını savunmaktadır [Sokullu-Akıncı, 1994]. Suçlu kişilerin genetik, fizyolojik ve yapısal farklılıklar nedeniyle suç işlemeye yatkın olduklarını ileri sürmektedir. Biyolojik teoriler, suç kavramını toplumsallıktan uzak bireysel değerlendirdiği için bu tez konusunun dışsalıdır.

II. Psikolojik Teoriler: Psikiyatri ve psikoloji organik akıl hastalarının suçlu davranışa etkili olduğunu belirtmektedir [Sokullu, Akıncı, 1994]. Bu görüş yanlılarına göre, suç, iç kontrol (denetim) mekanizmalarının ilkel, saldırgan ve anti-sosyal güdülerini sınırlayamadığı bir kişilik bozukluğunun ortaya çıkması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımda suçlu birey odaklı değerlendirme ön plana çıktığından kent planlama gibi kentsel ölçekte toplumun bütününe yönelik çözümler üreten bir disiplin olarak tez çalışmasının kapsamına girmemektedir.

III. Sosyo-Psikolojik Teoriler: Bu bölümde suç öğrenilmiş bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Bunlar sosyal etkileşim (enteraksiyon) süreci nedeniyle belirli suç biçimlerinin öğrenildiğini ileri sürmektedirler. Ne sosyolojik teoriler gibi soyut bir çevreyi suça neden olarak görmekte, ne de biyolojik ve psikolojik teoriler gibi suçu sırf bireysel nedenlere bağlamaktadırlar [Sokullu, Akıncı, 1994]. Bu nedenle tez kapsamına girmemektedir.

IV. Sosyolojik Teoriler: Adolphe Quetelet, ilk “sosyal kriminolog” olarak adlandırılmaktadır. 1836 yılında Quetelet, “*toplum suçu hazırlar, suçlu ise ancak bir araçtır*” demiştir. Von Liszt, Van Hamel ve Prins ise suçluluğun sosyolojik nedenlerine eğilmişlerdir [Martin, Fitzpatrick, 1967]. *Sosyolojik teorileri suçluluğun temelinin kültür çatışması olduğu varsayımından hareket ederek, sosyal ve kültürel çevredeki kriminolojik koşulları incelerler. Dış faktörleri, yani sosyal sınıf, politik,*

coğrafi ve çevresel yapıların suçluluğu nasıl etkilediği açıklarlar [Nietzel, 1979]. Sosyolojik teorilerin pek çoğunda bireysel farklılık değişkenleri üzerinde durulmaz, yalnızca dış faktörlere ağırlık verilir. Bireylerin tümünün suç riski olan nüfus grubu içinde değerlendirmesi yapılır, çünkü sosyal ve kültürel koşullar birleştiğinde, bazı grupların hukuk normlarını ve yasakları onaylaması azalınca riskli gruplar ortaya çıkar. Sosyolojik teoride, kent suçluluğunu “Yapısal, Sosyalleşme ve Ekolojik girişim” olarak tanımlanan üç ana metodolojik yaklaşımın tamamı bu tezde kabul edilmiştir.

a. Yapısal Teoriler:

- Durkheim’ın Teorisi: İlk sosyolojik suçluluk teorisi olarak Emile Durkheim (1858-1917)’in suçun yapısal fonksiyonel sınırlaması teorisinden söz eder. Durkheim, sosyolojik metod kuralı içerisinde suçluluğun analizi aracılığıyla bu teoriyi oluşturur [Yücel, 2003].
- Anomi Teorisi: Robert Merton tarafından geliştirilen ve temelde Durkheim’in analizleri üzerine geliştirilmiş olan Anomi Teorisi toplumsal yapıdan hareketle suçluluğu açıklar [Yücel, 2003].

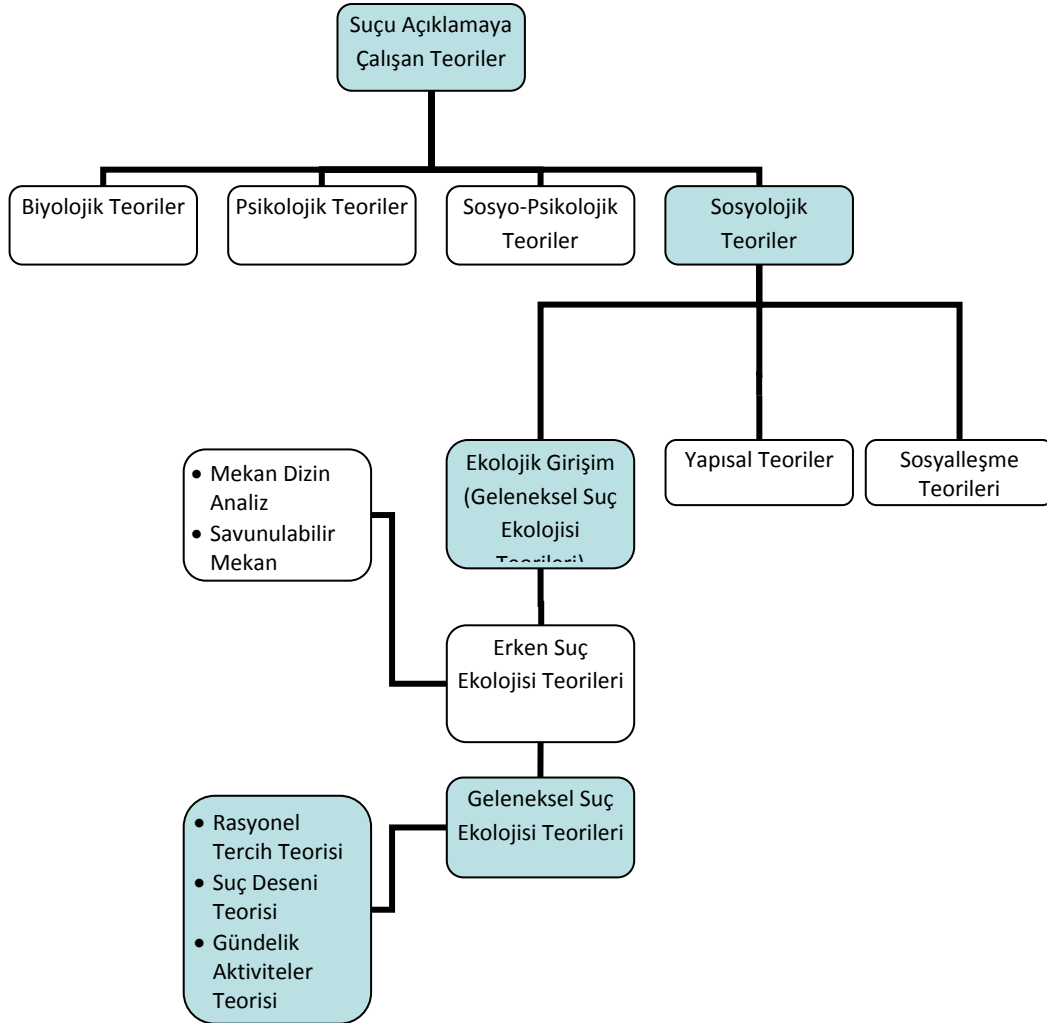
b. Sosyalleşme Teorileri

- Kültür Çatışması Teorisi: Thorsten Sellin (ölümü 1994) suçluluğu, farklı kültürel değer ve davranış normları arasındaki bir çatışmanın neticesi olarak değerlendirir. Dolayısıyla, sadece suçun sınırlı bir alanı için açıklama getirmiştir. Sellin’e göre her insanın belli bir kültür içerisinde doğduğu ve bu kültür içerisinde belirli davranış kurallarını öğrendiği noktasından hareket eder [Yücel, 2003].
- Alt-Kültür Teorileri: Bu teori grubu, gençlik ve özellikle çete suçluluğunu açıklamayı dener [Yücel, 2003].

c. Ekolojik Girişim

Ekolojik girişim teorisinden suç coğrafyası geliştirilmiş ve sonunda kentin yapısı ve suçluluk arasındaki bağlantı ile ilgilenilmiştir [Yücel, 2003].

Günümüzde geleneksel suç ekolojisi teorileri olarak adlandırılan teoriler suçluları suça yönlendiren faktörleri çevresel etkenler ile açıklamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla, bu tez çalışmasının teorik çerçevesini suç ekolojisi teorileri oluşturmaktadır.



Şekil 3.1. Suçu Açıklamaya Çalışan Teoriler

3.2.1. Geleneksel suç ekolojisi teorileri

Suçluluk teorileri, suçluluğu, onların meydana gelişini çok yüksek veya çok düşük bir istatistiki ihtimal ile açıklayabilirler. Suçluluk daima tek bir insan için değil belirli bir ihtimal ile belirli bir grup için açıklanabilir. *Suçlu olarak nitelendirilen*

davranışları, kapsamlı ve tatmin edici biçimde açıklayan hiçbir teori yoktur. Bu yüzden, farklı suçlulukları açıklamada, farklı teorilere gidilmesi zorunludur [Kürzingen, 1996]. Bu teoriler, suç gibi kapsamlı ve farklı disiplinlerde farklı tanımları olan evrensel bir olguyu açıklamada çok yönlü bakış açılarıyla bir bütün olarak değerlendirilebilir. Sosyolojik teoriler alt başlıkları ile birlikte incelendiğinde farklı suçlulukları açıklamada farklı yaklaşımları ile kent planlama disiplininin kriminoloji ile kesiştiği noktayı tanımlamaktadır. Bu nedenle bu tez çalışmasında yer'e özgü veriler incelendiğinde tek bir teoriye bağımlı kalmaktansa sosyolojik teori(ler) ve gerektiğinde diğer teori(ler)den (Biyolojik teoriler, Psikolojik Teoriler ve Sosyo-Psikolojik Teoriler) bütünleşik biçimde faydalanılarak değerlendirmeler yapılacaktır. Örnek vermek gerekirse; kentleşmenin yarattığı kültür değişimi, suçluluk yönünde aşağıdaki olgulara bağlı olarak etkilemektedir [Özek, 1973]. Bu olguları sosyolojik teoriler ile açıklamak gerekirse;

- Kentleşme kırdan göç eden insanların ferdileşmesi, egoistleşmesi sonucunu doğurur = Kültür Çatışması Teorisi
- Kentleşme sosyal kontrol mekanizmasını yok eder = Alt Kültür Teorisi
- Kentleşme geleneksel yapı değişimine yol açar = Anomi Teorisi
- Toplumlarda kentleşme, yeni menfaat gruplarının, yeni sınıfsal yapının doğmasına yol açar = Kültür Çatışması Teorisi
- Kentte yerleşik kültür ortamıyla, kente göç edenlerin beraberlerinde getirdikleri kültür arasında çatışma çıkabilir = Kültür Çatışması Teorisi
- Kentlerde insanları, yeteneklerinin dışında bir hayata özendirecek örnekler, servet farkları ve çeşitli eğlence yerleri vardır = Alt Kültür Teorisi kapsamına girebilir.

Görüldüğü gibi, kent planlamanın temel konularından olan kentleşme olgusunun suç üzerindeki etkilerini açıklamakta farklı teoriler kullanılabilir. Bu nedenle bu tez çalışmasında bu ve benzeri nedenlerden dolayı suçu açıklayan teoriler Sosyolojik Teoriler merkezli bütünleşik olarak değerlendirilecektir.

Bu bakış açısıyla, sosyolojik teoriler incelendiğinde; 1700 ve 1800’lerde, insanlar arası ilişkilerin üstünde duran Voltaire, Rousseau gibi sosyal felsefecilere göre suç ahlaki bir konudur. Özgür irade ve özgür seçim kavramları bu dönemde ortaya çıkmıştır. Toplumsal sözleşme kavramı, yani, daha büyük sayıdaki insanın özgürlüğünü koruyabilmesi için, bireylerin özgürlüklerinden fedakarlık etmeleri gerektiği ortaya atılmıştır. Buna klasik okul denilmiştir.

Mekan ve suç arasındaki ilişkinin incelenmesi yeni bir olgu değildir. 18. Yüzyılda Fransız sosyologlar suçun bölgesel dağılımının farklı bölgelerde ekonomik ve sosyal karakteristikler gösterdiğini analiz etmişlerdir [Eck, Weisburd, 1995]. 18. yüzyılda, determinizm kavramını ortaya atan Lombroso, Garofalo ve Ferri’nin önderliğini yaptığı pozitivist okul ortaya çıkmıştır. Daha sonra *Chicago Okulu* suçlu davranışı açıklayan çağdaş teorilerden pek çoğunu değişik şekillerde etkilemiştir.

Sosyolojik teoriler olarak anılan bu bilimsel yaklaşım, suçun çevreyle ilişkilerini inceler, suçu çevrenin değişimi ile ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışır. İlk olarak Chicago Okulu’nun çalışmaları, ekolojik bölgelerin sosyal yaşam üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur [Eck, Weisburd, 1995, Shaw, McKay, 1942]. Bu çalışmalar, *kentlerde kırsal alanlarda olduğu gibi bir geleneksel hayat tarzının bulunmadığı, kentte yaşamın yüzeysel olduğu, insanların birbirlerini tanımadığı, ilişkilerin gelip geçici, akrabalık ve dostluk bağlarının zayıf olduğu noktasında birleşmişlerdir*. Dolayısıyla, geleneksel sosyal ilişkilerin zayıflaması toplumsal olarak örgütlenememeye yol açmakta, bu da suçluluğun oluşmasında en önemli etken olarak görülmektedir [Beşe, 2004]. Sosyologlar kentsel suçların açıklanmasında suç haritalaması ve diğer sosyal karakteristiklerin mahallelerde incelemesini gerçekleştirmişlerdir [Weisburd, McEven, 1998]. Geleneksel ekolojik suç teoriler bu şekilde ortaya çıkmıştır.

Sanayileşmenin sınırına gelinmesi ve işçinin yerini teknolojinin almasıyla büyük, yerleşik olmayan ve niteliksiz nüfusa talep ortadan kalkmıştır. Bu durum, arkasında yetersiz yerleşim ve sağlık hizmetleri, evsiz insanlar, gençlik çeteleri ve ahlak bozukluğu bırakmıştır. Sıkı aile bağlarından ve aile topluluklarından uzak kalan

insanlar etraflarında, sorunlu zamanlarında dertlerini paylaşacakları hiç kimseyi bulamamışlar, her yaşta binlerce kadın ve erkek, akrabalarının veya ahabalarının kendilerine yük olmamaları için yerleşik olmayan, geçici yerlerde kalmaya başlamışlardır. Bu arada yoksulların yaşadığı kenar mahallelerde suçluluğun daha çok olduğu görülmüştür. Bu karmaşık toplum yapısı güvenlik güçlerinin karabasanı olmuştur. Chicago Üniversitesi sosyologları bu sorunlara cevap bulmaya çalışmışlardır [Sokullu, Akıncı, 2002]. Toplumsal yapı ve suç arasındaki ilişki bireysel suç davranışını etkilemektedir. Sosyal düzensizliğin olduğu alanlar suçun gelişimini sağlamakta ve bireyi suça teşvik etmektedir [Merton, 1938, Sutherland, 1939].

Amerikan sosyologları suçun, kentlerin bazı bölgelerinde yoğunlaştığı üzerinde durmuşlardır. Suçluluğun, kentin belirli bölgelerinde yoğunlaştığını ve bu bölgelerde kent merkezine oranla bir artış gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Kentler içinde açık farklarla birbirinden ayrılan bölgeler bulunmaktadır. Bu bölgeler içinde “kaçak yapılaşma (gecekondu)” belki en çok dikkati çekendir. Bu terim ile anlatılmak istenen *kötü konut şartlarının, aşırı kalabalığın, yoksulluğun ve suçun* yüksek derecede bulunduğu kent bölgeleridir. Yüksek suçluluk oranını taşıyan bu bölgelerde, geniş bir fiziki hareketlilik, değişme, sosyal yapının dağılması, çözülmesi ve istikrarsızlığa rastlanmaktadır. Bu bölgelerde ahlak anlayışı ve sosyal dayanışma kaybolmaktadır. Kentin bu bölgelerinde her şey erime, çözülme ve kokuşma halinde bulunan bir sosyal hayatın izlerini göstermektedir [Dönmezer, 1994]. Görüldüğü gibi geleneksel çevresel suç teorileri birey odaklı olarak suçun açıklanmasının temellerini oluşturmuştur. Toplumsal düzensizliğin ve suçun azaltılmasına odaklı çözümler bulmaya çalışmaktadır. Geleneksel çevresel suç teorileri suçun analizinde nokta haritalamasını kullanmaktadır. Bu yöntem suçun çevre ile ve mekan ile ilişkisinin kurulduğu ve analiz imkanı sağlaması bakımından kriminolojide bir ilktir.

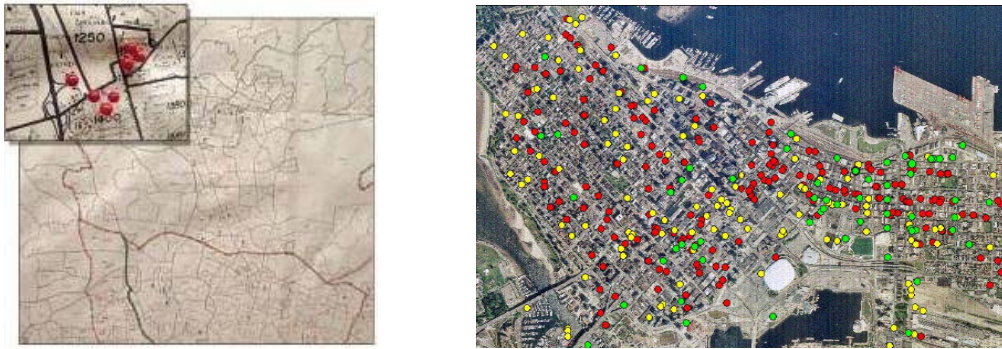
Geleneksel Suç Ekolojisi Teorilerinin Uygulama Aracı

Geleneksel suç ekolojisi teorilerinde suç davranışlarının mekanda dağılımı suç analizlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu analizlerde kişi, yer ve mekanın

coğrafya ile doğrudan ilintilidir. Dolayısıyla suçun mekan ile ilişkisini gösteren suç haritaları suçun analizinde altlık olarak kullanılmaktadır. Sorun çözme yaklaşımında; karmaşık, kültürel çevreyi içeren (tutum, değer ve öğretiler), fiziksel çevre veya insan aktivitelerinin mekanları ve insanların (yaş, cinsiyet, sağlık, gelir düzeyi yaşam standardı demografik desenleri gibi) sosyal karakteristiği coğrafik yaklaşımı tanımlamaktadır [Taxman, McEven, 1998]. Bu yaklaşımın analizinde coğrafik bilgi teknolojisi olan haritalandırma sistemi kullanılır. Haritalar kompleks suç yapılarının analizinde kullanılır. İlk haritalama metodu nokta haritaları olan suç olaylarının anında güncellendiği yapılardır. Ancak analiz ve yorumlamada eksiklikleri vardır.

Nokta Haritalaması (Pin Mapping): Suç haritaları suç analizinde önemli bir yer tutar. Geleneksel suç haritaları 1900'lü yıllardan başlayarak suçların oluşum nedenlerinin ortaya konulmasında kullanılmaya başlanmıştır. Bu ilk haritalar suçların oluştukları yerlerin harita üzerinde renkli iğne veya raptiye ile işaretlenmesi ile oluşturulmuştur.

Geleneksel nokta haritaları günümüz suç haritalarının ve suç analizlerinin temelini oluşturmaktadır. Günümüzde kullanılan gelişmiş bilgisayar programları sayesinde nokta haritalaması sayısal ortama geçmiş ve analizlerin daha doğru ve güvenilir yapılmasına başlanmıştır (Şekil 3.2).



Şekil 3.2. Nokta Haritalaması (Pin Mapping)

3.2.2. Erken Suç Ekolojisi Teorileri

Suçu önlemenin kent planlamanın konuları arasına girdiği günümüzde, fiziksel çevreye bu amaçla ne şekilde müdahale edilmesi gerektiği tasarım ve planlama yaklaşımlarının temelini oluşturmaktadır. Erken ekolojik teoriler olarak da adlandırılan 1950’lerin başında başlayan süreçte kentlerde insan aktivitesinin artması ile kişilerin birbirini gözleyebilme fırsatı bulacağını ve bunun suçu azaltabileceğini vurgulamıştır. Şu ana kadar “kentsel tasarım ve suç önleme” ile ilgili ortaya konan teorilerin hemen hepsinde bu düşünce esas alınmıştır [Düzgün, 2007 içinde Hillier, Rooksby, 2005]. Ayrıca, ilk olarak antik çağlarda gözlenen kentlerin korunması için kullanılan duvar, hendek vb. yapısal öğeler günümüzde halen kullanılmaktadır [Düzgün, 2007 içinde Kitchen, Schneider, 2002]. Ancak, bu korumacı yaklaşımın dışında mekanın kullanımının arttırılmasını öneren yeni yaklaşımlar da vardır.

Suçun önlenmesinde mekanın kullanımına ilişkin kapsamlı bir bakış açısı, ancak 1960’lerden itibaren gündeme gelmiştir. “Fiziksel çevredeki fırsatlar suçun başlıca sebebidir” görüşü, suçun önlenmesi için kentsel tasarım alanına giren çalışmaların arkasındaki temeldir. Bu çalışmalarda bir diğer amaç, sadece “suç” olayını önlemek değil, kişilerin suçun varlığıyla bağlantılı olan endişesi ya da başka bir deyişle “suç korkusu”nu da önlemektir [Düzgün, 2007 içinde Hillier, Rooksby, 2005, Apak ve ark., 2002]. Günümüzde sayısı gittikçe artan, çevreden yalıtılmış ve güvenlik bulunduran site yaşantısının temel nedeni “suç korkusu”ndaki artıştır. Suç ve suç korkusunu önlemek için mekana yönelik düzenlemeleri içeren yaklaşımlar temel olarak ikiye ayrılır:

- Savunulabilir Mekan
- Mekan Dizin Analiz [Düzgün, 2007]

Oscar Newman [1973]’te “*savunulabilir mekan*” kavramını önermiştir ve konut bölgelerinde suçu önlemeye yönelik bir tasarım yaklaşımıdır. Newman’a göre “savunulabilir mekan”, yaşayan bir fiziksel çevreyi içermelidir. Böyle bir alan kişilerin aileleri, komşuları ve akrabalarını koruyabilecektir [Lab, 2000]. Yaklaşımın

temelinde, kişinin kendi kendini korumasının ötesinde, toplumun onu koruyabilmesi vardır [Düzgün, 2007 içinde Newman, 1973]. Bu modelin en önemli faydası, güvenlik sorununun devlet müdahalesi ve yatırımına ihtiyaç duyulmadan çözülmesine olanak sağlayacak olmasıdır. Apak ve ark.’nin [2002] belirttiği üzere: “Bu model tasarımcıları, konut gruplarını toplumsal ilişkilere dayalı olarak yaratmaya, yollar ve kamusal alanlar gibi fiziksel varlıkların tanımlarını yapmaya, kullanıcı grupları için eylem alanlarını saptamaya, gözetim için olanaklar sunulmasını sağlamaya çalışır”.

“Mekan Dizin Analizi”, Bill Hillier ve Julianne Hanson tarafından 1970’lerin sonunda ortaya konulmuştur. Mimarların kendi oluşturdukları fiziksel çevrelerin sosyal özelliklerini keşfetmek amacıyla oluşturdukları bir kavramdır. Tasarıma farklı bir bakış açısı getiren bu kavram, daha sonraları suç ve mekan arasındaki ilişkiyi anlamak ve suçu önlemek için de kullanılmıştır [Düzgün, 2007].

Bu kavrama göre mekansal konfigürasyon, insanların bir alanda sürdürdükleri yaşam şekillerini oluşturmalarında oldukça etkilidir. Tahminlere dayalı bir kavramdır ve amacı mekanın insanlar üzerindeki etkilerini bulmaktır. Mekanın insan davranışları üzerindeki etkilerine dair ön kabulleri içermez [Düzgün, 2007 içinde Greene, Greene, 2003]. Bu kavramla bağlantılı yapılan çalışmalar, mekanların bileşenlerine ayrılabilmesi ve kişilerin tercihlerinin analiz edilmesi sonucunda mekanların göreceli ilişkilerini ve entegrasyonunu tanımlayabilen harita ve grafikler üretmeye yöneliktir. Suçu önleme konusunda bu kavramın yaklaşımı dört açıdan irdelenebilir. Bunlar:

- Mekanın kullanıcılarının diğer kişilerden yalıtılmasının ve çıkmaz sokak örüntülerinin suçu engelleyemediğini ortaya koyar.
- Bütünleşmiş kentsel dokunun ve toplumsal faaliyetler yönünden daha aktif mekanlar yaratmanın da suçu önleyeceğini savunur.
- Bir bölgede yaşayanların mekanlarını kontrol etme kapasitesinin artırılması dışında, o mekandan olmayan ama sadece “oradan geçenleri” bile göz ardı etmeden mekanın kontrol potansiyelini arttırmayı hedefler. Bu anlamda Newman’ın “Savunulabilir Mekan” kavramına ters düşmektedir.

- Güvenlik kavramını genel olarak veya bölge özelinde algılamaya çalışır [Düzgün, 2007].

Erken Suç Ekolojisi Teorilerinin Uygulama Aracı

“Çevresel Tasarım Yoluyla Suç Önleme (ÇTYSÖ)”: İlk olarak, bir kriminolog olan Ray Jeffery [1971] tarafından ortaya atılmıştır. Ancak, savunulabilir mekan kavramındaki gibi fiziksel müdahaleler içermediği için geri planda kalmıştır. Günümüze kadar olan süreçte bu kavram değişerek gelişmiştir. Şu an kabul gören son hali 1991 ve 2000 yılında yaptığı eklemelerle Timothy Crowe tarafından geliştirilmiştir. Crowe [2000] bu yöntemi şu şekilde tanımlar: “Uygun tasarım ve yapılı çevrenin etkin kullanımıyla suç ve suç korkusunda azalma (veya kişilerin güvenlik hissinin artması) ve yaşam standartlarında artış gözlenebilir.” Bu model, rasyonel davrandığı kabul edilen suçlunun, suçu işlemesini kolaylaştıran fırsatların engellenmesini öngörür. Bunu da, suçun yöneldiği hedefin zorlaştırılmasıyla gerçekleştirir. Bunun dışında mekanın meşru kullanıcılarının belirlenmesi de önemlidir. Savunulabilir mekan kavramından farklı olarak, sadece konut bölgeleri için değil, tüm kentsel çevre için geçerli bir yöntemdir [Düzgün, 2007 içinde Hillier, Rooksby, 2005].

Bu modelin diğer bir avantajı suça karşı çok net ve tek bir tavrının olmayışıdır. Suçun işlenmesi konusunda sosyo-ekonomik, demografik ve kültürel etkenlerin önemini son yıllarda yapılan eklemeler sonucunda algılayabilen bir model haline gelmiştir [Kitchen, Schneider, 2002]. Bu kavramın dört temel prensibi vardır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

- Doğal gözetim olanakları
- Mekana girişlerin doğal kontrolü
- Mekanın kullanıcılar tarafından sahiplenilmesi
- Koruma ve işletme [Düzgün, 2007]

Sonuç olarak kentsel tasarım ile suç önlemeyi amaçlayan tüm teorilerin uygulamadaki başarılarını tam olarak tespit etmek mümkün olmamıştır. Bu noktada ortaya çıkan en önemli gerçek, uygulama çalışmasının yapıldığı yerin sosyo-ekonomik, kültürel ve coğrafi özellikleriyle bağlantılı bir yöntem geliştirilmesinin gereğidir [Düzgün, 2007 içinde Hillier, Rooksby, 2005]. Çünkü bir alan için iyi olan bir uygulama diğer yerde aynı etkiyi sergileyemeyebilir. Plancı/tasarımcının dayatmasının ötesinde, o alanda yaşayanların fikri alınmadan fiziksel yapıya müdahale etmek kalıcı çözümler vermemektedir. Bunun dışında, suç önlemede genelleştirmelere dayalı standart formüller olamayacağı anlaşılmıştır. Ayrıca, tasarım, suçu bir yerde azaltırken diğer yerde artmasına fırsat veriyor olabilir [Düzgün, 2007 içinde Hillier, Rooksby, 2005]. Bu durumda, suçu önlemeye ilişkin çalışmalarda koordine olunması gerekir.

3.2.3. Yeni suç ekolojisi teorileri

Suç bilimi iki temel kavram ile suç teorilerini oluşturmuştur. İlki suçlu ve mağdur davranışlarını incelerken diğeri mekan ve aktivitelere odaklanır [Eck, Weisburd, 1995]. Diğer bir deyişle, yeni suç ekolojisi teorileri suçun genel nedenleri ve insanların neden suç işlediği ile ilgilenirken, çevresel kriminoloji suç desenleri, suçun meydana gelmesi için oluşan fırsatlar, mağdurların olay içerisinde korunması ve olayların olduğu çevreler ile ilgilenir [Brantingham, Brantingham, 1998].

Bireylerin suça eğilimi ne kadar fazla olursa olsun, suçu gerçekleştirebilmek için bazı fiziksel engelleri aşabilmesi gerekir [Felson, Clarke, 1998]. Suç Ekolojisi Teorilerinin asıl amacı, belli suçların belirli suçlular tarafından işlenmesini detaylandırmak yerine, suçun oluşması için olanakları sağlayan davranışların ve çevresel faktörlerin dağılımını anlamaktır.

Bu disiplinde suçun coğrafi dağılımı öne çıktığından mekansal analiz ve CBS'ye dayalı metotlar en önemli araçlardandır. Ayrıca kentteki suç sıcak noktaları (Hot spot) ve bunların zaman içindeki değişimini gözlemeye yönelik mekansal analizler yapılır.

Yeni suç ekolojisi teorileri temel olarak üçe ayrılmaktadır.

- Rasyonel tercih teorisi
- Suç deseni teorisi
- Gündelik aktiviteler teorisi

“*rasyonel tercih*” teorisine göre, suçluların suç işleyip işlememe seçenekleri olanaklara ve kazanımlara göre değerlendirilir. Teoriye göre en gerekli olanaklar sağlanırsa herhangi bir insan da suç işleyebilir [Felson, Clarke, 1998]. Rasyonel tercih teorisine göre bireyler riskin fazla olduğu ve kazanımların az olduğu bir durumda suç işlemeyi tercih etmezler. Temel olarak rasyonel tercih teorisinin varsayımı suç davranışının rasyonel olup olmadığı ile ilgilidir [Cornish, Clarke, 1986, Carroll, Weaver, 1986].

Suç önlemede rasyonel tercih teorisi kullanılarak neden bazı durumlarda bireylerin suç işledikleri de anlaşılabilir. Rasyonel tercih teorisi, suç analistleri ve polis teşkilatı açısından riskleri azaltıp daha az suçun işlenmesinin sağlanmasında kullanılır. Rasyonel tercih bakış açısı dünyaya suçluların gözünden bakar; suçlunun suç tercihlerini anlamaya çalışır. Ancak suçluların büyük bir kısmı uzun vadede getiri ve götürülerini hesaplamadan en açık ve çabuk işleyebilecekleri suça göre hesaplarını yaparlar.

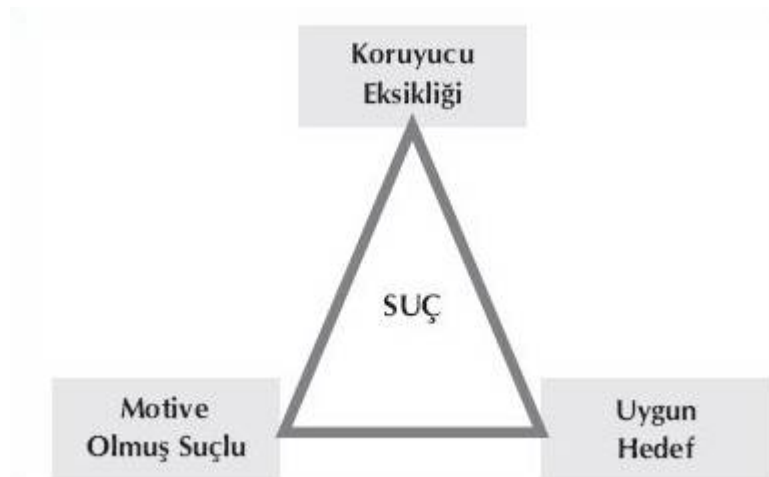
“*suç deseni*” teorisine göre suç, genellikle suçluların ve mağdur/hedefin aktivite alanlarının kesiştiği yerlerde meydana gelir [Felson, Clarke, 1998]. Hem suçlu hem de mağdur, daha tanıdık oldukları yerlere gider.

Yerel suç desenleri bireylerin fiziksel çevreyle nasıl iletişim içinde oldukları ve bunun suça fırsat yaratıp yaratmayacağı hakkında bilgi verir. Suç deseni teorisi, mekanda ve zamanda hareket eden insanların ve eşyaların suça nasıl dahil olduğu ile ilgilenir.

Problem çözüm üçgeni (suç üçgeni olarak da bilinir) çevresel kriminolojinin ana teorilerinden birinden – gündelik aktiviteler teorisi – ortaya çıkmıştır.

“*gündelik aktiviteler*” teorisine göre suç, ancak, suçlu, mağdur/hedef ve bir mekanda korunma eksikliği olarak tanımlanan suç üçgeni oluştuğunda meydana gelir (Şekil 3.3). Hedef insan veya bir eşya olabilir. Hedef suçlunun gözünde şu dört unsurla belirlenir: değer (Malın değeri), Taşınabilirlik (Kolay taşınabilen değerli eşyalar), Görünürlük (Hedefin görünebilirliği), Erişebilirlik (Hedefin erişebilirliği) [Felson, Clarke, 1998]. Lawrence Cohen ve Marcus Felson tarafından ortaya konulan bu teoriye göre suç ancak motive olmuş suçlu ve uygun hedefin yetersiz kontrolünün olduğu zaman ve mekanda karşılaşması ile meydana gelir. Bu formülasyon suç üçgenini ortaya koymuştur [Clarke, Eck, 2007].

Gündelik aktiviteler teorisi toplumda oluşan davranış değişikliklerinin suçun oluşması için gerekli olanakları nasıl değiştiğine odaklanır. Gündelik aktiviteler teorisine göre davranış biçimleri değiştirilerek suçu teşvik eden olanaklar da indirgenebilir. Suç üçgeninin son versiyonu her 3 unsur için de dış kontrol etkenleri ihtiva etmektedir:



Şekil 3.3. Suç Üçgeni [Cohen, L. E., Felson, M., 1979]

- Hedef için: Kontrol diye anlatılan orijinal teorideki yeterli kontrol ile aynıdır. Kendilerini veya eşyalarını koruyan insanlar, polis ve güvenlik görevlileri bu kapsamdadır.
- Suçlu için: Kontrol burada yönlendiricidir (yönlendiriciden kasıt suça teşvik eden değil, bir şekilde suçluyu pozitif-negatif etkileme gücüne sahip olanlardır) suçluyu iyi bilen ve onun üzerinde nüfuzu olan herhangi birisi yönlendirici olarak adlandırılabilir. Aile bireyleri, kardeşler, öğretmenler, eşler, resmi görevliler bu tür kontrollerdendir.
- Mekan için: Burada kontrol yöneticidir. Suçun işlendiği yerin yöneticisi (otobüs şoförü, bar sahibi, sınıftaki öğretmen, ev sahipleri, uçaktaki hostesler gibi) mekan üzerinde kontrol sağlarlar.

Yukarıda sözü edilen suç teorilerinden yararlanılarak geliştirilen ve bugün batı kentlerinde en çok kullanılan suç önleme yöntemi duruma dayalı suç önlemedir. “duruma dayalı suç önleme” İngiltere’de 1980’li yıllarda çevresel kriminolojinin suçu oluşturan çevresel şartlarını bertaraf etmek için gerekli olan çözümlerin araştırılması ile başlamıştır. Clarke bireylerin ve toplumların suç üçgeni ve teorilerine göre suç olanaklarını azaltabilecekleri teknikleri beş temel kategoride sınıflandırılmıştır [Clarke, Eck, 2005, Eck, Weisburg, 1995].

- Suçlunun suçu işlemek için daha fazla güç harcamasını sağlamak.
- Suçlunun suçu işlemek için gireceği riski fazlalaştırmak. Suçlunun yakalanabileceği ihtimalinin daha fazla düşünmesini sağlamak.
- Suçlunun suçu işlediğinde kazanımlarını azaltmak. Bu kategori suçun suçlunun gözündeki değerini azaltmayı amaçlamıştır.
- Suçlunun suç işleme güdüsünü azaltmak. Bu teknikler suç işlemeyi teşvik eden stresli ve karışık sosyal ve çevresel koşulların değişmesini amaçlar.
- Hafifletici nedenleri azaltmak. Yasalar ile uyumlu bir şekilde sosyal deneyimleri değiştirmeyi amaçlar [Düzgün, 2007].

Yeni Suç Ekolojisi Teorilerinin Uygulama Aracı:

“CBS”: Suç haritaların günümüz polis yönetiminde kullanımı giderek artmakta ve önem kazanmaktadır. Gerek Avrupa ülkelerinde gerekse de ABD’deki güvenlik birimlerinde suç haritasının kullanım oranının hızla arttığı görülmekte ve gelecek yıllarda daha da artacağı öngörülmektedir. Örneğin 2001 yılı Nisan ayında FBI Akademisinde düzenlenen Gelecek ve Polis Bilimleri Milenyum Konferansında ulaşılan ilk bulgulara göre suçların çözümlenmesi ve engellenmesi yönündeki çalışmalarda suç haritası kullanma oranının 2005 yılında %32, 2010 yılında %50, 2015 yılında %67 ve 2020 yılında ise %82 oranına yükseleceği tahmininde bulunulmuştur.¹

Suç haritalarının suçun analizi ve görsel olarak gösterilmesi amacıyla kullanımının köklü bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Batılı kaynaklarda haritaların bu amaçla kullanımının 1800’lü yıllara uzandığı ifade edilmektedir [Harries, 1999]. Bu ilk suç haritaları duvara asılmış kağıt haritalardır. Bu haritalar üzerine suç ile ilgili bilgiler coğrafi dağılımları bazında iğne ile işaretlenmektedir. Halen Türkiye’deki Emniyet Teşkilatının değişik birimlerinde ve özellikle de karakollarda kullanılan ve ilgili birimin sorumluluk bölgesini gösteren haritalar bu tür haritalara en güzel örneği teşkil etmektedir. Bu haritalara, o birimin sorumluluk bölgesinde yer alan önemli yerler ve meydana gelen suçlar iğne ya da raptiye ile işaretlenmektedir.

20. yüzyılda gerek suçun coğrafi dağılımı üzerinde yoğunlaşan teorilerin² haritalara yönelik eğilimi kuvvetlendirmesi gerekse de bilgisayar teknolojisinde yaşanan gelişmeler coğrafi bilgi sistemlerinin ve haritaların polis ve diğer adli teşkilatlarda

¹ “Futuristics & Law Enforcement-The Millenium Conference” konferansı 2000 yılı Temmuz ayında Quantico/ Virginia’daki FBI Akademisi’nde düzenlenmiş olup, bu konferansın ilk bulguları 4/5 Nisan 2001 tarihinde Washington DC’deki Academy of Criminal Justice Sciences’in yıllık toplantısında sunulmuştur. Konferansın ilk bulguları <http://www.fbi.gov/hq/td/lefp/futur016.pdf> adresinden de bulunabilir.

² Bu teoriler arasında Social Ecology (Sosyal Ekoloji), Environmental Criminology (Çevre Kriminolojisi) ve CPTED –Crime Prevention Through Environmental Design (Çevre Düzenlenmesi ile Suçun Engellenmesi) teorilerini saymak mümkün olup her biri suçun açıklamasında yer kavramına özel önem vermekte, bu itibarla harita kullanımına önem atfetmektedir. Social Ecology teorisi coğrafi dağılıma göre sosyal şartlar ile suç modelleri arasındaki ilişki üzerinde durmaktadır. CPTED suçun engellenmesinin çevre düzenlemesi ile sağlanması yönünde yoğunlaşmaktadır. Environmental Criminology ise suçu yer, mağdur ve suçlu arasında kurulan ilişki emeline açıklamaya çalışmaktadır.

kullanımını artırmış bulunmaktadır. 1960'lı yıllarla birlikte bilgisayar haritalarının kullanımı başlamış, 1980'li yıllarla birlikte ise bu haritalarla suç analizi yapılma aşamasına gelinmiştir [Rich, 1995]. Coğrafi Bilgi Sistemi kavramı genel olarak bilgisayar ortamında gerçekleştirilen harita sistemi olarak tanımlanmakta olup sahip olunan bilginin harita üzerinde katmanlaşarak yerleştirilmesi suretiyle değişkenler arasındaki ilişki analizinin ve incelenen konuların detaylı betimlemesinin yapılmasına imkan sağlamaktadır [Harries, 1999]. Coğrafi Bilgi Sistemi neyin nerede olduğuna dair bilgileri tutmakta ve bunları haritalandırabilme kabiliyetine sahip bulunmaktadır (Şekil 3.4). Aynı zamanda suç analizinde kullanılabilecek nüfus ile ilgili nüfus sayısı ve yoğunluğu gibi bilgiler ile ekonomik gelir dağılımı benzeri bilgiler de bu kayıt sistemine dahil edilerek suç analizlerinde kullanılmaları sağlanmaktadır. Bu sistemde kayıtların öncelikle bir arşiv özelliği taşıdığını söylemek mümkündür. Bu kayıtların en büyük kullanım alanını ise suç analizi alanında yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Kayıt edilen ihbar, olay ve yakalama gibi suç ile ilgili bilgiler “geocoding” olarak adlandırılan coğrafi kodlama vasıtasıyla harita üzerine işlenmekte ve söz konusu işleme doğrultusunda suç analizi gerçekleştirilmektedir.

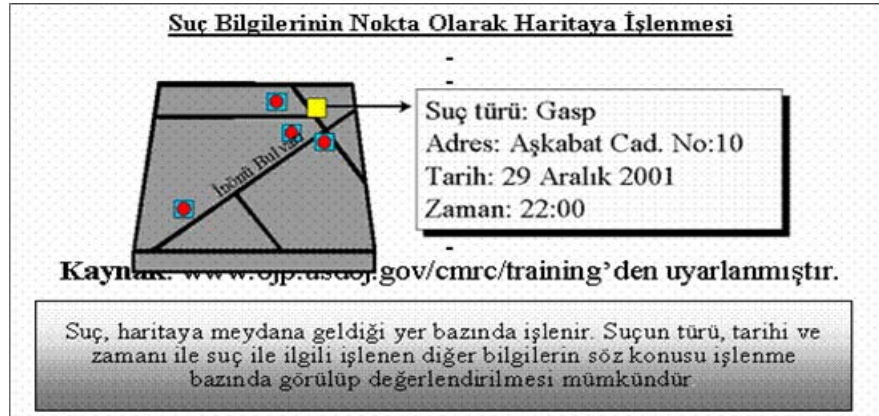
Haritaya işlenmiş suçlarla ilgili analizler bir yandan suçun anlaşılması yönünde katkı sağlarken aynı zamanda suçun önlenmesine yönelik geliştirilecek çalışmalarda da etkin rol oynamaktadır. Analiz bazında yapılan çalışmalar en çok asayiş ile ilgili suçlar bazında gerçekleştirilmektedir.

Temel olarak suç haritaları polis tarafından suçun kontrolü ve önlenmesi amaçlarıyla kullanılmaktadır [Rich, 1995]. Bu kapsamda suçun yapısı ve özellikleri ile toplumdaki algılanışının tespiti ve suçla savaşımla yönünde harcanacak kaynak yapılan analizler doğrultusunda bulunarak aktarımının sağlanması büyük önem arz etmektedir [Rich, 1999].

Suçun haritalandırılması günümüz suç analizinin önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Haritalar yerler ve alanlar hakkındaki bilgilerin resimlendirilmesini ve görsel hale getirilmesini sağlarlar. Binlerce kelime ile ifade

edilebilecek olgular bir tek harita bütünü içerisinde izleyiciye sunulabilir. Bu özellikleriyle haritalar, bilgilerin bir bakışta incelenip değerlendirilmesini sağlarlar. Bu itibarla haritalar aşağıda verilen stratejik ve taktiksel suç analizinin amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

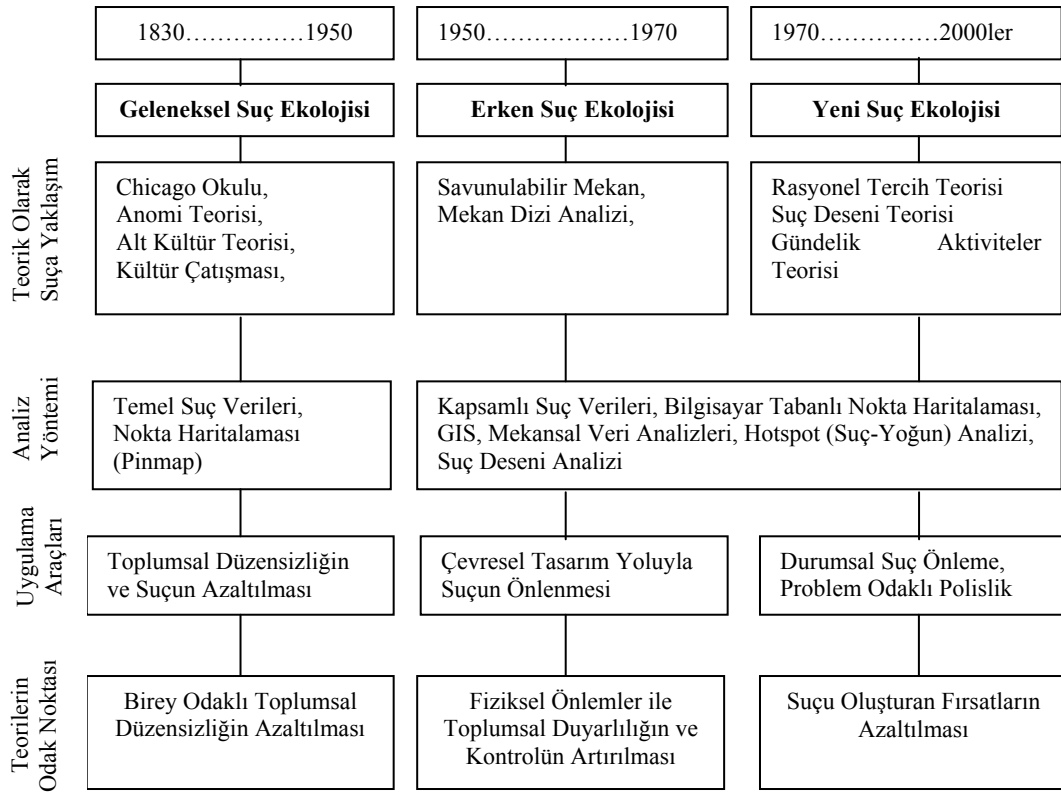
Suç analizi genel anlamda bir suç, suçlu ve suç hedefi ile ilgili bilgilerin toplanıp derlenerek ayrıntılı incelemeye tabi tutulmasını içerir. Suç analizinde temel amaçlar suçun anlaşılmasının sağlanması ile karar verme makam ve mekanizmalarına nitelikli bilgiler sunabilmektir.



Şekil 3.4. CBS'ye Dayalı Suç Haritalaması ve Veri Girişi

3.2.4. Suç ekolojisi teorileri'nin değerlendirilmesi

Suç ekolojisi teorilerini özetlemek gerekirse, çevresel faktörlerin suç ve suçlu üzerindeki etkilerini inceleyen ekolojik yaklaşım, zaman içinde birey odağından suç olayının oluşmasını ve toplumsal duyarlılığı artıran fiziksel önlemlere, teknolojinin de gelişmesi ile suç analizleri ile suçu oluşturan fırsatların azaltılmasına uzanan bir süreç geçirmiştir (Bkz. Şekil 3.5).



Şekil 3.5. Çevresel Kriminolojinin Teorik Çerçevesi, Uygulama Araçları ve Teorilerin Odak Noktaları

Ekolojik suç teorileri, diğer suç teorilerinde olduğu gibi suç ve suçluya odaklı olarak gelişim göstermiştir. Temelde sosyoloji biliminin alt dallarına hitap etmektedirler. Dolayısıyla, Giddens'in da vurguladığı gibi "...suçun doğasına ilişkin doyurucu nitelikteki herhangi bir yaklaşım, sosyolojik olmak zorundadır. Çünkü suçun ne olduğu bir toplumdaki kurumlara bağlıdır." [Giddens, 2000]. Kent, insanların birbirleri ile ilişki kurdukları sosyalleştikleri, formal ve rasyonel kanunların geçerli olduğu ve toplumsal kurumların oluşturduğu bir bütündür. Dolayısıyla, kent planlama disiplininin odağında toplumsal kurumların oluşturduğu kent bulunmaktadır. Bu nedenle kentte yaşayanların kentsel hakkı olan güvenlik olgusu kent planlama disiplininin odağında yer almaktadır. Ekolojik suç teorileri de bu tez çalışmasında olduğu gibi kent planlama da güvenlik odaklı bir yaklaşım olan güvenli

kent planlama yaklaşımının bir aracıdır. Bu teorilerin suç olgusuna yaklaşımları kent planlamaya girdi sağlayacak biçimde incelendiğinde;

Erken suç ekolojisi teorileri, suç önlemede fiziksel önlemlerin etkinliğine ve savunulabilir mekanların yaratılmasına gerek duymuştur. Bu doğrultuda, çevresel tasarım yoluyla kentsel mekanda güvenliğin artırılması ve toplumsal duyarlılık ile otokontrolün artırılmasını ön görmektedir. Kentsel tasarım yoluyla parçaçıl yaklaşımların kent gibi birçok fonksiyonu barındıran bir mekanizmanın işlerliğinin engellenmesi olmuştur. Ayrıca bu yaklaşım suçun bir noktada önlenmesine ama yok edilmeyip diğer noktalara sıçramasına (suçun hareketi) neden olmuştur.

Suç ekolojisi teorilerinden suçun bireysel özelliklerini göz ardı etmeyen yeni suç ekolojisi teorileri makro ölçekten mezo (mahalle) ve mikro (birey) ölçeğe kadar konuya geniş bir yelpazeden açıklık getirmeye çalışmaktadır.

Çizelge 3.1. Yeni Suç Ekolojisi Teorileri

	Rutin Aktivite Teorisi*	Suç Deseni Teorisi**	Rasyonel Seçim Teorisi***
Teorilerin Farklılaştıkları Yönler	Fırsatların artması veya azalmasının sosyal değişimle açıklamaya çalışır.	Gündelik yaşamda zanlıların suçu oluşturan fırsatları nasıl bulduklarını ortaya koyar.	Kriminal kararların nasıl verildiği üzerine odaklanır.
Suçlu açıklama Düzeyleri	Makro Sosyal Düzeyde	Mezo Mahalle Düzeyinde	Mikro Bireysel Düzeyde
Teorilerin Sordukları Sorular	- Toplumda suç fırsatları nasıl artıyor? - Sosyal ve teknolojik değişimler bu fırsatların artmasında veya azalmasında nasıl etkili? - Zaman ve mekanda fırsatların dağılımına ne karar veriyor?	- Zanlılar fırsatları nasıl keşfediyor? - Bu fırsatları tesadüfen mi yoksa araştırarak ve yaratarak mı elde ediyorlar? - Zanlılar nasıl fırsatları değerlendirerek ve seçerek eylemde bulunuyorlar?	- Zanlıların kararına etki eden ne? - Kriminal kararlar birbirinden farklı mı? - Rasyonel olarak en iyi kararı mı veriyorlar? - Zanlılar nasıl vicdan ve toplumsal kınama ile nasıl baş ediyorlar?

* [Cohen and Felson, 1979].

** [Brantingham, Brantingham, 1991].

*** [Clarke, Eck, 2005].

Yeni suç ekolojileri suç olgusuna yaklaşımları ile üçe ayrılmaktadır (Çizelge 3.1). Bu teorilerden rutin aktivite teorisi, kentsel ölçekte (makro) suçu ve onu oluşturan

fırsatların azaltılmasında toplumsal ve sosyal değişimle açıklamaya çalışmaktadır. Suç olgusuna sosyal konularda ağırlıklı olarak yaklaşmasından dolayı bu tez çalışmasına yazın aşamasında katkıda bulunmuştur.

Rasyonel tercih teorisi ise, bireysel ölçekte (mikro) kriminal kararların nasıl verildiğine odaklanmaktadır. Bu nedenle suç olaylarında suçluların karar aşamasında sosyo-psikolojik durumları bu teorinin temelini oluşturmaktadır (Bkz. Çizelge 3.1).

Yeni suç ekolojileri teorilerinden suç deseni teorisi suçu oluşturan fırsatları ortadan kaldırmaya odaklanmıştır. Bu noktada kent mekanı (mahalleler/mezo ölçek) bu teoriler için suçu açıklamada ya da önlemede bir araçtır. Tez çalışmasının suçu açıklamaya ve analiz etmeye yarayan teorik çerçevesini oluşturmuştur (Bkz. Çizelge 3.1).

Ortaya konulan suçluluk teorileri, bunlara başka teoriler de eklenebilir, suçluluğun oluşumunu az kapsamlı açıklayabilecek durumdadırlar. Teoriler, en iyi durumda suçluluğun bir kısmını açıklayıp, fakat geniş alanını tamamen dikkat dışı bırakmışlardır. Dolayısıyla, teoriler suçluluğun önlenmesini gerçekleştiremezler. Ayrıca birçok suçluluk teorisi, sosyal faktörlerin sadece bir kısmını seçmekte ve yalnız bunu suça sebebiyet verme ile bağlantı içerisine getirmektedirler. Bu özellikle çok sayıda faktör girişiminde, olumsuz sosyal faktörler ve suçluluk arasında daima bir ilişki olduğu iddiasında, göze çarpar.

Suçluluk teorileri, suçluluğu, onların meydana gelişini çok yüksek veya çok düşük bir istatistiki ihtimal ile açıklayabilirler. Suçluluk daima tek bir insan için değil belirli bir ihtimal ile belirli bir grup için açıklanabilir [Kürzinger, 1996].

Sonuçta, suçlu olarak nitelendirilen davranışları ve bu davranışların meydana gelişini kapsamlı olarak açıklayan hiçbir teori yoktur. Bu yüzden, farklı suçlulukları açıklamada, farklı teorilere gidilmesi zorunludur [Kürzinger, 1996]. Dolayısıyla, sosyal teoriler kent planlamanın sorunlara farklı açılardan bakma özelliğinden

uzaktır. Kent planlama ise suç ekolojisi teorilerini suç gibi öncelikli bir sorunun çözümü için kullanmaktadır.

3.3. Kentte Suç ve Etkenleri

Nüfusun büyümesi, kentleşme hızı, küreselleşme, çevresel bozulma, dijital teknolojinin yayılması ve gelişmesi ve jeopolitik düzensizlikler gibi değişimin dinamik süreçlerinden oluşan tarihsel bir geçiş yaşanmaktadır. Problemler altı milyar insanı etkilemektedir. Bu insanların birçoğu gelişen ve büyüyen kentsel bölgelerde yaşamaktadır. Dolayısıyla kentsel bölgelerdeki sorunlar bu bölgelerde yaşayan insanların güvenliği ile ilintilidir.

Kentsel bölgelerde suç ve şiddet oranları fazladır. Bunun nedeni, kentsel bölgelerdeki nüfus yoğunluğu, kültürel çeşitlilik, ekonomik ve sosyal faaliyetlerdeki dinamizmdir. Bütün bu unsurlar beraberinde nüfus hareketliliğini de getirince düzen(sizlik) ön plana çıkmaktadır. Kentleşmenin artması ve toplumsal gelişme, suçu oluşturan eylemlerin tetikleyicisidir. Bu nedenlerle suçu önlemede öncelikli olarak suç, şiddet ve eğilimlerinin kentsel bağlamda tanımlanması gerekmektedir.

Kentleşme ve suç olguları toplumsal bir süreci tanımlamaktadır. Belirli bazı nedenlerle kente gelen ve uyum sorunları yaşayan kimi insan gruplarının yaşadığı sorunlar ve bu uyum sürecinde bir anlamda sosyal değişim esnasında yaşanan toplumsal norma karşı gelme, uymama ve çatışma olarak nitelendirilen suç kavramı kentleşme kavramı ile etkileşim içindedir. *Suç olayları toplumsal geçiş ve değişim süreçlerinde barometre görevi yaparlar. Bu yüzden suç oran ve türleri toplumsal geçiş süreçlerinde önemli bir göstergedir. Şiddet suçları kente uyum sürecinde yaşanan problemlerin işareti iken; mal aleyhine işlenen suçlar modern kent hayatının getirdiği gelir dağılımındaki dengesizliğin işaretidir* [Shelley, 1981]. Dolayısıyla, sosyal çöküntü sonucu oluşan şiddet davranışları, kentsel kamusal mekanlarda şiddete bağlı tahribat, sosyo ekonomik nedenlerle mekansal ayrışma ve sosyal dışlanma sonucu oluşan suç, bu tez konusunun temelini oluşturmaktadır. Suç olaylarının kentsel bölgede oluşma nedenlerinin anlaşılması için kenti oluşturan

toplumsal mekanizmaların ve suça neden olan değişim ve gelişim süreçlerinin tanımlanması gerekmektedir. Bu süreçler, sosyal, ekonomik ve mekansal olarak dinamik bir yapıya sahip kent, kentleşme ve kentlileşmeyi kapsamaktadır.

Sosyal, ekonomik ve mekansal faktörlerin etkin olduğu kentsel alanda, bu tez çalışmasının teorik temelini oluşturan suç ekolojisi teorileri suç unsurunun oluşmasında çevresel etkenlerin zaman ve birey üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu doğrultuda dinamik yapıya sahip kentleşme ve kentlileşme olgularının incelenmesi ve analizi suç fırsatlarının ortadan kaldırılmasında önemlidir. Fiziksel önlemler, toplumsal duyarlılık ve kontrolün artırılması gibi suç önleme bileşenleri kentsel yenileme projelerinin uygulama alanlarında coğrafi bilgi sistemleri yardımıyla test edilmesi ve çevresel etkilerinin ortaya çıkartılması bu tezin uygulama alanını tanımlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma alanı Ankara kentinde Altındağ ilçesi Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mıntıka alanı içinde kalan Ankara eski kent merkezi Ulus ve çevresi tez çalışmasının teorik çerçevesine göre odak olarak ortaya çıkmaktadır. Suç ekolojisi teorilerine göre kişiyi suça iten etkenlerden olan çevresel faktörlerin (sosyo ekonomik düzey, sosyal ayrışma, mekana dışlanma, kültürel değişim, toplumsal değişim, çatışma kültürü, kentlileşememe gibi) çöküntü bölgesi haline dönüşen kentsel sit alanı içerisindeki geleneksel kent merkezi incelenmiştir.

3.3.1. Yoksulluk

Yoksulluk kavramı, günümüzde, mutlak yoksulluk ve göreceli yoksulluk olmak üzere iki farklı anlayışta değerlendirilmektedir. Özetle söylenecek olursa, mutlak yoksulluk, asgari seviyede beslenme ve diğer temel gereksinimleri satın almak için gerekli harcamalar, göreceli yoksulluk ise, her ülkeye göre değişen bir toplumun, günlük yaşamına katılımının maliyetini gösteren miktardır. Bu bakımdan anlaşılmaktadır ki, yoksulluk bakış açısına, tasarlanan müdahale biçimine ve daha da önemlisi, bulunduğu coğrafyanın fiziksel ve sosyal, toplumsal ve ekonomik koşullarına bağlı olarak sürekli biçimde yeniden tanımlanır.

1995'te Kopenhag'da yapılan ‘‘Sosyal Gelişme Dünya Zirvesi’’ nde ayrıntılı bir yoksulluk tanımı içerisinde, sürdürülebilir bir yaşamı garanti altına alacak gelir ve üretken kaynaklardan yoksunluk, açlık ve kötü beslenme, kötü sağlık koşulları, eğitim ve diğer temel hizmetlere sınırlı veya yetersiz erişim, hastalık ve hastalıktan ölüm, evsizlik ve yetersiz barınma, güvenli olmayan çevre ve sosyal ayrımcılık ve dışlanma yer almaktadır.

Diğer yandan, yoksulluk, mekansal bakımdan bir arada yaşamasına karşın, toplumun kurumlarına erişememek işleyişini etkileyememek, sonuçlarından yararlanamamak bireyin dışlanması anlamını taşımaktadır. Dışlanma anlayışı yoksulluğu bir yaşam biçimi ya da kültürü niteliğine kavuşturmuş, onu değişmez bir yaşamsal duruma dönüştürmüştür. Artık, yoksulluğun nedeni, yetersiz gelirin, yetersiz kapasitenin yanında, yoksulluk kültürünün kendisidir de denilebilir.

3.3.2. Toplumsal değişme

Toplumsal değişme genel anlamda başkalaşma, manevi ve kültürel bir olaydır. Kongar'a göre [1993] bu toplumsal değişme, toplumun yapısındaki değişmedir. Toplumun yapısı, toplumsal kurumların belirlediği ve toplumsal ilişkilerden meydana gelen bir olgudur. Bu ilişkileri belirleyen de kurumların değişmesidir.

Toplumun değer yargılarının değişmesi veya dönemlere göre değer edinmeleri sonucunda, toplumsal değişmeyi belirleyen faktörler değişebilmektedir. Örneğin batıdaki sanayi devrimi toplumun birçok yönden değişmesinde rol oynamıştır (iş bölümü, işçi sendikalarının kurulması, ailelerin dağılması gibi). Kentleşme ile toplum yapısında çeşitli değişiklikler meydana getirmiş, toplumsal ilişkiler farklılaşmış, toplumsal yapının tarzı önemli bir şekilde başkalaşmıştır.

Değişme, eğitim, sanat ve yaşama tarzında ortaya çıkan ‘‘şekil ve biçim’’ değişimleri niteliğinde, toplumun görünen yönündeki ‘‘gelişme’’ niteliğinde olabildiği gibi bunun dışında birey ve toplumun özünde ortaya çıkabilir (örneğin teknolojik düzende işbölümü, işsizlik, makineleşme ve kentleşme gibi) [Erkut, 1991]. Toplumsal

değişme, olumlu olabileceği gibi dış etkenlerle olumsuz yönleri de ortaya çıkabilir. Günümüz kentlerinde yaşanan ve dış etkenlerle şekillenen toplumsal değişme, kentlerde kentleşmeye bağlı olarak insan hareketliliğinin yarattığı olumsuz koşullarla şekillenmektedir. Yoksulluk, hızlı nüfus artışı, gıda ve temiz su kaynaklarının kıtlığı, iklim değişikliği, kültürel kimliğin muhafazası ve beraberinde oluşan kentlere göç hareketleri, günümüz kentsel eğilimlerin ortaya çıkardığı sorunların sadece bir bölümünü oluşturmaktadır.

Göç sorunu dünyamızda hem küresel hem de ulusal bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Ülkelerin ve kentlerin sürdürülebilir kalkınması, toplumda huzur ve güvenliğin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında işleyen sürecin varacağı noktada geleceğin kentlerinde ve yerleşim yerlerinde en yaşamsal sorunlardan biri kent güvenliği olacaktır. Birçok yerleşim alanı, *sosyo-ekonomik yapılarına bağlı olarak farklılıklar göstermekle birlikte, suç olaylarındaki artış küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır*. Birçok alanda yapılan araştırmalarda ve yerel, ulusal ve uluslararası gündem konularında uluslararası güvenlik ve ülke güvenliği gibi kavramlar yeniden değerlendirilmeye alınmış ve en çok tartışılan konular arasına girmiştir. Kentlerin göç hareketlerine bağlı olarak nüfusunun hızla artması, özellikle kentsel yerleşim alanlarını sosyal kontrolün azaldığı, kent ve kentliler için güvenlik korkusunun yaygınlaştığı ve tehdit oluşturduğu mekanlara dönüştürmektedir. Bu değişim nedeniyle, kentlerde topluma ve kente karşı işlenen suçların oluşmaması, engellenmesi ve suç ve suçlularla mücadele önem kazanmıştır. Kentlerde oluşan hızlı dönüşüm nedeniyle, kentlerin en önemli sorunu, geçmişinde de görüldüğü gibi, kent güvenliğini sağlamak olmuştur [Toprak, 2000]. Ulusal ve uluslararası alanda giderek artan güvenlikle ilgili endişeler şüphesiz en çok kentleri tehdit etmektedir.

Güvensizlik duygusu artan bir şekilde kentsel alanlarda yaşayanlarda sıklıkla görülen bir durum haline gelmiştir. Kentlerde güvenlik korkusu ile daha fazla suçtan etkilenebilir topluluklar olduğu gibi, geceleri dışarı çıkma, güvenli yerleri tercih etme, potansiyel suç alanlarından uzak durma gibi toplumsal iletişimi, toplumsal denetimi ve komşu ilişkilerini azaltan toplumsal davranış düşüncelerinin ortaya

çıkmasına neden olabilmektedir [Apak ve ark., 2002]. Günümüz kentlerinde güvenlik olgusu giderek artan, önemli bir toplumsal sorunu oluşturmakla birlikte, can ve mala karşı işlenen suçlarda hızlı bir artış göze çarpmaktadır. Büyük kentlerin bazı semtlerinde hırsızlık olayları sıradan hale gelmiş, aynı ev, işyeri veya otomobiller defalarca hırsızların uğrak yeri olmuştur. Bazı yerlerde sıklıkla yaşanan kapkaç, yankesicilik, kavga, yaralama ve öldürme olayları vatandaşları sokağa çıkmağa korkutmaktadır. Geceleri belli bir saatten sonra kentlerin bazı semtlerinde gezmek ve ya geçmek büyük bir tehdit ve tehlike oluşturmaktadır. Özellikle gece çalışan taksiciler ve ya diğer meslek gurupları işlerini yaparken ciddi bir güvenlik endişesi içerisinde çalışmaktadırlar. İyi niyetli olarak başlayan eğlence, spor ve sosyal olaylar, ilerleyen saatlerde art niyetli kişilerin kışkırtmaları ve yönlendirmeleriyle vatandaşlara ve görevlilere karşı saldırılarla, kamu/özel kişilerin can ve mal varlığına girilen bir eylem haline dönüşebilmektedir.

Dünyayı saran *kentsel şiddetin birçok sebepleri olmasına rağmen; en belli başlı sebepleri, işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik ve göçtür*. Özellikle kırsal kesimden kente göç eden gençler kentlerde büyük sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sorunlarını çözemeyen gençler strese girmekte ve şiddeti çözüm yolu olarak görebilmektedir. *Kentsel yoksullukla birlikte, öncesine oranla şiddet ve suç unsurunun toplumsal dokuyu tahrip edecek oranda büyük boyutlara ulaştığı görülmektedir*. Artan kent yoksulluğu, toplum gurupları arasında çeşitli bölünmelere neden olmakta ve kent güvenliğini tehdit eden en önemli sorunlardan biri haline gelmektedir [Çolakoğlu, 2003].

Bireyin yaşam kalitesi, huzur ve mutluluğu kentsel huzur ve yaşam kalitesinden bağımsız olmayıp sürekli bir etkileşim içerisinde. Dünyada kentsel nüfusun yarısından fazlası son derece olumsuz sağlık koşullarında yaşamaktadır. Büyük çoğunluğu herhangi bir sosyal güvenlik sistemine bağlı değildir. Gelir düzeyleri sağlık hizmetlerine ulaşma olanaklarını tümüyle ortadan kaldırmaktadır. Özellikle gecekonduar sağlıklı olmayan yerleşim alanlarına, kent çöplüklerine, dere yataklarına kurulmuştur. Bu kent bölgeleri ekonomik değişiklikler, kuraklık, seller, depremler, sokak çatışmaları, siyasi baskı ve şiddet uygulamalarına en yoğun

biçimde maruz kalan, kent güvenliğini devamlı tehdit eden yerlerdir. *Suçun oluşumunda birincil derecede önemli olan etkenlerin başında; sosyal yabancılaşma, buna bağlı olarak ortaya çıkan olumsuzluklar ve özellikle, belli bir kültürle, aileyle, okulla veya toplumla bütünleşememiş olan gençler gelir.* Bu sürecin ruhsal alandaki sonuçları sıklıkla duygusal yaşam ve sosyal ilişkilerde zedelenme, karamsarlık, umutsuzluk, çaresizlik, öfke, ilgi kaybı, benlik gücü ve saygısında azalma, davranış bozuklukları, aşırılışma, maddeye yönelme ve toplumsal işlevsellikte bozulma olmaktadır. Böylece kişi topluma karşı yabancılaşmaktadır [Akyıldız, Dulupçu, 2003]. *Birey yabancılaşmayla birlikte sosyal yaşamdan kopmakta; kentle bütünleşememekte, kentte yaşayanlara düşman olmakta, kentteki suçların veya suç örgütlerinin bir parçası haline gelebilmektedir.* Kentsel çevreyi iyileştirici önlemleri alırken beraberinde; gençlere sağlık, eğlence, eğitim, istihdam konularında olanaklar yaratmak, suç oluşumuna karşı alınacak tedbirlerdendir. Toplumda zorluklarla karşı karşıya olan kesimlere; ayrımcı yapılar oluşturarak değil, aksine, ekonomik bütünleşme, konut gibi sorunlarına detaylı yaklaşımlarla, özel önem verilmesi gerekir.

Yaşanabilir kent aynı zamanda o kent sakinlerinin haklarındandır. Kentsel haklar kentte yaşayanların kente ve kentte yaşayanlara karşı sorumluluklarını beraberinde getirmektedir. Hukuka bağlı devlet ve hukuka bağlı birey, yaşanabilir yerleşimlerin sürdürülebilirliğini birlikte yürütmelidirler [Toprak, 2006].

Bireyin yaşadığı yerler, iş ve arkadaş çevresi, onun sosyo-kültürel şekillenmesinde önemli bir etkindir. Kente gelen ve kentsel yaşama ayak uyduramayanların yaşadığı çeşitli toplumsal ve psikolojik zorluklar, onların madde kullanma ve bağımlı olma riskini artırmaktadır [Balcıoğlu, ve ark., 2001].

Sanayileşme ile birlikte 20. yüzyılın sonlarından günümüze kentlerin geçirdiği evrim (*kentleşme süreci*) ve insan ve mal hareketliliğine bağlı olarak yaşanan dönüşüm (*kentlileşme süreci*) günümüz kentlerinin en önemli sorunu olan suç ve şiddeti açıklamaktadır. Bu tez kapsamında toplumsal değişimin kentleşme boyutu ve bu boyutun suç ve suçluluk üzerindeki etkileri önceliklidir. Kentleşme sürecinde

kişilerin kente adaptasyonu kentlileşme sürecinin ölçüsüdür. Bu adaptasyon süreci toplumsal değişme ile tanımlanır. Suç kentleşmenin kişi üzerinde yarattığı kültür değişimi ve kişinin bu değişimle çatışması sonucu ortaya çıkar. Bu çatışma süreci kişinin kentlileşme sürecinin belirleyicisidir. Bu nedenle suç ekolojisi teorilerine göre kişinin kültürel değişim sürecinde yaşadığı çatışma çevresel etkenlerle birlikte suçun oluşmasına neden olmaktadır. Bu çatışmanın nedenlerinin ortaya konulması alan çalışmasının hedefleri arasındadır. Bu hedefe ulaşmakta uygulanacak anket çalışmasının sonuçları önem taşımaktadır.

3.3.3. Kentleşme ve kentleşmeye bağlı değişimler

Kentlileşme, kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması sürecidir. Kentlileşme süreci kırdan kente göç sonucu kişinin kente özgü işlerde çalışması, hem kente özgü davranış kalıplarını benimsemesi, hem de kentin sunduğu tüm olanaklardan yararlanması yönünde bir değişimdir. Kente göçen insanlar zaman içinde ekonomik ve sosyal bakımlardan kentlileşmektedirler. Ekonomik bakımdan kentlileşme, kişinin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle sağlıyor duruma gelmesiyle gerçekleşir. Sosyal bakımdan kentlileşme ise, kır kökenli insanın türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir [Soyarslan, 1990].

Suçların kırsal bölge ve kent itibarıyla dağılışına bakıldığında, kırsal bölgede daha çok ilk defa suç isleyenlere rastlanıldığı halde, kentlerde suç olaylarını tekrarlayanların oranının fazla olduğu; kırsal bölgede suç isleyenlerin büyük bir çoğunluğunun aynı bölgede oturduğu, kentlerde suç isleyenlerin ise büyük çoğunluğunun kırsal bölgede doğup kente göç etmiş kişiler olduğu anlaşılmaktadır [Dönmezer, 1975].

Sutherland, kent ve kırsal bölge suçluluğu arasındaki farkın ekonomik ve farklı sosyal örgütlenmeden doğduğunu ifade etmiştir [Aktaran Gürelli, 1973]. Clinard ise, sosyal hareketliliğin, informal ilişkilerin, informal sosyal kontrol eksikliğinin, farklı

grupların, örgütlenmiş suçlu kültürünün ve suçlu sosyal tiplerin buna sebep olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, kentler, bazı suçların işlenmesine elverişli yerlere sahiptir. Kırsal bölgeler bazı belli suçların işlenmesi için gerekli olanaklardan yoksundur [Gürelli,1973].

18. yüzyılın sonunda İngiltere’de başlayan sanayi devrimi ile toplum yapısında yaşanan değişiklikler benzer şekilde kriminoloji alanında da kendini göstermiştir. Modernleşme ve buna bağlı olarak kentleşme ile suç arasındaki ilişkiyi inceleyebilmek için sanayi devriminden önceki duruma bakılmalıdır. Her ne kadar bu konuda yeterli istatistiki bilgiye sahip olunamasa da, bireylerin can ve mal güvenliğinin tehlikede olduğu görülmektedir. Suç türleri ve suçun isleniş şekli değişmiş, suçlular daha profesyonel olmuşlardır. Suç modelleri değişse de önlenmesi güç bir problem olarak kalmıştır [Shelley, 1981]. Dolayısıyla, *sanayileşme süreci, kentleşme ve suç arasındaki ilişki ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı, ceza adalet sistemi ve modernleşme süreci ile yakından ilgilidir* [Shelley, 1981]. Kentleşmenin yarattığı kültür değişimi suçluluk yönünde şu şekilde etken olmaktadır [Özek, 1973]:

- Bir toplumda kentleşme oranı ne kadar yüksek olursa, diğer faktörler ve genel kültür sabit farz edilmek şartıyla mülkiyete karşı islenen suçlar o derece çoğalır.
- Kentleşme yeni faktörler yaratmakta, toplumda yeni ilişkiler oluşmaktadır. Ayrıca, *kentleşme kırdan göç eden insanların ferdileşmesi, egoistleşmesi sonucunu doğurur*. Bu özellikle devamlı iş imkanı bulamayan, bir meslek sahibi olamayan nüfus için geçerlidir. Bunlar kurallara baş kaldıran davranışlarda bulunmaya daha yatkındırlar.
- *Kentleşme sosyal kontrol mekanizmasını yok eder*. Kentlerdeki akıcılık, nüfus değişimi, devamlı ikametgah değişimi, suç işlenmesini önleyecek mekanizmaların yok olması sonucunu doğurur. Örneğin, komşuluk ilişkilerinin kalmayıp, mahallede birliğin yok olması, *kişinin suç yolundaki eğilimlerini engelleyici mekanizmaların ortadan kalkışı* anlamına gelmektedir.

- *Heterojen kent toplumu bir sosyal suçlu tipi yaratır; bu tipi suç tekniği, argosu ve belirli bir gelişme gösteren bir hayat öyküsü karakterize eder.*
- *Kentleşme geleneksel yapı değişimine yol açar.* Geleneksel yapı değişimi, aile, ahlak, gibi değerler sisteminin değişmesi demektir. Bu değişimler, *kültürel yönden heterojen bir yapının oluşması* ve bunlar arasındaki çatışmayı ifade eder. Bu oluşum, kişinin ferdiyetçiliğine, toplumsal disiplin dışına çıkışına, değişik grup çatışmalarına ve kent tipi suçlu oluşumuna yol açabilir.
- Özellikle sanayileşen toplumlarda kentleşme, *yeni menfaat gruplarının, yeni sınıfsal yapının dogmasına yol açar.* Bu ihtilaflar ise suça neden olabilir.
- Kentte yerleşik kültür ortamıyla, kente göç edenlerin beraberlerinde getirdikleri *kültür arasında çatışma çıkabilir.* Yeni kültüre uyumsuzluk, bu kültüre direnmeyi, başkaldırmayı, kültürel çatışmanın suça dönüşmesini doğurabilir.
- Kentlerde insanları, yeteneklerinin dışında bir hayata özendirecek örnekler, servet farkları ve çeşitli eğlence yerleri vardır. Bu imkanlara ulaşamayacağını anlayan insanlar kanun dışı yollara başvurarak kolay para kazanmaya çalışabilirler.
- Suç isleyenler, akıcılık sürecine uygun olarak *mesken değiştiren, kendilerinin suç isledikleri topluma tabi bulunmadıkları görüşünde, çevreleri ve kişisel olmayan ilişkileri bulunan kişilerdir.*
- Kent hayatı kişisel olmayan ilişkilerle kendisini karakterize eder. Bu nedenle suçlu, fiilini hayatını kişisel olmayan bölgeleri içinde işler. Böylece kent bölgelerinde *suçların işlendiği yer, suçluların ikametgahlarının bulunduğu mahaller olmadığı gibi suçlu fiilini işlediği topluma girmiş de değildir.*
- *Kent hayatı kültür yönünden heterojendir.* Bu nedenle suçlular geleneksel kurallar dışında bir kültür teşkilatlanması yapar ve buna geçerler. Kentleşme arttıkça suçlu faaliyetler arasında şebekeleşme de artar.

Yeni kentliler, sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan geçiş dönemi niteliklerine sahiptir. Kent mekanının ve donatılarının yeni kullanıcıları olan bireylerin kent mekanında davranışsal alışkanlıkları da geçiş dönemi niteliklerine uygun değerler göstermektedir. Kırsal kesimde fiziki çevreyi oluşturan öğelerle kentsel mekanı oluşturan öğeler arasında olan farklılıklardan doğan davranış farklılıklarının ortadan kalkması ve yeni davranışsal alışkanlıkların elde edilmesi de belirli bir zaman gerektirmektedir. Sosyal ilişkiler (gelenek, görenek vb.) yönlendiricilere olan bağlılıkların değişmesi için geçmesi gerekli zaman kadar uzun olmasa da, fiziki çevreye karşı ve o çevreyi oluşturan öğeleri kullanma alışkanlıklarını elde etme ve kentli olarak bu değerlere önem verme birikimine sahip olmak için de belirli bir zaman gerekmektedir. *Kentleşmenin kişi üzerinde yarattığı kültür değişimi bu zamanın belirleyicisidir. Sosyal, ekonomik ve mekansal faktörlerin etkin olduğu kentleşme sürecinde kente kültürel adaptasyonunu tamamlamamış kişiler yaşam alanlarında mekansal deformasyon ve sosyal çöküntü yaşarlar. Sosyal çöküşü yaşayan düşük gelir düzeyine sahip kişiler kentlerde suça yönelme, şiddet ve tahribata neden olmaktadır.*

Kentleşmeye bağlı kültür değişimi sonucu kentlileşememiş kırdan kente göç eden kesimin tamamlayamadığı kentleşme süreci çevresel faktörlerle (sosyal, ekonomik ve kültürel) kişiyi suça teşvik etmektedir. Çevresel etkenleri suç unsuru olarak ortaya koyan ve inceleyen suç ekolojisi teorilerine göre; dönüşüm projeleri, kişiyi suça yönlendiren çevresel faktörlerin ortadan kaldırılamamasının yanı sıra suç önlemede yalnızca fiziksel önlemler alan, kentlileşemeyen kesimin kentin başka bölgelerine kontrolsüz yönlendiren, katılımdan yoksun ve yerel özellikleri göz ardı eden yaklaşımıyla, bu tez çalışmasının inceleme alanı olmuştur. Ek olarak, çevresel faktörlerin incelenmesinde yukarıda tanımlanan kentleşme süreci tek başına yeterli değildir. Kentleşme sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insanın davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir. Bu sürecin irdelenmesinde toplumsal değişmeye paralel kentlileşme olgusunun tanımlanması gerekmektedir. Kentlileşme suç ekolojisi teorilerinden suç

deseni teorisine göre suça neden olan suçlu psikolojisinin ortaya konulmasında etken olmuştur.

3.3.4. Kentlileşememe

İnsan hareketliliğine bağlı olarak kentlerde günümüzde yaşanan çarpık kentleşme süreci, kültürel değişime paralel kentsel yaşama uyum sağlamada zorlanan kişilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Toplumsal değişimi tamamlayamamış ve kentlileşememiş kişiler anomi ve düzensizlik gibi sosyal sapkınlıklar sonucu suça yönelmektedir. Kentsel mekandaki parçacıl planlama yaklaşımları (kentsel yenileme) suç gibi sosyal problemlerin kaynağına inilmeden ve yüzeysel çözümlerle ortaya çıkması günümüz kentlerinin ortak sorunudur. Sermaye ve yerel politika koyucularının kentsel politika olarak uyguladığı içi boş yenileme projeleri bütüncül yaklaşımdan uzaktır. Bu nedenlerle, kent planlamada güvenli kent planlama yaklaşımı ile uygulama ajandasının oluşturulması ve kentsel yenileme alanlarındaki dönüşümün olumsuzlukların incelenmesi tezin planlama boyutundaki amacıdır. Dolayısıyla, çarpık kentleşme ve kentlileşememenin sonuçları güvenli kent planlama ajandasının oluşturulmasında etkindir.

Sanayileşme süreciyle başlayan çarpık kentleşmenin yaşandığı gecekondu alanları, kentleşme ve kentlileşme süreçlerinin tamamlanamamasının bir sonucudur. Bu alanlar kırdan kente göç eden kişilerin ucuz barınma koşulları ve toplanma psikolojisinin yarattığı sosyal ağ ile şekillenir. Bu sosyal ağ yardımlaşma, güvenlik gibi artılarının yanında kente uyumu geciktirme, kır kültürünün kentte yaşatılma isteği ve toplumsal çatışmanın (özellikle kente göç eden ikinci kuşaktan sonra) oluşmasına neden olmaktadır. Suç ekolojisi teorileri kent dinamiklerinin çöküntü alanlarında bir sosyal ağ içinde yaşayan kişiler üzerindeki etkilerini inceler.

Sanayileşmenin kent mekanında yarattığı sonuçlara ilişkin ilk ve kapsamlı değerlendirme Engels den gelmiştir. Engels Manchester kenti özelinde, sanayileşmenin yarattığı sömürünün sadece işyerine özgü olmadığını, kent mekanında da benzer bir yoksulluk ve ikililiğin ortaya çıktığını göstermiştir.

Sermaye kenti kendi mantığı çerçevesinde dönüştürürken, kenti sadece bir yaşam mekanı olarak görmez. Bunun yerine, kentin bir değişim değerleri alanı olarak keşfetmiştir. Sermaye için kent mekanı daha somut olarak da kentsel taşınmazlar alınıp satılır bir meta olarak tanımlanmıştır [Şengül, 2008]. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında devletlerin öncülüğünde gelişmiş ülkelerde kent mekanı hızlı bir metalaşma sürecini yaşamıştır. Kentlerin dışındaki altkentlere kaçan orta sınıflar bir yandan konut ve altyapı alanında büyük yatırımları körüklerken, diğer yandan da bu yeni yaşam biçimi araba sahipliğinden yeni okullar, hastaneler ve benzeri türden yatırımları gerekli kılmıştır [Harvey 1985, Logan ve Molotch, 1987].

İkinci Dünya Savaşından 1970li yılların sonuna kadar uzanan dönemde, sermaye birikiminin yetersizliğinin getirdiği sınırlama, gelişmekte olan devletleri kentsel alanlara yapılan yatırımlarını sınırlamaya itmiştir. Kaynakların öncelikli olarak sanayileşmeye yönlendirilmesi, kentsel altyapı ve birlikte tüketime ayrılan kaynakların oldukça sınırlı kalmasına yol açmıştır. Ancak bu dönem kentlerin kırsal kökenli göçü en yoğun yaşadığı dönem olmuştur [Şengül, 2008]. Kırdan meydana gelen çözülme ile birlikte kentlere yönelen göç hareketi kentlerde doğal olarak bir konut sorununa yol açmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra gelişen ve çok hızlı kentleşmeye hazır olmayan az gelişmiş ülkelerde bu sorun gecekondulaşma şeklinde kendisini göstermektedir.

Gecekondu her ne kadar kentin çevresinde ve dışında kente ve kentlileşmeye geçiş platformu olarak düşünülse de gelenlerin değerleri ile kenttekilerin değerleri arasında bir farklılık ve çatışma söz konusudur. Bu özellikle ilk kuşaklardan sonraki kuşaklarda ortaya çıkmaktadır. Yine bu çatışmalar normdan sapma şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

1980 sonrası dönemde neo-liberal politikalarla birlikte, sermayenin hareketliliği ve ulus devletlerin bu alanlarda daha az müdahaleci hale gelmeleri, yerel girişimcilerin liderliğinde, yerel birimlerin kendisini aktive etmeye başlamış, yerel birimler uluslararası mekansal işbölümünde kendilerine daha iyi bir konum elde etmeye yönelik olarak birbirleriyle yarışmaya itilmiş, dünya kentleri hiyerarşisi olarak

adlandırılan yapılanma içinde kentler kendilerine olabildiğince avantajlı bir yer elde etmeye yönelik olarak stratejiler izlemeye başlamışlardır [Şengül, 2008]. Kentlerin varsılları kentleri terk edip içini boşaltırken, mevcut kent dokuları içinde kalan iki kesimden söz edilebilir.

- Bunlardan birincisi gecekondu alanlarında yaşayan düşük gelirli kesimdir.
- İkinci kesim ise, son dönemde yaşanan dönüşümden görece dışlanan geleneksel orta sınıftır.

Bu kesimler içinde de son dönemde dikkate değer bir yoksullaşma süreci yaşanmaya başlanmış, kent yoksulluğu gecekonducularla özdeşleşen bir olgu olmaktan çıkıp, bu kesimlerin yaşadığı apartman alanlarını da içeren bir nitelik kazanmıştır. Diğer bir anlatımla, ilk dönemin gecekondu apartmanlı ikililiği giderek anlamını yitirmiştir. Bu ayrımı oluşturan temel neden kent merkezinde yaşayan ve sosyo-ekonomik nedenlerle insan hareketliliğine bağlı olarak ortaya çıkan yeni toplumsal ve mekansal yapıdır.

Bu konuda Luis Wirth kenti nüfus büyüklüğü, yoğunluk ve heterojenlik gibi toplumsal düzen boyutuyla ilintisi olmayan üç özellikle tanımlamış, ona göre kent göreceli olarak büyük, yoğun ve toplumsal olarak heterojen olan kişilerin devamlı yerleşmesidir. İş bölümünün kent nüfusunda ve bu nüfusun gruplaşmalarında ortaya çıkardığı çeşitlilik kentli nüfus arasında toplumsal bağların oldukça zayıf olmasına neden olmuştur. Bu bakımdan kent toplumu, nesiller boyu bir arada oturan kişilerin ve üzerinde hemfikir olunan bir değerler sisteminin bulunduğu, içsel dayanışması yüksek kırsal toplumla tam bir karşıtlık içindedir. Kentli nüfusun büyük ölçeği kent toplumundaki bir kişinin, bir başka kişiyi yakından ve derinliğine tanımasını olanaksızlaştırır. Bu ise toplumda kişiler arasında kurulan ilişkilerin niteliğini, kırsal alandakinden çok farklı hale getirir, kurulan ilişkiler anonim, gayri şahsi, yüzeysel geçici ve kısmi olur. Bu ilişki biçimi, toplumda kişiyi yalnızlığa, kayıtsızlığa ve güvensizliğe itmektedir. Bunun sonucunda kentteki yaşantı toplumsal sapsmaları kolaylaştırıcı bir özellik kazanmaktadır. Kentleşmede daha önce kentli olmayan bir grup insanı kentli hale gelmekte, bir yaşam biçiminden diğer bir yaşam biçimine geçilmektedir. Bir değer sisteminden diğer bir değer sistemine geçerken kişinin

önemli kişilik sorunlarıyla karşılaşacağı ve toplumsal normlardan sapan eylemleri hızlandıracağı da savunulmaktadır [Wirth, 2002]. Bu nedenlerden dolayı suç ve suçluluk; toplumsal düzene aykırı davranma ve toplumsal normlardan sapmadır. Bunun da çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenler kişiden, onun kendi iç dünyasından kaynaklanabileceği gibi toplumsal nedenlerden, kişinin çevresindeki gelişme ve değişmelerden de kaynaklanıyor olabilir. *Bu bağlamda suç ekolojisi teorileri suçu, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışmaktadırlar. Bu nedenlerle kentleşme olgusunun tek başına suçun nedeni olamaz ve suçu etkileyen önemli faktörlerden birisi olduğu da hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir.*

Gecekondu alanları kent merkezleri yakınında yer seçmiştir. Suç eylemi sosyal hareketliliğin yoğun olarak yaşandığı kent merkezlerinde, ev ile iş veya alışveriş merkezi arasında gerçekleşir. Dolayısıyla, suçun meydana geldiği yer ile suçlu kişinin yaşadığı yer arasında ekonomik bir ilişki vardır. Johnson ve Bowers [2004], suçluların elde ettikleri ödülleri maksimum yapabilmek için harcadıkları zamanı ve yakalanma olasılıklarını minimize etmenin yollarını araştırdıklarını belirtmiştir. Çöküntü alanlarında gerçekleştirilen dönüşüm projeleri suçluların suç işlemede kari maksimize etme çalışmalında etken olmaktadır. Diğer bir deyişle, daha önce kent merkezine yakın çöküntü alanlarında yaşayan suçlular, uygulanan dönüşüm projeleri sonucu kültür çatışması nedeniyle o alanları terk etmiş ve suç, suçlu ve mağdur yer değiştirmiştir. Zaman sürecindeki bu değişim adrese dayalı suç verilerinin sayısallaştırılması ile bu tez çalışmasında ortaya konulmuştur.

Aynı zamanda kentsel suçların toplumsal belleği etkileme özelliği unutulmamalıdır. Kentsel suçlar, kentlilerin, kullanım ile kentsel mekanlara yükledikleri anlam, imaj ve imgeyi etkileyen önemli bir faktördür. Kentsel suçlar, kentsel mekanda kullanıcılar üzerinde korku faktörünün yaygınlaşmasına ve kentsel mekanın anlamının ve dolaylı olarak da kullanımının değişmesine neden olmaktadır.

3.3.5. Korku faktörü

Kent planlama yaklaşımında kentsel yenileme kentsel politikaların öncü uygulama aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Yaşanan bu süreçte mekansal ayrışma ve paralelinde sosyal dışlanma karşılıklı olarak sosyo ekonomik temelli ikiliğe neden olmaktadır. Bu durum tarafların birbirinden korkmasına ve korunaklı mekan ihtiyacının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, kentsel mekanda sosyal hareketliliğin hızlanması, sosyal kontrol mekanizmasının çözülmüş hale gelmesi, sosyal normların insan tavır ve hareketlerini idare edici güçlerin yıkılması (anomi), çözülme (deorganizasyon), farklılıkların biraraya gelmesi gibi çeşitli nedenlerle bir suç alt kültürünün oluşumuna neden olmaktadır. Büyüyen kentlerde yaşamın anonim hale gelmesi, insanların birbirini tanımaz hale getirmekte ve yanyana yaşayan insanlar manen birbirinden soyutlanmış hale girmektedirler.

Uygarlık tarihi, bir anlamda kentlerin tarihi olarak da görülmektedir. İnsanoğlu göçebe yaşam biçiminden, yerleşik yaşam kültürüne binlerce yıllık bir tarih kesitinde ulaşmıştır. İlk yerleşim mekanları, Mezopotamya, Antik Yunan ve Anadolu kentleri, uygarlık tarihinin de başlangıcı olarak görülmektedir. Yüzyıllar içinde, tarım ve hayvancılık faaliyetleri ve bunların yansıması olan ticari ilişkiler, paylaşım savaşları, keşifler, işgaller yeni kent ve yerleşim alanlarını ortaya çıkarmış, doğal olarak da bu mekanlar değişim ve dönüşüme açık olmuştur.

Geçmişte birçok kentin yüksek yerlerde kurulmuş olması, bir sur veya hendekle çevrili olması, kendilerini dış baskı ve saldırılara karşı korumak ve güvenli olma arayışından kaynaklanmaktadır. Bu gibi kentlerde dış tehdit ve tehlikelere karşı çeşitli güvenlik önlemlerinin alınmış olduğu görülmektedir [Giddens, 2000]. Başlangıçta güvenlik amacıyla (kent surları içindeki vatandaşları, her zaman dışarıdan gelen kötülüklere karşı korumak için) kurulmuş olan kent, zamanımızda güvenlikten çok tehlikeyi çağrıştırır hale gelmiştir. Üç binli yıllarla “medyanın yaydığı sonu gelmez tehlike haberlerinin yanı sıra, kilitlenen araba ve ev kapıları, güvenlik sistemleri, “kapalı” ve “emniyetli” toplulukların popülerliğinin bütün yaş

ve gelir gruplarında artması ve büyük alışveriş merkezleri gibi kamusal mekanlarda artan kontrol gösteriyor ki korku faktörü kesinlikle büyümüştür.”

Çağdaş korkular ya da kentsel korkular bir zamanlar kentlerin kurulmasına neden olan korkuların aksine, “içerideki düşmana” odaklanır. Bir zamanlar kentin etrafını kuşatan duvarlar (surlar) artık kenti çok farklı yönlerde boydan boya içeriden bölmektedir. Mahallelilerin nöbet tuttuğu bölgeler, belli kişilerin girişine izin verirken sıkı koruma altındaki kamusal mekanlar, kapılarda baştan aşağı silahlı bekçiler ve elektronik olarak işleyen kontrollü kapılar, günümüz kentlerini ve kentsel yaşam biçimini şekillendirmeye başlamıştır. Blakey ve Snyder’ın [1997, Güzey, 2007 içinde] ifadeleri ile insanlar sadece suçtan değil, daha geniş anlamda bir düzensizlikten ve kontrol eksikliğinden “trafik, gürültü, medeniyetsizlik” kaçmaktadır.

Aynı konuda Sennett [Güzey, 2007 içinde, 1977]; “ırksal, sınıfsal ve etnik ayrımların çok olduğu homojen ve tek tip yerel topluluklarda, ötekilerden kuşku duymak, farklılığa tahammülsüzlük, yabancılara duyulan öfke, histerikçe ve paranoyakça bir “yasa ve düzen” kaygısı, yabancıları ayırma ve uzak tutma talepleri en yüksek seviyelere ulaşır” ifadesi ile kentsel yaşamdaki yeni gelişen korkulara göndermeler yapmaktadır. Doğal olarak, böylesi yerelliklerde “biz duygusu”nun dayanağı genelde, göz önündeki herkesin tekdüze benzerliği ile emniyet altına alınan eşitlik yanılısamasında aranır. Davranışlarda ve görünümde farklı komşuların bulunmayışı, kısmen, emniyetin teminatı olarak gösterilir. Homojen bir yerellikte, insanlar arasındaki farklılıklarla ve belirsizlik durumlarıyla başa çıkmak için ihtiyaç duyulan becerileri ve karakter özelliklerini edinmek son derece güçtür ve böylesi becerilerin ve niteliklerin yokluğunda ötekilerden sırf öteki oldukları için korkmak çok kolaydır.

Soja, ise sosyal ve mekansal düzenlemelerin post-metropolitan durumu genelinde belirsiz kültürel heterojenlik, büyüyen sosyal ve ekonomik farklılıklar, ırk, etniklik ve cinsiyete dayalı artan gerilim noktaları ile şekillenen yeni kentleşme süreçleri ile açıklamaktadır. Bu bağlamda korunaklı yerleşimler özellikle 1990larda merkezi alanlarda farklı sosyal gruplar arasındaki gerilim ile belirginleşen günlük hayatın

gerçek ve hayali tehlikelerinden korunma ihtiyacının bir ürünüdür [Güzey, 2007 içinde, Soja, 2000].

Suçun açıklanmasında ve incelenmesinde suç olarak nitelendirilen eylemden ziyade, toplumun bu eyleme verdiği tepkiye ağırlık veren yaklaşımlar damgalama (labelling) kuramı içerisinde değerlendirilirler. Kentleşme ve suç ilişkisi açısından bu yaklaşımın önemi belirli kişiler gibi, belirli kentsel bölgelerin de (çöküntü alanları gibi) bir damgalanma sürecine maruz kalmalarıdır.

Kentleşme, kentlileşme süreçlerini tamamlamamış ve kentsel kültürel yapı ile çatışma içinde olan çöküntü alanlarına karşı yukarıda tanımlanan kentsel korku, damgalanma, yalıtılmış, korunaklı, güvenli, temiz mekanların olduğu gettolaşmaya neden olmaktadır. *Bu etki çöküntü alanlarında yaşayanların mekansal dışlanmasına, sosyal ayrışmasına ve diğerleri diye adlandırılmasına neden olmakta ve suça neden olan çevresel faktörü kuvvetlendirmektedir.*

3.3.6. Kentsel mekanın suça yönelik potansiyeli

Tez çalışmasında alan çalışmasının temelini oluşturan suç deseninin çıkarılmasında kentsel mekanın suça yönelik özellikleri ve bu özelliklerin suçlu davranış üzerindeki etkilerinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu gereklilikten dolayı suç teorisyenleri Brantingham ve Brantingham'a göre, suçlular dahil olmak üzere kentte yaşayan tüm insanlar günlük yaşamlarında rutin olarak kullandıkları kentsel mekanlara karşı bir algı geliştirirler [Sheldon, 1998 içinde; Brantingham, 1993]. Bu nedenle kentlerdeki kriminal hedeflerin seçiminde kişilerin mekanı nasıl algıladıkları ve mekanın kişilerde yarattığı farklı algılara neden olan özellikleri (genellikle fiziksel özellikler) önem taşımaktadır. Bu mekanlar farkında olunan mekanlar olarak tanımlanır. Buradan yola çıkarak kentsel mekan ve suçluluk hissinin ölçülmesinde iki yöntem uygulanabilir;

- Kentlilerin mekanı güvensiz hissetme nedenlerinin ortaya çıkarılması,

Suçluların suç isledikleri mekanı nasıl algıladıklarının ve bu mekanı neden seçtiklerinin tespit edilmesi.

Kentsel mekanlarda neden daha fazla suçun işlendiğini anlamak için söz konusu kentsel mekanlarda daha ayrıntılı analizler yapmak gerekmektedir [Clarke, Eck, 2005]. Brantingham [1995] da bu savı desteklemekte ve farklı kentsel mekanların, suçun gelişimine yönelik farklı niteliklerini, belirli gruplarla tanımlamaktadırlar. Bunun içinse bu tez çalışmasında da öncelikle kent bütününde suçların yoğunlaştığı noktaları sıcak noktalar (hot spots) olarak tanımlamaktadırlar [Block, Block, 1995]. Söz konusu sıcak noktalar Brantingham'ın [1995, 2006] gruplamasına göre üç türlü oluşmaktadırlar; suç üreten alanlar, suç çeken alanlar ve suçun oluşumunu kolaylaştıran alanlar.

Bu gruplamaya göre, kimi kentsel mekanlar suça karşı nötr ya da az suç oranına sahipken, kimi mekanlar ise önemli derecede suçun gelişimine zemin hazırlayan, sorunlu alanlar olarak belirlenmiştir.

Suç üreten alanlar; söz konusu mekanda sürekli bir hareketliliğin olduğu, karmaşanın ve nüfus yoğunluğunun fazlaca yaşandığı, fiziksel koşulları ve kullanıcı grubu ile suçun gelişimini kaçınılmaz kılan alanlardır. Bu alanlar kent içerisinde genellikle çekinilen sadece sosyal olarak değil, mekansal olarak da ayrışan mekanlar olarak da tanımlanmaktadır. Suçu üreten mekanlar sadece bulundukları yeri değil, yakın çevrelerindeki yerleşimleri de olumsuz yönde etkileyebilmektedirler [Brantingham, 1995].

Suç çeken alanlar; suçu ve tüm kentteki suçluları o mekana çeken ve suçun o mekanda oluşması için fırsat veren kentsel alanlardır. Bu tip kentsel mekanlar genellikle kentin yoğun olan düğüm noktaları, kent merkezleri ya da ticari merkezler olabilmektedir [Brantingham, 1995]. Çok sayıda suç ve düzensizlik olaylarının sebebi genellikle çok sayıda insanın o yeri kullanması ve hedeflerin sayısının artmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle de bu tür alanlara verilebilmiş başlıca örnekler arasında; alışveriş merkezleri, ulaşım bağlantıları, festival ve spor müsabaka

alanları gösterilebilir [Clarke, Eck, 2005 içinde Brantingham, 1995]. Burada önemli olan nokta, suçluların suç isleyişleri alanları genellikle en iyi bildikleri yerlerden seçiyor olmalarıdır. Dolayısıyla suçu çeken alanlar aslında suça meyilli kişilerin çoğunlukla yer seçtiği, daha önce pek çok benzer suçun yer aldığı kentsel mekanlar olarak tanımlanabilir. Bu kişiler, kısa vadede bu alanlara dışarıdan gelmekte, ancak kimi zaman bazı şartlarda söz konusu alanlara yerleşmektedirler.

Suçun oluşumunu kolaylaştıran alanlar; suçun bir yerdeki gelişimini kolaylaştıran mekanlar anlamına gelmektedir [Brantingham, 1995]. Bu tip mekanlar davranış kurallarının çok az olduğu ya da hiç olmadığı yerlerde görülür.

Toplu taşıma sistemleri ve bu sistemlere bağlı olan istasyonlar, duraklar vb., bir taraftan kentin düğüm noktalarında yoğunlaşarak kentlilerin kent içerisindeki dolaşımlarını kolaylaştırırken, diğer taraftan da kentteki toplanma yeri olma özelliği ile günün hemen her saatinde kalabalık ve karmaşık olması sebebiyle suçun gerçekleşmesinin en kolay olduğu yerler haline gelmektedirler. Ayrıca kent merkezlerinde yoğun olarak kullanılan cadde ve sokaklar da yine suçun gerçekleşmesini kolaylaştıran alanlardır. Bunun en önemli nedenleri ise bu alanların izlenme, koruma ve kollanma sistemlerinden mahrum olmasıdır [Brantingham, 1995].

Suç ve düzensizliğin yoğunlaştığı yerlerin problemli hale gelmesi ve söz konusu kentsel mekandaki suç sayısının artma nedeni, bundan yararlanan suçluların sayısının da artması ya da bu alandaki denetimin azalmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Patricia ve Paul Brantingham [1995], kentsel alanların suç açısından nötr olabilmişlerini de iddia etmektedirler. Bu alanlar genellikle çok az suçun işlendiği ve özel herhangi bir suç çeşidinin olmadığı yerlerdir. Bu nedenle, suçun nötr olduğu alanlar, nadiren polisin dikkatini çeken yerlerdir [Clarke, Eck içinde; Brantingham, 1995].

Diğer bir yöntem ise kentsel suçları, geriden izleme yöntemi ile suçlu gözünden değerlendirmektir. Ancak tez verilerini oluşturan suç olayları karakollara bildirilen

suç vakalarının zaman ve mekan bilgileri ile sınırlıdır. Adli takip yapılmamıştır. Bu nedenele bu yöntem tezin dışsallığındadır. Ancak, alanda meydana gelen suç türleri mekan ile ilişkilendirildiğinde aşağıda tanımlanan davranış türleri yorumlanmıştır. Örneğin Cromwell, Olson ve Avary'ye göre, evden ya da işyerinden hırsızlık yapan kişilerin temelde iki tür eğilimi olduğu saptanmıştır [1991, Harvey, 2005 içinde]. Bu eğilimlerden birincisi; fırsatçı davranış, ikincisi ise; kasıtlı davranış, olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak suç mekanını suçlunun bakış açısından değerlendirmek hemen her suçun çözümü için kullanılabilmiş bir yöntemdir. Bu nedenle söz konusu iki suçlu davranışı aynı zamanda Brantinghams'ın [1995] belirlediği suçu üreten, suçu çeken ve suçun oluşumunu kolaylaştıran alanlarla da örtüşmektedir.

Buna göre *fırsatçı davranış*; suçlu kişinin kentin herhangi bir yerinden geçerken mekanın ve o anki koşulların suç olayının gerçekleşmesine uygun olması durumunu değerlendirmesi olarak tanımlanabilir. Suçlunun bu hareketinde suçun gerçekleşeceği mekan önceden belirlenmiş değildir. Bu nedenle bu eğilimle gerçeklesen suçlar hafif suçlar olarak tanımlanan kentsel vandalizm, grafiti ve kentsel suçlar içerisinde yer alan mala ve şahsa karşı işlenen suçların pek çoğudur. Brantingham'ın tanımına göre ise bu davranış türü, hiç bir gözetimin olmaması nedeniyle suçun oluşmasını kolaylaştıran alanlarda görülmektedir. *Kasıtlı davranış* ile suç olayını gerçekleştiren suçlu ise, suç mekanını önceden belirlemektedir. Seçilen mekan ya suçlunun genellikle tercih ettiği, daha önceden de birkaç kez suç işlemiş olduğu bir kentsel mekan ya da suç işlemeye uygun zamanların olduğu yerdir. Daha çok mala karşı işlenen suçların kasıtlı suçlu davranışı sonucunda ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu nedenle de bu tür davranış kent içerisinde genellikle suçu üreten mekanlarda meydana gelmektedir [Ratcliffe, 2001, Harvey, 2005].

Genel anlamda kente bakıldığında kent merkezi, kentin konut yoğunluğunun en fazla olduğu alanlar, kent çeperlerinde yer alan yerleşimler ile alt gelir grubunun yer aldığı mahallelerdeki suçun dağılımına yönelik kestirimlerde bulunmak ve suçlu davranışlarını bu mekanlarda tahmin edebilmek mümkündür. Bunun dışında kent yaşamının gereği olarak farklı kentsel aktiviteler, kişilerin farklı zamanlarda farklı

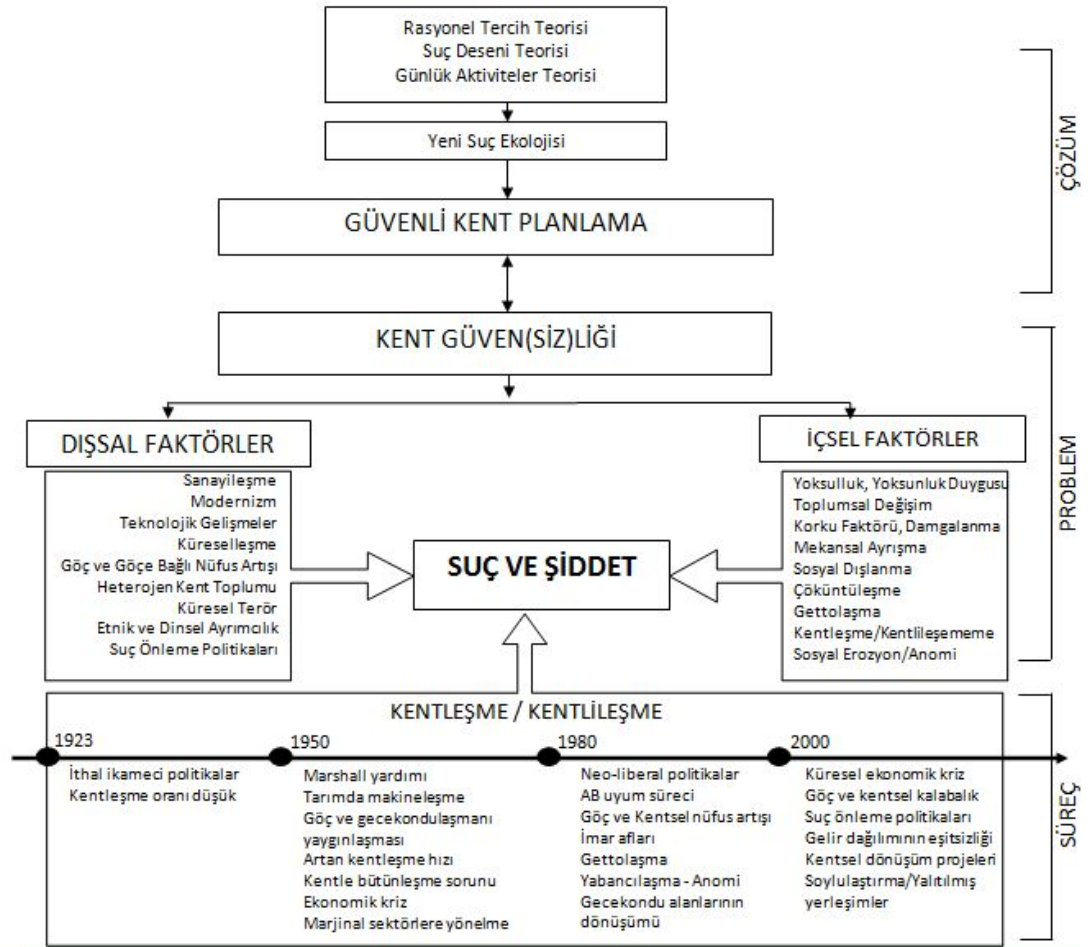
mekanlarda toplanmalarına neden olmakta, bu da suçun ve suçlunun yer seçimini etkilemektedir. Örneğin sabah saatlerinde kent merkezinin alışveriş, rekreasyon, çalışma ve sosyalleşme gibi faaliyetlerle yoğunluk yaşaması, fakat akşam saatlerinde bu yoğunluğun konut alanlarında görülmesi gibi. Bu nedenle suç seçim yerleri, kişilerin bu aktivitelerine bağlı olarak değişmektedir denilebilir [Brantingham, 2005].

Dolayısıyla suçluların nasıl suç islediğini öğrenmek neden islediklerini bilmek kadar önemlidir. Bunun nedeni ise, suçluların suç işleyecekleri yerleri fırsatları algılamalarına göre tercih etmeleridir. Bu nedenle suçluların mekanda neyi nasıl algıladıklarını anlamak bir sonraki aşamalarda yapılmış fiziksel müdahalelerin sürdürülebilirliği açısından gereklidir [Clarke, Eck, 2005].

4. TÜRKİYE’DE KENTSEL SUÇ VE ŞİDDETİN OLUŞUM ETKENLERİ

Kentte suç ve şiddet, içsel ve dışsal faktörlere dayanmaktadır. Bu faktörler, kentsel mekânın biçimlenmesinde belirleyici olması nedeniyle suç ve şiddetle doğrudan ilişkilidir. Diğer bir deyişle suç ve şiddetin çeşitlenmesi, dağılımı ya da odaklanmasında, kentsel mekânın fiziksel nitelikleri, kullanım biçimi ve zamanı etken olmaktadır. Kentsel mekân ise kentleşme (süreci, hızı, biçimi ve oluşum etkenleri) ve/veya kentlileşmeyle değişen toplumsal yapı ve gereksinimlerine koşut olarak oluşturulmakta ya da değiştirilmektedir. Bu nedenle kentte suç ve şiddet, kentleşme ve kentlileşmede etken olan içsel ve dışsal faktörlerle açıklanabilir.

Kentleşme, kentlileşme, kentsel mekân oluşumu ve bu olgularla ilintili suç ve şiddet her ülkenin kendi koşullarına ve/veya bu koşullara bağlı olarak değişkenlik gösteren dışsal faktörlerden etkilenme biçimine ve iç dinamiklerine göre gelişmekte, farklılaşmaktadır. Türkiye’de siyasi ve ekonomik politikalarda farklılaşmanın örtüştüğü, Cumhuriyet’in kuruluşundan 1950’li yıllarla, 1980 yılı ve sonrasında bugüne, kentleşme/kentlileşme biçimi ve hızında değişkenlik gösteren dönemlerdir (Bkz. Şekil 4.1).



Şekil 4.1. Türkiye’de kentleşme ile kentlin güvensizliğinde (suç ve şiddetin oluşumunda) Belirleyici Olan (İçsel ve Dışsal) Faktörler.

Türkiye’de kentleşme sürecinde, kent güvensizliğinde etken olan dışsal faktörlerin II. Dünya Savaşı sonrasında belirgin olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle, 19. yüzyıldan günümüze kadar, dünya üzerindeki ülkeleri etkisi altında bulunduran kentleşme, özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra, Türkiye’yi de etkisi altına almıştır. Ancak Türkiye’deki kentleşme, gelişmiş ülkelerdeki kentleşmeden farklı olarak azgelişmiş ülkelere benzer özelliklere sahiptir. Batı ülkelerinde kentleşme, kalkınmaya paralel gelişme gösterirken, Türkiye’de ekonomik büyüme hızı, kentleşme hızından her zaman düşük olmuştur. Bu nedenle, Türkiye’de sanayileşmeye dayanmayan kentleşme, köyden kente göç eden kitlelerin istihdamında sanayi dışı sektörlerin ağırlık kazanmaları ve enformel bir sektörün oluşmasına sebep olmuştur. Bu gelişmede, Batıda kentlere göç edenler genellikle iş

olanakları bulabilmiş iken, Türkiye’de kırdan göçenler arasında işsizlerin, gizli işsizlerin veya kayıt dışı sektörde çalışanların sayısı fazladır.

Türkiye gerek ekonomik gerekse de politik olarak II. Dünya savaşı sonrası farklı bir döneme girmiştir. 1946 yılında çok partili yaşama geçilmesi, 1947’de Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve Avrupa İktisadi İşbirliği Örgütü’ne üye olunması [Boratav, 2004], yine aynı sene Marshall planının uygulanmaya başlanması ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu’nun çıkarılması [Yerasimos, 1974] bu yeni dönemi belirleyici etkenlerdir. Bu dönemde özellikle 1930’dan sonra izlenen korumacı, devletçi ve iç pazara dayalı sanayileşmeye dayanan ekonomi politikaları terk edilerek; dış pazara yönelik, tarım, madencilik, alt yapı yatırımları ve inşaat sektörüne ağırlık veren bir kalkınma anlayışı gelişmiştir [Boratav, 2004]. Ancak bu anlayışın kırdan yarattığı dönüşümün sonuçları ve buna bağlı olarak köylerden kentlere yönelen göç olgusu etkisini esas olarak 1950’li yıllarda göstermiştir. Bu bakımdan 1945-1950 arası dönem bir geçiş dönemi olarak nitelendirilebilir.

Marshall Yardımı kapsamında Türkiye’ye gönderilen paranın % 22’si tarımsal mallar ve makineler için harcanmıştır. 1936’da 961 olan traktör sayısı, 1955’te 40.282’ye yükselmiştir. 1936’da 104 olan biçerdöver sayısı ise 1952’de 3222’ye çıkmıştır [Şenyapılı, 2004]. Bir traktörün tarımdan üç ila dokuz kişiyi ayırdığı düşünüldüğünde tarımda makineleşmenin etkileri kırsal alanda çekiciliğin azalması olarak yorumlanabilir [Keleş, 2004]. Sonuç olarak kente göçle hızlanan bu dönemdeki kentleşme, tarımsal yapıdaki dönüşümün, geniş köylü kitlelerinin bir kısmının emeğini gereksiz hale getirmesi, bir kısmının ise topraklarını kaybetmesine neden olmasına bağlı olarak köyde geçim olanaklarının tükenmesiyle açıklanabilir. Diğer bir deyişle azgelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kentleşmeye; kırsal yapıdaki dönüşümlerin kentlere ittiği köylüleri emebilecek düzeyde bir sanayileşmenin bulunmamasının yarattığı sorunlar karakterize eder. Gecekondu da bu yapılanmanın ya da gelişmenin kentsel mekâna yansıması olarak açıklanabilir.

1970 ve 1980 li yıllara gelindiğinde neoliberal politikalar sonucunda yasal olmayan konut edinme yöntemi olan gecekondulaşmanın önü açılmış ve artan gecekondu

nüfusu oy potansiyeli siyasal olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1980 öncesinde kent dışına kurulmuş olan gecekondu bölgeleri kentlerin büyümesiyle kent içinde kalmış ve böylece arazi değerleri de artış göstermiştir. Bundan yararlanmak isteyen gecekondu sahipleri veya spekülâtörler gecekondualarını yıkarak yerine apartman inşa etmeye başlamıştır. Böylece gecekondu olgusu, bu dönemde barınma amacının ötesine geçmiş, kentsel rant aracı haline dönüşmüştür.

1980'den bugüne kadarki süreçte ise kentlerdeki gecekondu alanlarının artan rant değeri popülist bir yaklaşım olarak gelişen kentsel dönüşüm projeleri ile küresel sermayenin kente şekil vermesini kolaylaştırmıştır. Bu ortamda, gecekondu alanları ve kentsel yenileme projeleri ile açıklanmakta ve/veya gelişmektedir.

Toplumsal yapı içinde insanlar, biyolojik varlıklarıyla (bedensel olarak) fiziksel mekân içerisinde bir konum işgal ettikleri gibi, toplumsal varlıkları da toplumsal mekân içerisinde mekânla ilişkili olarak gelişir. Toplumsal mekân içerisindeki konumları diğer konumlara göreceli olarak ve kendisini onlardan ayıran mesafeye göre tanımlanır. Hiyerarşik bir toplumda, bu hiyerarşi içinde konumlanmayan herhangi bir mekân bulunamaz. Fiziksel mekânın onun parçalarının karşılıklı dışsallığıyla belirlenmesi gibi, toplumsal mekân içerisindeki pozisyonlar da karşılıklı dışlama ile belirlenir. Toplumsal mekân, fiziksel mekân içerisinde farklı türde mal ve hizmetlerin ve bu mal ve hizmetlerden daha fazla ya da daha az yararlanma imkânı olanların dağılımına bağlı olarak oluşur. Bu sunum sonuçta en nadir malların ve onların sahiplerinin ve onların karşısında en dezavantajlı grupların fiziksel mekân içerisinde belli bölgelerde yoğunlaşmasını getirir. Sermaye, arzu edilmeyen kişileri ve şeyleri belli bir mesafede tutarken, arzu edilen kişileri ve şeyleri ise yakınlaştırır. Fiziksel mekândaki yakınlık, toplumsal mekândaki yakınlılığı sağlar ve toplumun şanslı üyeleri arasındaki etkileşimi artırarak sosyal sermayenin birikimini güçlendirir. Öte yandan sermayeden yoksun olanlar en az arzu edilen ve en sıradan kişi ve mallarla birlikte yaşamak zorundadırlar. Sermayenin yokluğu kişiyi bir mekâna zincirleyerek sınırlılık duygusunu yoğunlaştırır [Bourdieu, 1999]. Bu durumda toplumun kentsel mekâna yüklediği algısal kimlik, suç ile ilişkilendirildiğinde özellikle çöküntü bölgesi olarak tanımlanan alanlar ön plana çıkmaktadır. Türkiye'de

gecekondu bölgeleri ve modern yaşama geçişte terk edilen eski kent dokuları çöküntü alanları olarak tanımlanmaktadır. Ancak, bu alanlarda yaşam biçimi ve özellikle sosyal sermayenin etkinliğinin farklılaşması, suç ve şiddet eğilimlerini ve suçtan korunma mekanizmalarını da farklılaştırmaktadır.

Gecekondu bölgeleri uzun süre kendine has sosyal yardımlaşma (hemşerilik) ve denetim mekanizmalarını koruyarak, suçluluk bölgesi olmaktan korunmuştur. Buna karşılık gecekondu yaşantısı ve ekonomik olanaksızlıklar ve düşük yaşam standartları suça iten nedenlerdir. Son yıllarda yapılan araştırmalarda gecekondu bölgelerinde değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan sosyal yapı çözülmelerinin suç ve suçluluğu artırdığı belirtilmektedir.

Suçun açıklanmasında ve incelenmesinde; suç olarak nitelendirilen eylemden ziyade, toplumun bu eyleme verdiği tepkiye ağırlık veren yaklaşımlar damgalama (labelling) kuramı içerisinde değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, her ne kadar suç işlemelerinin nedenlerini açıklayamasa da, düşük gelirli ve azınlık gruplarının damgalanma ihtimallerinin daha fazla olduklarına dikkat çekmekte haklıdır [Sokullu, Akıncı, 2004]. “Toplumun marjinde” yaşayanlar, çok az güce ve kaynağa sahip olanlar damgalanmaya en az direnebilecek ve sapkın rolüne yönelmeleri olasılığı en fazla olanlardır [Gove, 1975]. Kentleşme ve suç ilişkisi açısından bu yaklaşımın önemi belirli kişiler gibi, belirli kentsel bölgelerin de bir damgalanma sürecine maruz kalmaları, dolayısıyla buralarda yaşayanların polisin daha fazla gözetim ve denetimi altında bulunmasıdır. Bu yaklaşım gecekondu alanları ile birlikte kentte çöküntü alanlarına dönüşen eski, geleneksel kent bölgeleri için süregelmektedir. Diğer bir deyişle, kentsel ölçekte mekânsal olarak ayrılan gecekondu bölgelerinde ve çöküntü alanına dönüşen eski kent merkezi ve geleneksel konut dokusunda yaşayanlar sosyal dışlanmaya maruz kalmakta ve bu durum diğer etkenlerle (yoksulluk, kentsel olanaklara yaklaşamama vb.) birlikte bu nüfusu suç ve şiddete itmektedir.

Kentsel alanda kullanıcısı tarafından daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için terk edilen eski kent merkezleri ve bu merkezleri çevreleyen konut dokusu, bu alandaki

mülklerin bakım ve onarımını gerçekleştirecek kaynaklardan yoksun olan kesimler tarafından işgal edilmiştir. Türkiye’de bu tür bölgelerde yaşayanlar da gecekondulular gibi dışlanmışlar ve suça yatkın grup olarak nitelendirilmişlerdir. Arz açısından bakıldığında bu alanlar da kolay bir biçimde “potansiyel suçlu ve yerinden edilebilir” sakinleri, köhneleşmiş ve değer yitimine uğramış konut stoku ile soylulaştırma için ideal alanlar haline gelmişlerdir [İslam, 2006].

Kentte mekânsal farklılaşma ve ayrışmanın farklı bir boyutta “güvenlik” amacıyla gelişmiş, 1980’li yıllarda, orta ve üst sınıfların çevreleri önemli derecede yalıtılmış, özel güvenli sitelerde toplanmaya başlamışlardır. Bu sitelerin, bir yandan toplumsal eşitsizliklerin ve buna bağlı olan ayrışmanın mekândaki yansımaları olmaları, diğer yandan da bu tür yerleşimlerde yaşamayı tercih etmenin başka nedenleri de olmakla birlikte, orta ve üst sınıflardaki suç korkusunun gelişmesiyle önem taşımaktadırlar. 1980’li ve 1990’lı yıllarda küreselleşmenin etkisini tüketim kalıplarında da göstermesi sonucunda, konut sektörü, üst sınıflar için “uluslararası standartlarda inşa edilmiş” konut seçeneklerini reklamlar aracılığıyla pazarlamaya başlamıştır. Bu reklamlarda en çok öne çıkarılan unsurlar; toplumun geri kalanından, kentin pisliği, güvensizliğinden, gürültü ve kargaşasından uzakta yaşama imkânlarıdır [Keyder, 2000]. Ancak, özel güvenli sitelerin yaygınlaşmasının nedenlerini açıklamaya yönelik farklı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Gelir dağılımının bozulması ile lüks tüketim ve yaşam tarzının toplumun geri kalanının erişemediği mekânlarda gerçekleştirilmesine yönelik talep, bu tür sitelerin “toplumsal kutuplaşmanın mekândaki ifadesi niteliğiyle” ortaya çıkmasını açıklamaktadır [Keyder, 2000]. Sonuç olarak; güvenlik ihtiyacının bu tür sitelerin yaygınlaşmasının temel nedeni olmasa da nedenlerinden biri olduğu bilinmektedir. Ayrıca sınıf farklılıklarının mekâna yansımada, üst ve orta sınıfların kendi dışındakilere koydukları mesafenin bu ayrışmanın uç bir noktası olarak, suç sorununun da kentleşme ve göçe bağlı bir olgu olarak algılanmasını topluma dayatma zeminini yaratması açısından önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’de de olduğu gibi farklı içsel ve dışsal faktörlere dayalı kentleşme ve kentlileşme süreç ve biçimiyle ilişkilendirilebilen suç ve şiddetin,

dışlanan ya da saygınlık kazanımı ile ayrıışan farklı kentsel mekânlar üzerinde farklı biçimde oluştuğı ya da farklı etkiler yarattığı söylenebilir.

4.1. Yoksulluk ve Kentsel Yoksunluk

Sosyal patlama, toplumsal kargaşı, suç oranlarındaki yükseliş gibi arzu edilmeyen durumların en önemli nedenlerinden biri üretken faaliyetlerden uzak kalma sonucu yoksulluğa düşmedir. Çalışma ve iş herhangi bir kişinin yaşamını sürdürmesi, geçimini sağlaması, toplumsal rol ve yer kazanması için gereklidir. İşsizlikten kaynaklanan ekonomik yetersizlikler bireyin beslenme, barınma gibi temel gereksinimlerini karşılamasını engeller ve toplumsal konumunu zedeler. Bireyin gelir sağlamak amacıyla yaptığı girişimler sonuçsuz kalırsa kişinin umutsuzluğu ve karamsarlığı artar ve kişiyi kaygı verici bir gelecek korkusu sarar. Bu durumda kişi, ya ruhsal bunalıma düşer ya da geçimini sağlamak için yasadışı yollara başvurur. Her iki durumda da bireyin şiddet kullanımıyla topluma ve bireylere zarar verme olasılığı artış gösterir [Köknel, 1996].

Kişilerin özlemleri ve başarıları ile gerçekteki durumları arasındaki fark olarak nitelenen görece yoksunluk kavramı toplumdaki suç ve şiddet büyüklüğü arasında bağlantı vardır. Bu bağlantı özellikle kırsal kesimden kentlere göç eden genç kuşakları etkileyerek suç potansiyelini de beraberinde getirmektedir. Örf ve adetlerine sadık, kapalı ve özel bir toplumsal yaşam biçimine sahip gecekondudaki çekirdek aile geniş kırsal aileden de, kentin modern çekirdek ailesinden de farklı bir kültüre sahiptir. Göç ettiği kente uyum güçlüğü içindedir. Özellikle işsizlik ve yetersiz gelir düzeyi bu uyumu daha da zorlaştırmaktadır. Sahte kentleşmenin getirdiğı yetersiz imkânlar ve anomi (düzensizlik, karmaşı) suç işlemede etken olabilmektedir. Göç nedeniyle kültürel farklılıklar, düşmanlık ve gerginlik meydana gelebilmekte ve kültür çatışması en çok genç kuşakları etkilemektedir. Bu uyumsuzluklara tepki olarak kendini kanıtlama, kentli yaşitlarına özenme ve otoriteye baş kaldırma gibi etkenler, ikinci ve üçüncü kuşak nesli suça yöneltmektedir. Göçlerin ve gecekondulaşmanın büyük kentlerde sosyal gerilimlere, sosyal gruplar arası çatışmalara neden olduğu belirtilmektedir [Hancı, 1999].

Araştırmalar özellikle göçmen ve halkı fakir olan kentlerde suç, şiddet ve zorbalık derecesinin yüksekliğini ortaya koymaktadır. Kentlerde yaygınlaşan suçluluğun nedenleri arasında yaşamın zorluğu, yoksulluk, afetler, salgın hastalıklar ve şiddet ortamından dolayı büyük kentlere göç eden kesimlerin hayatta kalabilme mücadelesi esnasında bir çok şiddet biçimine başvurmaları öne çıkmaktadır [Michaud, 1996].

Türkiye için yapılan araştırmalar ekonomik durumun yetersiz, geçim düzeyinin düşük olması nedeniyle, suç oranlarının arttığını göstermektedir. Suçluların yarısından daha fazlasının günlük gelirini büyük zorluklarla elde edebilmesi bu durumu doğrulamaktadır. Örneğin yapılan bir araştırmada, suçluların yaklaşık beşte biri ekonomik sıkıntı ve yoksulluk nedeniyle suç işlediklerini beyan etmişlerdir. Yoksulluk birey üzerinde yoksunluk etkisini de beraberinde getirir. Mekânsal olarak tanımlanan kentsel yoksunluk temelde ekonomik tabanlıdır.

Kentsel yoksunluğun bileşimini oluşturan faktörler; eski konut dokusu, konfor koşullarının noksanlığı, onarım ve mevcudu sürdürme durumu, genel görünümünün sefilliği, çok kullanıcılık ve yüksek oranda kiracılık durumları ile ifade edilebilir. Çöp dolu sokaklar, kirlilik, sanayi ve konut karışımı yerleşme dokusu, işlevsiz hale gelmeye başlamış, az işleyen okullar ve sosyal konutlar da fiziksel çevrenin karakteristikleri arasında sayılabilmektedir. İkinci faktör ise, ekonomik yoksunluktur. Kentsel yoksunluğun nedenleri arasında toplum içinde bulunduğu konumdan ve çevresinden hoşnut olmama durumu ile açıklanabilecek olan problemliler, anti-sosyal davranışlar, vandalizm, alkolizm, kriminal faaliyetler gibi faktörler sayılabilir.

Hane halkı açısından ele alındığında, içe göçme olarak nitelenebilecek olan bireysel suçlara yöneliş, işsizlik nedeniyle üretici etkinliklerden uzak kalma sonucu yasadışı yollara sapma, yoksulların kendi aralarında ortaya çıkan çatışmalar, yoksulluğun eğitim olanaklarını kısıması sonucunda yoksul bireylerin şiddete daha kolay başvurmaları, erkek egemen anlayışıyla ilintili olan kadın intiharları ve töre cinayetleri gibi olguların gerisinde yoksulluk çok önemli bir neden olarak kendini göstermektedir. Konuya toplumsal açıdan bakıldığında, göçlerin ortaya çıkardığı sosyal gerginlikler, etnik çatışmalar, arazi talanı ve nihayet toplumun silahlanması,

yasadışı örgütlenmelerin yaygınlaşması, sosyal düzenin adaletsizliği karşısında örgütlü şiddetin tırmanması, sosyal patlama ve toplumsal kargaşa gibi olguların da arkasındaki nedenlerden en önemli olanı yoksulluktur. Ancak, yoksul bireylerin, suçlu veya şiddet yaratıcısı olduğuna dair peşin hükümlü olmak doğru değildir. Çünkü bu noktada asıl tartışılan konu, yoksulluk olgusunun şiddet yaratma potansiyelidir.

Çalışma alanı olan Ankara geleneksel ticaret merkezi Ulus ve çevresi sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel/mekansal nitelikleri ile yaşanmakta olan yasal süreçlere paralel planlama çalışmaları ile şekillenmektedir. Bu fiziksel mekanın gelişim/değişim sürecinde alan kullanıcıları suç ve şiddetin ön plana çıktığı olumsuz faktörlerden etkilenmektedir. Alan çalışmaları bu değişimin nedenleri ile ortaya koymaktadır.

4.2. Kentleşme ve Kentlileşememe

Türkiye’de önceleri kırsal alanın itimi, kentsel alanın çekimi ile başlayan kentleşme hareketinin belirgin özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Türkiye’de kentleşme, sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmamıştır.
- Türkiye’de kentleşme çok hızlı gerçekleşmiştir ve hızla devam etmektedir.
- Türkiye’de kentleşmenin kaynağını oluşturan göçler genellikle kırdan kente doğru tek yönlüdür ve bu özellikler sadece içsel faktörlerle, dinamiklerle değil dışsal faktörlerle de ilintilidir.

Kentleşme ve kentlileşme sürecinde nüfus artış hızı ve demografik özelliklerin etkin olduğu bilinmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin en belirgin niteliklerinden biri de bu ülkelerde görülen nüfus artış hızının dolayısıyla hızlı kentleşmeye koşut olarak kentsel nüfus artışının, gelişmiş ülkelere oranla yüksek bir düzeye sahip olmasıdır. İçsel faktör olarak tanımlanan kontrollü ve kontrolsüz olarak gerçekleşen nüfus artışı, bu ülkelerin hem dinamik yapıya sahip olmasına, hem de yaşanan yerleşmeler düzeni içinde ve özellikle yerleşmelerin yapısında boyutları ve

çözümleri karmaşık, suç gibi kontrolü güç sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Özellikle 1950’li yılların başlarından itibaren kente göçle hızlanan ve bu nedenle önceki yıllara göre farklı bir nitelik kazanan kentleşme sürecinde, kentsel yerleşmelerdeki nüfus artışı, hem kırsal yörenin hem de ülkenin nüfus artışının üstüne çıkarmıştır. Aynı yıllarda başlayan göç sürecinde yaşanan geçiş dönemiyle ilgili olarak, sanayileşme ve kentleşme sürecinin birlikte etkilediği sosyal problemlerin suça etkilerinin sosyolojik olduğunu vurgulanmaktadır [Kızılçelik, 1992]. Örneğin 1980 nüfus sayımı sonuçlarına göre ülke nüfusu %2.06 hızla artarken, Kırsal Nüfus %1.34, Kentsel Nüfus ise %3.04 hızla artmıştır. Kentler bu hızlı nüfus artısını özümseyecek yapıda olmadıkları için, ortaya ne tümüyle kıra ne de tümüyle kentlere özgü olan geçiş toplumları çıkmıştır (Bkz. EK-1).

Sanayileşme ve kentleşme sürecinin birlikte etkilediği gecekondu-slum, işsizlik, hızlı nüfus artışı, kültürel gecikme, yabancılaşma, anomi ve sapma gibi sosyal problemler suç ile etkileşmektedir. Bütün bu *sosyal problemlerin suç ve şiddet üzerinde önemli etkilerinin olduğu* ortaya çıkmaktadır. Bir sosyal problem olarak kırdan göç ederek *gecekondu alanlarında ve kentin eski, geleneksel dokusunda yaşayanların kentle bütünleşme süreci içerisinde gerek kültürel, gerekse diğer değer yargıları açısından sarsıcı bir değişim geçirdikleri* bilinmektedir. Kentten mekânsal olarak ayrışan, sosyal ve ekonomik yaşamda dışlanan bu grup arasında umutsuzluk yaygındır. Dolayısıyla, *umutsuzluğun derecesi arttıkça bu insanların suç işleme oranları artmaktadır*. Sonuç olarak son yirmi yıl içinde geçmiş yıllara oranla daha fazla sanayileşen ve kentleşen Türkiye’de anomi olarak ifade edilebilecek bazı özelliklerin ortaya çıkmasıyla suç ve şiddet artmaktadır. Bu çerçevede Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri Türkiye’de sanayileşme ve kentleşme süreci ile suç işleme oranlarındaki artış arasında yakın bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Bkz. Çizelge 4.1).

Çarman [2002], *Türkiye’nin sosyal yapısında cezai fiillerin en önemli etkenlerinin kentleşme ve gecekondulaşma olduğu* sonucuna varmıştır. Kentleşme sürecinde sanayileşme ve göç, sosyal kontrol mekanizmasını da değişmesi sonucu suça etki

etmektedir. Küçük yerleşim birimlerinde ve kırsal alanlarda suç oranlarının daha az olmasına rağmen, kentsel alanlardaki bu oranlar daha fazla olması bu iddiayı doğrulayabilir. Bu nedenle, Türkiye’de suçluluk olgusu üzerine bir çalışma yapılırken, kentleşme sürecine paralel politik ve ekonomik faktörlerin etkin olduğu, ülkenin geçici ve sürekli olabilen göç gerçeği ve özellikle iç göç olgusunun süregelmesi nedeniyle, suç ve göç arasındaki ilişkinin de dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle, yaşam standartlarının iyileşmesi beklentisine sahip insanların ekonomik nedenlerle ve iş bulabilmek amacıyla büyük kentlere göç ettiği, bunun birçok açıdan çeşitli sorunlara neden olduğu, göç eden ailelerin çocuklarında, yeni çevreye uyum sorunları yaşandığı, işsizliğin oranı ile suç oranlarının eşzamanlı arttığı gözlenmiştir.

Türkiye’nin bugün bulunduğu politik (AB uyum süreci ve tarım reformu sonrası kırsal alanda işsizlik) ve ekonomik (küresel ekonomik kriz) süreçler gibi dışsal faktörler ile göç eden kesimin yaşadığı sosyal problemler (toplumsal değişme, sosyal ayrışma, mekânsal dışlanma ve damgalanma) kişiyi suça ve şiddete yönlendirebilmektedir. Yaşanan bu süreç istatistikî olarak da görülmektedir. Türkiye 1950’li yıllardan günümüze kentleşme sürecinde, 1985 yılına kadar hükümlü sayısı azalan bir yapıyı göstermektedir. 2000’li yıllarda ise neo-liberal politikalar, küresel suç ağlarının etkileri ve kapitalizmin getirdiği ferdileşme ve çıkar ilişkileri ve bu etkenlere bağlı olarak sosyal bağların azalması ya da yok olması, kentsel mekanın ekonomik meta olarak algılanması ve değerlendirilmesi, suç oranlarının artmasına neden olmuştur (Bkz. Çizelge 4.1).

Suçun sosyo-kültürel ve fiziksel bir çevre içinde gerçekleştiği, özellikle kentlerde suçun oransal açıdan gittikçe arttığı, sosyal hareketliliğin suç üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Suçun toplumdan topluma ve aynı toplumda zaman süreci içerisinde nitelik ve nicelik yönünden farklılıklar gösterdiği ortaya konulmuştur. Bunun yanı sıra kentleşme, sanayileşme ve göç olguları suç olayını etkilemektedir. Kırdan kente göç, hızlı nüfus artışı ve sanayileşme, kent hayatının karmaşık bir hale getirmiş, içten yüz yüze ilişkiler büyük ölçüde kaybolmuştur. Bu karmaşık yapı içinde, sosyal baskı ve kontrol ise etkisini giderek kaybetmeye başlamıştır. Bu konuda yapılan

araştırmalara göre kentlerde işlenen suçların diğer yerleşim birimlerine göre daha fazla olduğunu ve kentin özellikle politik ekonomik ve sosyal hareketliliğin yoğun olduğu merkezlerinde suçun daha çok görüldüğü vurgulanmıştır.

Çizelge 4.1. Türkiye’de Kentleşme Oranları ve Hükümlü Sayısı

Yıl	Toplam Nüfus*	Yıllık Nüfus Artışı Hızı %	Kentsel Nüfus	Kent Nüfus Oranı	Hükümlü Sayısı**
1955	24.064.763	2,77	6.927.343	28,8	97,564
1960	27.754.820	2,85	8.859.731	31,9	87,819
1965	31.391.421	2,46	10.805.817	34,4	82,187
1970	35.605.176	2,51	13.691.101	38,5	55,695
1975	40.347.719	2,50	16.869.068	41,8	45,247
1980	44.736.957	2,06	19.645.007	43,9	31,518
1985	50.664.458	2,49	26.865.757	53,0	29,443
1990	56.473.035	2,17	33.326.351	59,0	44,826
1995					63,103
2000	67.803.927	1,83	44.006.274	64,9	98,969
2007	70.586.836	1,96	49.747.859	70,4	127,304

Kaynak: TÜİK *Nüfus Verileri ve **Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri [2007]

Kentsel yenileme projelerinin sermayenin çıkarlarına göre şekillenen bir diğer amacı da etkinliğini ve hareketliliğini kaybeden kent merkezlerinde sosyal hareketliliğin yeniden canlandırılmasıdır. Türkiye’de de kentlerde sosyal kontrolün zayıflaması ile birlikte suç oranının gittikçe arttığı gözlenmektedir. Sosyal kontrol eksikliği sonucu oluşan bu durumun bir başka nedeni sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan rekabet içinde bulunan insanların sahip oldukları toplum içinde ilişkileri düzenleyen sosyal değerlerin gittikçe değişmesidir [İzkan, 1994]. Günümüzde kişiyi suça yönlendiren iç ve dış faktörler sanayileşmenin sonucu kentleşme ve toplumsal yansıması kentleşme, göçe bağlı mekânsal oluşum gecekondulaşma ve eski kent merkezleri gibi çöküntü alanları ve bu alanların kent tarafından dışlanması yoksullukla beraber gettolaşmasının nedenleri olarak görülmektedir. Çözüm olarak, kentsel dönüşüm projeleri ile yeni yalıtılmış yerleşimlerin oluşturularak çöküntü alanlarının soylulaştırılması süreci yaşanmaktadır. Bu sürecin en önemli aktörü olan kırdan kente göç eden kesim tüm süreç içinde göz ardı edilerek sorunları ile birlikte kentin

başka bölgelerine yönlendirilmektedir (Bkz. Çizelge 4.1). Bu gelişmede, suç odaklarının da parçalanmasıyla, suç ve şiddetin ve eğilimlerinin kentin farklı ve bilinmeyen bölgelerine dağıtıldığı iddiası gündemdedir.

2000’li yıllarda küresel ekonomik kriz, göç ve kentsel nüfus artışı gelir dağılımındaki eşitsizlikler de Türkiye’de özellikle asayiş suçlarının artmasına neden olmuştur. Türkiye’de hızlı kentleşmeye bağlı olarak 2006 yılında suçlar bir önceki yıla göre % 64 artış göstermiştir. 2005 yılında her 64 saniyede bir suç işlenirken, 2006 yılında bu süre 39 saniyeye düşmüştür. 2006 yılının 9 ayında 6 dakikada bir ev, 7 dakikada bir araba, 9 dakikada bir işyeri soyulmuştur. 18 dakikada bir yankesicilik, 41 dakikada bir kapkaç olayı yaşanmıştır. 2006 yılında, bir önceki yıla göre, bir gün içerisinde işlenen suç oranlarındaki artış % 64 olmuştur (Bkz. EK-2).

2006 yılının dokuz ayında 354 bin 269’u mala karşı, 244 bin 119’u şahsa karşı olmak üzere toplam 598 bin 388 suç olayı yaşanmıştır. 2005 yılında 289 bin 765’i mala karşı, 197 bin 996’sı şahsa karşı olmak üzere toplam 487 bin 761 suç işlenmiştir. Buna göre, 2006 yılında, bir önceki yıla göre, bir gün içerisinde işlenen suç oranlarındaki artış % 64 olmuş 2005 yılında gün başına bin 336 suç olayı istatistiklere girerken, 2006 yılında gün başına işlenen suç adedi 2 bin 192 olmuştur. 2005 yılında her 64 saniyede bir suç işlenirken, 2006 yılında bu süre 39 saniyeye düşmüştür. 2006 yılında faili meçhul dosyası sayısal ve oransal olarak da kabarmıştır. 2000 yılında yaklaşık 68 bin, 2001 yılında 91 bin, 2002 yılında 85 bin, 2003 yılında 113 bin, 2004 yılında 129 bin olan faili meçhul sayısı, 2006 yılında % 78 olmuştur (Bkz. EK-2).

Faili meçhul olaylar suç türlerine göre sınıflandırıldığında hırsızlık olaylarının en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. 2006 yılının istatistiklerine göre oto hırsızlık olaylarının % 87’sinin faili bulunamamıştır. Bu dönemde meydana gelen 24 bin 659 oto hırsızından sadece 2 bin 731’i yakalanmıştır. 437 oto hırsızlığının faili firarda, 21 bin 441’inin ise faili meçhul kalmıştır (Bkz. EK-2).

Büyük kentlerde yaşayanların en büyük korkusu olmaya devam eden yankesicilik ve kapkaç suçlarında aydınlatma oranlarının giderek düşmesi de kentleşme hızının kentlileşme hızından fazla olduğunun göstergesidir (Bkz. EK-2).

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre kapkaççılık suçlarında 2005 yılında % 61 olan faili meçhul oranı, 2006 yılında % 65'e, yankesicilik suçlarında ise 2005 yıl % 57 olan faili meçhul oranı % 70'e yükselmiştir. Bu verilere ek olarak otodan hırsızlıkların % 86'sının, evden hırsızlıkların % 85'inin faili meçhul kalmıştır. Şahsa karşı işlenen suçlarda aydınlatma oranı 2005 yıl % 95 iken 2006 yılında bu oran % 94'e gerilemiştir.

Sonuç olarak, kentsel yaşam pratiklerine göre; siyasi otorite, ekonomik ve sosyal yapı, göç ile başa çıkamadığı için Türkiye'deki kentleşme genellikle plansız ve taşkın kentleşme şeklinde kendini göstermekte ve bunun sonucunda metropoliten alanlarda nüfusun yoğunluğu gecekondu alanlarında ve/veya 1990 sonrası tanımlama ile varoşlarda yığılmaktadır. Bu alanların barındırdığı kent yoksulları kentsel yaşama bütünleşmede ve uyumda zorlanmaktadırlar. Kentsel yoksullukla birlikte, fiziksel çöküntü ve şekil değiştirme, kötü konut koşulları, aşırı kalabalık, umutsuzluk, kentten mekânsal ve sosyal açıdan dışlanmış vb. nedenler bu insanlarda yarattığı öfke, şiddet ve saldırganlık suç eğilimlerini arttırmaktadır.

4.3. Kentsel Mekanda Çöküntü Bölgeleri ve Mekânsal Damgalanma (Suç Odakları)

Çöküntü bölgeleri, kente göç edenlerin formel konut piyasasının yetersizlikleri ve/veya bu piyasa içerisinde barınma sorununu halledebilecek ekonomik kaynaklardan yoksun olmaları nedeniyle kendi imkanlarıyla inşa ettikleri gecekondu tipi yerleşimlerle karıştırılmamalıdır. Çöküntü bölgesi, “fizik yıkıntı ve şekil değiştirmenin, kötü konut şartlarının, aşırı kalabalığın, yoksulluğun ve suçun yüksek derecede bulunduğu” kentsel bölgeleri adlandırmak için kullanılmaktadır [Dönmezer, 1981]. Her ne kadar birçok gecekondu bölgesi de çöküntü bölgelerine ait nitelikleri taşısa da, en büyük farklılık suç konusunda ortaya çıkmaktadır.

Çöküntü bölgelerinin oluşumunda bu bölgelerin toplumda yarattığı izlenimde önemlidir. Suçun açıklanmasında ve incelenmesinde suç olarak nitelendirilen eylemden ziyade, toplumun bu eyleme verdiği tepkiye ağırlık veren yaklaşımlar damgalama (labelling) kuramı içerisinde değerlendirilirler. Damgalama yaklaşımı, her ne kadar suç işlemelerinin nedenlerini açıklayamasa da, düşük gelirli ve azınlık gruplarının damgalanma ihtimallerinin daha fazla olduklarına dikkat çekmektedir [Sokullu, Akıncı, 2004]. “Toplumun marjinde” yaşayanlar, çok az güce ve kaynağa sahip olanlar damgalanmaya en az direnebilecek ve sapkın rolüne yönelmeleri olasılığı en fazla olanlardır [Gove, 1975]. Kentleşme ve suç ilişkisi açısından bu yaklaşımın önemi belirli kişiler gibi, belirli kentsel bölgelerin de bir damgalanma sürecine maruz kalmalarıdır.

Çöküntü bölgelerinde yaşayanları suçluluğa iten etkenler yalnızca kendi iç dinamiklerinden kaynaklanmamakta, toplumun bu tür bölgelere ve orada yaşayanlara verdiği tepkiler de bu konuda belirleyici olmaktadır. Wacquant bu durumu “mekansal damgalanma” olarak adlandırmaktadır [Wacquant, 2006]. Kentlerde meydana gelen birçok toplumsal sorunun kaynağı olarak kabul edilen bu bölgelerde yaşayanlar, burada yaşadıkları için utanç ve aşağılık duygularına kapılmakta ve kimi zaman yaşadıkları yeri gizlemekte ya da oraya ait olmadıklarını ve geçici bir süre söz konusu bölgede yaşamak zorunda olduklarını vurgulamaktadırlar [Wacquant, 2006]. Yaşanılan bölgeye yönelik böyle bir algı ise yoksulların yaşam mücadelesinde hayati bir önem taşıyan sosyal ilişkileri ve dayanışmayı olumsuz yönde etkilemektedir [Wacquant, 1993].

Çöküntü bölgeleri yoksulluğun, işsizliğin ve eğitimsizliğin kentsel mekanda yoğunlaştığı bölgeler olarak gelişmekte, bu süreç içerisinde düzenli bir çalışma ve aile hayatı konusunda rol sembolü olabilecek ve yeni iş fırsatları hakkında bilgi verebilecek kişiler bu bölgeleri terk etmektedir. Buna bağlı olarak bu tür bölgelerde ortak bir dışlanma ve aşağılık duygusu gelişmektedir. Toplumun ve kamu otoritelerinin mekânsal damgalanmaya bağlı olarak gelişen ayrımcı tavırları bu tür bölgelerdeki sorunları daha da pekiştirmektedir. Mekânsal damgalanma kamu

otoritelerinin bu tür bölgelere yönelik siyasalarını da etkilemektedir. Bölgede yaşayanlar marjinalliklerini daha da pekiştiren özel önlemlere; kentsel yenileme programlarından kaynaklı yıkım faaliyetlerine ve polis operasyonlarına maruz kalmaktadırlar [Wacquant, 2006]. Çöküntü bölgelerinin yeniden kente kazandırılmasının temelleri kentsel yenileme projelerinin 1980’li yıllarda başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Yabancı literatüre “gentrification” diye yerleşen ve çöküntü bölgelerinin yeniden kazanılmasını amaçlayan yenileme projeleri altında sermayenin değerli kentsel arazi rantına erişim aracı olması yatmaktadır.

4.4. Kentsel Koruma Alanlarında Fiziksel ve Sosyal Çökme

Toplumsal değişime paralel olarak kentsel mekanlardaki temel değişim ve dönüşüme bakıldığında 1950lerde başlayan hızlı bir kentleşme sürecinin ardından Avrupa ve Amerika kentlerinde değişimlerin gerçekleştiği görülmektedir. 1950li yıllarda sanayileşme ile birlikte hızlanan kentleşme süreci beraberinde özellikle yoğun göç alan büyük kentlerin kontrolsüz bir biçimde büyümesini getirmiştir. Kentlerdeki kontrolsüz gelişimin önemli etkenlerinden biri de hızlı kentleşmeye cevap verecek yeterli konut sunumunun olmaması nedeni ile gelişen gecekondu alanları olmuştur. 1970lerde büyük kentlerde bir taraftan kentleşme devam ederken bir taraftan da uydu kentler oluşmaya başlamıştır. 1980lere gelindiğinde ise, kentleşme hızı azalırken kent merkezlerinin ve gecekondu alanlarının dönüşümü, sanayi alanlarının kent dışına çıkması gibi oluşumlar kentlerde gözlemlenmeye başlamıştır.

Diğer ülke örneklerinde de olduğu gibi Türkiye’de de tarihi doku ve eski kent merkezleri önem taşımaktadır. Var olan tarihi yapıların korunarak yenilenmesi ve çoğu zaman da işlevlerinin değiştirilerek yeniden kullanımları bu alanlardaki dönüşüm temelini oluşturmaktadır.

Koruma mevzuatının getirdiği sıkıntılar mülk sahiplerinin yaşam koşullarının düşmesine koruma alanını terk etmelerine ve bakımsızlığın yarattığı fiziksel ve sosyal çöküntü alanlarının oluşmasına neden olmaktadır. Bu süreç özellikle

1980lerde başlayan ve günümüze kadar devam eden yenileme projelerinin özellikle koruma alanlarına odaklanmasının gerekçesi olmuştur.

5. ANKARA ALTINDAĞ İLÇESİ ANAFARTALAR VE DEMİRFIRKA POLİS KARAKOLLARI MINTIKA ALANLARINDA SUÇ VE ŞİDDET, TÜR VE DAĞILIMI, KENTSEL MEKANLA İLİŞKİSİ

Suç ile suç olayının gerçekleştiği mekan arasında anlamlı bir ilişki vardır. Suçun mekan ve bulunduğu coğrafya ile olan ilişkisinin incelenmesi suç coğrafyasını tanımlamaktadır. Bu nedenle suçun özellikleri, zamanda ve mekandaki dağılımı, suç türleri arasındaki ilişki haritalama yöntemleri ile incelenmesi gerekmektedir. Böylece suç coğrafyası suç dağılımının mekanda ve zamandaki özelliklerinin ortaya konmasında yardımcı olur. Suç biliminde, yere özgü suç coğrafyasının fiziksel/mekansal, sosyal ve ekonomik parametreler ile ortaya konulması en sık uygulanan metotlardan biridir. Bu nedenle günümüzde suç haritaları coğrafi bilgi sistemi yardımı ile oluşturulur. Sayısal suç haritaları birden fazla bilginin bir arada olduğu, analiz yapmanın kolay olduğu ve gelecek senaryolara göre simülasyon olanakları sağladığı için bu tez çalışmasında da kullanılmıştır. Güvenli kentsel mekanların yaratılmasına ve suç oranlarının azaltılmasına yönelik literatür çalışmaları incelendikten sonra çalışma alanı özelinde izlenecek araştırma yöntemi aşağıda verilmiştir (Bkz Çizelge 5.1).

Çizelge 5.1. Çalışma Alanında Uygulanacak Suç Analizi Yöntemi

Aşama	Analiz Türü	Analiz Yöntemi	Analizin Sonucu
1. Aşama	Suç Oranı Analizi	DemoŞekil veriler ışığı altında Ankara kentinde suç/hükümlü istatistiklerinin irdelenmesi	Kentsel ölçekte kentleşmeye bağlı suç oranlarının ortaya konulması
2. Aşama	Suç Sayısı Analizi Suç Yoğunluğu Analizi	Farklı suç türlerinin çalışma alanında 2006-2009 yılları arasındaki değişimleri Suç türlerinin farklı zaman dilimlerinde çalışma alanında dağılımlarının ve suç yoğun bölgelerinin ortaya konulması (Hotspot ve Kernel Analizi)	Kentsel mekanda farklı suç türlerinin değişim Şekilleri ile kırılma noktalarının ortaya konulması Çalışma alanının farklı zaman dilimlerinde suç yoğun bölgelerinin belirlenmesi ve suç türlerinin bu karşılaştırılması
3. Aşama	Suç Alanları Analizi Suç Alanları ile Suç Sayısı Analizi Karşılaştırılması - Sentez	Suç yoğun bölgelerin arazi kullanımı ile karşılaştırılması Suç alanlarının geçmiş yıllardaki değişimlerini kırılma noktalarının ortaya konulması	Suç yoğun bölgelerin mekansal dağılımlarının zaman ile etkileşerek arazi kullanımı türlerinin suç oluşumuna etkilerinin ortaya konulması Kırılma noktalarının mekanda ve zamandaki nedenlerinin değişen arazi kullanım kararları ile ilişkilendirilmesi

Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarında 2000 yılından öncesine ait ayrıntılı döküm bulunmamaktadır. 2000 yılına kadar olan veriler ise sadece toplam suç oranlarını vermektedir. Ancak 2000 yılından itibaren daha ayrıntılı verilere ulaşmak mümkündür. 2006-2009 yılları arası suç olayları tasniflenmiş ve Ankara Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi'nden temin edilmiştir. Bu yıllar arasında suç türlerine göre tasniflenmiş olaylar tasnif niteliği 2008 yılında Avrupa Birliği'ne giriş süreci çerçevesinde değiştirilmiştir. 2009 yılından sonra suç olayları CBS yardımı ile sayısal olarak haritalanmıştır.

Yukarıda tanımlanan suç analizi yöntemlerinin uygulama alanı olan Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mıntıka alanındaki alan çalışması Çizelge 5.2'deki aşamalar ile tanımlanmıştır. Alan çalışmasının temeli; uygulama alanındaki mahalle muhtarlarından elde edilen kullanıcı bilgileri (ekonomik, demografik, sosyal), Ankara Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi'nden elde edilen 2006-2009 yılları arası karakol bazı suç istatistikleri, 2009 yılı son altı ayına ait karakol mıntıka alanlarında sokak bazlı mekansal suç dağılımı, karakol amirleri ile yapılan mülakatlar, kentsel suç uzman görüşleri ve kullanıcı mülakatları oluşturmaktadır. Alan çalışması Brantingham ve Brantingham, [1981] ortaya koyduğu suç deseninin ve buna bağlı olarak aktivite alanlarının ortaya konulmasıdır (Bkz. Bölüm 3)

Çizelge 5.2. Alan Çalışması

Alan Çalışması	
1. Örneklem alanın tanımlanması	Ankara ili Altındağ ilçesi Anafartalar ve Hamamönü mahalleleri hakkında genel bilgi,
2. Örneklem alanın problemlerinin belirlenmesi	Bina kalitesi, Arazi kullanımı, Ulaşım-Kullanıcı ilişkileri, Kullanıcı Profilleri hakkında bilgi
3. Örneklem alana ait verilerin elde edilmesi	Anafartalar ve Demirfırka polis karakollarının 2006-2009 yılları arasındaki suç istatistikleri (Karakol Bazlı) 2009 yılı sonu itibariyle suç verilerini (Sokak Bazlı) haritalandırılması
4. Veri analizi ve değerlendirme	Alanda Suç yoğunluğu ve Kernel analizlerinin gerçekleştirilmesi Mekan (Arazi kullanımı) ve Zaman (Saat dilimleri) ilişkisi ile suç verilerinin karşılaştırılması
5. Analizlerin sonucunda çözüm önerilerinin sunumu	Teorilerden elde edilen bilgiler çerçevesinde alan özelinde çıkarsamaların yapılması

5.1. Alanının Kentsel Konumu ve Tarihsel Önemi

Çalışma alanı olan Ankara Altındağ İlçesi Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mıntika alanı Ankara'nın en eski yerleşim yerlerinden biridir. Osmanlı döneminde, önce Büyük Anadolu Eyaleti'nin merkezi, sonra da sancak merkezi olan Ankara, Cumhuriyetin kurulmasıyla, sahip olduğu tarihi mirasın üzerine inşa edilerek, bu günkü görünümüne ulaşmıştır. İlk yerleşim merkezi olmaya başladığı yıllardan itibaren Ankara, Altındağ bölgesinde kurulur ve gelişir. Kalesi, camileri, hanları, hamamları ve evleriyle kale ve civarında yerleşilmiş bir Anadolu kasabasıdır.

İçkale yerleşimi ve yakın çevresinde konumlanan Anafartalar ve Hacı Bayramın bu günkü mekansal yapı özellikleri Osmanlı dönemiyle tanımlanabilir. Bu dönemde, Kale ve ulaşım bağlantıları nedeniyle Ankara kenti önemli bir yerleşim olarak ön plana çıkmıştır. Ulaşım teknolojisine bağlı olarak kervan yollarının kesişim yerinde olan Ankara kenti ticari aktivitelerin yoğunlaştığı bir yerleşimdir.16. yüzyılda Kurşunlu Han, Mahmut Paşa Bedesteni, Çengel Han ve Pilavoğlu Hanı gibi önemli yapılar inşa edilmiştir. Bunlara 17. yüzyılda Sulu Han, Çukur Han, Kıbrısoğlu Hanı, Yeni Han ve Safran Hanı ilave edilmiştir. 17. yüzyılda kentin gelişmesi sürmüştür; en kalabalık mahalleler Kale çevresindeki iş merkezlerine yakın alanlarda oluşmuştur. Buna karşılık kentin prestij konut alanı İçkale'dir.

19. yüzyıl sonunda demiryolunun Ankara'ya gelmesi aynı zamanda Osmanlı Devleti'nde batılılaşma ve kurumsallaşma hamlelerinin de göstergesidir. Bölge ölçeğinde yeni ulaşım teknolojisinin ürünü olan demiryolunun ve at arabasıyla ulaşım olanağı veren düzgün şoselerin, Anadolu'daki ulaşım sistemine girişi ile birlikte 19. yüzyıl boyunca yabancı sermaye sahipleri, özellikle dış ticarete elde ettikleri sayısız ayrıcalıklar ve teknolojik üstünlükleriyle yerel burjuvazinin gelişmesini önlemişlerdir. Ekonominin bu ikili yapısı, ticaret kentlerindeki sosyal tabakalaşmada ve bu tabakalaşmanın yansıması olarak kentlerin mekansal yapılarında çok belirgindir [Aktüre, 1978]. Bu dönemde kentin idari merkezi ve “batılı/modern” ticaret merkezi bugünkü Ulus Meydanı'nın çevresinde gelişmiştir.

Bugünkü Sümerbank binasının olduğu yerde bulunan Taşhan ile Anafartalar Çarşısı'nın olduğu yerdeki Karaoğlan Çarşısı, demiryolu istasyonundan kente giriş bölgesini oluşturmakta ve “batılı/modern” yaşam biçiminin kendine hayat alanı bulduğu yeni merkezi tarif etmektedir.

Kentlerdeki sosyal tabakalaşmada ortaya çıkan ikili yapının koşutu olarak, bu iki farklı sosyal kesimin işyerlerinin mekandaki yer seçimi de farklılık göstermektedir. Sosyal tabakalaşmada bir kesimi oluşturan yerel burjuvazinin çalıştığı geleneksel esnaf çarşıları 16. ve 17. yüzyıldaki konumlarını 19. yüzyıl sonuna kadar korurken, diğer kesimin işyeri olarak tanımlayabileceğimiz, 19. yüzyılın ikinci yarısında dış ticaret ilişkilerinin nitel ve nicel değişim süreci içinde ortaya çıkan ve kentlerde gelişen ticaret sermayedarlığının ürünleri olan yeni dükkanlar ve hanlar eski merkezin uzantısında, ana ulaşım aksı olan araba yolunun iki yanında sıralanmakta ve “yeni ticaret merkezini” oluşturmuştur [Ortaylı, 2000]. Yeni kent merkezi, kent bölgesi ve dünya ile ilişkisini artık demiryolu ile kurmuştur. Bu yeni ilişki kanalları merkezde yeni istasyon binaları, rıhtımlar ve postahane binaları demektir [Tekeli, 1981]. Yeni gelişme yönünü belirleyen çekim noktaları ise “yönetici merkez”, “demiryolu” ve “istasyon caddesi” gibi, yine dış etmenlerle ortaya çıkan, kentsel arazi kullanımındaki yeni öğelerdir. Başka bir deyişle 16. yüzyılın kervansaray ya da hanı farklılaşarak istasyon, antrepo ve otel haline gelmiştir. Özellikle kentlerde 19. yüzyıl sonunda ortaya çıkan yönetici merkez, hemen hemen tüm Anadolu ticaret kentlerinde gelişme gösteren yeni ticaret alanının çekim noktası olarak gözükmektedir [Ortaylı, 2000].

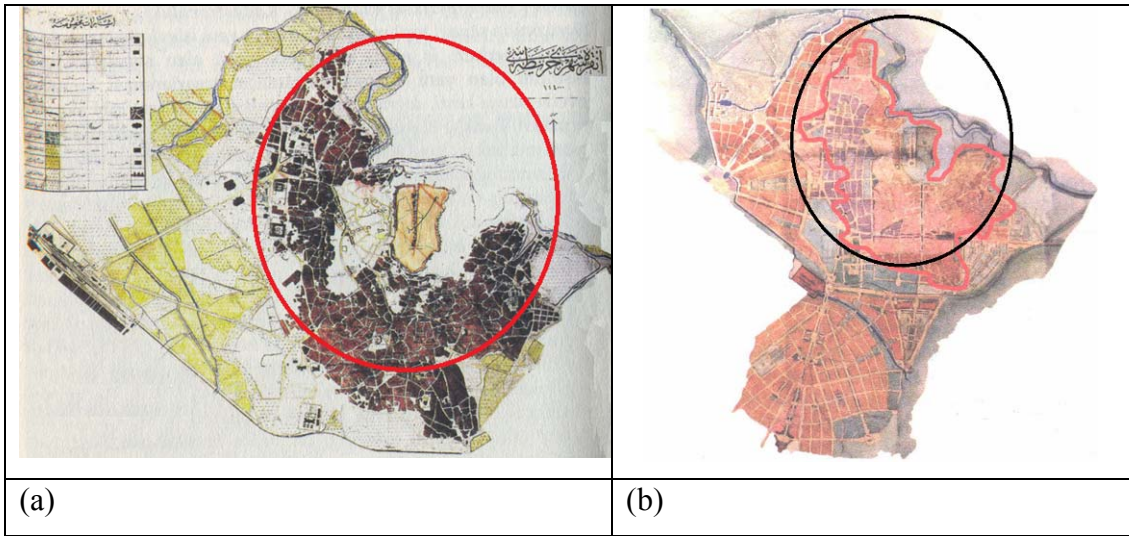
19. yüzyıl Osmanlı kent merkezi Tanzimatın getirdiği yeni bürokrasiden de nasibini almaktadır. Artık devlet işleri, askeri sınıf üyelerinin konaklarında değil, konuttan farklılaşmış, kent merkezinde yer alan devlet dairelerinde görülmektedir. Böylece devlet yapıları kent merkezinde bir başka çekim noktası yaratmıştır. Yeni ekonomik ilişkiler içerisinde batı kültürüne yönelmenin getirdiği kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Lüks tüketim dükkanları, tiyatrolar, eğlence yerleri ve kafeler bunlara örnektir. Eski ve yeni kurumlar yan yana yer almıştır. Bunun kent merkezindeki yansıması, ikili bir merkez yapısının doğmasına neden olmuştur [Tekeli, 1981]. Bunlara, Kurtuluş

Savaşı yıllarında Büyük Millet Meclisi olarak kullanılan İttihat ve Terakki Kulübü de eklenince, kentteki “modern” ve “geleneksel” ayrışmasının 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında olduğu söylenebilir. Diğer taraftan da Samanpazarı’ndan başlayıp Sulu Han’a kadar uzanan tarihi ticaret bölgesi de tüm etkisiyle varlığını aynı dönemde sürdürmektedir (Bkz Harita 5.1).

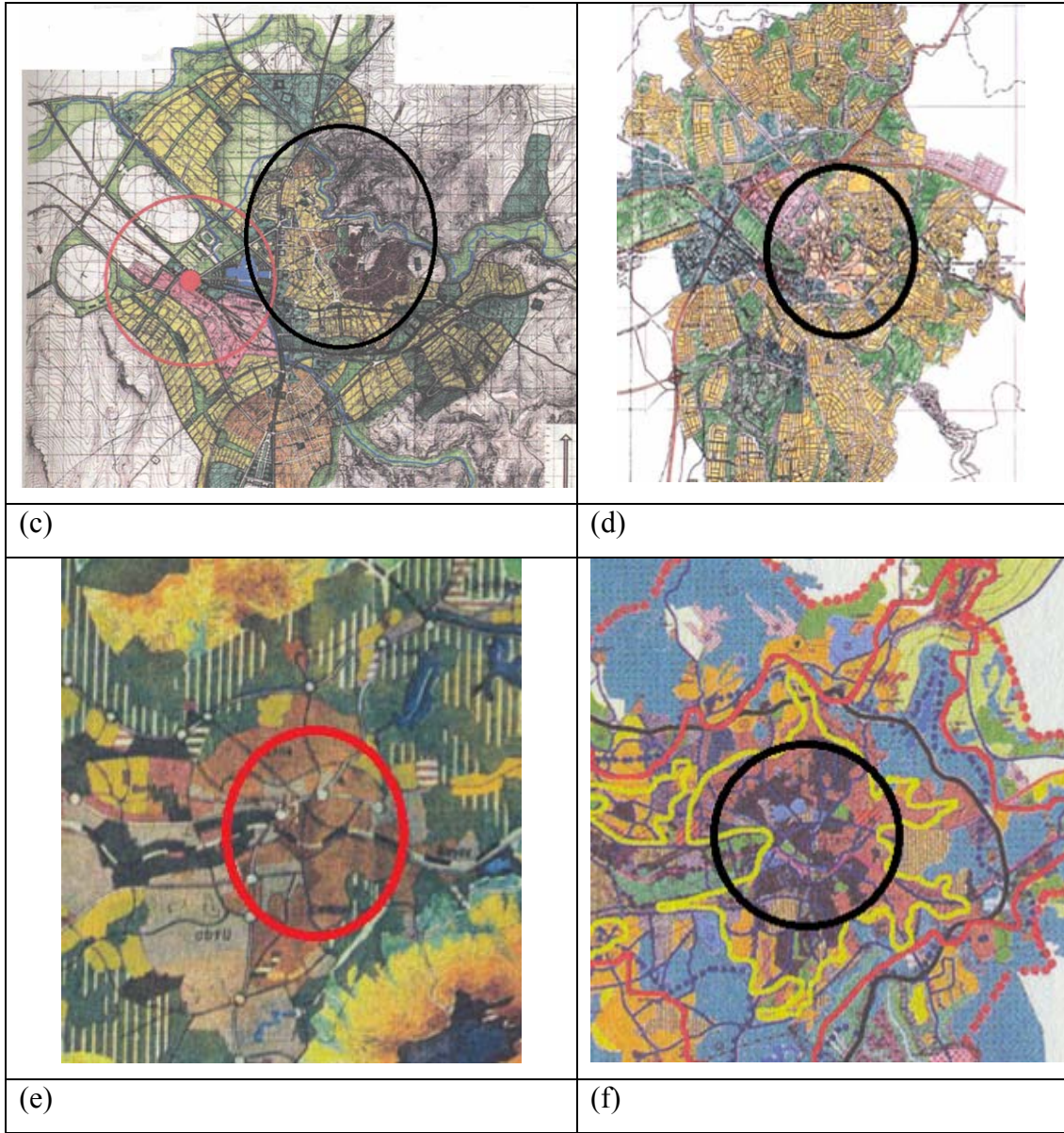
Çalışma alanının tanımlanmasında, Ankara’nın kentsel gelişiminin ve buna bağlı olarak Ulus ve çevresinin sosyal, ekonomik ve fiziksel yapısının açıklanması önemlidir. Bu nedenle Ulus tarihi kent merkezine eski ve yürürlükteki plan kararlarının etkileri günümüz kentsel kullanımların nedenlerini ortaya koymaktadır.

5.2. Alanın Çöküntü Bölgesine Dönüşme Süreci

Cumhuriyet tarihinin ilk dönemi, planlı ekonomik kalkınma çabalarının yanı sıra kent imar planlarının da yapıldığı bir zaman dilimidir. Bu imar hareketleri bir yandan batılılaşma ve çağdaşlaşma ideolojisinin çevre mekanlarını hazırlarken, diğer yandan gelişen yönetsel ve kentsel işlevler kapsamında kentin artan nüfusuna yeni yerleşim alanları yaratma amacına yönelmiştir.



Harita 5.1. Cumhuriyet Dönemi Sonrasında Ankara Kent Planları (a) 1924 Yılında Ankara, (b) Lörcher Planı,



Harita 5.1 (Devam) Cumhuriyet Dönemi Sonrasında Ankara Kent Planları (a) 1924 Yılında Ankara, (b) Lörcher Planı, (c) Jansen Planı, (d) Uybadin-Yücel Planı, (e) 1990 Ankara Nazım Planı, (f) 2023 Ankara Nazım Planı,

Ankara'nın başkent ilan edilmesiyle, yeni resmi kurumlar ve gelişen hizmet işlevleri ile artan nüfusun ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır [Erendil, Ulusoy, 2004]. Bu gelişme iki konuda yoğunlaşmıştır; biri yönetimin gereksinim duyduğu yönetim yapıları, diğeri de üst görevlilerin oturacakları konutlardır. Kentin ekonomik temelini başkentlik işlevleri ve bürokrasi oluşturduğu için, bu yapıların kent mekanında yer seçimlerini de kentin, özellikle merkezi iş bölgesinin oluşturulmasını belirleyen temel faktörler saptamıştır [Sahil, 1990a]. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında başkent

olan Ankara, yapısal gelişmeleriyle diğer Anadolu kentleri için bir model olmuştur. 1924 sonrasında kent merkezi, devlet otoritesini yansıtan binaların yer aldığı bir mekan olmaya başlamıştır [Osmay, 1998]. Devletin örgütlenme gereksinimini karşılayacak büyük boyutlu yapıları, Cumhuriyetin ilk yıllarında eski kent merkezi Ulus'ta ve Ulus'u Çankaya'ya, İstasyon'a bağlayan Anafartalar Caddesi üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır [Sahil, 1990a].

5.2.1. Kent planlamanın rolü

Ankara kentinde; 1924'lü yıllardan başlayarak Cumhuriyetin resmi ideolojisine paralel kent planlama ilkeleri doğrultusunda çeşitli planlama çalışmaları yapılmıştır. Cumhuriyet ideolojisi modern dönem kent planlama ilkeleri ile birleştirilerek çağdaş yaşamın gereği olan kentsel mekanlar yaratılmaya çalışılmıştır [Özer, Ayten 2005]. Bu gereksinim ile çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin modern başkentini yaratma çalışmaları başlamış ve bilinen ilk kamulaştırma krokisi [Cengizkan, 2004] daha sonraları Lörcher Planı olarak anılan belge ortaya çıkmıştır. Ankara'nın başkent olduğu 1923 yılından 1931 yılında yürürlüğe giren Jansen planına kadar Ankara'nın kentsel gelişimini yönlendiren plandır.

Lörcher Planı (1925)

Plan, Ankara'da hem Ulus'ta hem de Kızılay'da yeni merkez işlevlerinin oluşturulmasının temellerini atmıştır. Plan, yoğun ve toplu bir kent biçimi, mevcut kentin büyük bir bölümünde yenileme çalışmaları önermektedir. Bu plan, batılı kent modeli olarak öngörülen, İstasyon çevresini merkez yapma, Ulus merkezini bu yeni yapıya uyarlama ve İstasyon'dan yayılan merkez işlevleriyle bütünleştirme çabaları bir model olarak kalmıştır (Harita 5.1).

1924-1925 tarihli olan Lörcher Planı, sanıldığı gibi aksine, yalnızca Kızılay (Yeni Kent) bölgesinin imara açılmasını sağlamamış, Ankara'da kendisinden sonra gelen bütün planlama çalışmalarını yönlendiren, onlara geri dönülmez biçimde yön veren

ve kentin merkez bölgesinde, yani Eski Kent ve Yeni Kent alanlarındaki belli başlı kamusal mekanların fiziksel olarak da kurulmasını sağlamıştır [Cengizkan, 2002].

Kentin dış dünyayla ilişkisini kuran demiryolu bağlantısı, bütün Orta Avrupa kentlerindeki gibi önemsenerek, İstasyon-Birinci Meclis-Taşhan-Kale eksenini önemsenmiş ve İstasyon Caddesi'nin kentin en önemli en prestijli caddesi olması kurgulanmıştır: İş Merkezi bu cadde üzerinde olacaktır, Yeni Meclis (İkinci Meclis), yeni Vakıf Otel (Ankara Palas), yeni bahçe (Millet Bahçesi), hatta Yeni Bar gibi kullanımlar bu cadde üzerindedir. Lörcher, Kale'yi mümkün olduğunca görüntüleme, zarif (Güzel) Kale'yi kentin panoramasında olabildiğince çok bakış açısından dahil etme ve Yeni Şehrin kurgusunda Kale'nin etkisinden yararlanma düşüncelerini vurgulamıştır. Kentin Ta'cı kavramı biçiminde oluşacak bu yaklaşım ilk kez Lörcher Planı'nda ortaya çıkmış ve Ulus bölgesinde uygulamaya girmiştir. İstasyon Caddesinin ve Cumhuriyet Caddesinin kuruluşu Opera'nın Kaleyle görsel ilişkisi: Millet Bahçesinin Hacı Bayram ve Augustus Tapınağı ile kurduğu görsel ilişki Ulus Meydanı'nın Kale ile ilişkisi Hacet Tepesi'nin bir alt odak olarak düşünülmesi Lörcher Planı'nda hem korunan, hem de iyileştirilen özelliklerdir [Cengizkan, 2004].

Demiryolu'nun güneyinde ise Yenişehir'in dokusu oluşturulmuş, Atatürk Bulvarı boyunca yeni meydanlar planlanmıştır. Ulus-Kızılay aksındaki Atatürk Bulvarı planda tek omurga olarak öngörülmüş ve günümüzde de etkisini gösteren alternatifsiz bir ulaşım aksı oluşması sorunu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda planda, kentin nasıl büyüyeceğine dair bir öngörü yapılmamış, sadece kentin ilk yapılanması, kamu yapılarının ve konut alanlarının nasıl yerleşeceğinin acil çözümü aranmıştır. Lörcher Planı, Ankara'da sonraki yıllarda yapılan planlama çalışmaları açısından belirleyici ve kısıtlayıcı temel kararları oluşturmuştur.

Lörcher, eski kentte keşfettiği İstasyon-Meclis-Kale doğrusal konumlanışı, eksenel olarak, bir kentin hem modern ulaşım ile olan kurgusal çıkış noktası (kaynak) ilişkisini, hem erkin kentsel mekana yansıtılması anlamında güncel iktidarı, hem de tarihten gelen eski kültürün iktidarını yansıtmaktadır. Lörcher Yenişehir'in kurulmasında da aynı kurguyu kurgulamıştır. Bugünkü Sıhhiye Tren İstasyonu, arası

Lörcher'in Yönetim Şehrinin başlangıç kaynağıdır. Kale-İstasyon Meydanı-Parlamento eksenini 1950'li yıllara kadar anlamsal ifadesinin bilincinde olunan bir kentsel oluşumdur [Cengizkan, 2004]. Ankara kentsel mekanının şekillendiği bu dönem kentsel gelişmede aktörlerin rol oynadığı bir dönemdir. Bu etkileşimler içinde modern başkentin yeni kent merkezi de şekillenmeye başlamıştır. Ancak Ulus ve çevresi için hazırlanan plan uygulanamaz gerekçesiyle uygun görülmemiştir.

Jansen Planı (1932)

1927 yılında yapılan yarışmayı kazanan Berlinli mimar Hermann Jansen tarafından hazırlanan, 1932 yılında yürürlüğe giren plandır. Jansen Planı'nda, Ulus ve çevresi kentin merkezi olarak değerlendirilmiştir. Yeni yöneticiler ve Ankara'ya gelen bürokratlar için kentin güneyinde, Yenışehir'de oluşturulacak Bakanlıklar, TBMM ve konut alanı, ikinci bir merkezden çok, kentin bir uzantısı, bir semti olarak düşünülmüştür. Oysa 1950'ye gelindiğinde, Yenışehir yeni gelişen, üst gelir gruplarına yönelik ticaret ve hizmet işlevleriyle önemli bir alt merkeze dönüşmüş, ancak Ulus, kentin merkezi iş alanı olarak konumunu daha uzun bir süre korumuştur [Osmaý, 1998].

Plan, Kale'yi çevreleyen bir kent biçimi önermektedir. Kuzeybatı'da işçi mahallesi, kuzeydoğu'da ise konut gelişme alanları planlanmıştır. Planda Lörcher Planı'nda olduğu gibi istasyon ile kent arasındaki bölge bir ticaret aksı olarak önerilmiştir. Maltepe bölgesi tamamen sanayi alanı olarak planlanmış, Lörcher Planı ile şekillenen Yenışehir'den başka Cebeci ve İskitler yeni iki kentsel bölge olarak düzenlenmiştir. Kent, Kale çevresinde dairesel olarak büyüyen bir form, birbirinden yeşil kuşaklarla ayrılan mahalle yapıları ve eski ve yeni kenti birbirine bağlayan Atatürk Bulvarı ile tek omurgalı bir ulaşım aksı ile planlanmıştır. Uygulamada ise belirgin değişiklikler yapılmıştır. Kentin kuzey bölgesinde önerilen işçi mahallelerini bir kısmı gelişirken düzensiz sanayi kullanımları yerleşmiştir. Ulus'ta Kale'nin batısında Hacı Bayram çevresinde eski kentsel doku tümüyle yenilenmiş, bunun sonucu caddeler boyunca yüksek ve sürekli bir yapılaşma ortaya çıkmış, içbölgeler ise çöküntü alanlarına

dönüşmüştür. Lörcher planının tersine istasyon ile Ulus arasına önerilen yeşil bir aks ile bu bölge merkezden koparılmıştır (Harita 5.1).

Jansen Planı yeni yönetim merkezini Yenişehir'e taşıırken, kentin iç ve dış ticaret merkezini Ulus'ta bırakmış; böylece yeni başkent halkının Ulus Meydanı çevresinde geçen hareketli yaşantısı devam etmiştir. 20. yüzyıl boyunca Ankara kenti Ulus Meydanı'nda güneye ve daha sonra batıya doğru gelişmiştir. Ancak tüm bu gelişmeler Ulus bölgesinin ticari karakterini değiştirmemiştir. Ulus Meydanı ve çevresinin, başkent Ankara'nın iş merkezi olma kimliği devam etmiş, 1950'ler ve 1960'larda inşa edilen ilk çarşı yapılarıyla bu kimlik giderek güçlenerek günümüze kadar devam etmiştir [Madran, vd., 2005].

Yeni kent'in kurulmasından sonra kent artık ikiye bölünmüştür. Eski Ankara veya kent denilen geleneksel yerleşim bölgesi, diğeri ise Yenişehir'dir. Eski kentte (Ulus) insan ilişkileri ve alışveriş geleneksel yöntemlerle devam etmiştir. Ankaralıların her türlü alışveriş için Taşhan'a, Karaoğlan'a Anafartalar'a, Samanpazarı'na gitmeleri gerekmekte ve alışveriş edilen dükkanlar sahiplerinin isimleri ile bilinmektedir. Bankaların hepsi Ulus'ta kurulmuş ve şubeleri yoktur. Daha sonraları, Sakarya Caddesi'nde Bayındır ile İnkılap sokakları arasında ilk dükkanlar açılmıştır. Yeni gelişen ticaret alanları Sakarya Caddesini aşmış, Atatürk Bulvarı'na sıçramış ve böylece Kızılay'ı kaplamıştır [Yurtman, 1994]. Toplumsal, siyasi ve dolayısıyla ekonomik yapıdaki değişim Atatürk Bulvarı üzerindeki kullanıcı isteklerini ve yatırım olanaklarını değiştirerek bunu fiziksel mekana yansıtmıştır. Kızılay bölgesindeki konutların üst katlarında konut-büro karışık kullanımı, zemin ve bodrum katlarında ise mağaza, pasaj kullanımı yoğunlaşmıştır [Sahil, 1990b]. Bu dönem Ulus'un kent merkezi kimliğini yeni kent merkezi Kızılay'a kaptırmaya başladığı dönemdir.

Kentte giderek genişleyen yeni toplumsal kesime yönelik farklılaşmış hizmet sunan lokantalar, oteller açılmış ve yeni eğlence mekanları oluşmuştur. Ulus'ta açılan Karpiç Lokantası, Ankara Palas oteli, Gar Gazinosu, merkez çevresinde yeni açılan meyhaneler bu faaliyetlerin merkezidir ve yeni bir yaşam biçimini ifade

etmektedirler. Örneğin ilk açılan Akba ve Berkalp kitapevleri, düzenlenen Gençlik ve Güven Parkları ve meydanlar Ulus'taki Yeni Sinema ve daha sonra Yenışehir'de açılan Ulus Sineması, 1923-1950 yılları arasında Ankara'da kent merkezine bir önceki dönemde izlenmemiş olan bir sosyal yaşam biçimi getirmiş ve kentin sosyal yapısını yansıtan bir farklılaşma yaratmışlardır [Osmay, 1998]. Ulus, Kale ve çevresi ise kent merkezine yakın iş alanlarında çalışan kalifiye olmayan işçilerin oturduğu konut alanları ile şekillenmektedir. Bu kesim genellikle, Yenimahalle gibi yeni konut alanlarına yönelen orta-üst gelir grubunun boşalttığı Ankara geleneksel kent merkezi Ulus, Kale ve çevresindeki konut alanlarına yerleşmiştir. Akrabalık, hemşerilik ilişkileri ve işyeri/ev ulaşım kolaylığı gibi nedenlerle Ankara'nın ilk gecekondu mahalleleri bu bölgede yer seçmiştir. Hemşerilik ve akrabalık ilişkileri ile şekillenen gecekondu mahalleleri ile çalışma alanı sınırdaş olmasından dolayı benzer sosyal ağ her iki bölgede de etkin bir yapı göstermektedir. Dolayısıyla çalışma alanı ile komşu gecekondu alanları benzer mekansal kurgu içinde gelişmiştir.

Uybadin-Yücel Planı (1955)

1950 yılına kadar Ankara'da kentsel mekanda oluşturulan ölçek yeni dönemin başında bir süre korunmuş 1954 yılından sonra büyük ölçüde değişmeye başlamıştır. Hızla büyüyen Ankara kenti için yeni bir imar planı yapılması gereği uyulmuş ve açılan yarışma sonucunda N. Yücel ve R. Uybadin'in hazırladıkları proje kazanarak 1957 yılında yürürlüğe girmiştir [Sahil, 1990a]. Planda bir kent merkezi oluşturulması çabası olmamakla beraber, Ulus ve Kızılay merkezleri arasındaki ilişki sadece Atatürk Bulvarı aksı ile sağlanmaktadır. Ulus'da Kale'nin batısında Hacı Bayram çevresinde eski kentsel doku tümüyle yenilenmiş, bunun sonucu olarak caddeler boyunca sürekli ve yüksek bir yapılaşma ortaya çıkmış, Kale ve çevresindeki tarihi konut alanları ise çöküntü alanlarına dönüşmüştür (Harita 5.1).

Bölge Kat Nizamı Planı (1960)

Modern bir kent yaratma ve bir model oluşturma misyonu nedeni ile yerel yönetimin ve devletin sınırlı kaynaklarını yeni gelişen alanlara kaydırması ve özendirilen yeni

kent imgesi önce daha çok bahçeli evler düzeninde, 1950'lerden sonra da kat mülkiyeti yasasıyla birlikte yoğunlaşan ve modern yaşamın bir sembolü olarak sunulan apartman düzeninde oluşturulmuştur. Bu durum, orta ve üst gelir grubunun, konut tercihlerini yitirmesine ve Kale bölgesinin konut alanı olarak prestijini yitirmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra Ulus'ta kalacağı varsayılan merkezi iş alanının devletin çeşitli kurumlarının binalarının, bakanlıkların, üniversitelerin, elçiliklerin ve ticaretin giderek Sıhhiye'den başlayarak Kızılay'a doğru kayması sonucunda Ulus, merkez işlevini yitirmiştir. Dolayısıyla, Kızılay, 1950'lerden itibaren üst gelir gruplarına yönelik ticaret ve hizmet işlevleriyle beraber önemli bir merkez olmaya başlamıştır [Erendil, Ulusoy, 2004].

Eski Ankara dokusunun bulunduğu Kale ve çevresi, çok katlı blokların yapıldığı ana caddelerin ardında çöküntü bölgesi niteliği kazanmıştır. Yapılan imar uygulamaları da yıkıp yenilemeye yönelik olmuştur. Hacı Bayram Camii çevresindeki yapılar yıkılarak açık alan oluşturulmuş, birçok konut kamulaştırılıp yıkılarak Ulucanlar Caddesi açılmıştır (Harita 5.1).

1990 Ankara Nazım Planı

Nazım Plan Bürosu, genel olarak, Çekirdek Alanda mevcut planların (Uybadin-Yücel ve Bölge Kat Nizamı Planı) denetiminin sürdürülmesini, kentin buna göre biçimlenmesini ve kentin Çekirdek Alanın dışında çeperlerde geliştirilmesini hedeflemiştir. Gecekondu bölgeleri belirlenmiş ve bazı önleme uygulamaları yapılmışsa da kentin gecekondu alanlarının tümüne yönelik çözümsel yaklaşım geliştirilmemiştir.

1990 Ankara Nazım Planı Sonrası: 1984 yılında çıkan 3030 sayılı Kanun ile Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne Nazım İmar Planı yapma görevi verilmiştir. Fakat 1985-86 yıllarında yeni planın yapılması sürecini EGO Genel Müdürlüğü üstlenmiştir. Ankara'da metro sistemi kurulması çalışmaları gereği yeni bir plan ve ulaşım sistemi çalışması gerektiğinde ODTÜ tarafından Ankara 2015 Yapısal Planı hazırlanmıştır.

Ankara 2023 Nazım Planı

1989-1994 yılları arasında Büyükşehir Belediyesi İmar Dairesi yeniden planlama çalışmaları yapmıştır. Öncelikle, Ankara'nın mevcut durumu analiz edilmiş, yapılaşmış ve tahsisli ancak yapılaşmamış alanlar, gecekondur ıslah planı uygulanan alanlar belirlenmiştir (Harita 5.1).

1/50000 ölçekli Ankara 2025 Metropolitan Alan Altbölge Nazım Planı temelde güneybatıdaki gelişmelerin etkisinde kalmış, etkin bir ulaşım ve altyapı ağı yaratamamıştır. Kent için bir makroform belirlenmemiş, kent içerisinde çok sayıda alan ve konuya müdahale edilmiştir. Bu dönemde başlayan gecekondur ıslah planları süreci ile Çekirdek Alan içerisinde orta ve üst-orta gelir grupları yoğunlaşırken, üst gelir grupları güneybatı yönünde çeperlere doğru yayılmıştır. Merkezden uzaklaşma süreci büyük alışveriş merkezlerinin yapılması ve yeni odaklar yaratılması ile desteklenmiştir.

5.2.2. Kentsel sit alanlarının çöküntü

Ulus tarihi kent merkezi ve yakın çevresinde, korunması gerekli yapılara ilişkin saptama ve belgeleme (tespit ve tescil) çalışmaları ilk olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1964 yılında yapılmış ve 1/1000 ölçekli haritalara envanter numaraları ile işlenmiştir. Bu çalışmalar 1972 yılında tekrarlanarak bazı yapılar tescilden düşürülmüş ve yeni bir tescil listesi hazırlanmıştır. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12.4.1980 gün ve A-2167 sayılı kararı ile Ulus kent merkezine ilişkin Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanları ile Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıkları belirlenmiştir. Bu karar ile; Ankara'da I. Derece, II. Derece ve III. Derece Kentsel ve Arkeolojik Sit Alan Sınırları, Tarihi Ticari Bölge ve Etkileme Geçiş Alanları belirlenmiş ve yaklaşık 150 hektarlık geniş bir alanda, imar planları uygulaması durdurulmuş ve koruma amaçlı imar planlarının yapılması öngörülmüştür (Bkz. Harita 5.2). Ancak, yönlendirici bir makro plan olmadığı için, sit alanlarının daraltılması, tescilden düşülme vb. Kurul Kararları ile cadde üzerlerinde çok katlı yapılaşmaya izin verilmiş, kamunun aykırı uygulamaları (1979-

1980 yıllarında Belediye'nin Hasırcılar - Denizciler Caddesi bağlantısını açması, Hasırcılar - Osmanlı Kavşağı Planı'nın Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu görüşü alınmadan uygulanması ile 15. yüzyıl yapısı olan Eski Hamam'ın bir köşesinin yıkılması, yolun batısında kalan alanın Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi gelişme alanı olarak kamulaştırılarak tamamen yıkılması, gibi) ve rant beklentisiyle tescilli yapıların bakım-onarımı yapılmaması, yakılarak yok edilmeleri ile bu alanlar giderek çöküntü alanına dönüşmüştür [Gültekin, 2007].

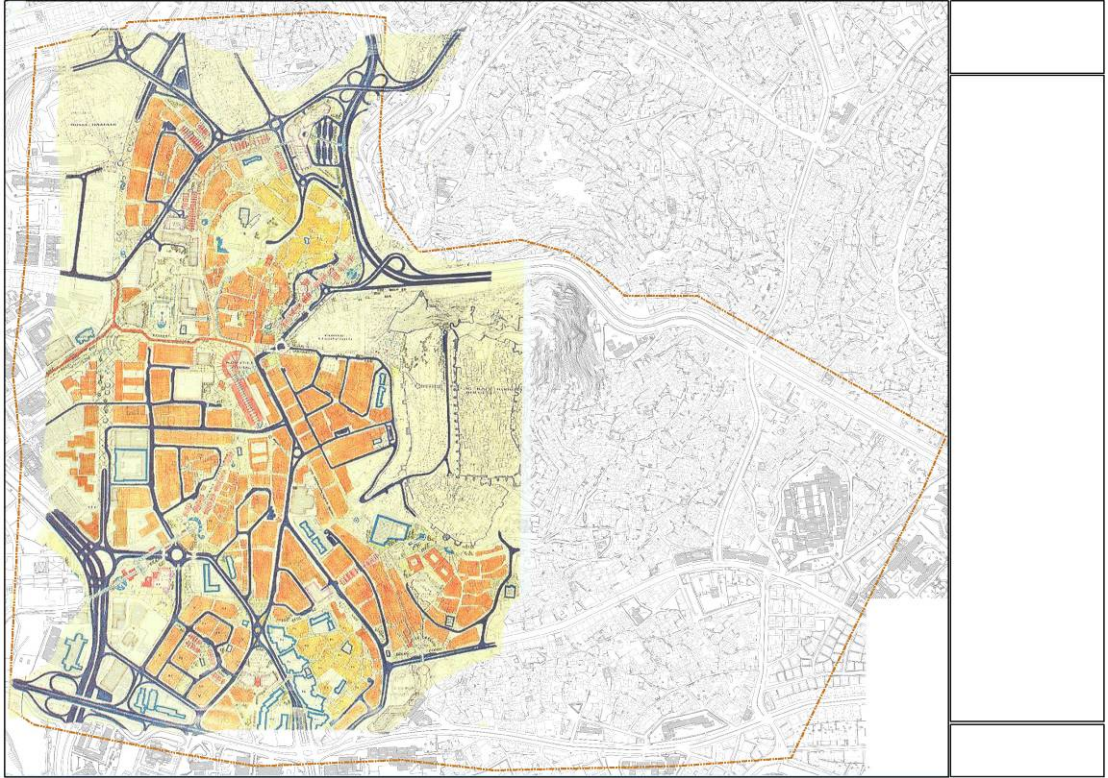


Harita 5.2. 1980 Yılında Kabul Edilen Sit Sınırları

1981 yılında, Ankara Şehri İmar Müdürlüğü (daha sonra Ankara Büyük Şehir Belediyesi İmar Dairesi Başkanlığı), İmar Planlama Şube Müdürlüğü bünyesinde Ankara Eski Kent Dokusu Geçiş Dönemi Koruma ve Geliştirme Planı hükümleri doğrultusunda, “Kentsel Koruma Geliştirme Planlama Bürosu” oluşturulmuştur. Böylece, 1982 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Dairesi Başkanlığı'nın başlattığı çalışmalarda, Ulus Tarihi Kent Merkezi olarak tanımlanan yaklaşık 100 hektar büyüklüğündeki alan, uygulama öncelikli proje alanı olarak saptanmış ve

1/1000 ve 1/500 ölçekli çalışmalar, Hacıbayram Çevresi, Suluhan Çevresi, Çıkırıçılar Yokuşu Çevresi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Çevresi, Karyağdı Türbesi Çevresi, Hasırcılar-Osmanlı Kavşağı Bağlantısı ve Eski Hamam Çevresi, Bend Deresi Dolmuş Durakları Çevresi, Akköprü Çevresi gibi özel ve öncelikli alanlarda yoğunlaşmıştır [Gültekin, 2007 içinde Tuncer, 1998].

1980’lerde ortaya çıkan Ankara Planı ile tarihi bölgelerin kentle bütünleştirilmesi ve kentin eski merkezi ile Kale’nin yeniden canlandırılması için, önce 1986’da Ulus tarihi alanına ve hemen ardından 1987’de Ankara Kalesi’ne ilişkin planlama yarışmaları açılmıştır. Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme Yarışmasında 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planlama çalışmalarının yanı sıra, 1/500 ölçekte bazı alanların düzenlenmesi istenmiştir. Düzenlenecek meydanlar; Hükümet, Atpazarı Meydanı, ulaşım bölgeleri; Güvercin ve Çerkeş Sokakları, Atpazarı Yokuşu, çevre düzenlemesi yapılacak yapı ve grupları; Hacıbayram Cami, Antik Roma Tiyatrosu, Eski Hamam Çevresi’dir. Yarışma ile elde edilen plan Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 10 Kasım 1989 gün ve 954 sayılı, Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi’nin 15 Ocak 1990 gün ve 33 sayılı kararlarıyla onaylanarak, 100 hektarlık tarihi kent merkezinin önemli, acil müdahale gerektiren kesimlerinin parçacı yöntemlerle ele alınması etkin olarak kullanılarak, proje içinde “Kamu Proje Alanları”, “Özel Proje Alanları” gibi tanımlarla yaklaşık 19 alt proje belirlenmiştir [Gültekin, 2007 içinde Tuncer, 1998] (Harita 5.3). Bu proje alanlarından, Hacıbayram Çevre Düzenlemesi, Bend Deresi Dolmuş Durakları Projesi, İstiklal (Yahudi) Mahallesi Projesi gibi projeler tamamlanarak uygulamaya konulmuştur. Ancak bu plan kaderine terk edilmiş, planda getirilen çok önemli proje alanları Belediye tarafından yok sayılmış ve plansız planlama anlayışıyla Ulus ve çevresi zaman ve değer kaybetmiştir.



Harita 5.3. Ulus Tarihi Kent Merkezi Düzenleme Projesi (1987)

1987'deki Ankara Kalesi Koruma Geliştirme Proje Yarışması ise Ankara Kalesi'nin kent bütünü içinde sağlıklı bir biçimde yerini alabilmesi ve içerdiği değerlerin korunabilmesinin pasif önlemlerin ötesinde onarım, sağlıklılaştırma, işlev verme ve çevre düzenlemeleri ile günümüzün ve geleceğin gereksinimlerini karşılayacak şekilde biçimlenmesini sağlayacak tasarımları elde etmek amacıyla açılmıştır [Gültekin, 2007 içinde Uruk, 2002]. Kazanan yarışma projesinin önerdiği turizm amaçlı dönüşüm, proje müelliflerinin anlaşmazlıkları nedeniyle uygulamaya geçirilememiştir. Böylece gelişen dönüşüm ile fiziksel doku korunamamıştır. Yaşanmakta olan bu süreçte, Ulus tarihi kent merkezi, kaleiçi ve yakın çevresi, Ankara'nın başkent oluşundan bu yana büyük değişimleri yaşamış, son yıllarda planlama kavramından uzaklaşmış olsa bile, tarihsel, kültürel, mimari mirasının önemli bir bölümünü günümüze kadar ulaştırabilmiştir. Ulus ve çevresinde ve özellikle kale içinde 1980lerden 2000lere kadar bir dizi planlama ve sağlıklılaştırma projesi gerçekleştirilmiştir.

Ankara Eski Kent Dokusu Koruma Amaçlı İmar Planı

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yaptırılan söz konusu Plan, Kale'nin güney ve doğu kesimlerindeki tarihi yerleşim alanlarını kapsamakta olup, kentsel dokuların ve yapıların ele alınmasında detaycı bir yaklaşımı benimsemektedir. Keskin tanımları olan işlevsel bölgeleme yerine koruma öncelikli ilkeler çerçevesinde belirlenmiş esnek kullanım kararları öngörülmektedir. Plan, belirlenmiş alanlarda restorasyon, yenileme, açık yeşil alan, meydan ve yaya mekanları ile taşıt yollarının düzenlenmesini içeren kamu proje alanlarını tarif etmektedir. Söz konusu kamu proje alanları Planın öngördüğü sağlıklılaştırma hedefine ulaşılabilmesi için konulan tetikleyici odaklar olarak işlev görmektedir. Ancak, Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma – Islah İmar Planında olduğu gibi yüksek düzeyde kamulaştırma maliyeti öngörmektedir.

Dışkale, Kalekapısı, Devdiran ve Doyran Sokaklarda onarım ve cephe düzenlemesi projesi (1981)

Başkent Ankara'nın tarihi kent dokusunun korunmasına bir başlangıç olarak, küçük bir bölgede uygulamaya geçilmesinin özendirici bir örnek oluşturacağı düşünülerek; Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından Dışkale, Kalekapısı, Devdiran ve Doyran Sokaklardaki konutların cephelerinin çevreye uyumlu bir hale getirilmesi, onarım ve cephe düzenlemesi yapılması amacıyla 1981 yılında bir proje hazırlanmıştır. Ancak, sergilenerek halkın katılımı sağlandığı halde, özellikle altyapı sorunu çözülemediğinden proje işlevini yitirmiştir [Asatekin, 1984].

Ankara Merkez Eski Kent Dokusunun Planlanması, Sağlıklılaştırılması ve Korunması Projesi

Planlama Çalışmaları 1999 yılından bu yana Kültür Bakanlığı tarafından sürdürülen alanda Ankara'nın tarihi konut dokusu ve çok önemli sivil mimarlık örnekleri bulunmaktadır. Planlama çalışmaları yakın tarihte tamamlanmıştır. Tamamlanan plan ve projelendirme çalışmaları sonucunda, yasal düzenlemelerle sağlanan kaynakları

kullanan Altındağ Belediyesi bu planın Hamamönü Bölgesini kısmen iyileştirmiştir [Urak, 2002].

Bütün bu plan ve projeler yapılırken, Ankara Kalesi sur ve burçlarına yönelik restorasyon çalışmaları yapılmış ve Kaleiçi'ne telefon hattı döşenmiştir [Tuncer, 1998'den alıntıl原因an Urak 2002].

Kaleiçi Doyran Sokak 5, 7, 9 kapı numaralı Eski Ankara Evleri onarım ve işletmesi yapılmak üzere, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı (TAÇ)'na devredilmiştir (1984)

Bu çalışmalar sürdürülürken; “Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından 1973 yılında örnek bir onarım sergilemek amacıyla satın alınan, ancak 1984 yılına kadar boş ve bakımsız durumda kalan Kaleiçi Doyran Sokak 5, 7, 9 kapı numaralı Eski Ankara Evleri 1984 yılında onarım ve işletmesi yapılmak üzere, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı (TAÇ)'na devredilmiştir [Tuncer, 1998'den alıntıl原因an Urak 2002]. Restorasyonlar 1992 yılında tamamlanabilmiş, lokanta - pastahane - hediyeelik eşya satış birimleri olarak düzenlenmesi planlanan yapılar, lokanta - bar - antika mobilya satış birimi olarak işlevlendirilmiştir.

Altındağ İlçesi, Ulus, Hacıbayram Camii ve Civarı, Bentderesi İle Ankara Kalesi ve Civarını Kapsayan Alanın Yenileme Alanı İlan Edilmesi, 2005-2010

Cumhuriyetin ilanından günümüze Ankara'nın planlama süreci içinde çalışma alanı olan Ulus ve çevresi planlama süreçlerinde günümüze yaklaştıkça çeşitli nedenlerle (yasal, uygulama) plansız ve belirsiz kalmıştır. Bu dönemler boyunca geleneksel ticaret merkezi olan Ulus ve çevresinin çöküntüleşme süreci de planlar ile hız kazanmıştır. 2004 yılında 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunundaki değişiklikle yerel yönetimlere sit alanlarında alan kullanıcılarının etkin olarak katılacakları alan yönetimi sistemini getirmiş ve sağlıklılaştırma projeleri ile alanın mekansal ve sosyal problemlerine çözüm önerilerinin geliştirilmesinin önü açılmıştır.

Korunması gereken değer(ler)in fiziksel ve mekansal yapısı ve anlamının, bugünün ve geleceğin gereksinimlerini karşılayacak biçimde yaşatılması sürdürülebilir koruma yaklaşımının öngörüsüdür. Kentsel sit alanları da bu yaklaşımla korunup, yaşatılmalıdır. Ancak, Türkiye’de, ekonomik ve sosyal dengeyi kuramayan, kullanmayı veya kullanıcının katılımını dolaylı olsa da engelleyen, saklamacı ve dayatmacı koruma anlayışı, bu alanların genellikle terk edilmesine ya da bugünün gereksinimleri olduğu iddiası ile işlev değişikliğinin gerektirdiği kullanım biçimlerine göre tüketilmesine neden olmaktadır. Bu süreçte çöküntü alanlarına dönüşen ya da dönüştüğü düşünülen kentsel dokuda, yaşatılması gereken özgün değerler ve gelecek yadsınarak, kentsel ve ekonomik yoksunluklar, temelde imar rantını arttırma istekleriyle biçimlenen yenilenme (eşdeyişle yıkıp yeniden yapma) anlayışıyla aşılmaya çalışılmaktadır. 07.9.2005 tarihinde yürürlüğe giren, 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ile yenileme alanı olarak ilan edilen “Ankara Eski Kent Dokusu, Ulus, Kale ve Roma Hamamı”nı kapsayan alanda başlatılan çalışmalar, koruma-yaşatma ile çelişen bu durumu ve siyasi tercihleri açıklayıcı niteliktedir [Gültekin, 2007].

Ankara’daki kentsel dönüşüm alanlarının, 2005 yılından günümüze önemli oranda arttığı görülmektedir. Yıpranan kent dokularının ve kentte 1960’lı yıllarda başlayan göç sonrası oluşan yoksul mahallelerin, iyileştirilmesi adı altında yapılan kentsel dönüşüm uygulamaları yapılmaktadır. Bu süreçte oluşan rant ise öncelikle yapım sürecinde devreye giren inşaat sermayesine ardından da satın alma yolu ile mülk sahibi olan kesimlere aktarılmaktadır.

Büyükşehir Belediyesi tarafından bugüne kadar ilan edilen kentsel dönüşüm alanları (Bkz. EK-3) yakından incelendiğinde, bu alanların hem mevcut kentsel işlevleri bakımından hem de dönüşüm hedefleri bakımından farklılaştığı görülmektedir. Bu bakış açısıyla, kentsel dönüşüme konu olan alanları;

- Kent merkezindeki çöküntü alanları,
- Kentin varoşlarındaki gecekondu bölgelerinden kent içinde konumuna bağlı olarak gelişen kentsel rantın yüksek olduğu bölgeler;

- Kentin çeperinde henüz yapılaşmamış alanlarda normal planlama süreçleri içinde elde edilmesi mümkün olmayan rantlara kentsel dönüşüm projelerle el koyma amacı ile dönüşüme konu edilen alanlar; şeklinde sınıflandırılabilir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi 24.12.2004 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 5272 Sayılı Belediye Kanunu'nun 73. Maddesi'ne (Büyükşehir Belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri ve il belediyeleri ile nüfusu 50,000'in üzerindeki belediyeler; kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; veya kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir) dayanarak; Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma İslah İmar Planının tamamını, "Tarihi Kale" içini, Kale'nin doğusunda yer alan bölgeye ait Eski Kent Dokusu Koruma Amaçlı imar Planı'nın kuzey bölümünü, Atıfbey 1. Etap Park ve Rekreasyon Alanı Uygulama İmar Planını, İsmetpaşa Mahallesini ve Roma Hamamını kapsayan alanda, Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi 14.01.2005 gün ve 210 sayılı kararı ile bölgedeki tüm planları iptal etmiş ve "Ulus Tarihi ve Kültürel Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı" nı olarak tanımlamıştır.

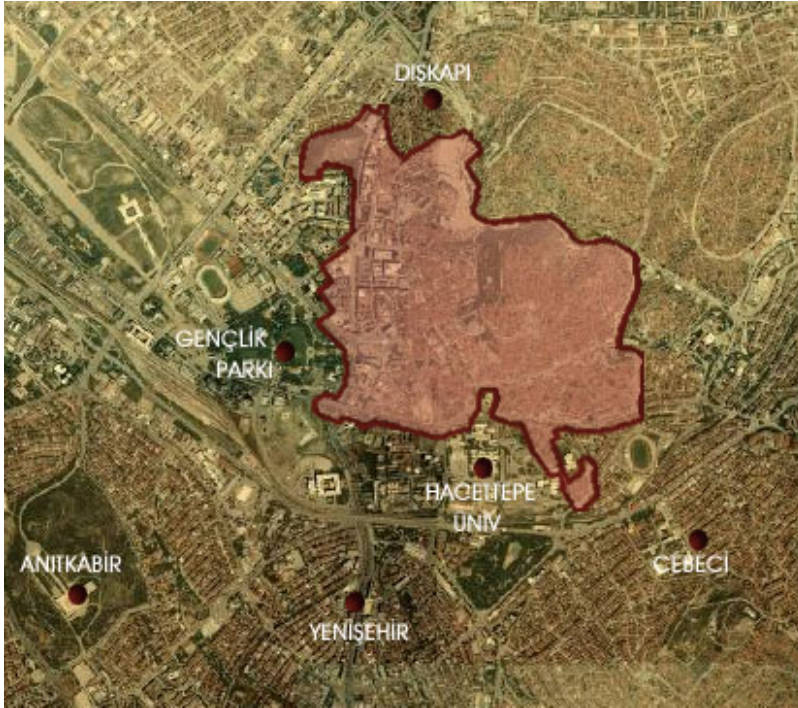
Ankara Tarihi Kent Merkezi kapsamında yer alan Ulus, Hacıbayram Camii ve Civarı, Bentderesi İle Ankara Kalesi ve Civarını kapsayan alanın 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun'un 2. maddesi uyarınca "Yenileme Alanı" olarak tespit edilmesine ilişkin 07.09.2005 günlü, 25929 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 08.08.2005 günlü, 2005/9289 sayılı Bakanlar Kurulu kararı, yenileme alanı olarak tespit edilmiştir.

14.12.2005 ve 26023 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Kanun¹ ve hükümleri doğrultusunda, Ankara Yenileme

¹ 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun'un Amaç ve Kapsam başlıklı birinci maddesinde: "Bu Kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il,

Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü kurulması 19/07/2006 tarih ve 26233 sayılı Resmi Gazetede (Karar Sayısı : 2006/10688) yayımlanarak y r rl ğ e girmiştir (Şekil 5.1).

1/5000  l ekli “Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı” 1/1000  l ekli “Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı” Ankara Yenileme Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 17.05.2007 tarih ve 25 sayılı kararı ile onaylanmıştır.



Şekil 5.1. Ulus Tarihi ve Kültürel Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı

1/5000  l ekli “Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı” 1/1000  l ekli “Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel

ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000’in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır.

Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı” Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi’nin 15.06.2007 tarih ve 1619 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Ancak alınan Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı’nın iptaline ilişkin Belediye Meclis kararının İptali², Yenileme Alanı Koruma Amaçlı İmar Planıyla ilgili Yenileme Kurul Kararının İptali³, Yenileme Alanı Koruma Amaçlı İmar Planının İptali⁴ için açılan davaların sonucunda;

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi, 14.01.2005 gün ve 210 sayılı kararı ile 1990 yılında yürürlüğe giren Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı’nın iptal edilmesi kararı iptal edilmiş ve ayrıca bu meclis kararına göre hazırlanan ve 2007 yılında onaylanan 1/5000 ölçekli Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ile 1/1000 ölçekli Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı iptal edilerek, Ulus Tarihi ve Kültürel Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı oluşturma kararı da iptal edilmiştir.

² Talep: Ankara 9. İdare Mahkemesi 2005/476 E. sayılı dava ile 1990 yılında yürürlüğe giren “Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı”nın iptaline ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 14.01.2005 tarih ve 210 sayılı kararının iptali,

Esas Karar: (Karar tarihi 30.01.2008) “...Kentsel Dönüşüm ve Proje Alanı ilan edilen yerlerdeki mevcut planların iptal edilmesi konusunda Kanunla Belediyelere verilmiş bir yetki bulunmadığından, 14 Ocak 2005 gün ve 210 sayılı Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi kararında hukuka ve mevzuata uygunluk bulunmamaktadır.”

³ Talep: Ankara 10. İdare Mahkemesi 2007/1397 E. sayılı dava ile 1/5000 ölçekli “Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı” ve 1/1000 ölçekli “Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı”nı onaylayan Ankara Yenileme Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 17.05.2007 tarih ve 25 sayılı kararının iptali,

Esas Karar: (Karar tarihi 18.11.2008) “... Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planı ve plan notlarının onaylanmasına ilişkin 17.05.2007 tarih ve 25 sayılı Ankara Yenileme Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı Koruma Amaçlı İmar Planlarıyla ilgili ilke ve esaslara ve kamu yararına aykırı olduğundan, hukuka uygunluk bulunmamaktadır.”

⁴ Talep: Ankara 1. İdare Mahkemesi 2007/1498 E. sayılı dava ile 1/5000 ölçekli “Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı” ve 1/1000 ölçekli “Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı”nın iptali, Esas Karar: (Karar tarihi 08.01.2009) “... Ankara 10. İdare Mahkemesinin 23.07.2008 tarih ve E: 2007/885, K: 2008/2258 sayılı kararıyla iptal edildiği görüldüğünden, bu karara bağlı olarak 1/5000 ölçekli nazım ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarının onaylanmasına ilişkin dava konusu Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi kararının hukuki dayanaktan yoksun kaldığı sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle, dava konusu işlemin iptaline...”

Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı İmar Planlarının iptal edilmesine karşın; 14.12.2005 ve 26023 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Kanun hükümlerine göre kurulan Ankara Yenileme Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun (19/07/2006 tarih ve 26233 sayılı Resmi Gazetede, 2006/10688 karar sayısı ile) 18.12.2008 tarihli ve 263 sayılı kararı ile belirlediği “Ulus, Hamamönü ve Kale Sit Alanlarına ilişkin “Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanım Şartları” geçerli hale gelmiştir.

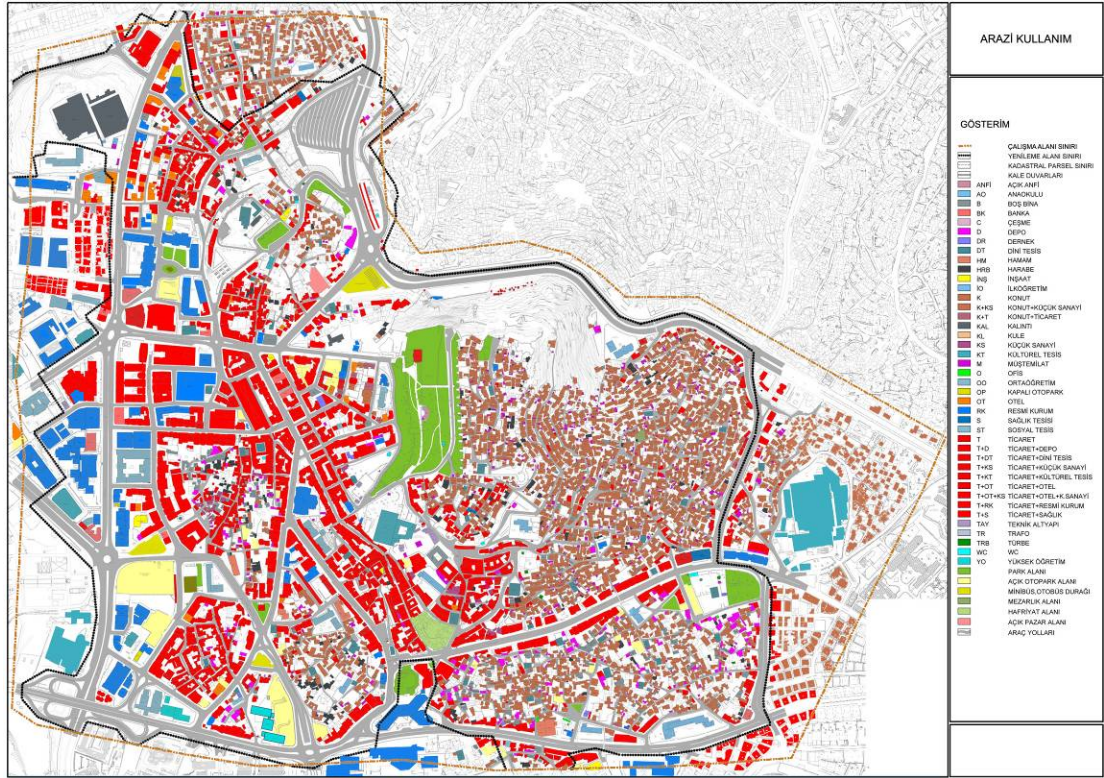
Bu süreç boyunca yenileme alanı içindeki gayrimenkullerin el değiştirmesine, spekülasyonlar ile mülk değerlerinin artmasına ve sermaye sahiplerinin buralardan mülk edinmesine neden olmuştur. Zaman içinde Kale'nin odağında olduğu eski Ankara dokusunda koruma çabaları yetersiz kaldığından, tarihi kent dokusu kendi kaderine terk edilmiştir. Çeşitli nedenlerle plansız kalan alan yenileme kanunu olarak adlandırılan 5366 sayılı kanuna istinaden alandaki çarpık yapılaşmanın ortadan kaldırılması, kamulaştırma çalışmaları ile tescilli yapıların onararak ihya edilmesini amaçlayan Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Amaçlı İmar Planı Ankara Büyükşehir Belediyesi'nce hazırlanmıştır.

Yaşanan bu süreç alandaki kullanıcıların mülklerini sermaye sahiplerine satarak alandan ayrılmasına, sermaye sahiplerinin çöküntüleşen bu alanda yaşamamaları ve işgalcilerin alana yerleşmelerine neden olmuştur. Proje kapsamında kamulaştırma ve yıkım kararları parçalı mülkiyet ve adli süreçleri de beraberinde getirmiştir. Tüm bu etmenler yıkım kararlarının gecikmesine ve metruk binaların sayısının artmasına neden olmuştur. 2010 yılına kadar alandaki sorunlar tanımsız olarak bırakılırken suç oranları da artmıştır. Bakanlar Kurulu, 17 Şubat 2010 tarihinde 5366 sayılı kanunun 2. maddesine istinaden (kentsel sit alanı sınırı esas kabul edilerek) 130 ha'lık alanı kapsayan Ulus ve çevresini yenileme alanı olarak ilan etti. Bunun sonucunda kamulaştırma ve yıkım uygulamaları yeniden yapılmaya başlandı.

Sosyo Ekonomik, Kültürel ve Fiziksel Yapıya Bağlı Yoksulluk/Yoksunluk ve Dışlanma

Türkiye’de ve diğer gelişmekte olan ülkelerde neo-liberal politikaların yarattığı en önemli sorunlardan birisi gelir dağılımının alt gelir gruplarının aleyhine daha da bozulmuş olmasıdır. Özellikle artan kentsel nüfus ile yoksulluk ve dışlanma süreçleri Ankara gibi büyük kentlerde sosyo-mekansal eşitsizliklerle birleşerek yoksulluğun sürekliliğine ve gelecek nesillere aktarılan bir olgu olmasına neden olmaktadır. Yoksul kesimlerin kentte yoğunlaştığı bölgeler vardır. Bu bölgeler kent merkezlerinin “çoğunlukla geleneksel kent merkezlerinin” çeperlerindeki tarihi konut alanlarıdır [Sönmez, 2002].

Altındağ ilçesi 2009 yılı verilerine göre 367340 kişi ile Çankaya, Keçiören, Yenimahalle, Sincan ve Mamak’ın ardından Ankara’nın en yüksek nüfusa sahip 6. ilçesidir. 1990-2009 yılları arasında Ankara ili ve Altındağ ilçesi nüfusları karşılaştırıldığında Ankara %39 artış hızı gösterirken, Altındağ ilçesi %13 oranında azalmıştır (Bkz. EK-3). Bu negatif yöndeki nüfus hareketi Altındağ İlçesinde çöküntü alanlarında veya düzensiz konut alanlarındaki nüfusun yer değiştirmesi ve bu alanların köhneleşerek çöküntü alanı haline dönüşmesi olarak özetlenebilir (Bkz. Harita 5.4). Altındağ ilçesinde halen yaşamakta olan nüfus ise düşük gelir grubuna sahip kesimdir. Bu kesim işyeri-konaklama yeri ilişkisi göz önüne alındığında ulaşım masraflarının az olması nedeniyle eski kent merkezine yakınlık düzensiz konut alanlarında yaşamaktadır. Bu alanlar, mekansal olarak kent içinde ancak toplumsal açıdan dışarıdadır. Bu durumu yaratan salt ekonomik koşullar değildir. Kentsel mekanın kendine özgü özellikleri de toplumsal dışlanmanın nedenleri arasında olan yoksulluğu sürekli kılmakta ve yenilenmesini engellemektedir. Alandaki dayanışma ilişkilerinin az olması, kiracılık oranının yüksekliği, hareketli nüfus yapısı, sosyal güvenceden yoksunluk, yoksulluğun sürekliliğini kılmaktadır.



Harita 5.4. Çalışma Alanı Kentsel Arazi Kullanımı

Çalışma alanının mekansal olarak gelişim sürecinde, orta-üst gelir grubu, merkezin artış gösteren fonksiyonlarına koşut gürültü ve kirlilik gibi etkileriyle geleneksel konut alanlarını terk etmiştir. Böylece boşalan konut stoğu göç eden kesimler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. 1950-1960 lı yıllara denk gelen bu hareketlilik Cumhuriyet Ankara'sının kent planlama sürecine paralel olarak yeni kent merkezi Kızılay'ın cazibe merkezi olarak ön plana çıktığı dönemdir.

Dışlanmanın ve yoksulluğun sürekli olmasındaki etkenlerin başında gelen ekonomik olanakların yetersizliği hem ekonomik hem de sosyal yaşama katılımı engellemektedir. Ekonomik durumun göstergesi olan ev sahipliği ve kiracılık oranları gelir durumu ile paralellik göstermektedir. Hanede yaşayanların binaları sahiplilik durumu incelendiğinde, kiracı olanların % 57 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Kira bedelleri incelendiğinde, 51-150 TL kira bedeli olan binaların % 59 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 151-250 TL kira bedeli olan haneler % 20 oranı ile ikinci, 251-350 TL kira bedeli olan haneler % 10 oranı ile üçüncü sırada yer

almaktadır. Çalışma alanında gelir durumu incelendiğinde, 0-500 TL gelire sahip hane sayısının % 50 ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. 500-1000 TL gelire sahip haneler % 30 oranı ile 2. sırada yer almaktadır. Bu oranı % 19 ile aylık 1000-2000 TL geliri olan haneler izlemektedir. 3000-5000 TL geliri olan haneler %1 ile 4. sırada yer almaktadır. 2000-3000 TL gelire sahip hane % 1 oranına sahiptir (Bkz. EK-3).

Sektörel dağılım incelendiğinde çalışan nüfusun en çok toptan ve perakende ticaret sektöründe olduğu görülmektedir. %35 ile ilk sırada yer alan toptan ve perakende ticareti, %24 oranı ile toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler izlemektedir. Ayrıca muhtarlık mülakatları sonrası bölgede kayıt altına alınmamış marjinal sektörlerde çalışan nüfusun yoğunluğundan bahsedilmiştir.

1 Ocak 2010 itibari ile Türkiye’de asgari ücret net 521 TL’dir. Kamu-Sen 2010 yılı Mart ayı raporuna göre ise Türkiye’de yoksulluk sınırı 2936,40 TL’dir. Bu değerler göstermektedir ki, çalışma alanda hane geliri asgari ücrete yakın veya asgari ücretten daha düşüktür. Hanelerin %98’i, aylık asgari geçim haddi olan 2936,40 TL’den daha az gelire sahiptir. Hanede yaşayanların binaları sahiplilik durumu incelendiğinde, kiracı olanların % 57 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Bkz. EK-3).

Çalışma alanında çalışan nüfusun işyerlerine çoğunlukla (%54) yaya olarak ulaştıkları görülmektedir. Toplu taşıma araçları ile ulaşım % 29 ile ikinci sırada yer almaktadır. İşyerlerine ait servisleri kullananların oranı % 7, özel araçları ile işe gidenlerin oranı ise % 6’tır. İşyerlerine giderken hem yürüyüp hem toplu taşıma araçlarını kullananların oranı % 1, hem toplu taşıma aracına hem servise binenlerin oranı ise 0,8’dir.

Çalışma alanında bulunan Ulus ve çevresindeki ucuz konut alanlarında (düzensiz ve çöküntü alanlarında) yaşayanların burada kalma sebeplerinin başında ekonomik durum gelmektedir. Yaşayanlar maddi imkansızlıklar sebebiyle, diğer bölgelere göre daha ucuz barınma imkanı sunan bu alanı tercih etmektedirler (Resim 5.1). Anafartalar ve Hacı Bayram muhtarlığı verilerine göre hane sahiplerinin % 30’u bu

bölgeden ayrılmayı düşünmektedir. Diğer yandan eski doku, niteliksiz yapılaşma, daha iyi bir bölgede oturma isteği vb. sebepler ayrılma nedenlerinin başlıcalarıdır. Ancak %58 lik kesim maddi durum nedeniyle burada yaşayabildiklerini belirtmiştir.

Ulus ve çevresinin toplumsal ve mekansal sorunları, kent içi hareketlilik ve kiracılık oranının fazlalığı, komşuluk ilişkilerinin zayıflamasına ve aidiyet duygusunun ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Bu nedenlere Kale ve çevresi gibi tarihi konut alanlarının bulunduğu alanlarda gecekondü bölgelerinden farklı olarak mekanın yeniden üretilmesine engel olan yasal eşikler, sorunlu ancak var olan bir yapı stoğu yaratmıştır. Çalışma alanında yer alan toplam 3547 adet binanın 2624 adedinin, yaklaşık % 74'ünün ağır onarıma ihtiyaç duyan, kötü durumda yapılar olduğu tespit edilmiştir (Resim 5.2). Bu değeri % 10 oranı ile iyi durumda olan yapılar izlemektedir. “Ağır onarım gerektiren, yıkılabilir” kategorideki yapıların büyük bir çoğunluğunun tescilli ya da tescilli olmadığı halde mimari bakımdan nitelikli yapılar olduğu saptanmaktadır. Bunların yanı sıra niteliksiz yapıların da büyük bir bölümü aynı kategoride yer almaktadır (Bkz. EK-3).



Resim 5.1. Fiziksel Yoksulluğun Göstergesi, Çalışma Alanında Tescilli Sivil Mimari Örnekleri



Resim 5.2. Harabe Halindeki Konutlar

Çalışma alanında yapıların fonksiyon dağılımı incelendiğinde toplam 3547 adet yapının % 47'sinin konut kullanımında olduğu görülür. Konut kullanımını % 30'luk yakın bir oranla ticaret kullanımı izlemektedir. Ticaret birimleri alandaki kullanıcıların kent ile sosyalleştikleri tek mekandır (Bkz. EK-3).

Planlama alanı genelinde bina kat adetleri değerlendirildiğinde, toplam 3547 adet binanın 1523 adedinin 2 katlı binalardan meydana geldiği, %41 oranı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu değere yakın olarak % 40 ile 1 katlı binalar alanda yoğun olarak bulunmaktadır. Söz konusu 1 ve 2 katlı yapıların çoğunlukla tescilli yapılar, tescili olmadığı halde mimari değeri olan yapılar ve bu yapıların bulunduğu alanlardaki niteliksiz yapılar olduğu belirlenmektedir. Buna karşılık, oran olarak düşük olmakla birlikte, 6 katın üzerindeki yapılardan Atatürk Bulvarı, Çankırı Caddesi ve Talatpaşa Bulvarı üzerinde bulunanlar dışındaki yapılarda, Bölge Kat Nizamı Planı ile verilen kat sınırlarının üstüne çıkıldığı gözlemlenmektedir (Bkz. EK-3).

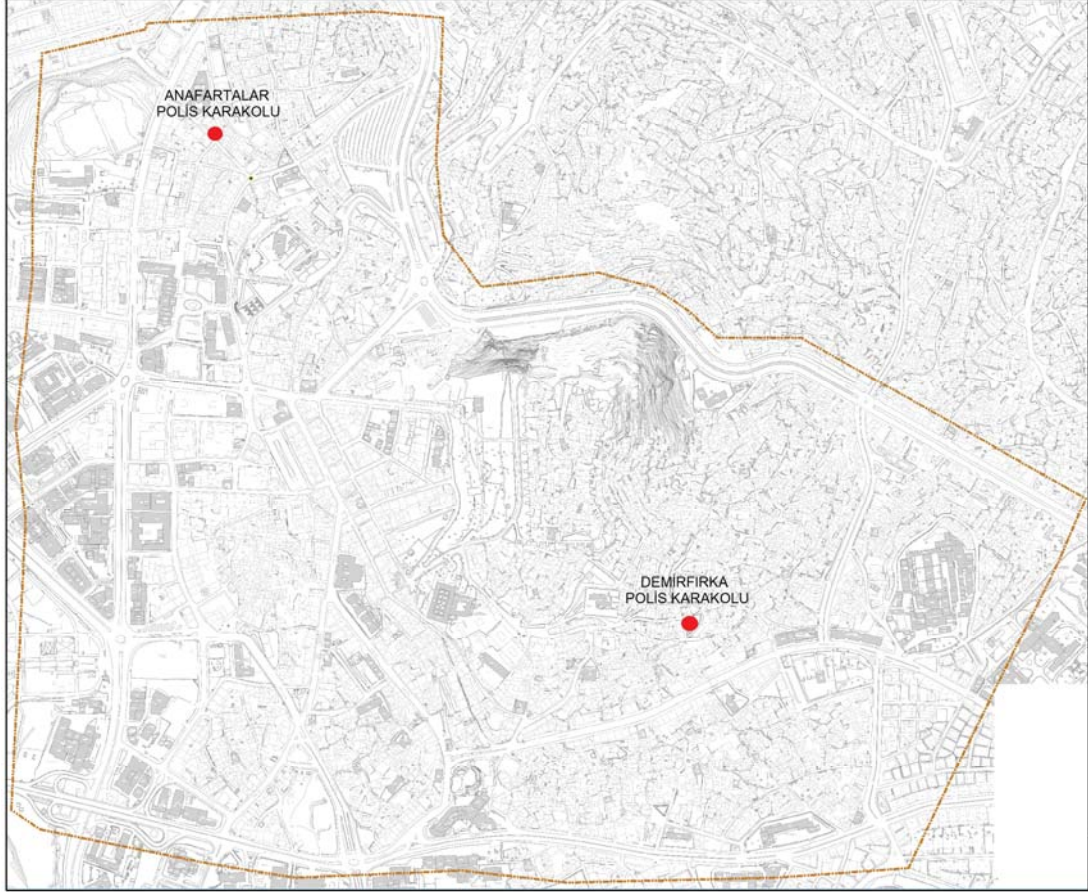
Geleneksel ticaret merkezi Ulus ve çevresinde yaşayanların, kendilerini geliştirmek gibi bir şansları olmadığından yoksulluk süreklilik kazanmaktadır. Çevrenin sahip

olduğu olumsuz, damgalanmış kimliği de bu durumu kalıcı hale getirmektedir. Merkez çeperinde yaşayanların (Kale ve çevresindeki tarihi konut alanlarında) toplumsal ve ekonomik koşullara bağlı olarak kente erişim olanaklarının kısıtlı olması ve kentte yaşayan diğer toplumsal gruplarla herhangi bir etkileşim içinde bulunamamaları ve kentin diğer kesimlerindeki yoksul gruplardan farklı olarak dayanışma ilişkilerinin geliştirilememesi dışlananlar olarak nitelenmesine neden olmuştur.

5.3. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanında Suç ve Mekan Etkileşimi

Kentleşme ve suç ilişkisi işlenen suçların genellemeler yapmaya yeterli bir suçlu örneklemiyle gerçekleştirilecek suç haritalaması ve arazi kullanımı ile karşılaştırılması sonucu oluşacak çalışma alanı altlığı ile sağlanabilir. Bu nedenle araştırmada; suç türleri ve suç olaylarının mekan ve zamandaki dağılımlarının nedenleri ile göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerekmektedir. Suç haritaları oluşturulması ve bu haritalarda suç olaylarının yoğunlaştığı kentsel bölgelerde yapılacak alan araştırmalarına da ihtiyaç duyulmaktadır. Ankara Asayiş Şube Müdürlüğü Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'ndan 2009 yılının son altı ayında Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mıntıka alanlarında gerçekleşen suç olayları (741 adet olay sokak bazında) ile çalışma alanının evreni oluşturulmuştur (Bkz. Harita 5.5). Çalışmada kullanılan suç kavramı, hukuki manada, yasada belirtilen ve kanun koyucu tarafından cezası tayin edilmiş olan bir fiili değil, bu fiilin işlenmiş olduğu şüphesi ile polisin işlem yaptığı eylemleri ifade etmektedir. Dolayısıyla suç sayısını oluşturan rakamlar, cezası hükme bağlanmış suç sayısı değil polis teşkilatı tarafından yapılan işlem sayısını göstermektedir. Çalışma alanında suç konusundaki eğilimleri analiz etmeye göreceli olarak en fazla imkan verecek istatistikler olduğunu düşünerek 2006-2009 yılları arasında mala karşı suçlar (memura mukavemet, dolandırıcılık, yangın, yankesicilik, hırsızlık, mala zarar verme) ve şahsa karşı suçlar (tehdit + hakaret, yaralama, fuhuş, kumar, taciz, öldürme) işlenmiş suçların yıllara ve suç türlerine göre düzenlenmiş suç istatistikleri

Ankara Asayiş Şube Müdürlüğü Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'ndan temin edilmiştir. Anafartalar ve Demirfirka Polis

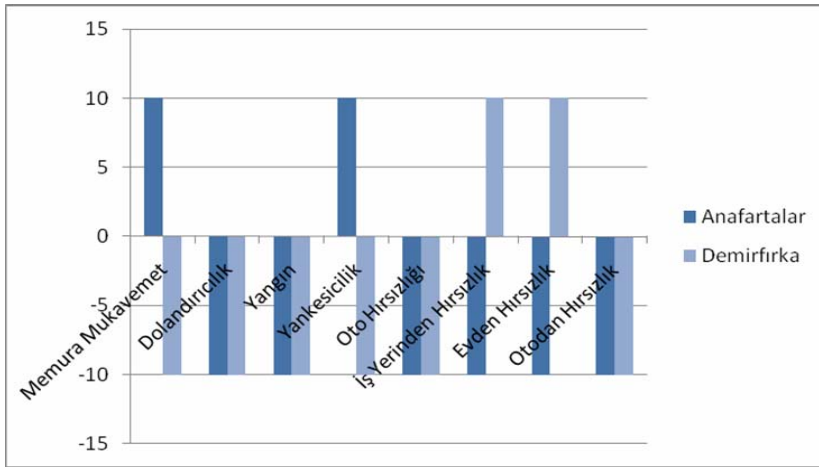


Harita 5.5 Anafarta ve Demirfirka Polis Karakollarının Çalışma Alanındaki Yeri

Karakolları mntıka alanındaki suç sayısına göre dağılımları, mntıka alanlarında işlenen toplam kentsel suç verilerine göre suç yoğunlukları ve kentsel suç açısından suç etki alanların tespiti ile tüm yapılan analizlerin değerlendirilmesi bu bölümde sunulmuştur.

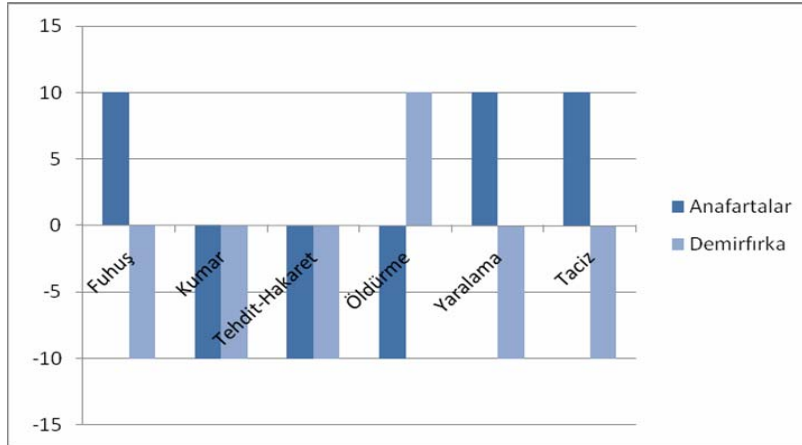
Ankara Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı'ndan alınan Altındağ İlçesi Anafartalar ve Demirfirka Polis Karakolları mntıka alanındaki 2006-2009 yılları arasındaki suç olaylarının yıllara göre dağılımında 2008 yılının kırılma noktası olarak ortaya çıktığı görülmektedir. 2008 yılı Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin yenileme alanı ilanı ve bu kararın iptaline kadar geçen süre içindeki spekülasyonlar ile alandaki yaşayan halkın sosyal ve kültürel değişimden geçmesidir.

Bu yenileme projesi temelinde tescilli sivil mimari örnekleri ve anıtsal yapıların restore edilmesi ve çevreleri ile birlikte kentsel kullanımların yeniden canlandırılması olarak ortaya çıkmıştır. Bu amaç doğrultusunda, bölgedeki çöküntü alanlarının yeniden kazanımı sürecinde yıkım kararı alınan binalar sahipsiz kalmış bu bölgelerde nüfus değişimi gerçekleşmiş ve boşalan binalara işgalciler yerleşmiştir. Demografik yapıdaki bu değişim bölgedeki suç sayı ve türlerinin değişimine neden olmuştur. Bu değişim aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir.



Şekil 5.2. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2008 Yıllı Öncesi ve Sonrası Mala Karşı Suç Olaylarının Karşılaştırılması (BkzEK-5)

Genel olarak suç sayılarında bir azalma gözlenirken, 2008 yılından sonra karakol mıntıka alanlarına göre tasniflenmiş belli suç türlerinde artışlar gözlenmiştir. Bu artışın bir diğer nedenide yaşana planlama süreçleri sonrası alanın değişen sosyal yapısıdır. Anafartalar Polis Karakolu mıntıka alanında yankesicilik ve memura mukavemet suçlarında artış olurken çevre düzenleme projesi nedeniyle bina terklerinin yaşanmadığı Demirfırka Polis Karakolu mıntıka alanında metruk ve kontrolsüz kentsel yıkıntı alanlarının suç olaylarına neden olan suç fırsatını yaratmasından dolayı hırsızlık suçlarında (işyerinden hırsızlık, evden hırsızlık) artış görülmektedir.



Şekil 5.3. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2008 Yıllı Öncesi ve Sonrası Şahsa Karşı Suç Olaylarının Karşılaştırılması(BkzEK-5)

Şahsa karşı suçlarda ise 2008 yılından sonra Anafartalar Polis Karakolu mıntıka alanında yukarıda bahsedilen suç fırsatlarını değerlendirilmesi sonucu fuhuş, yaralama ve taciz suçlarında artış gözlenmiştir. Demirfırka Polis Karakolu mıntıka alanında ise öldürme olaylarında artış görülmüştür. Hacıbayram Çevre Düzenleme Projesi sonrası demografik yapısı değişen ve çalışma alanının Anafartalar Polis Karakolu mıntıka alanında yer alan bölgede işsiz kişilerin ucuz alkol, uyuşturucu ve hayat kadını elde etmelerinden dolayı gece-gündüz kullanıcı profili değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlik özellikle 2008 yılından sonra şahsa karşı işlenen suçların artışının göstergesidir.

5.3.1 2009 Yılı son altı ayına ait suç olaylarının dağılımı

Türkiye’de suç sayılarının büyük bir artış gösterdiği 2006 yılında büyük kentlerde işlenen suç oranları artmış ve Türkiye’de işlenen suçların % 62.74’ü bu kentlerde işlenmiştir. Bu dönemde özellikle Ankara, İzmir ve İstanbul’da meydana gelen artış çok belirgindir. Bunun nedeni; kentleşme ve iç göçle yeni bir sosyal çevreye adapte olmaya çalışan kişilerin bu süreçte yaşadığı sorunlar, son yıllarda Türk toplum yapısında meydana gelen değişimler (parçalanmış aile sayısının artması, sosyo-kontrol eksikliği...), uygulamada suça verilen cezaların etkisiz kalması, AB uyum sürecinde yapılan yasal değişikliklerin uygulamaya yansımadaki güçlüklerdir. Ancak büyük kentlerde işlenen suç sayılarının diğer kentlere göre yüksek olmasının

asıl sebebi nüfuslarıdır. Dolayısıyla nüfus büyüklükleri göz önünde bulundurulmadan sadece suç sayılarına bakılarak yapılacak bir değerlendirme hiçbir şekilde sağlıklı olmayacaktır.

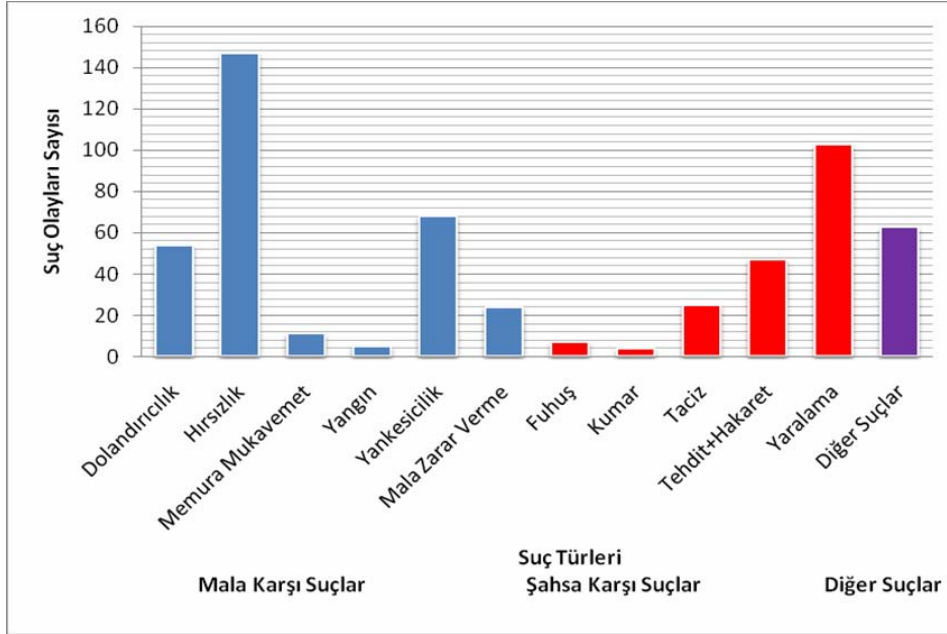
Ankara Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı'ndan alınan Altındağ İlçesi Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mıntika alanındaki 2009 yılı son altı ayına ait; mala karşı suçlar (memura mukavemet, dolandırıcılık, yangın, yankesicilik, hırsızlık, mala zarar verme) ve şahsa karşı suçlar (tehdit – hakaret, yaralama, fuhuş, kumar, taciz, öldürme) ve tasniflenememiş diğer suçlarına ait veriler değerlendirildiğinde, çalışma alanında işlenen suçların yoğunlaştığı suç türleri ve bu suç türlerinin diğer suçlar arasındaki yeri ve oranı tespit edilebilmektedir. Bu tespit, ilçede gelişen kentsel suç eğilimini saptamak açısından önemlidir. Belirlenen her suç türünün mekandaki sayısal dağılımının tespitinde, sayıca gruplamalara gidilmiş ve bu gruplamalara göre belli suç türleri işleniş yöntem ve tekniklerine göre birleştirilmiştir (Bkz. Çizelge 5.3).

Çizelge 5.3. Suç Türleri ve Gruplaması

	SUÇ TÜRLERİ	BİRLEŞTİRİLECEK SUÇ TÜRLERİ
Mala Karşı Suçlar	Dolandırıcılık	Kaldırımcılık
	Yangın	
	Yankesicilik	
	Oto Hırsızlığı	Motosiklet Hırsızlığı
	İş Yerinden Hırsızlık	Hırsızlık + Açıkta Hırsızlık+ATM Hırsızlığı + Depodan Hırsızlık + Resmi Daireden Hırsızlık
	Evden Hırsızlık	
	Otodan Hırsızlık	Plaka Hırsızlığı
	Mala Zarar Verme	Yağma+Yağma İddiası+Yağmaya Teşebbüs
Şahsa Karşı Suçlar	Fuhuş	Fuhşa Aracılık
	Memura Mukavemet	Görevli Memura Mukavemet
	Kumar	
	Tehdit-Hakaret	Kişi Hürriyetini Yoksun Kılım+ Zorla Adam Kaçırma+Zorla Çek senet İmzalatma+Zorla Cep Tel ve Para Alma
	Öldürme	Cinayet
	Yaralama	Darp + İntihara Teşebbüs + Zehirleme
	Taciz	Otoda İsrar + Tecavüz + Cinsel Taciz+Alıkoyma
Diğer Suçlar	Diğer Suçlar	4320 S.K.M. + 6136 S.K.M.+Emniyeti Suiistimal+Küçük Yaşta Evlendirme

Ankara Emniyet Müdürlüğü verilerinden yola çıkılarak, Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mıntika alanında; mala karşı suçlardan hırsızlık (evden hırsızlık,

işyerinden hırsızlık, otodan hırsızlık ve oto hırsızlığı) ve şahsa karşı suçlardan (yaralama) en çok meydana gelen kentsel suç türleri olarak ortaya çıkmaktadır.



Şekil 5.4. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayına Ait Suçların Dağılımı

Yine Ankara Emniyet Müdürlüğü verilerinden yola çıkarak çalışma alanında 2009 yılı son altı ayında meydana suç olaylarının %43'ünün faili belli, %57'sinin faili meçhul kalmıştır.

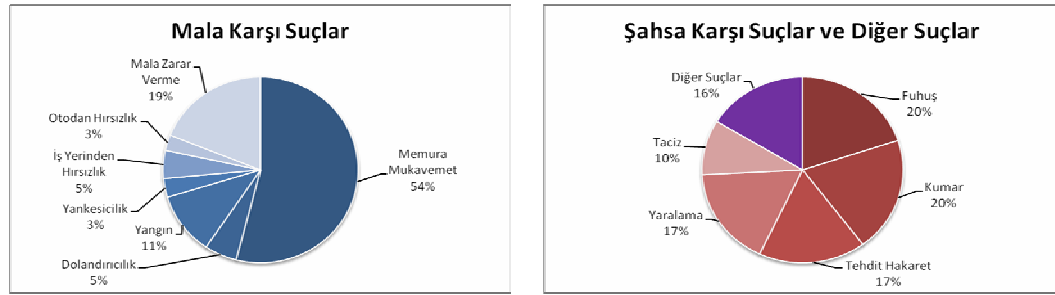


Şekil 5.5. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayına Ait Faili Meçhul Suç Olaylarının Suç Türlerine Göre Dağılımı

Faili meçhul olaylar içinde mala karşı suçlar içinde hırsızlık olayları (evden hırsızlık, işyerinden hırsızlık, otodan hırsızlık ve oto hırsızlığı) %54 ile ilk sıradadır.

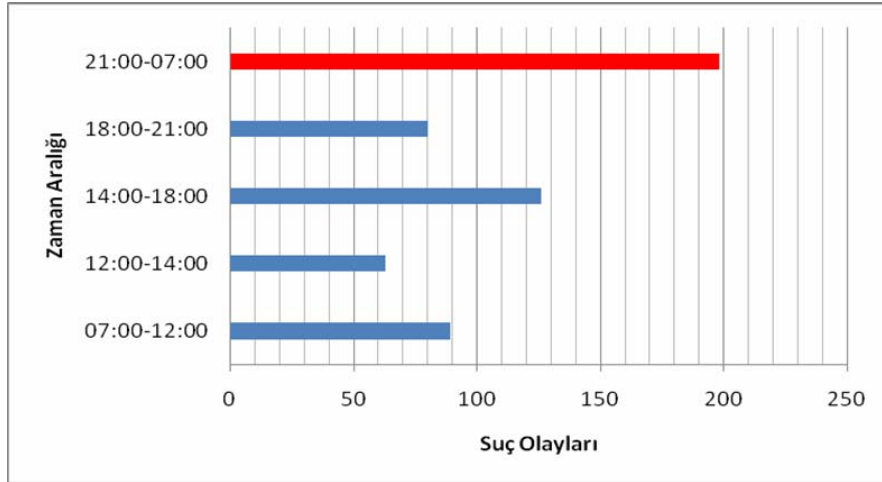
Dolandırıcılık ve yankesicilik suçları %13'er oranla ikinci sırada bulunmaktadır. Şahsa karşı suçlarda taciz olayları %52 ile faili meçhul kalmıştır.

Faili belli olayların yüzdelere bakılığında; mala karşı suçlarda Memura mukavemet %54 ile failleri yakalanmış, şahsa karşı suçlarda % 20 lik oranlarda fuhuş ve kumar olaylarının failleri belirlenmiştir.



Şekil 5.6. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayna Ait Faili Belli Suç Olaylarının Suç Türlerine Göre Dağılımı

Suç olaylarının işlendiği zaman aralığı suç türlerinin çaşidi ve birbiri ile olan ilişkisi bakımından önemlidir. Çalışma alanında gerçekleşen suç olaylarının zaman aralığı; 07:00-12:00 sabah, 12:00-14:00 öğle tatili, 14:00-18:00 öğleden sonra, 18:00-21:00 akşam üstü ve 21:00-07:00 akşam olarak belirlenmiştir. Bu zaman aralıkları; çalışma alanının farklı iş kollarının bulunduğu Ulus geleneksel iş merkezi ve insan akımını sağlayan farklı ulaşım modlarının kesişim yeri (otobüs, minibüs ve metro) durak noktası olması nedeni ile çalışanları işlerine gelme/gitme ve aktarma saatleri olarak belirlenmiştir. Bu çalışma saatlerine göre suç olaylarının zamanda dağılımına göre 21:00-07:00 akşam saatlerinde en yüksek düzeye geldiği görülmektedir.



Şekil 5.7. Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntık Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayına Ait Suç Olaylarının Zaman Dağılımı

Zaman aralığına göre suç türlerinin dağılımı; mala karşı suçlar sabah saatleri olan 07:00-12:00'da işyerinden hırsızlık olayları %29 olarak çıkmaktadır. Ancak bu saatler karakola bildirim saatleri olduğundan işyeri hırsızlığı olayı işyeri sahibinin işyerine geldiği ve olayı fark ettiği saattir. Dolayısıyla, suç olayı aslında 21:00-07:00 arasında gerçekleşmiştir. Sabah kalabalık otobüs ve minibüs duraklarında dolandırıcılık suçu %23 oranla görülmektedir. Aynı zaman aralığında %37 ile şahsa karşı suçlardan tehdit+hakaret olayları sabah saatlerinin ulaşımında yarattığı stresten dolayı artmaktadır.

Öğle saatlerinde konut alanlarında kişilerin işlerinden dolayı evlerinde olmamalarından yararlanan hırsızlar %33 ile evden hırsızlık suçunu işlemektedir. Yine aynı zaman aralığında özellikle kırsal alandan gelen ve düşük gelir sahibinin alışveriş yaptığı geleneksel ticaret merkezinde dolandırıcılık (%25) ve yankesicilik (%23) olayları yüksek bir oranda görülmektedir. Şahsa karşı suçlardan ise kontrolsüz-boşaltılmış ve işgal edilmiş alanlarda ve bazı batakhane tarzı yerlerde kumar olayları %54 oranda gerçekleşmektedir. Saat 14:00-18:00 zaman aralığında yine ticaret amaçlı bölgeye gelen kullanıcıların otolarından hırsızlık (%21) ve bölgedeki meyhanelerde ve işsizlerin iş bulamadıkları için zaman geçirdikleri kahvehanelerde yaralama olayları %27 ile gerçekleşmektedir.

Çizelge 5.4. Anafartalar ve Demirfirka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2009 Yılı Son Altı Ayına Ait Suç Türlerinin Zaman Aralığındaki Dağılımı (%)

Suç Türleri	07:00-12:00	12:00-14:00	14:00-18:00	18:00-21:00	21:00-07:00
Mala Karşı Suçlar	Mala Zarar Verme	8	-	13	16
	Otodan Hırsızlık	13	4	21	6
	Evden Hırsızlık	3	33	8	3
	İşyerinden Hırsızlık	29	15	18	11
	Oto Hırsızlığın	6	-	3	11
	Yankesicilik	18	23	19	4
	Yangın	-	-	-	13
	Dolandırıcılık	23	25	10	15
Şahsa Karşı Suçlar	Fuhuş	-	-	9	18
	Memura Mukavemet	-	-	8	14
	Kumar	-	24	-	16
	Tehdit+Hakaret	37	13	22	18
	Yaralama	17	6	27	31
	Taciz	17	16	21	10
Diğer Suçlar	29	11	21	7	25

Yaralama olayları 18:00-21:00 zaman aralığında %31 ile en üst düzeye çıkmaktadır. Bu zaman aralığında daha çok mala karşı suçlardan alkolün etkisinde işsizlik, stres ve geçim sıkıntıları çeken kişilerin çıkardığı mala zarar verme (%16) ve vandalizm görülmektedir. Akşam saatlerinde ise toplumsal kontrolün azalmasını fırsat bilen suçlular mala karşı suçlardan yangın %34 ve şahsa karşı suçlardan tehdit+hakaret %22 ve taciz %30 olayları ön plana çıkmaktadır.

5.3.2 Suç türlerine göre kentsel suçların mekansal analizi

Altındağ İlçesi Anafartalar ve Demirfirka Polis Karakolları mıntıka alanlarında 2009 yılı son altı ayına ait sokak bazındaki suç verilerinin Coğrafi Bilgi Sistemi – CBS yardımı ile suçların hangi bölgelerde ne sayıda işlendiğinin tespit edilmesi, suçun işlendiği zaman ve arazi kullanımı ilişkisi suçluların tercih ettikleri suç türlerinin yanı sıra, tercih ettikleri suç yerleri hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Bu noktada her suç türünün, sokak bazında nerede sayıca fazla işlendiğini ve bunun olası nedenlerini saptamak önem taşımaktadır. Bu nedenle asayiş suçlarından mala karşı

suçlar (memura mukavemet, dolandırıcılık, yangın, yankesicilik, hırsızlık, mala zarar verme) ve şahsa karşı suçlar (tehdit + hakaret, yaralama, fuhuş, kumar, taciz, öldürme) ve diğer suçlar çalışma alanı sınırları içerisindeki sayısal dağılımına ilişkin suç yoğunluğu (Kernel) ve suç etki alanı (Hotspot) analizlerini yapmak, karakol mıntika alanlarındaki farklı suç türlerine göre tercih edilen kentsel mekanları tespit etmek açısından önemlidir. 2009 yılı son altı ayında aşağıdaki çalışma alanında tespit edilen suç türleri yoğunluklarına göre mekansal olarak analiz edilmiştir.

Yankesicilik

Yankesicilik suçu çalışma alanında 2009 yılı son altı ayında (%23) 68 kere işlenmiş ve böylece tüm kentsel suçlar arasında ikinci sırada yer almıştır (Bkz. Şekil 5.4). En genel tanımıyla kamuya açık mekanlarda, ceplerden, çantalarından kişinin haberi olmaksızın ve kişiye zarar vermeden çalma anlamına gelen yankesicilik, özellikle kalabalık mekanlarda, kent merkezlerinde, otobüs, metro gibi ulaşım araçları ve duraklarında, çarşı ve pazarlar ile alışveriş merkezlerinde sıkça gerçekleşen bir suç türüdür. Yankesicilik suçunu kapkaçtan ayıran en önemli özellik, bu suçun kurban kişi hissetmeden işleniyor olması, gasptan ayıran ise kişiye zarar vermeden, kapalı ve açık mekanların tümünde gerçekleşebiliyor olmasıdır.

Çalışma alanında kentsel suç durumu incelendiğinde, yankesicilik suçunun işyerinden hırsızlıktan sonra diğer kentsel suçlara kıyasla daha sık işlendiği söylenebilir. Özellikle, açıktan hırsızlık, dolandırıcılık olayları içerisinde yer alan kapkaç ve gasp suçlarına oranla bu suçun çok daha yaygın olarak işlendiği görülmektedir. Bu da çalışma alanında eski bir hırsızlık türü olan yankesicilik suçunun, suçlular tarafından kapkaç ve gaspa göre daha çok tercih edildiğini göstermektedir.

Bunun en önemli nedenleri arasında, yankesicilik suçunun, suçun gerçekleştiği sırada kapkaçta olduğu gibi kurbanla yüz yüze bir temas ya da hızlı kaçmayı gerektirecek alternatif rotalar gerektirmemesidir. Çalışma alanında suç yoğun alanlar özellikle Ulus Meydan (Bkz. Resim 5.3), Cumhuriyet caddesi, Anafartalar caddesi (Bkz.

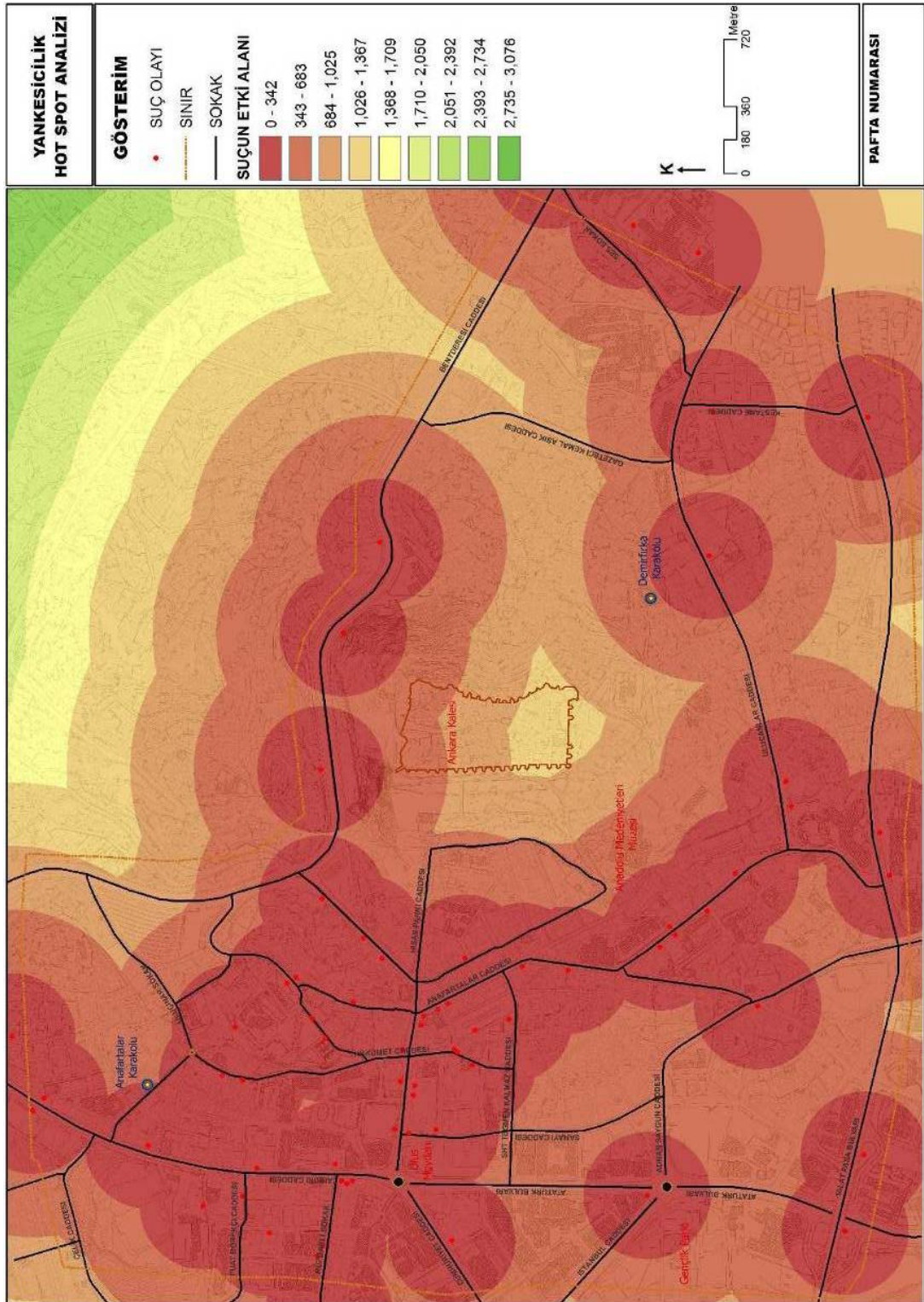
Resim 5.4), Rüzgarlı sokak gibi ticari faaliyetlerin yoğun olduğu kalabalık yerlerde mekanın yankesicilik suçunun gerçekleşmesine uygun ortam sağlıyor olması, suçlunun söz konusu yeri yankesicilik için tercih etmesine neden olmaktadır (Bkz. Harita 5.6). Bu mekanlar da genellikle kalabalık, günün her saati canlı ve hareketli olan yerler olmaktadır. Yankesicilik suçunun mekansal dağılımı ve yankesicilik suçunun gerçekleştiği mekanların bu özellikte olduğunu kanıtlar niteliktedir. Çalışma alanında suçun işlendiği zamana göre en çok 12:00-18:00 arasında işleniyor olması (Bkz. Çizelge 5.4) yaya yoğunluğunun yaşandığı iş saatlerine denk gelmesi suçun mekansal dağılımının zaman ile ilişkisini de ortaya koymaktadır. Aynı zamanda %13'lük oranla bu suç türünün faili meçhul kalması suçlular tarafından bu bölgede suç fırsatlarının yoğun olduğunun göstergesidir.

Suç etki analizinde suçun olduğu nokta baz alındığında yankesicilik suç türü 342 m²'lik etki alanına sahiptir. Suç etki alanı analizine göre suçlu, tüm Ulus Meydanı ve çevresi, barındırdığı ticari fonksiyonlar, ulaşım ilişkileri gibi nedenlerden dolayı bu bölgeyi seçmektedir. Ayrıca, günlük alışveriş için kullanılan ticari fonksiyonların yer seçtiği ana caddeler yankesicilik için uygun mekanlardır (Bkz. Harita 5.7).

Yankesicilik suçu diğer kentsel suçlarla kıyaslandığında kentsel müdahaleler ile engellenmenin güç olduğu suçlar arasında yer almaktadır. Yankesicilik suçunda da tıpkı kapkaçta olduğu gibi, suçlu fırsatçı davranışla hareket eder. Bu nedenle kentsel mekanda suçlunun bu fırsatı yakalayacağı koşulların ortadan kaldırılması, suçun en aza indirilmesini sağlayabilir.



Harita 5.6. Yankesicilik Suçu Yoğunluk Analizi



Harita 5.7. Yankesicilik Suçu Etki Alanı Analizi

Özellikle, kalabalık ve canlı mekanlarda, düğüm noktalarında ve ulaşım araçları ile aktarma yerlerinde gerçekleştirildiği bilinen bu suç türüne yönelik alınabilecek

önlemler arasında, formal ve informal gözlem sistemleri oluşturmak, stratejik yerlerde güvenlik kulüpleri koymak, özellikle alışveriş merkezleri ve ticaret akslarını kalabalık zamanlarda aşırı yoğunlaşmasına izin vermeyecek şekilde tasarlamak bulunmaktadır.



Resim 5.3 Ulus Meydanı



Resim 5.4 Anafartalar Caddesi

Evden Hırsızlık

Kentsel suçlar arasında evden hırsızlık suçu 2009 yılı son altı ayı baz alındığında özellikle kentsel yenileme çalışmalarının yapıldığı Hacı Bayram ve çevresinde konut alanlarının boşaltılması ile birlikte azaldığı görülmektedir (Bkz. Resim 5.5). Buna karşın Anafartalar Polis Karakolu mıntıka alanında yer alan Kale ve çevresindeki konut alanlarında evden hırsızlık suçunda artış gözlenmektedir (Bkz. Şekil 5.2). Ayrıca çalışma alanında ticari fonksiyonlar kadar, yoğun konut alanlarının da bulunması, potansiyel suçluların ilçenin karmaşası ve yoğunluğundan faydalanarak evden hırsızlık olaylarına eğilim göstermesine neden olmaktadır.



Resim 5.5 Hacı Bayram ve Çevresi Konut Alanları

Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden alınan 2009 yılı son altı ayı evden hırsızlık verilerine göre, Ankara Kalesi ve çevresindeki konut alanlarında suç yoğunluğu görülmektedir (Bkz. Resim 5.6-5.7). Çalışma alanında evden hırsızlık olayının gerçekleştiği yerlerin, gerek bu alanda yer alan konutların yoğunluğu, gerekse bu konut alanlarının kentin merkezinde yer alan en önemli ulaşım aksları üzerinde yer alması, buradaki konutların hırsızlık amaçlı olarak seçilmesindeki öncelikli nedenleri oluşturmaktadır (Bkz. Harita 5.8).



Resim 5.6 Ankara Kalesi Kaleiçi Sokak



Resim 5.7 Kale ve Çevresi Konut Alanları

Diğer taraftan özellikle Ulus ve çevresindeki ticari fonksiyonla kentin tümüne hitap eden önemli bir ticaret aksının çevresinde gelişim göstermekte ve konutlar genellikle geceleri aktif olmayan işyerleri (muayenehaneler, kuaförler, çiçekçiler, sigorta

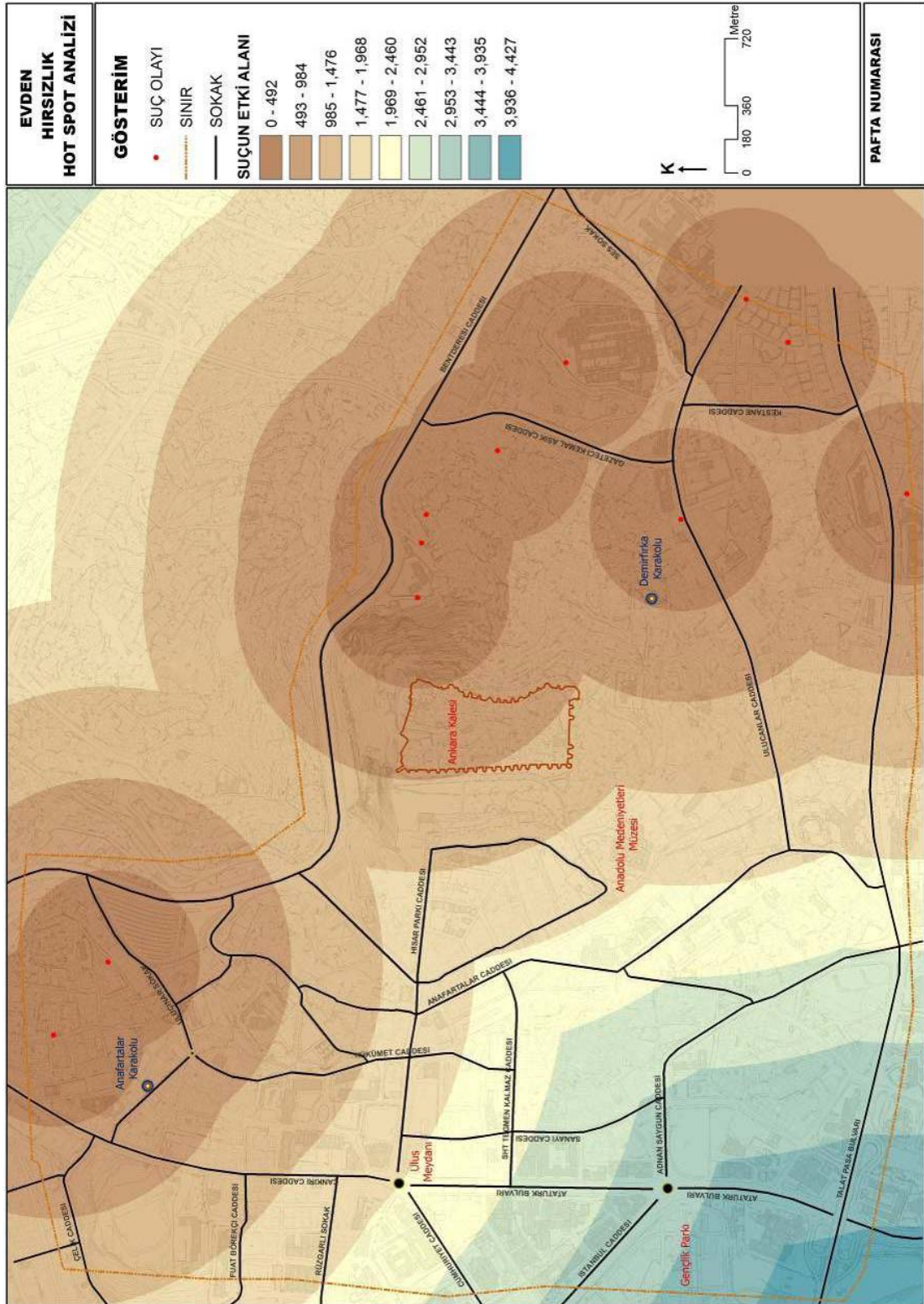
şirketleri, galeriler vb.) ile birlikte yer almaktadır. Dolayısıyla bu durum, günün hemen her saati canlı olan ticari akstan uzakta olmayan ve gece kullanılmayan mekanlarla birlikte yer seçen konutların hırsızlık açısından daha cazip hale gelmesine neden olmaktadır. Bu durum Jacobs [1961], Wekerle ve Whitzman [1995], Green [2003] ve Robinson'un [1999] kent güvenliği için önerdiği karma kullanımların gerekliliğini kanıtlar niteliktedir.

Evden hırsızlık suçunun sayıca en fazla olduğu yerlerde, suçun etki alanı belirlenmiştir (Bkz. Harita 5.8) Buradaki düzensiz/çarpık konut alanlarının evden hırsızlık suçunda fazlaca tercih edilmesine neden olmaktadır. Bu durum aynı zamanda, Wilson ve Kelling'in [1982] kırık cam teorisinde⁵ olduğu gibi bir yerde yaygınlaşan suçun zaman içerisinde çevre yerleşimlere sıçradığı ve müdahale edilmeyen suçun aynı bölgede yaygınlaştığı tezini destekler niteliktedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, literatürde Friedman'ın [1994] belirttikleri gibi yerleşmelerin hızlı kentleşmeye bağlı yoğun ve düzensiz yapılarıdır. Bu durum aynı zamanda aslında evden hırsızlık yapacak olan kişilerin her zaman tek kriterinin varlıklı konut alanları olmadığına bir göstergesidir. Dolayısıyla bu durum, Beavon, Brantingham ve Brantingham'ın [1994] suçluların, özellikle mala karşı işlenen suçlarda, zengin mahalle veya seçme şanslarının fazla olduğu yoğun yerleri seçtiği yolundaki teorilerini doğrulamaktadır. Yoğun ve düzensiz konut dokusu ile çarpık konut ve ticaret gelişimleri, hırsızın seçim şansını arttırmakta ve suçun işlenmesini kolaylaştırmaktadır.

⁵ İki kriminalist James Q. Wilson ve George L. Kelling, The Atlantic Monthly dergisinin Mart 1982 sayısında Kırık Camlar (Broken Windows) başlıklı bir makale yayımlarlar. Makalede yazarlar eğer kırık bir cam tamir edilmezse bilerek veya isteyerek kamu malına zarar vermektan hoşlanan kimseler (vandalizm) tarafından binanın kalan camlarının da kırılacağı ve eğer içinde kimse yaşamıyorsa giderek harabeye çevrileceğini bildirmekteydiler. Özetle ilk camın kırılmasına ya da çevreyi kirleten ilk duvar yazısına izin verildiği takdirde kötü gidişat engellenemezdi ve bu nedenle önlem alınmalıydı. Suçlara ilişkin kırık cam teorisi olarak literatüre giren bu teori Polisler için çok yararlı olmuş, bilet almadan metroya binenlerin, kamu malına zarar verenlerin peşine düşülerek haklarında yasal işlem yapılmıştır [Wilson, Kelling, 1982].



Harita 5.8. Evden Hırsızlık Suçu Yoğunluk Analizi



Harita 5.9. Evden Hırsızlık Suçu Etki Alanı Analizi

Ulus geleneksel ticaret merkezi incelendiğinde ise, ticaret merkezine yakın olan ya da ticaret merkezinde yer alan konut alanlarında evden hırsızlık suçunun az sayıda olduğu, fakat ticaret merkezinden uzaklaştıkça, evden hırsızlık suçunun da sayıca artış gösterdiği görülmektedir (Harita 5.9). Bu da, kent merkezinde suçluların hırsızlık için genellikle işyerlerini, merkez çeperinde ise konut alanlarını tercih ettiklerini göstermektedir.

Evden hırsızlık suçu diğer hırsızlık suçlarına oranla daha az işlenen bir hırsızlık türü olarak çalışma alanında görülmektedir (Bkz. Harita 5.8). Çalışma alanının hala kırsal özellikler göstermesi ve kırsal faaliyetlerini devam ettirmesi, burada yaşayan herkesin birbirini tanımasına neden olmaktadır. Söz konusu mahallelerde evden hırsızlık suçunun az sayıda gerçekleşmesinin en önemli nedenlerinden biri, kırsal alanlardaki kuvvetli sosyal ilişkiler, herkesin birbirini tanınması, gözetlemesi ve yabancıların ayırt edilebilmesidir. Dolayısıyla bu durum, kentsel yaşam ve suçlar arasındaki ilişki üzerine çalışan pek çok araştırmacının savunduğu teorileri haklı çıkarmaktadır. Jacobs [1961], Newman [1996], Brantingham [2006], Green [2003] ve Lab [2000] gibi araştırmacıların tümü komşuluk ilişkileri ile suçun azaltılmasının mümkün olduğunu ve sosyal ilişkilerin suç ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Çarpık konut yerleşimleri ve yoğun konut dokusu ile tanımlanan Kale ve çevresi fiziksel ve sosyal yapısının hırsızlık suçu üzerinde ne kadar etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu da yerleşimlerdeki komşuluk ilişkilerinin, suçun azaltılmasındaki en önemli etkenlerden biri olması savını bir kez daha doğrulamaktadır.

İşyerinden hırsızlık

Çalışma alanında işlenen kentsel suçlar içerisinde en fazla işlenen suçun işyerinden hırsızlık olduğu görülmektedir (Bkz. Sekil 5.4). Bu durumun oluşmasındaki önemli etkenlerden biri, çalışma alanı olan tarihi ticaret merkezi Ulus ve çevresinin işyerlerinin yoğun olduğu ticaret merkezini kapsamasıdır. Ayrıca alışveriş ve iş

merkezlerinin gelişimi, çalışma alanında yer alan ticari fonksiyonların çeşitlenmesine ve bu fonksiyonların suç açısından daha cazip görünmesine neden olmaktadır.

İşyerinden hırsızlık suçu genellikle işyerlerinin ticari yoğunluğun çok olduğu 07:00-12:00 ve 14:00-18:00 saatleri arasında işlendiği görülmüştür (Bkz. Çizelge 5.4). Ancak işlenen suçun bildirim saati baz alındığı için sabah saatlerinde (04:30-06:30) gerçekleşen suç olayı sabah işyeri sahibinin olayı fark etmesi ve şikayeti sonucu 07:00-12:00 zaman diliminde görülmektedir. Dolayısıyla işyerinden hırsızlık suçları, özellikle güvenlik önlemlerinin daha az olduğu, alarm ya da kameralı izleme sistemlerinin kullanılmadığı işyerlerinde gerçekleşmekte ve bu bölgeler (Rüzgarlı sokak (Bkz. Resim 5.8), Talatpaşa Bulvarı) potansiyel hedef konumuna gelmesi sonucunu doğurmaktadır (Bkz Harita 5.10).



Resim 5.8 Rüzgarlı Sokak ve Çevresi İş Alanları



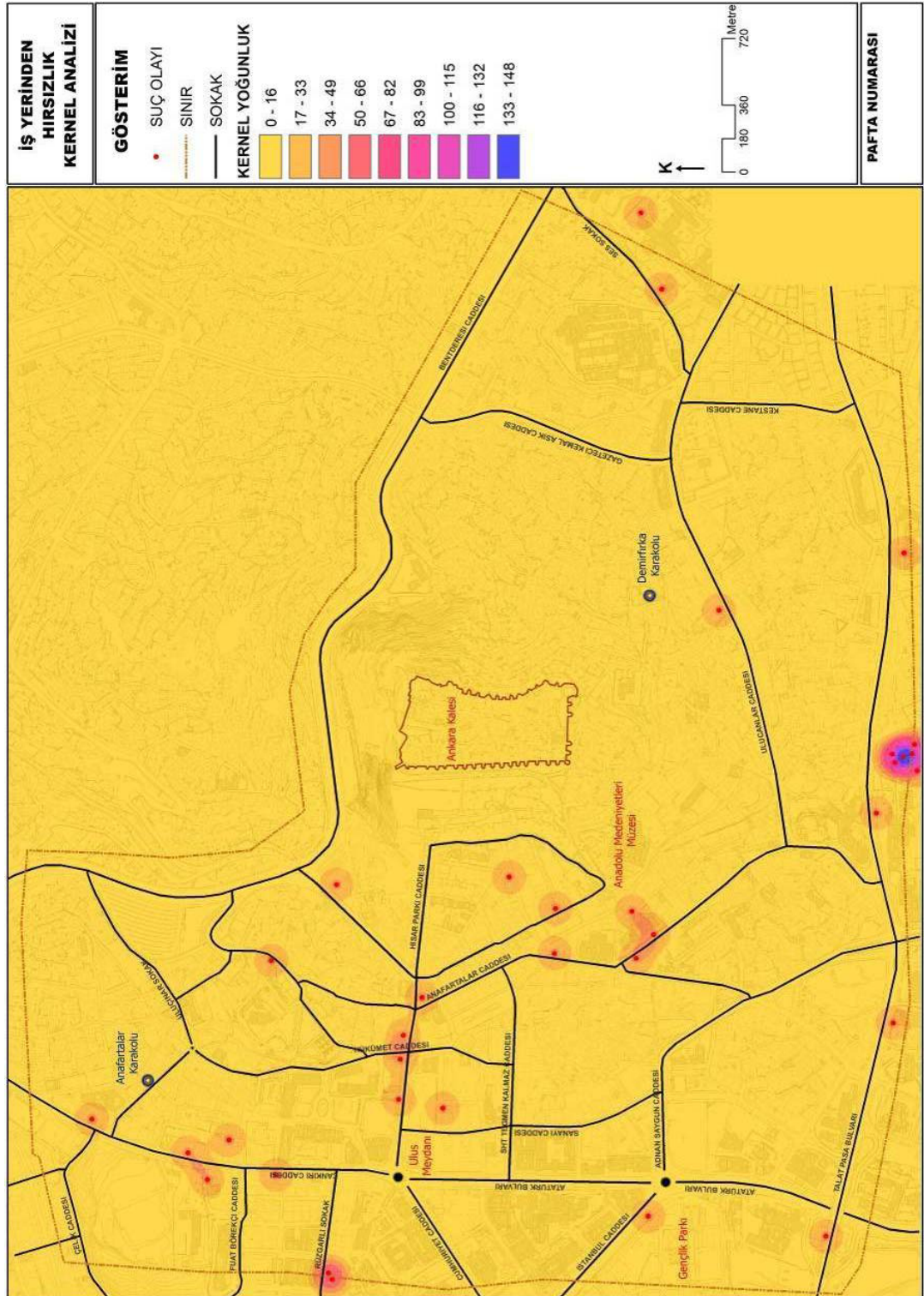
Resim 5.9 Talatpaşa Bulvarı Çevresi Kamu Kurumları

Ulus ve çevresini kapsayan çalışma alanında gerek teknik sistemler, gerekse çevrenin gözleminden (formal ve informal izleme sistemleri) mahrum olan işyerlerinin hırsızlığa uğradığı görülmektedir. Bu suçlar tüm faili meçhul olaylar içinde %12'lik oranla ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum, suçun fiziksel mekanda çevresine doğru yaygınlaşabildiğini, suçluların genellikle aynı tür suçlarda aynı yerleri tercih ettiğini [Wilson, Kelling, 1982, Harvey, 2005] ve Brantingham'ın [1996] vurguladığı suçu çeken kentsel mekanların söz konusu bölgede yaygın olduğunu ortaya koymaktadır.

Ana caddeler üzerindeki ticaret birimlerini suçluların seçmesinin nedeni, hırsızların korunmasız yerlerin yanı sıra, gelirin daha yüksek olduğu işyerlerini tercih ettikleri ortaya çıkmaktadır. Geleneksel ticaret merkezi Ulus'un ticari merkezinde yer alan bölgeler, ticari birim ve işyeri barındırıyor olmalarına rağmen, işyerinden hırsızlık suçlarına daha az maruz kalmaktadır (Bkz. Resim 5.10).



Resim 5.10 Ulus Meydanı ve Çevresi Ticaret Birimleri



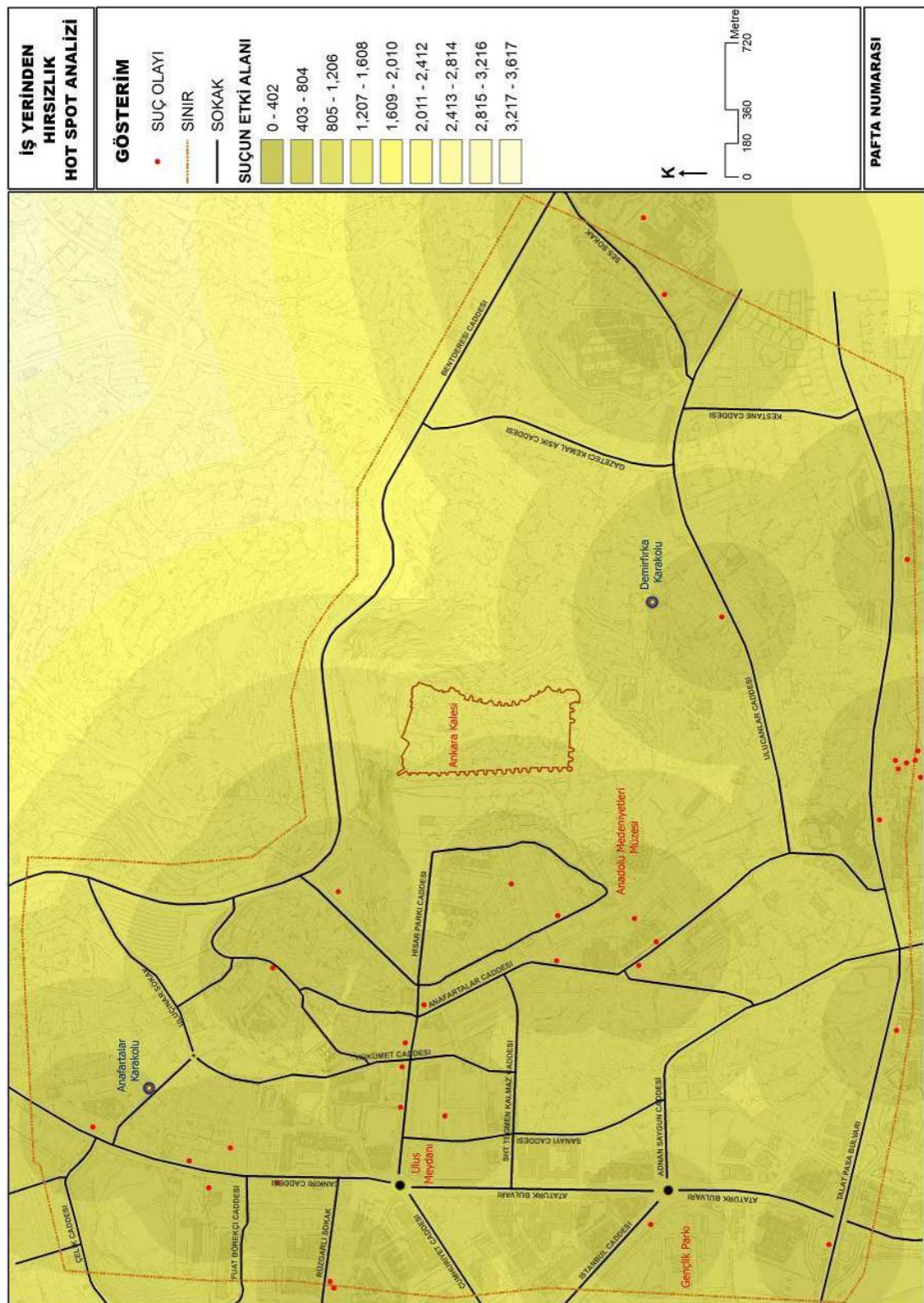
Harita 5.10 İşyerinden Hırsızlık Suçu Yoğunluk Analizi

Diğer taraftan Ulus geleneksel ticaret merkezinde işyerinden hırsızlık mala karşı suçlarda önde yer almasının nedeni (Bkz. Harita 5.11) kapalı çarşı, alışveriş merkezleri, iş hanları, ve pek çok mağazanın bulunması ve bu alanda konut alanlarının daha az yer tutması olarak açıklanabilir (Bkz. Resim 5.11). Bu da Brantingham'ın [1996] vurguladığı suçun oluşumuna izin veren kentsel mekanların fazla olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda özellikle ticari açıdan yoğun olan yerlerde, izleme sistemlerinin işlemediği pek çok kentsel alanda ortaya çıkan vandalizm örnekleri, ya da güvenliği sağlamada kullanılan demir kepenkler, hem mekan kullanıcılarında suç korkusuna neden olmakta, hem de mekanın güvensiz olduğuna dair ipuçları vermektedir [Clarke ve ark., 1978, Brantingham, 2006].



Resim 5.11. Ulus Meydanı ve Çevresi Metruk Alanlar

Çalışma alanında Kale ve Çevresindeki işyeri suçlarının yaşanmaması dikkat çekmektedir. Özellikle Ankara Kalesi sur içinde yer alan mahallelerin hem konut, hem de turistik ve ticari faaliyetlerden oluşması, bu mekanların günün hemen her saati kullanılan mekanlar olması ile suçtan korunduğu söylenebilir. Çeşitli turistik hizmetler, eğlence faaliyetleri ve konut alanları ile korunmuş olması, buranın kent içerisinde günün önemli bir bölümünde canlı kalmasına neden olmuştur. Bu da bu alanda yer alan işyerlerinin diğer işyerlerine göre daha güvenli olmasının başlıca nedenidir.



Harita 5.11. İşyerinden Hırsızlık Suçu Etki Alanı Analizi

Sonuç olarak, çalışma alanında işyerinden hırsızlık suçlarının kent merkezinde; ticari fonksiyonların en yoğun olduğu yerlerde, merkezinin dışına doğru ilerledikçe ana ulaşım aksları boyunca yoğunlaştığı görülmektedir. Konut alanları ile birlikte yer alan ticaret birimlerinin ise suça daha az maruz kalması, ortaya çıkan bir başka önemli noktadır.

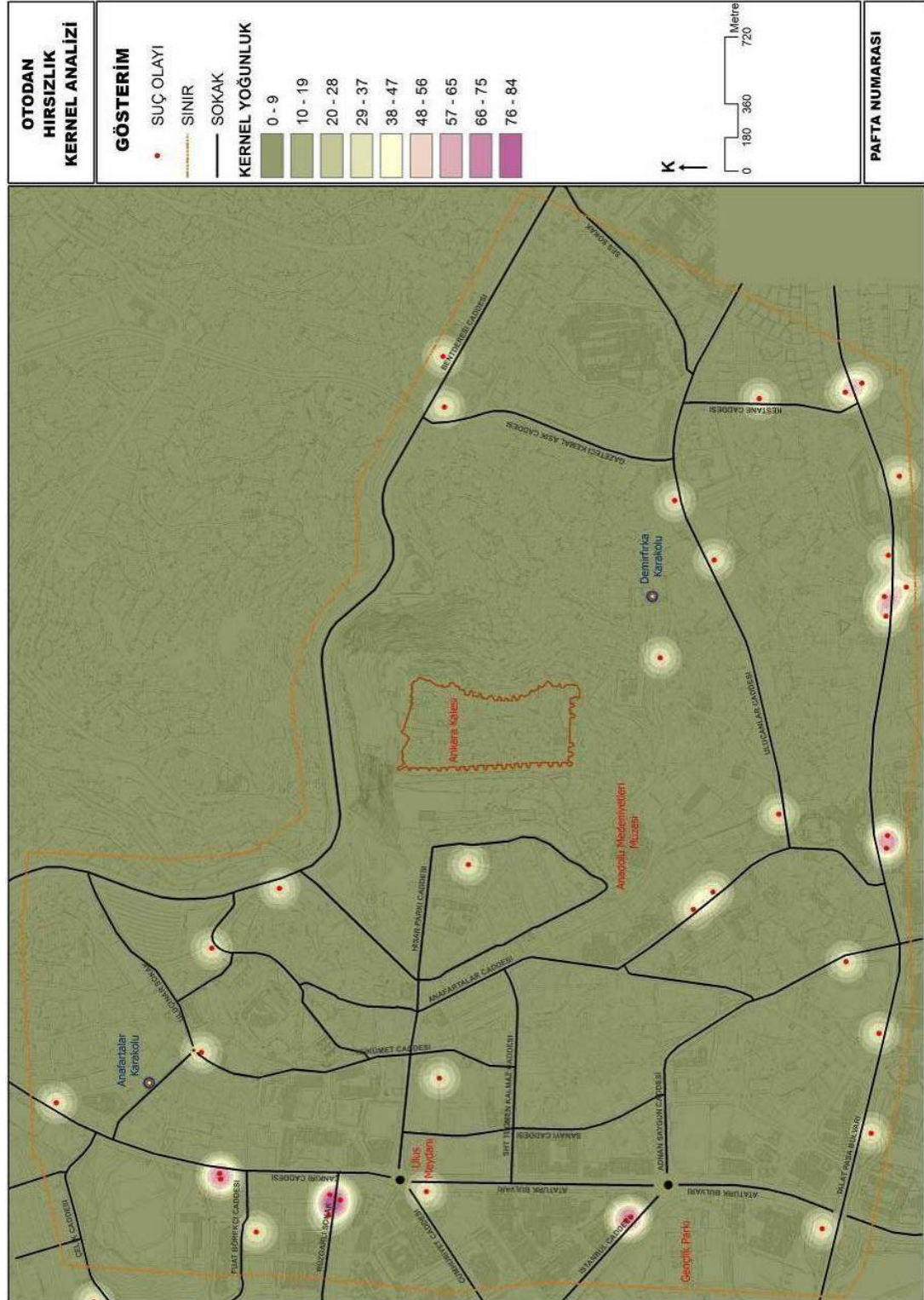
Otodan hırsızlık

Kentlerde sıkça işlenmekte olan bir başka kentsel suç türü de otolardan yapılan hırsızlık suçudur. Otodan hırsızlık; otomobil hırsızlığından farklı olarak, otomobilin çalınması değil, otomobilin belirli bir parçasının ya da oto içerisinde otoyaya ait bir nesnenin çalınması anlamına gelmektedir. Türkiye’de otodan hırsızlık suçunda en yaygın olarak çalınan nesnelerin başında ise oto teypleri yer alır.

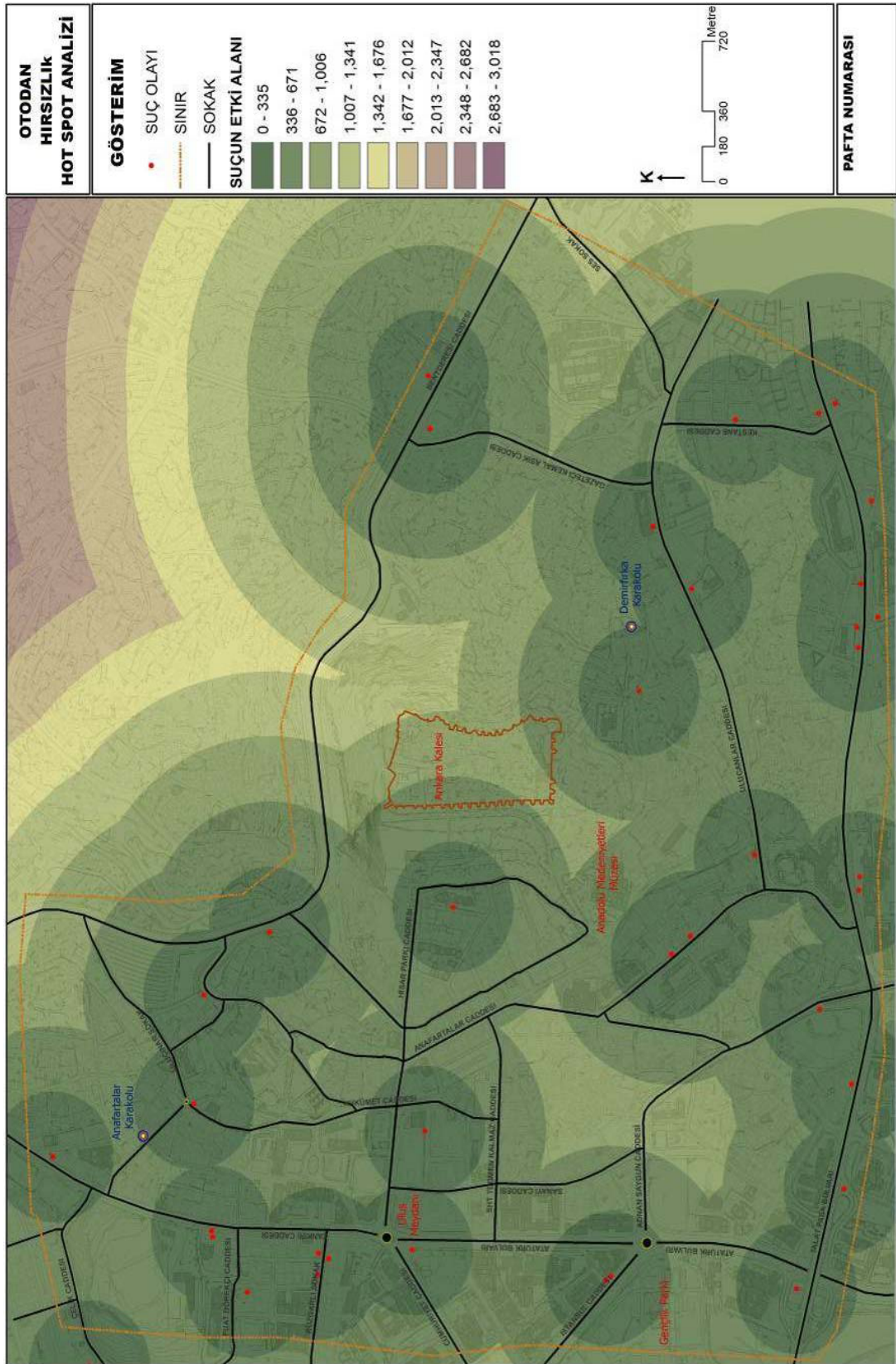
Otodan hırsızlık suçunun işlenmesinde, otomobillerin kent içerisindeki konumları suçlunun tercihinde önemli bir etkidir. Örneğin potansiyel suçlular öncelikle çok sayıda taşıtın bulunduğu konut alanlarını, yoğun ve kontrolsüz otoparkları ve özellikle geç saatlerde denetimden uzak yerlerdeki park halindeki otoları seçmektedirler. Bu nedenle otodan hırsızlık suçu, özellikle geç saatlerde görünebilirliğin ve görünebilirliğin zorlaştığı, yeterli ışıklandırmanın olmadığı konut çevrelerinde yaygınca işlenen bir suç türüdür.

Pek çok kişi tarafından güvenli olarak kabul edilen toplu otoparklar ise, yoğunluk, denetimsizlik, izleme sistemlerinden yoksunluk ve mekansal tasarımdaki kör noktalar gibi nedenlerle otodan hırsızlık ve oto hırsızlığı suçunun kolayca işlenebildiği mekanlardandır. Bu nedenle otodan hırsızlık, hem suçlu açısından daha az riskli görülmesi, hem de kentte suçun işlenebileceği pek çok seçeneğin yer alması gibi nedenlerle, çalışma alanı olan Ulus ve çevresinde oto hırsızlığına göre daha yaygın olarak görülmektedir (Bkz. Harita 5.12). Rüzgarlı sokak ve çevresindeki (Bkz. Resim 5.12) işyerlerine gelen paralı müşteriler ve lüks otolar otodan hırsızlık suçu için uygun ortamın sağlanmasında neden olmaktadır. Teknik kontrol

yetersizliğinden (güvenlik kamerası vb.) Rüzgarlı sokak ve çevresi bu suç türü için uygun mekan sağlamaktadır.



Harita 5.12. Otodan Hırsızlık Suçu Yoğunluk Analizi



Harita 5.13. Otodan Hırsızlık Suçu Etki Alanı Analizi



Resim 5.12 Rüzgarlı Sokak Çevresi Ticaret Alanları

Çalışma alanında 14:00-21:00 saatleri arası otdan hırsızlık suçları yoğunluk göstermektedir (Bkz. Çizelge 5.4). Güvenliği sağlayacak gerekli denetim, gözetim ve kontrol eksikliğinin olduğu tanımsız korunaksız ve özellikle yenileme çalışmalarından dolayı işgalciler tarafından kullanılan boşaltılmış konut alanlarının da yoğun olarak bulunduğu bölgelerde otdan hırsızlık suçları %14 oranında faili meçhul kalmıştır (Bkz. Şekil 5.5). Otdan hırsızlık suçunun çalışma alanında özellikle yoğun konut alanları ve çevresinde, ana yol aksları boyunca ve işyerleri yakınındaki bölgelerde geliştiğinin bir göstergesidir (Bkz. Harita 5.13).

Oto hırsızlığı

Otomobil hırsızlığı suçu, otdan hırsızlık suçunda olduğu gibi, suçluların otomobillerin bulunduğu kentsel mekanın özelliklerine göre yer seçmeleri sonucunda gerçekleşen bir suç olayıdır. Fakat suçlular açısından otdan hırsızlık suçundan daha riskli bir suç türü olarak görülen oto hırsızlığı, genellikle kentlerde diğer suçlara göre daha az oranda gerçekleşmektedir. Bu nedenle gerek her iki suçun da suçlular açısından yer seçim kriterlerinin benzerliği, gerekse oto hırsızlığı suçunun suçlu açısından daha zor ve riskli gerçekleşiyor olması gibi nedenlerle, çalışma alanında otdan hırsızlık suçunda öne çıkan bölgeler, otomobil hırsızlığı suçunda da öne

çıkıldığı, fakat işlenen suç sayısının otodan hırsızlık suçuna göre daha az sayıda olduğu görülmektedir (Bkz. Harita 5.14).

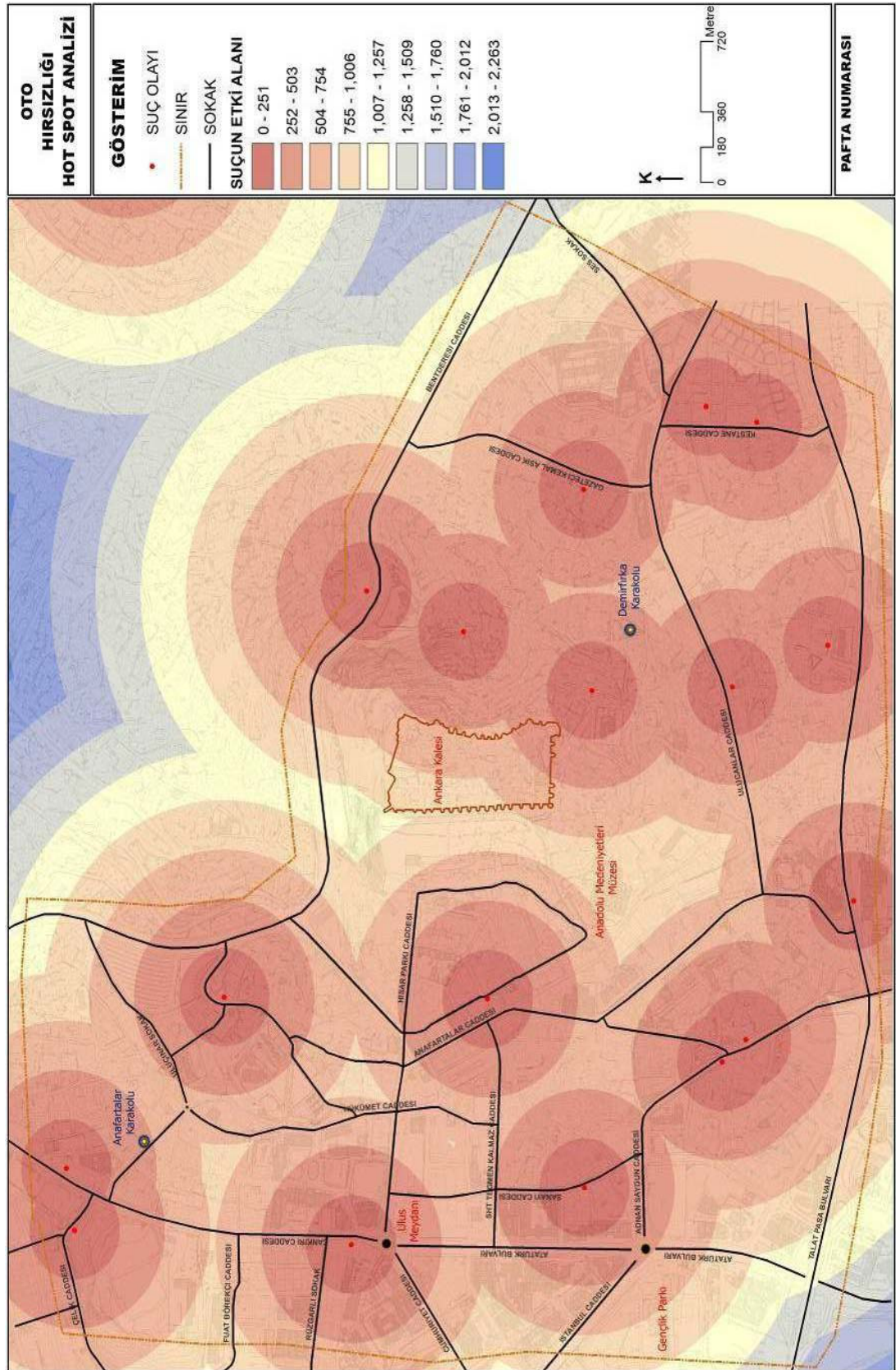
Oto hırsızlığı, çalışma alanı genelinde saat 18:00-07:00 gibi akşam ve sabah saatleri arasında gerçekleşmektedir (Bkz. Çizelge 5.4). Oto hırsızlığı suçunun mekansal dağılımı incelendiğinde, suç yoğunluğunun az olduğu görülmektedir (Bkz. Harita 5.14).

Kent merkezinin gerek otodan hırsızlık, gerekse oto hırsızlığı suçlarında diğer tüm bölgelere göre daha güvenli görülme nedeni ise, önceden de açıklandığı gibi özellikle suçluların tercih ettiği geç saatlerde burada yer alan otomobillerin konut alanları çevresinde olduğu kadar fazla olmaması, merkezdeki kent yaşamının geç saatlerde de devam etmesi ve devriye ekiplerinin özellikle geç saatlerdeki yoğun gözetimleri olarak sıralanabilir. Otomobil hırsızları otomobilleri çalıntı otoy parçalara ayırarak maddi kazanç elde etmek, çalıntı otoda bazı değişiklikler yaparak (şasi numarasını değiştirme, rengini değiştirme vb.) aracı bizzat kullanmak, aracı yapmayı planladığı diğer suçlarda kullanmak ya da sadece zevk için, geçici gezintilerde kullanarak, işi bittiğinde aracı terk etmek olarak sıralanabilir.

Oto hırsızlığı suçu suç etki alanı analizinde çalışma alanında homojen bir dağılım göstermiştir. Bu durum alan genelinin suçu çeken ve suç motivasyonunu koruyan bir nitelik sergilediğinin göstergesidir (Bkz. Harita 5.15). Ankara genelinde oto hırsızlığı oto yedek parçası yerine başka bir suç (hırsızlık, kapkaç, vb.) için çalınan otonun kullanımı amaçlanarak gerçekleşmektedir. Bu bölgede pahalı ve lüks oto sahibi olmadığı düşünüldüğünde başka bir yerde hırsızlık yapmak için yada kaçarken kullanılmak üzere oto hırsızlığı yapılmaktadır.



Harita 5.14. Oto Hırsızlığı Suçu Yoğunluk Analizi



Harita 5.15. Oto Hırsızlığı Suçu Etki Alanı Analizi

Dolandırıcılık

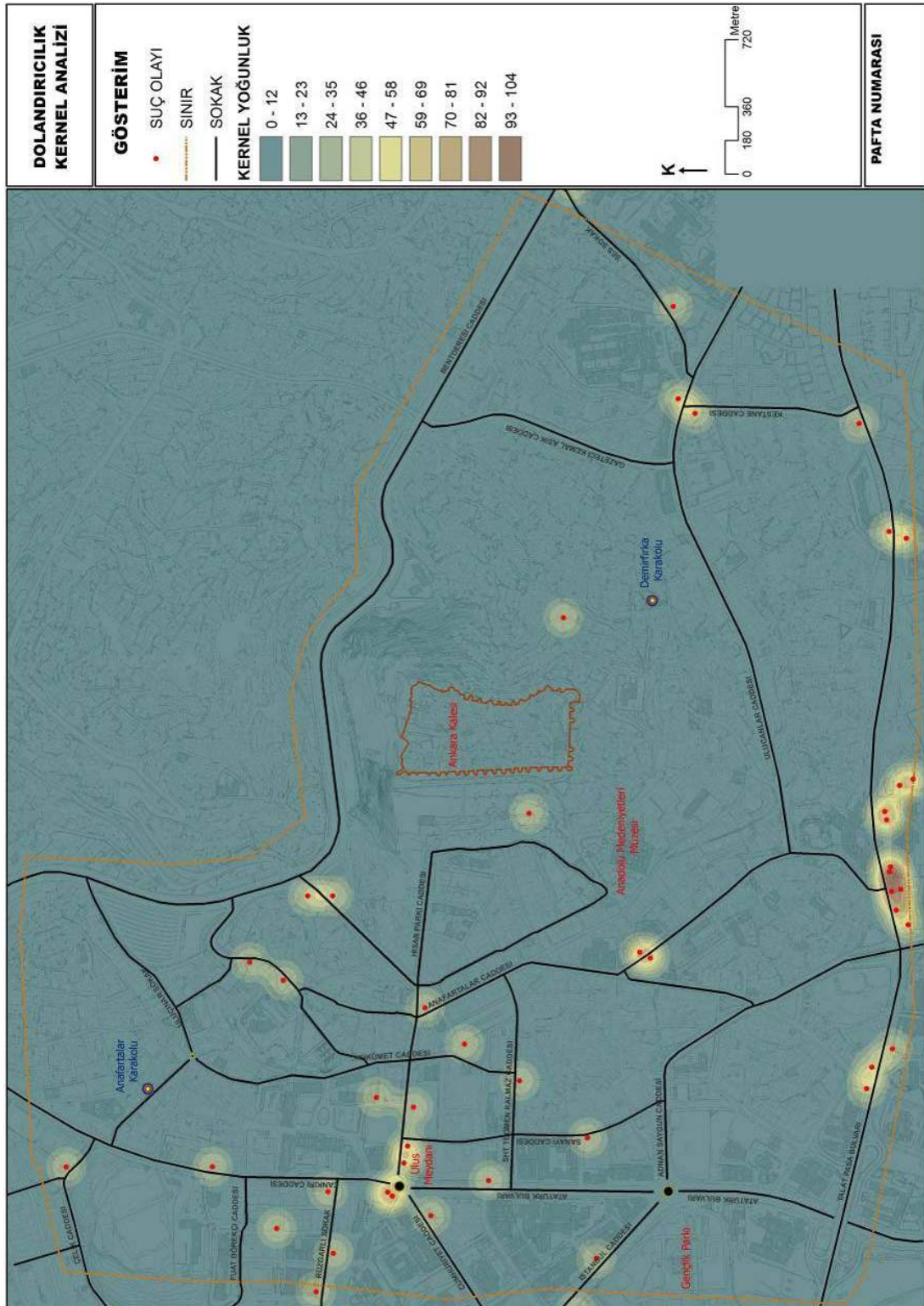
Kentsel suçlardan mala karşı suçlar içinde dolandırıcılık Türk Ceza Kanunu'na (TCK) göre "hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak olarak tanımlanmıştır. Çalışma alanında 2009 yılı son altı ayında işlenen mala karşı suçlar arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Dolandırıcılık suçunun işleniş zamanı incelendiğinde 07:00-14:00 saatleri arasında yoğunlaştığı görülmektedir (Bkz. Çizelge 5.4). İnsan ve mal hareketliliğinin yoğun olduğu bu saatlerde işlenen dolandırıcılık suçları %13'lük oranla faili meçhul kalmaktadır.

Kentsel arazi kullanımı ile dolandırıcılık suçlarının karşılaştırılmasında ulaşım düğüm ve aktarma noktalarında yoğunlaştığı ve ana ulaşım noktalarında toplandığı görülmektedir (Bkz. Harita 5.16). Ayrıca, ticari fonksiyonların yoğunlaştığı cadde ve sokaklarda günlük alışveriş aktivitelerinin yapıldığı mekanlarda kontrol yetersizliğinin olması ve kalabalık bu suç türünün oluşmasına ve suç oluşumunu kolaylaştıran alanlar olmasına neden olmaktadır.

Bölgede gerçekleşen dolandırıcılık suçu türleri açısından Ulus Meydanı ve çevresindeki kentsel kullanımları kullanmaktadır (Bkz. Resim 5.13). Özellikle, hastane, resmi kurum gibi kentsel kullanımlarda çaresizlik içindeki kullanıcılar hedef olarak seçilmektedir. Bu nedenle mesai saatleri bu suç türünün en sıklıkla görüldüğü zaman aralığıdır. Ayrıca Cuma günü bu suç türünün sıklıkla görüldüğü başka bir gündür. Çalışma alanındaki kullanım yoğunluğunun tepe noktasına vardığı Cuma günü yankesicilik gibi dolandırıcılık suçunun da sıklıkla görüldüğü gündür.



Resim 5.13 Ulus Meydanı ve Çevresindeki Yoğun Kentsel Kullanımlar



Harita 5.16. Dolandırıcılık Suçu Yoğunluk Analizi



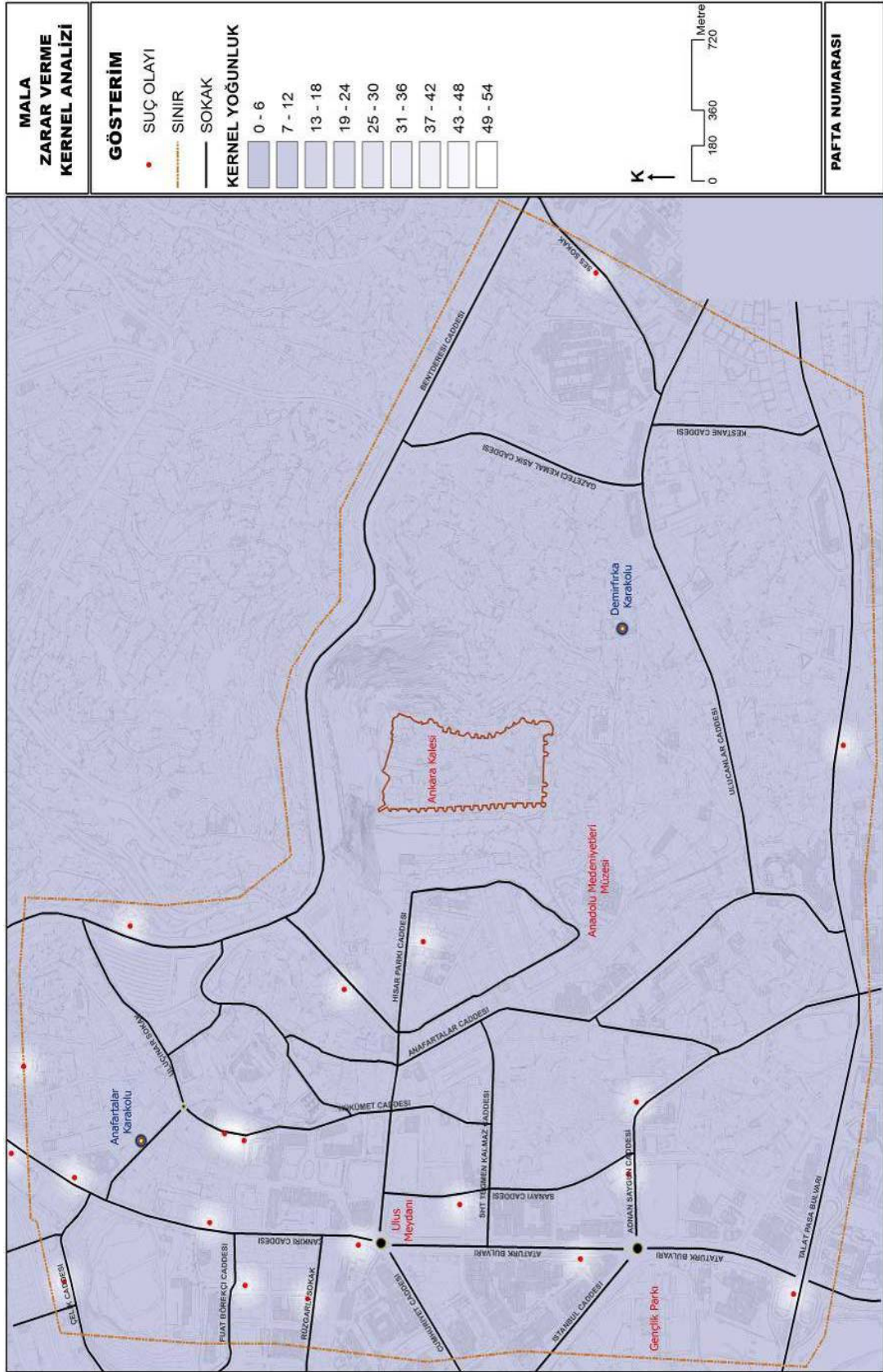
Harita 5.17. Dolandırıcılık Suçu Etki Alanı Analizi

Dolandırıcılık suçunun oluşmasındaki en büyük belirleyicilerden biri, Clarke'ın [1989] rasyonel yer seçim teorisinde olduğu gibi, kentsel mekanın suça sağladığı uygun ortamın dışında, potansiyel suçlunun belirlediği seçim kriterleridir. Gerçekleştirmede genellikle suçlu kasıtlı davranış yerine fırsatçı davranışla hareket eder ve tıpkı Cohen ve Felson'un [1979] geliştirdiği rutin aktivite teorisini gerçekleştirir. Yani potansiyel suçlu, kurbanlarının eve gitme, işe gitme, alveriş yapma gibi rutin eylemlerini değerlendirerek, bu aksların en yoğun olarak çakıştığı yerleri seçer. Bu yerler bu nedenle genellikle kent merkezleri ya da kentin odak noktaları, ilgi çeken yerleri olmaktadır. Çalışma alanında dolandırıcılık suçu etki alanı analizi incelendiğinde 359 metrelik bir alanda suç oluşumuna neden olan fonksiyonlardan etkilenmektedir (Bkz. Harita 5.17). Diğer yandan konu alanlarının yoğun olarak bulunduğu Ankara Kalesi çevresi, Uluçınar ve Hamamönü mevkilerinde komşuluk ünitelerinin bulunması ve toplumsal kontrolün yabancı olası suçlular için bu mekanlarda dolandırıcılık suçunu işlemelerine olanak sağlamamaktadır. Komşuluk ilişkilerinin suç oluşumuna neden olan etkenleri engellediği görülmektedir.

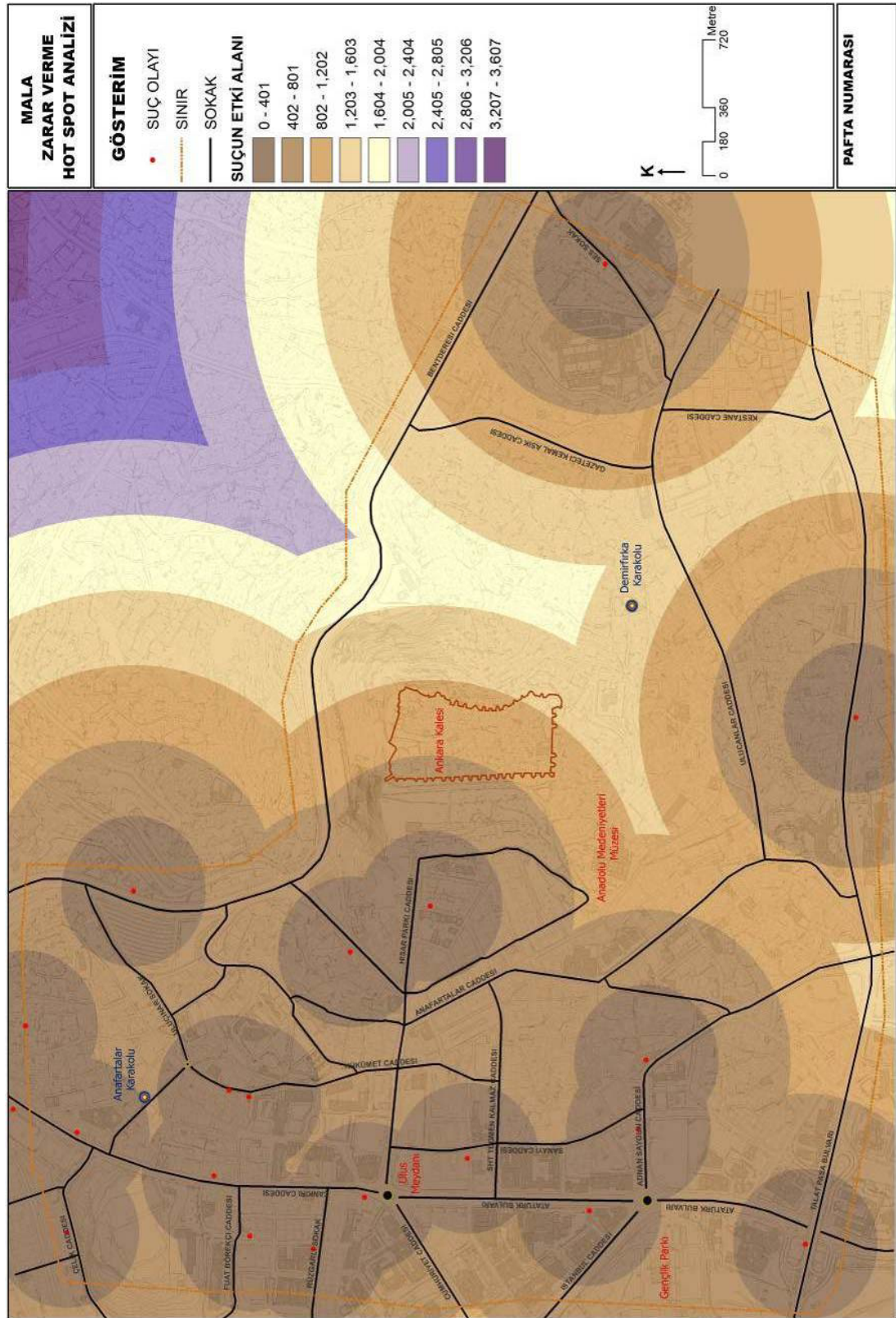
Ayrıca, buluşma noktaları suçlular için potansiyel hedeflerinin bulunduğu bölgelerdir. Buralarda kalabalıktan ve dikkat dağınıklığından yararlanan suçlular dolandırıcılık için uygun ortam ve hedef seçimini yapabilmektedir. Dolayısıyla Ulus Meydanı gibi buluşma yerleri suça sağladığı ortam nedeniyle suçlu için fırsatçı davranış içine girer.

Mala Zarar Verme

Mala zarar verme suçu TCK'ya göre; "başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hale getirmek veya kirletmek" olarak tanımlanmıştır. Çalışma alanında suç yoğunluğu analizine göre akşam saatleri olan 18:00-07:00 saatleri arasında daha yoğun olarak gerçekleşmektedir (Bkz. Çizelge 5.4). Mekansal analizde suçun gerçekleştiği bölgeler alkol tüketimini olduğu meyhane ve gece kulüplerine yakınlığı ile ön plana çıkmaktadır (Bkz. Harita 5.18).



Harita 5.18. Mala Zarar Verme Suçu Yoğunluk Analizi



Harita 5.19. Mala Zarar Verme Suçu Etki Alanı Analizi

Suç etki alanına göre incelendiğinde de 401 metrelik suç etki alanında alkol tüketiminin olduğu kentsel kullanımlar gözlenmektedir (Bkz. Harita 5.19). Ancak polis karakol amirleri ile yapılan mülakatlarda bu suç türünün şikayet ile tespit edildiği, çalışma alanında mala zarar verme olaylarının mağdurların suç korkusundan ve teknik kontrol yetersizliğinden (güvenlik kamerası vb.) dolayı kayıtlara geçmeyen daha fazla suç işlendiği bildirilmiştir.

Mala zarar verme olaylarının yaklaşık %50'si hırsızlık suçuna teşebbüs edip başarısız olunan olaylardır. Kırık bir cam, zarar görmüş işyeri ve otolar başarısız hırsızlık denemeleri olarak yorumlanabilir.

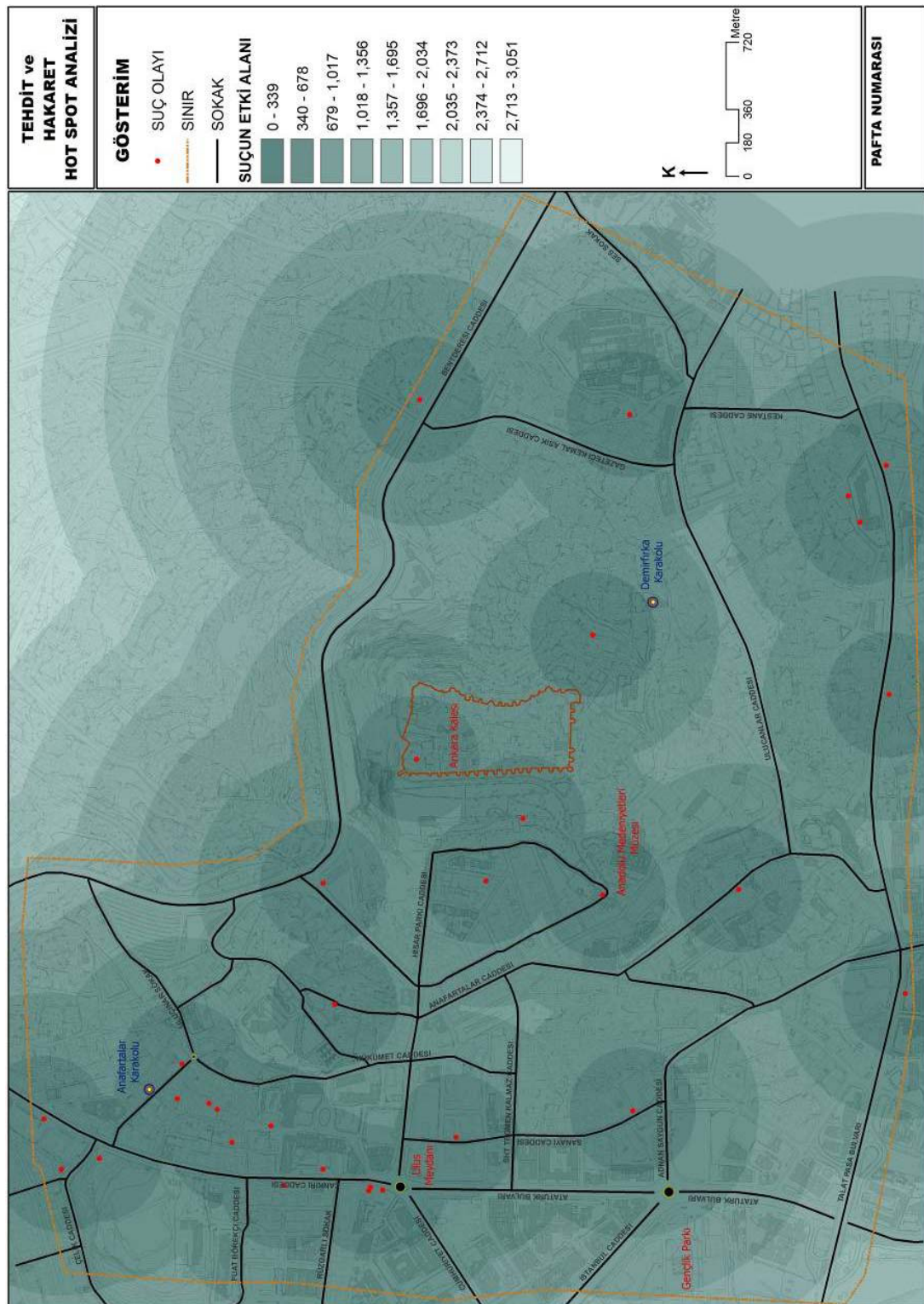
Tehdit+Hakaret

Tehdit ve Hakaret suçları TCK'ya göre “tehdit; bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit etmek, hakaret; bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmak “ diye tanımlanmıştır. Bu suç türü çalışma alanında 2009 yılı son altı ayında işlenme sıklığı olarak birinci sıradadır.

Bu suç türünde, yaralama suç türünde olduğu gibi alkol satışının yapıldığı, akşam-gece saatleri 14:00-07:00 yoğunluk göstermekte (Bkz. Çizelge 5.4). suç yoğunluğu olarak meyhane, kahvehane gibi mekanların olduğu Hükümet caddesi etrafı gözlenmektedir (Bkz. Harita 5.20). Ayrıca, Rüzgarlı sokak gibi ana ulaşım hatlarının kesiştiği bölgelerde de bu suç türü yoğunluk göstermektedir (Bkz. Harita 5.20).



Harita 5.20. Tehdit+Hakaret Suçu Yoğunluk Analizi



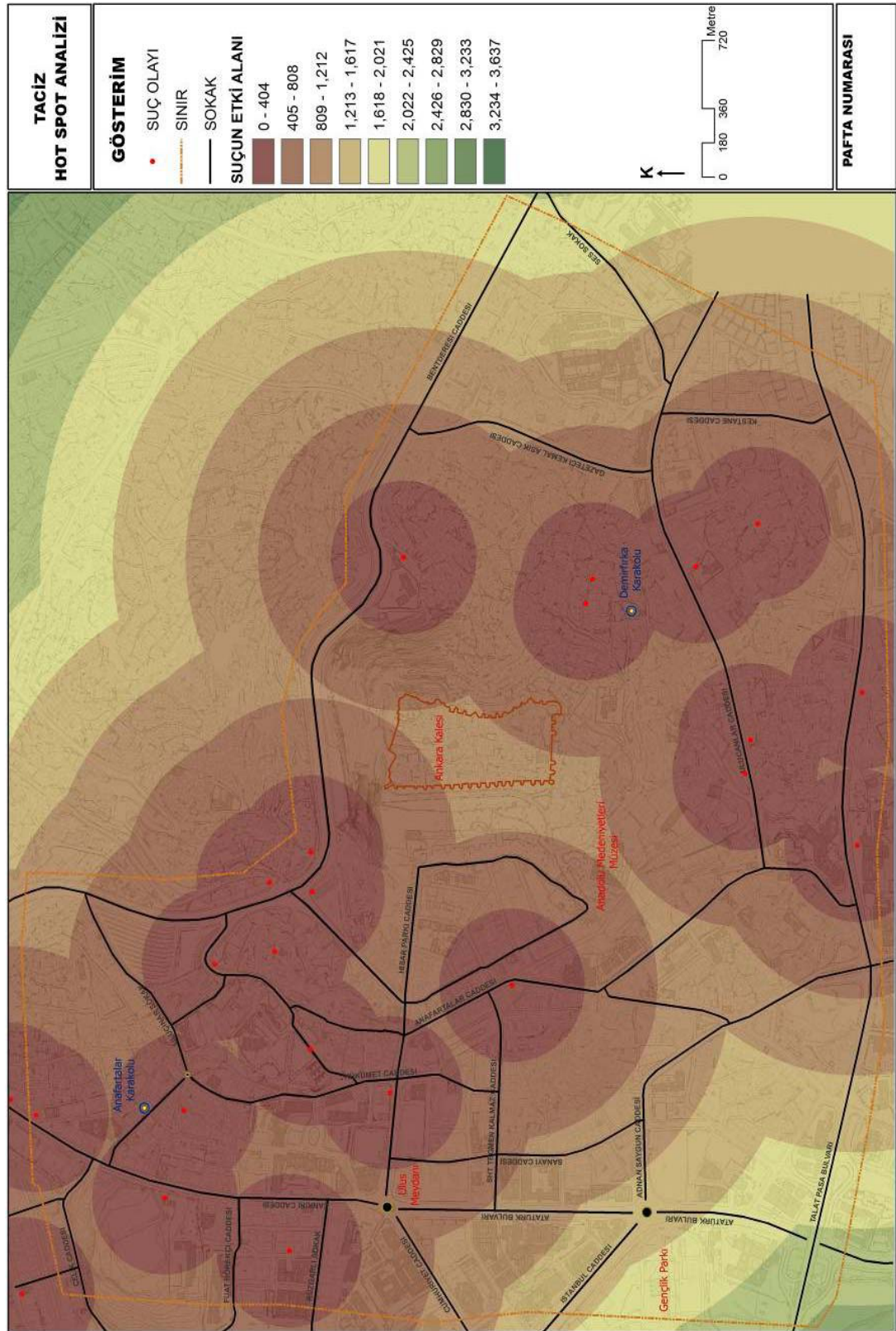
Harita 5.21. Tehdit+Hakaret Suçu Etki Alanı Analizi

Suçun etki alanı 339 metrelik yakın bir bölgede arazi kullanımına paralel gazino, meyhane gibi yerlerin bulunduğu bölgelerde etkin olmaktadır (Bkz. Harita 5.21). Ayrıca sabah işe gitme telaşı içinde ulaşım yoğunluğunun yaşandığı bölgelerde de tehdit ve hakaret suçu etkin görülmektedir (Bkz. Çizelge 5.4). Tehdit ve hakaret suçunun işlendiği yerler sosyal yapı hakkında da ipuçları vermektedir. Bu bölgeler toplumsal patlamanın gerçekleştiği yerlerdir. Özellikle ekonomik ve ahlaki sınırların aşılması durumunda bu suç türü yaralama ve öldürme suç türleri ile ilişkilendirilebilir. Tehdit ve hakaret olayları suçu çeken bir yapıda olmasından dolayı dikkatle değerlendirilmelidir. Her saat kalabalık ve yoğun olan ticaret merkezi bu suç türü için elverişli bir mekandır.

Taciz

Taciz suçu şahsa karşı suçlar arasında çalışma alanında işlenme sıklığı olarak ikinci sıradadır. 2009 yılı son altı ayında işlenen faili meçhul suçlar arasında %52 ile birinci sırada bulunmaktadır (Bkz. Şekil 5.4). Bu suç türünde mağdurların korkuları, toplumsal baskı gibi nedenlerden dolayı polis kayıtlarına geçmeyen olay sayısı daha fazladır. Suç olaylarının gerçekleştiği zaman aralığında ise eşit bir dağılım görülmektedir. Çalışma alanında bu durum; toplumsal kontrol eksikliğinin, kolluk kuvvetlerinin yetersizliğinin ve teknik takip sistemlerinin olmaması gibi nedenlerden dolayı açıklanabilir.

Çalışma alanında 2008 yılında başlanan Hacı Bayram kentsel yenileme projesi kapsamında yaşanan dönüşüm sürecinde Anafartalar Polis Karakolu mıntıka alanında taciz suçlarında artış gözlenmiştir. Bu durum suçluların bu bölgede kendileri için suçu çeken unsurlardan faydalandığının kanıtıdır (Bkz. Çizelge 5.2). Suç yoğunluğu analizinde taciz suçlarının genelevin yakınlarında Bent deresi mevkiinde yoğunlaştığı görülmektedir (Bkz. Harita 5.22).



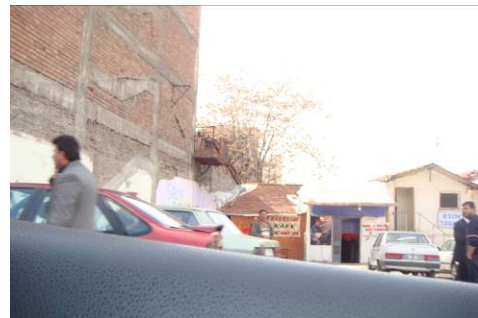
Harita 5.23. Taciz Suçu Etki Alanı Analizi

Suç etki alanı analizine bakıldığında, alkollü mekanlar, genelev ve ana ulaşım güzergahları üzerinde taciz olaylarının gerçekleştiği görülmektedir. 404 metrelik etki alanına sahip olan bu suç türü kentsel mekanın algısal olarak olumsuz etkilenmesine de neden olmaktadır. Konut alanlarının komşuluk ünitesinden kaynaklanan toplumsal kontrolü nedeni ile bu suç türünden etkilenmediği görülmektedir (Bkz. Harita 5.23).

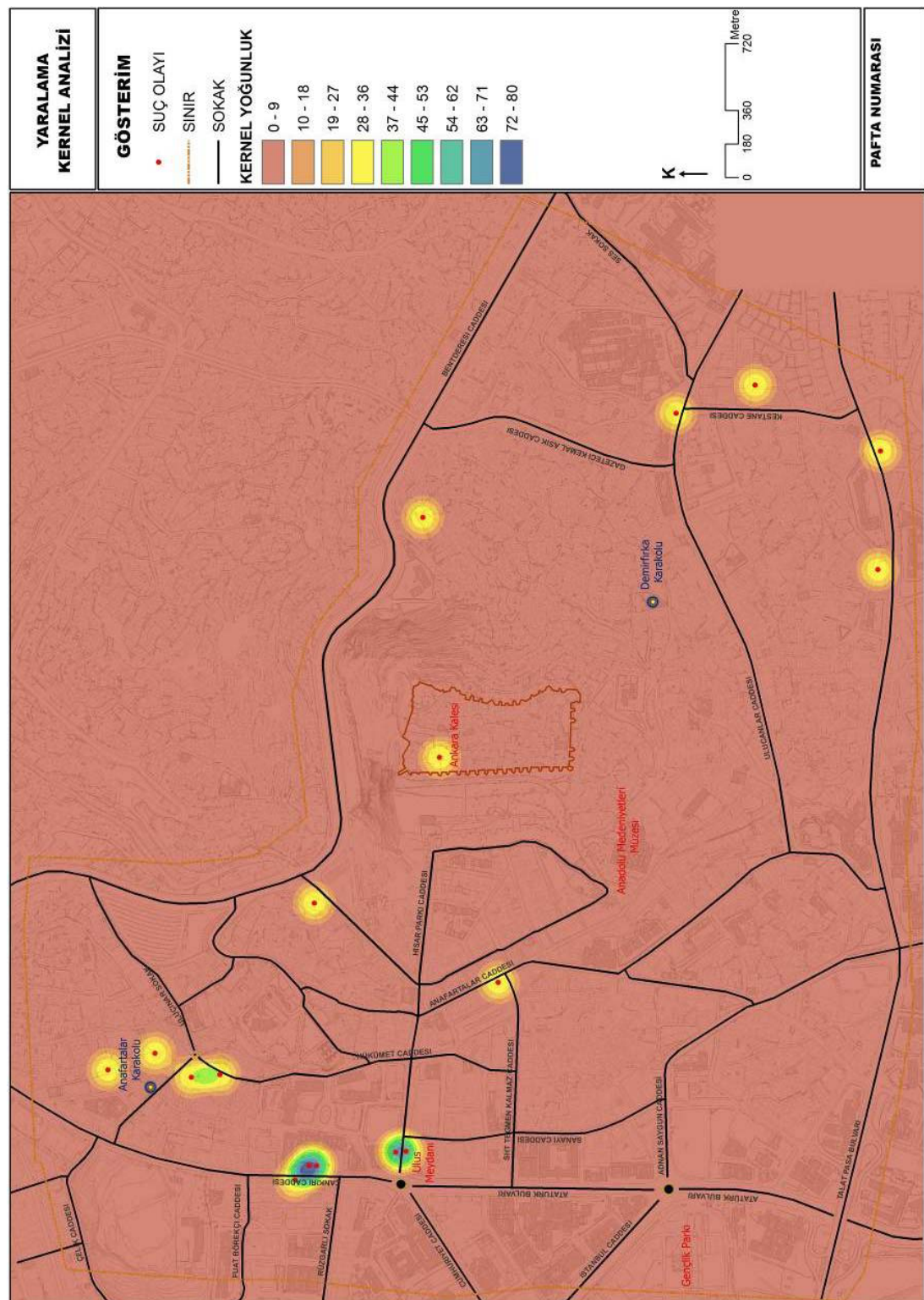
Yaralama

Yaralama suçu TCK'ya göre “ başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olmak” diye tanımlanmıştır. Bu suç türü çalışma alanında 2009 yılı son altı ayında işlenme sıklığı olarak üçüncü sıradadır. Yaralama olaylarının sıklıkla görüldüğü zaman aralığı ise; saat 14:00-21:00 saatleri arasındadır (Bkz. Çizelge 5.4). Taciz olaylarında olduğu gibi 2008 yılı kırılma noktasından sonra Anafartalar Polis Karakolu mıntıka alanında artış gözlenmiştir (Bkz. Şekil 5.3). Dönüşüm nedeni ile boşaltılan ve işgalciler tarafından kullanılan binalarda, alkol ve uyuşturucu nedenli çıkan tartışmalar yaralama olayları ile sonuçlanmaktadır (Bkz. Resim 5.14).

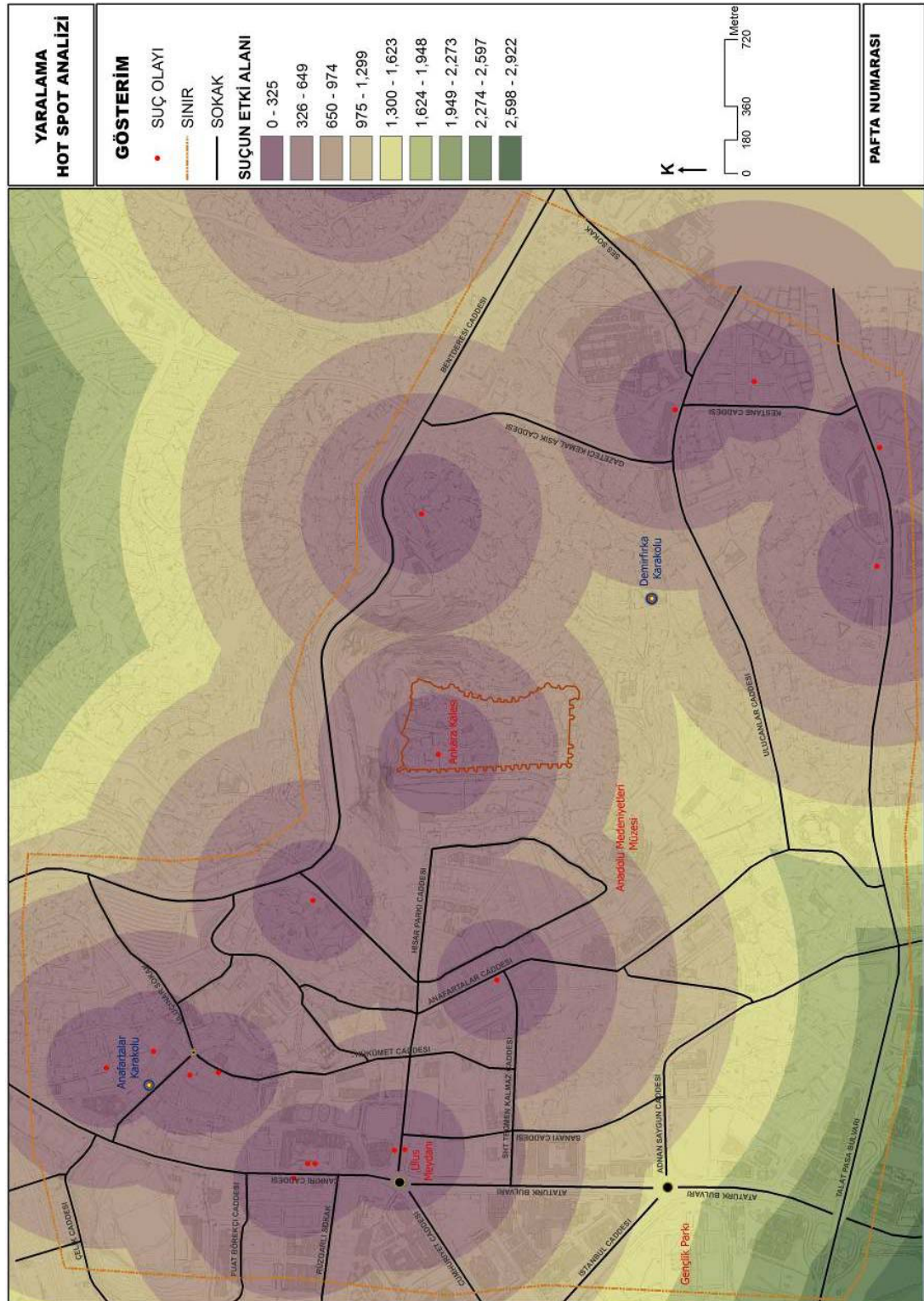
Kentsel arazi kullanımı ile suç yoğunluğu karşılaştırıldığında 2009 yılı son altı ayında Ulucanlar sokak ve Hükümet caddesi kesişimindeki alkollü mekanlar ve ana cadde üzerinde akşam ve gece kullanımın azaldığı yerlerde suç olaylarının görüldüğü gözlenmiştir (Bkz. Harita 5.24).



Resim 5.14 Anafartalar Polis Karakolu'nun Olduğu Bölge, Bar, Pavyon ve Birahaneler



Harita 5.24. Yaralama Suçu Etki Alanı Analizi



Harita 5.25. Yaralama Suçu Etki Alanı Analizi

Çalışma alanında, Çankırı caddesi, Ulus meydanı, Hükümet caddesi ve Ulucanlar sokak suç etki alanı olarak tanımlanan alanlardır (Bkz. Harita 5.25). Buralardaki meyhane, kahvehane ve eğlence yerleri gibi kentsel kullanımlar suçu çeken mekanlar olarak görülmektedir (Bkz. Resim 5.15). Anafartalar Polis Karakolu mıntika alanındaki boşaltılmış binalar ise suç üreten mekanlar olarak görülmektedir (Bkz. Resim 5.16-5.17). Bu alanlardaki boşaltılmış ve işgalciler tarafından kullanılmakta olan binalar suçlular için saklanma mekanlarıdır.



Resim 5.15 Hacı Bayram ve Çevresi Kentsel Dönüşüm Alanı ve Dolmuş Durakları



Resim 5.16 Ulus ve Çevresindeki Bar ve Eğlence Mekanları



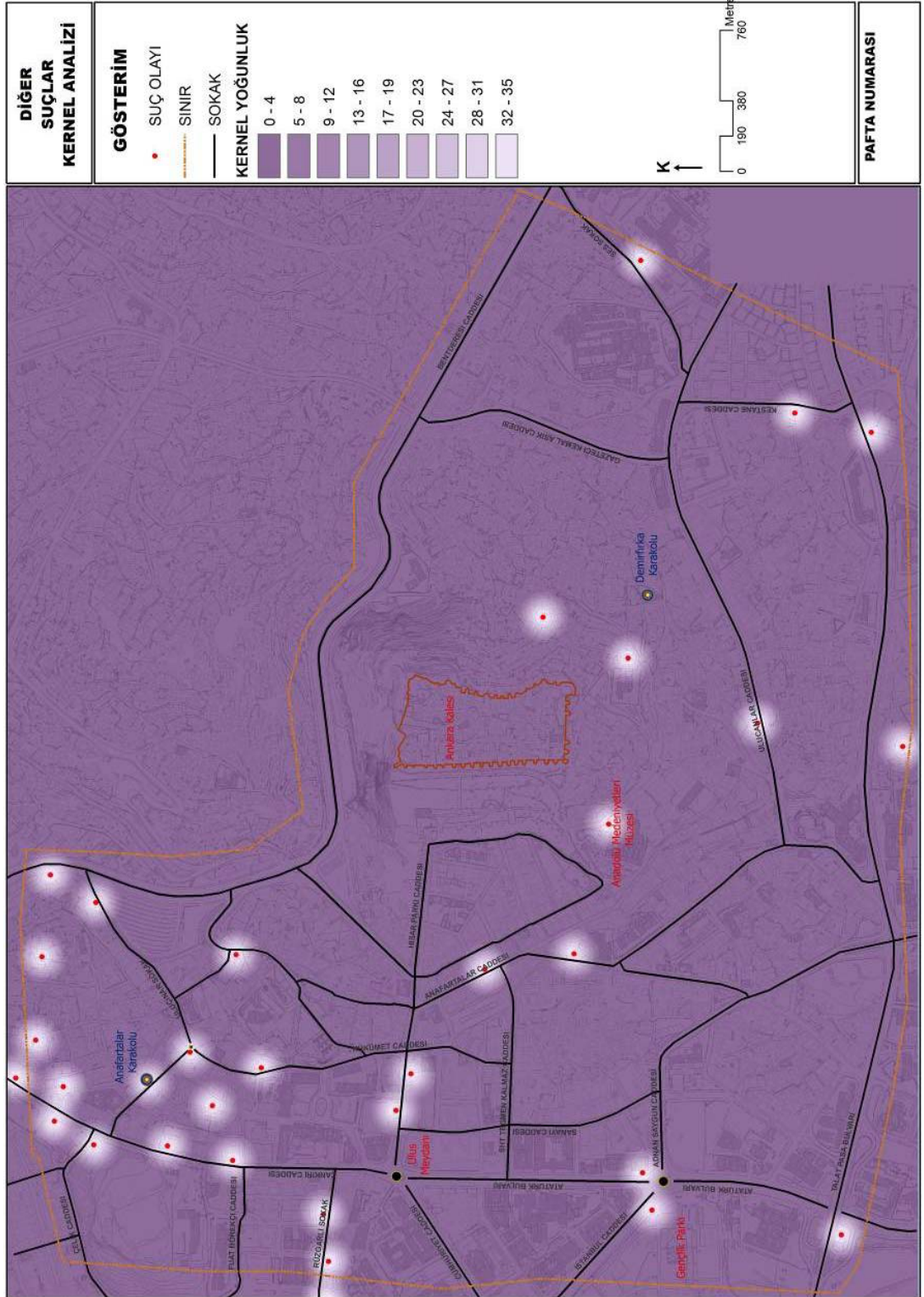
Resim 5.17 Rüzgarlı Sokak ve Çevresindeki Bar ve Eğlence Mekanları

Diğer Suçlar

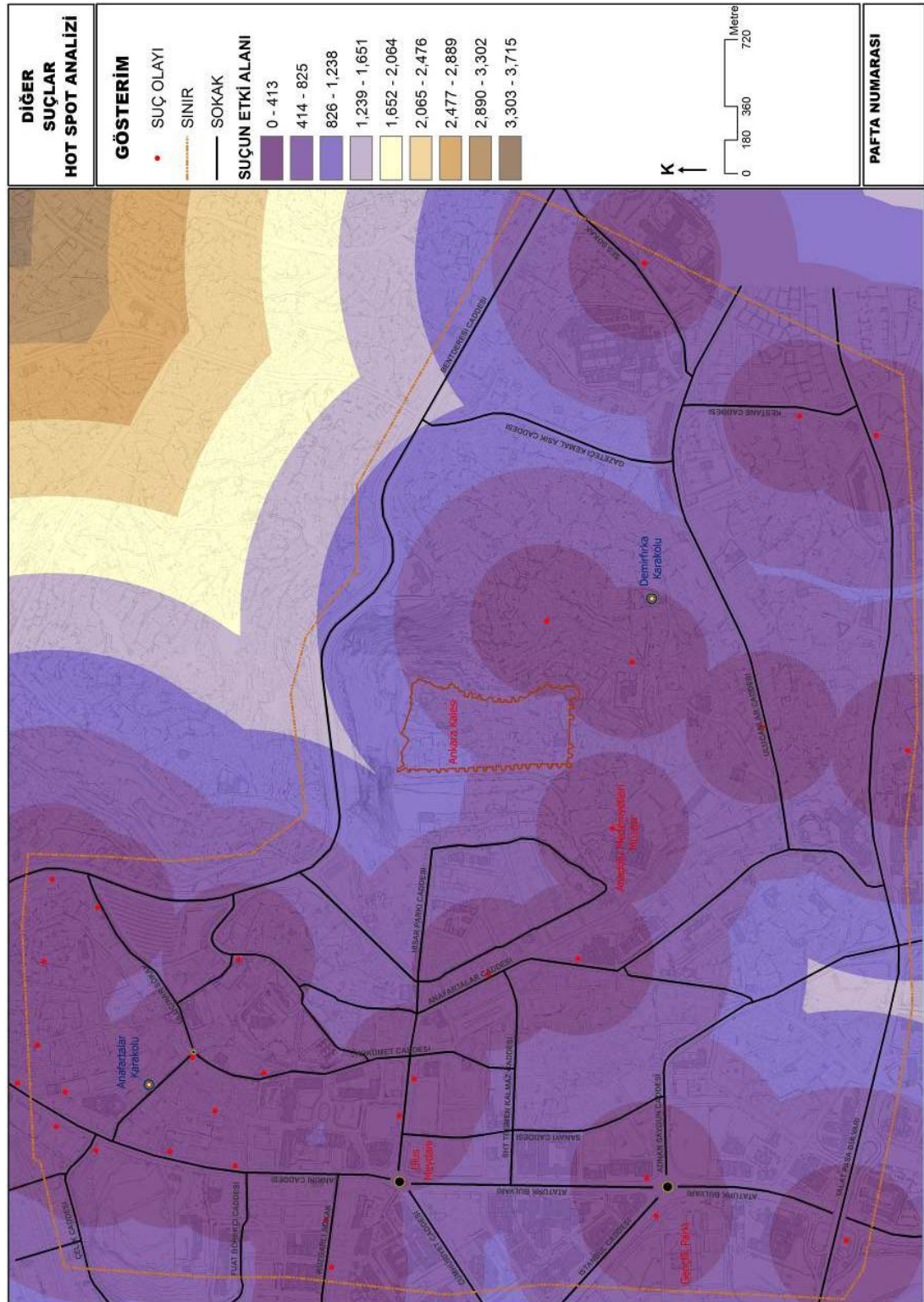
Diğer suçlar diye sınıflandırılan suçlar 4320 sayılı kanun maddesi “ailenin korunmasına dair kanun”, 6136 sayılı kanun maddesi “bıçak ve diğer aletler ile benzerlerinden bir sanat veya mesleğin icrası için kullanılması zorunlu bulunanların yapımı, kullanımı ve nakli”, Emniyeti Suiistimal, Küçük Yaşta Evlendirme gibi suç tasnifinde mekansal veri etkinliği sınırlı olan suç türleridir. Mekansal dağılım olarak konut alanlarında aileye ve topluma karşı işlenen suçların toplandığı TCK’ya göre de “Türk Medeni Kanununda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığının bildirimi” olarak tanımlanan aile içi şiddet olayları görülmektedir. Bu olayların yoğunluğu, ekonomik yoksulluk ve sosyal olarak yoksunluk hissinin uyuşturucu ve alkol ile birlikte suç unsuru haline gelmesi ile sonuçlanan aile içi şiddet olayları görülmektedir. Suç yoğunluğu analizinde eski konut alanlarının olduğu Kale ve çevresindeki düşük gelir grubuna ait konut alanlarında bu suç türü görülmektedir (Bkz. Harita 5.26).

Diğer suç türlerine giren ve şahsa karşı işlenen TCK’ya göre tanımlı “yurdumuzda yapımı yasaklanan kama, hançer, saldırma, şişli baston, sustalı çakı, pala, kasatura, süngü, sivri uçlu ve oluklu bıçaklar, topuz, topuzlu kamçı, boğma teli veya zinciri, muşta ile salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel nitelikteki aletler ile benzerlerinden bir sanat veya mesleğin icrası için kullanılması zorunlu bulunanların yapım, kullanım ve nakillerine ilişkin hususları” kapsayan aletleri taşımaya ilişkin suçlar daha çok kent merkezi ve yakın çevresinde görülmektedir. Bu suç türünün 413 metrelik etki alanında alkollü mekanlar, bekar kahvehaneleri ve boşaltılmış fakat işgalciler tarafından kullanılmakta olan binalar girmektedir (Bkz. Harita 5.27).

Aile içi şiddet suçu olarak tanımlanan 4320 sayılı kanun maddesine göre suç kabul edile olaylar akşam saatleri olan 21:00-07:00 saatleri arasında gerçekleşmektedir. Ateşli olmayan silah ile dolaşma diye tanımlanan ve 6136 sayılı kanun maddesine göre suç kabul edilen olayla ise gün içinde sabah ve öğle saatlerinde yoğunlaşmaktadır.



Harita 5.26. Diğer Suçların Yoğunluk Analizi



Harita 5.27. Diğer Suçların Etki Alanı Analizi

Çalışma alanında 2009 yılı son altı ayında gerçekleşen mala karşı suçlardan yangın ve memura mukavemet suçları ile şahsa karşı suçlardan fuhuş, kumar suç türleri mekansal analizlerde suç sayısı azlığından ve mekansal girdi sağlayamadığından toplam kentsel suçlar analizi dışında kullanılamamıştır.

5.4. Suç ve Mekan Etkileşimi: Suç Coğrafyası

Kentlerin bazı bölgelerinde, diğer bölgelere oranla çok daha fazla ve sürekli olarak suç işlenmesi ve bu durumun yerel sosyal dengelere dayandığını bir gerçektir. Suça etki eden sosyal kuvvetleri yok etmenin suçu önleyici etki yapacağı da düşünülebilir. Bu görüş özellikle suçun başlıca sebebini kişisel özelliklerden çok çevresel etkenlerin olduğunun kanıtıdır.

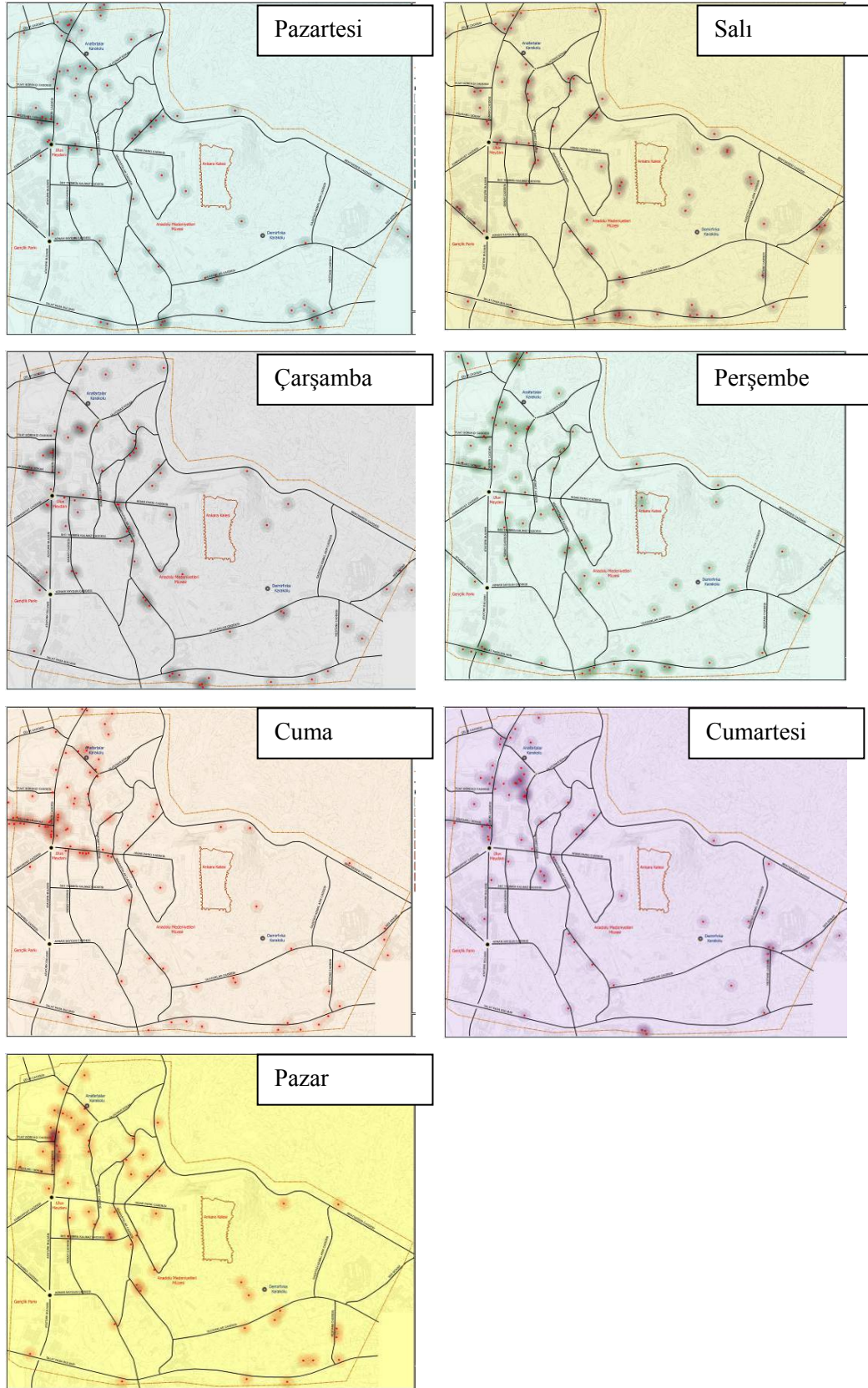
Ortaya çıkış sebebi, gelişmesi, niteliği vb. özelliklerinden dolayı, birçok bilim dalınca inceleme konusu seçilen suç olayının ana kaynağı insandır. İnsanlar belirli bir mekanda yaşadıklarından ve suçların da bir mekan üzerinde işlenmesinden dolayı, suç olayları kentsel coğrafyanın bir inceleme konusu olarak ortaya çıkmaktadır. Dönmezer'e göre [1994] ortaya çıkan bu suç coğrafyası; "CBS yardımıyla suçun yer itibariyle dağılımını tespit ve suçlunun içinde bulunduğu ortamın suça sebep olucu bir etken niteliği ile gözlemi, analiz ve incelenmesi ve bu bakımdan belirli bir yer üzerindeki suçluluk ile oradaki etkenler arasındaki korelasyonların belirtilmesi ve suçluluğun buna göre açıklanması" olarak özetlenebilir. Buna göre, suç coğrafyası bir yerin özel yapısı ve yer-zaman olarak oraya düşen suçluluk arasındaki ilişkilerin bilimidir. Suçluluk davranışı yer-zaman dağılımını kapsayan, kriminolojik bir bilim dalıdır. Bu dalda, suçlulukla mücadele amacıyla yayılma, özel yer-zaman genişleme ve bağlantı modelleri aracılığıyla demoŞekil-ekonomik-sosyal-fiziki ve kültürel etkilerle açıklanması denir. Suç coğrafyası görüşünün kurucularından Guerry [1833] ve Quetelet [1942] de farklı suçluluk rakamlarının haritada görünebilir kılmayı, teori açısından önemli bulmaktadır.

Suç ekolojisini sayısal haritalama ile suçluluğun yüzeyde dağılışını belirleme ve bu coğrafi dağılışın sonuçlarını göz önüne alarak onu yoğunlaştığı bölgelerin nitelikleri ile açıklama ve suç işleme eğiliminin ağırlıkla gözlemlendiği bu bölgelerin çeşitli fiziki, sosyal, kültürel ve diğer özellikleri ile karşılıklı şekilde belirlenmesi olarak tanımlamaktadırlar. Sosyal coğrafya ile ilişkili olan bu kavram, kentlerde suçluluğun farklı sosyal yapı ve kent kısımlarında değiştiğini ve bunlar üzerinde sosyal kontroller yapılması gerektiğini göstermiştir. [Göppinger, 1971].

Yüksek suçluluk oranı taşıyan bu bölgelerde, geniş bir fiziki hareketlik, toplumsal dönüşüm, sosyal yapının dağılması ve çözülmesi gözlemlenilmektedir. Yoksulluk, kötü konut şartlarına ve sağlık şartlarının olumsuzluğuna neden olmakla birlikte, bu bölgelerde, kamuoyu ve toplumsal katılım bilinci yüksek değildir.

Shaw ve Mckay, yüksek suçluluk bölgelerinin kentin merkezi iş alanlarına yakın konumlandığını belirtmektedirler [1942]. Ankara eski kent merkezi Ulus ve çevresi ise kent coğrafyası bakımından farklılık göstermektedir. Çeşitli nedenlerden dolayı plansız kalan bölge çarpık kentleşme ile birlikte gelişmiştir. Düşük gelir grubunun konut gereksinimini karşıladığı gecekondü mahalleleri ve kentsel ticaret aktivitelerinin bulunduğu kent merkezi girift bir yapı göstermektedir.

Çeşitli kentsel kullanımların bir arada olduğu çalışma alanında, haftanın günlerine göre suç olaylarının dağılımı; Çarşamba, Cuma ve Cumartesi günleri eğlence mekanlarının yoğunlukta bulunduğu Çankırı caddesinde odaklandığı, tatil günleri olan Cumartesi ve Pazar günleri iş merkezlerinin olduğu Rüzgarlı sokak ve çevresinde odaklandığı, hafta içi günlerde ulaşım ve ticaret birimlerinin olduğu ana ulaşım güzergahı üzerindeki mekanlarda yoğunlaştığı görülmektedir (Bkz. Çizelge 5.5, Harita 5.28).



Harita 5.28. Haftanın Günlerine Göre Suç Yoğunluğu Dağılımı

Suç sayısı analizine göre hafta içi günlerde; kalabalık, ulaşım aktarma noktalarının olduğu ve alışveriş için alanı kullanan kişilerin çoğunlukla kullandığı çalışma mekanı geleneksel ticaret merkezinde suç yoğunluğu artmaktadır. Suç türlerinde çalışma alanında sıklıkla görülen yankesicilik, yaralama ve işyerinden hırsızlık suçlarının hafta içi günlerde yoğunluk göstermesi, insan hareketliliğinin sağlandığı bu bölgede ulaşım ile ilintili olarak ticari faaliyetlerin güvenlik zaafı doğurduğudur.

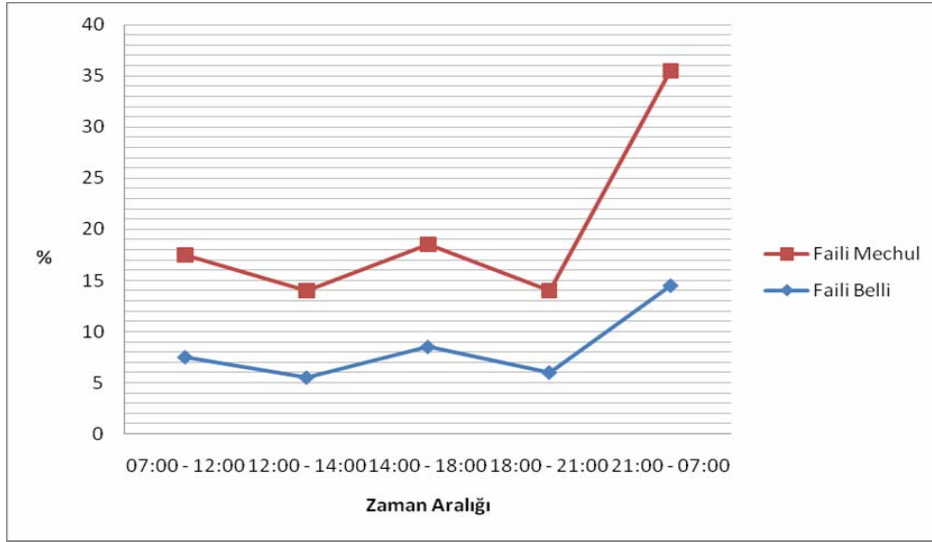
Çizelge 5.5. Haftanı Günlerine Göre Suç Türlerinin Dağılımı

Suç Türleri	Gün							Toplam
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi	Pazar	
Yaralama	2,2%	3,1%	3,2%	3,1%	3,6%	1,8%	1,6%	18,5%
Yankesicilik	2,0%	1,1%	0,7%	3,1%	2,7%	1,3%	1,4%	12,2%
Yangın	0,4%	-	-	0,2%	-	-	0,4%	0,9%
Tehdit Hakaret	1,6%	1,6%	0,7%	1,4%	1,3%	0,5%	1,3%	8,5%
Taciz	1,3%	0,9%	0,2%	0,9%	0,2%	0,5%	0,5%	4,5%
Otodan Hırsızlık	0,5%	1,6%	1,8%	0,7%	1,1%	0,7%	0,7%	7,2%
Oto Hırsızlığı	0,2%	0,2%	0,5%	0,4%	0,7%	0,5%	0,7%	3,2%
Mala Zarar Verme	0,5%	0,5%	0,5%	-	0,9%	0,7%	0,4%	3,6%
Kumar	0,2%	-	0,4%	0,2%	0,0%	-	-	0,7%
Görevli Memura Mukavemet	0,2%	0,4%	0,2%	0,2%	0,7%	-	0,4%	2,0%
Fuhuş	0,4%	0,2%	-	-	0,2%	0,2%	0,4%	1,3%
Evden Hırsızlık	0,2%	0,5%	0,4%	0,4%	0,5%	-	-	2,0%
Dolandırıcılık	2,0%	1,3%	1,1%	1,1%	1,6%	2,2%	0,5%	9,7%
Diğer Suçlar	2,0%	1,3%	2,3%	0,7%	1,6%	1,8%	2,0%	11,7%
İşyerinden Hırsızlık	1,6%	1,6%	2,5%	2,9%	1,8%	2,5%	1,1%	14,0%
Toplam	15,1%	14,2%	14,6%	15,1%	16,9%	12,8%	11,3%	100,0%

Suç olaylarının işlendiği saat aralıklarına göre suç olaylarının faillerinin belli olup olmadığına bakıldığında çalışma alanında faili meçhul olayların %57'lik bir oranla yüksek olduğu görülmektedir. Bu suç olaylarını saat 21:00'dan sonra yoğunlaştığı ve güvenlik önlemlerinin çalışma alanında yetersiz kaldığı Şekil 5.8'de görülmektedir.

Hacı Bayram Cami ve çevresindeki ticari faaliyetler, özellikle Cuma günleri suçu çeken bir nitelik göstermektedir. Cuma namazı için bu bölgenin özellikle

kullanılması öğle tatili ve sonrası ticari faaliyetlerin bu bölgede yoğunlaşmasına ve insan ve mal hareketliliğinin artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle haftanın Cuma günü çalışma alanında suç oranı en yüksek çıkmaktadır.



Şekil 5.8. Suç Olaylarının Failli Belli Olup Olmamasının Zaman Dağılımı



Harita 5.29. Çalışma Alanındaki Suç Olayları Sentezi

Suç sayısı analizleri ve bu analizleri destekleyen suç yoğunluğu ve etki alanları analizleri sonucunda, çalışma alanında suç açısından farklı bir bölgeleme oluşmaktadır. Bu bölgeleme, yapılan tüm suç analizlerine göre oluşturulan bir sentez niteliğindedir ve bu sentez sonucunda öncelikli müdahale alanları belirlenmektedir. Buna göre, çalışma alanı olan Altındağ ilçesi Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mıntika alanı içinde kalan Ulus geleneksel kent merkezi suçun gelişimi açısından müdahale alanları olarak belirlenen bölgeler Harita 5.29'deki gibidir. Bu harita, suç sayısı analizleri ve bu analizleri destekleyen suç yoğunluğu ve etki alan analizlerinin tümünün değerlendirilmesi ile oluşturulmuştur.

Oluşturulan sentezde, suçun sayıca en fazla olduğu yerlere, suçun en yoğun olduğu alanlar ve etkilediği kentsel mekanlar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, öncelikli müdahale alanları çalışma alanında yer alan ana ulaşım aksı boyunca ticaret birimleri ve yoğun ticaret alanları, ulaşım modları kesişim/durak noktaları ve kentsel yenileme nedeniyle boşaltılan fakat işgalciler tarafından kullanılan konut alanları olduğu görülmektedir (Bkz. Harita 5.29).

Ulus geleneksel ticaret merkezi çevresinde Rüzgarlı sokak ve çevresi iş merkezleri nedeniyle gündüz işyeri hırsızlıkları gece kullanımı az olduğu için mala karşı suçlar ve tehdit+hakaret suçlarının yoğun olarak görüldüğü bölgedir. Çankırı caddesi boyunca alkollü pavyon ve eğlence mekanlarının varlığı gece geç saatlerde yaralama, taciz ve yankesicilik suçları görülmektedir. Hamamönü ve çevresindeki geleneksel konut alanları ise, suç etki alanlarına göre çalışma alanı içerisinde ikincil öncelikli müdahale bölgesidir.

Tüm bu analizler çalışma alanında kentsel suç açısından dikkat çeken ve öncelikli müdahale alanlarını oluşturan, literatürde Brantingham'ın "aktivite alanı" olarak tanımladığı alanların (Bkz. Bölüm 3.5.4) Harita 5.29'deki gibi şekillenmesine neden olmaktadır. Haritada da görüldüğü üzere, aktivite alanı özellikle ticaret merkezinde ve ana ulaşım aksları boyunca uzanan işyerleri ile yoğun konut alanları arasındaki alanlardan oluşmaktadır. Öncelikle müdahale alanı olarak tanımlanan bu alanlar, "suçun odak noktalarını" oluşturmaktadır. Yapılan suç analizleri sonucunda, literatür

çalışmasında tanımlanan Brantingham'ın kentsel mekandaki suç alanlarını ayrıştıran gruplamasından (suç üreten/suç oluşturan/suç u kolaylaştıran alanlar) yararlanılarak (Bkz. Bölüm 3.5.5), suç gelişim durumları hakkında bilgi edinmek mümkündür. Diğer taraftan Harita 5.29'e göre suçu çeken alanları, kentin ticaret merkezi olarak tanımlamak mümkündür. Literatürde de belirtildiği gibi, suçu çeken alanların özelliklerinin başında, bu alanların sayıca fazla suça sahip olmasalar bile, kalabalık, yoğun mekanlar olmaları nedeniyle suçluları davet eder nitelikte olması ve suç etki alanları içinde yer almaları gelmektedir. Suçun oluşumunu kolaylaştıran alanlar ise, suçun mekandaki oluşumuna izin veren/kolaylaştıran alanlardır. Bu alanlar önceden de belirtildiği gibi, kentin nüfus ve bina açısından yoğun ve plansız gelişen yerlerinden oluşmaktadır. Suçun genellikle yoğun yaşandığı bu alanlara, çalışma alanında yenileme nedeniyle boşaltılan binaların olduğu Hacı Bayram ve çevresindeki tanımlanan alanlar örnek olarak gösterilebilir.

Sonuç olarak, çalışma alanında, suç analizlerinden yola çıkarak, suçun gelişmişliği bakımından müdahale alanları olarak tanımlamak ve ayrıştırmak, her bir müdahale alanı için oluşturulacak farklı planlama ve güvenlik çözümleri saptamak ve yere özgü müdahalelerde bulunmak açısından önem taşımaktadır. Buradan yola çıkarak kentsel arazi kullanımı ile alanda uygulanan tüm suç analizlerinden elde edilen sentez çalışmasını, Çizelge 5.5'deki gibi birlikte özetlemek mümkün olmaktadır.

Literatür ve alan çalışmasında hazırlanan suç harita ve yorumlarından elde edilen bu matris, genel olarak her kentsel suç türünün gerçekleşmesini ve yaygınlaşmasını kolaylaştıran mekansal özellikleri ifade etmektedir. Çalışma alanında meydana gelen tüm suçların mekansal dağılımı da bu matrisin doğruluğunu kanıtlamaktadır.

Çalışma alanı nüfus ve bina bakımından aşırı ve düzensiz bir yoğunluğa sahip olan alanlarda kentsel suçun yaygınlığı, çarpık ve düzensiz kentleşmenin kentteki sosyal kontrol mekanizmasını azaltması, kişilerin ferdileşmesi ve egoistleşmesi ve bu durumun yarattığı şiddet ve suç eğilimi olarak açıklanabilir. Bu nedenle kale ve çevresindeki plansız gelişen, kaçak ve yoğun yapılaşmanın olduğu yerler, sadece hırsızlık suçuna elverişli olmakla kalmamakta, düzensiz kent deseninin kişiler

üzerinde yarattığı stres, baskı ve zorlaşan yaşam koşulları, söz konusu mekanda şiddet eğilimlerini de arttırmaktadır. Dolayısıyla, kırsal yaşamın getirdiği düşük nüfus, komşululuk ilişkilerinin sağlamlığı ve kişilerin birbirlerini ve yabancıları tanıması gibi özellikler, buradaki güvenliğin doğal yollarla, yani enformal izleme sistemi ile gerçekleştiğini göstermekte ve Jacobs [1961], Newman [1996], Brantingham [1995], Green [2003] ve Lab [2000] gibi araştırmacılar tarafından güvenli mekan planlamasında savunulan; sosyal ağların ve iletişimin kuvvetlendirilmesi gereği, burada da kendini göstermektedir. Örneğin kent merkezi ve yakınındaki mahallelerin suç durumları değerlendirildiğinde, suç olaylarında yaşanan farkın önemli boyutlara ulaştığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma ile Jacobs'ın [1961] belirttiği gibi kentsel suçların, gelişimin ve hızlı yaşam biçimlerinin olduğu mekanlar olan kent yaşamında daha yaygın olduğu durumu kanıtlanmaktadır. Sosyal ve toplumsal problemlerin varlığının, düzensiz ve yoğun yerleşmelerin kişilerde şiddet eğilimini arttırdığının göstergelerindendir. Kasıtlı davranış ile gerçekleşen taciz, tehdit+hakaret ve yaralama suçlarının gerçekleşmesinde تنها ve terkedilmiş yerler ile kör noktaları kolaylık sağladığı da ortaya çıkmaktadır.

Yapılan çalışmada ayrıca, ulaşım aksları ve suç alanları arasında da doğrudan bir ilişkisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Ulaşım aksları her zaman suçun geliştiği yerler olmaktadır. Çalışma alanı özellikle önemli ulaşım aksları boyunca yer alan küçük işyerlerinin yeterli güvenlik sistemlerinin olmaması ve daha çok toplu halde yer alan ve akşam saatlerinde tenhalaşan alanlarda yer seçmeleri işyeri hırsızlıklarını arttırmaktadır. Jacobs'un da [1961] belirttiği gibi kent merkezinde karma kullanımların olmaması, pek çok alanın özellikle geç saatlerde ölü mekanlar haline gelmesine ve sokakların ıssız ve tehlikeli olmasına neden olmaktadır. Bu durum suçun gelişimindeki en önemli faktörlerinden biridir.

Özellikle gelir dağılımında yaşanan adaletsizliğin giderek derinleşmesi ve yaşam koşullarının zorlaşması nedeniyle şiddet olaylarının artış gösterdiği, üst gelir grubunun yer aldığı semtlerde ve kent merkezinde ise başta hırsızlık, dolandırıcılık ve yankesicilik olmak üzere pek çok kentsel suçun artma eğiliminde olduğu

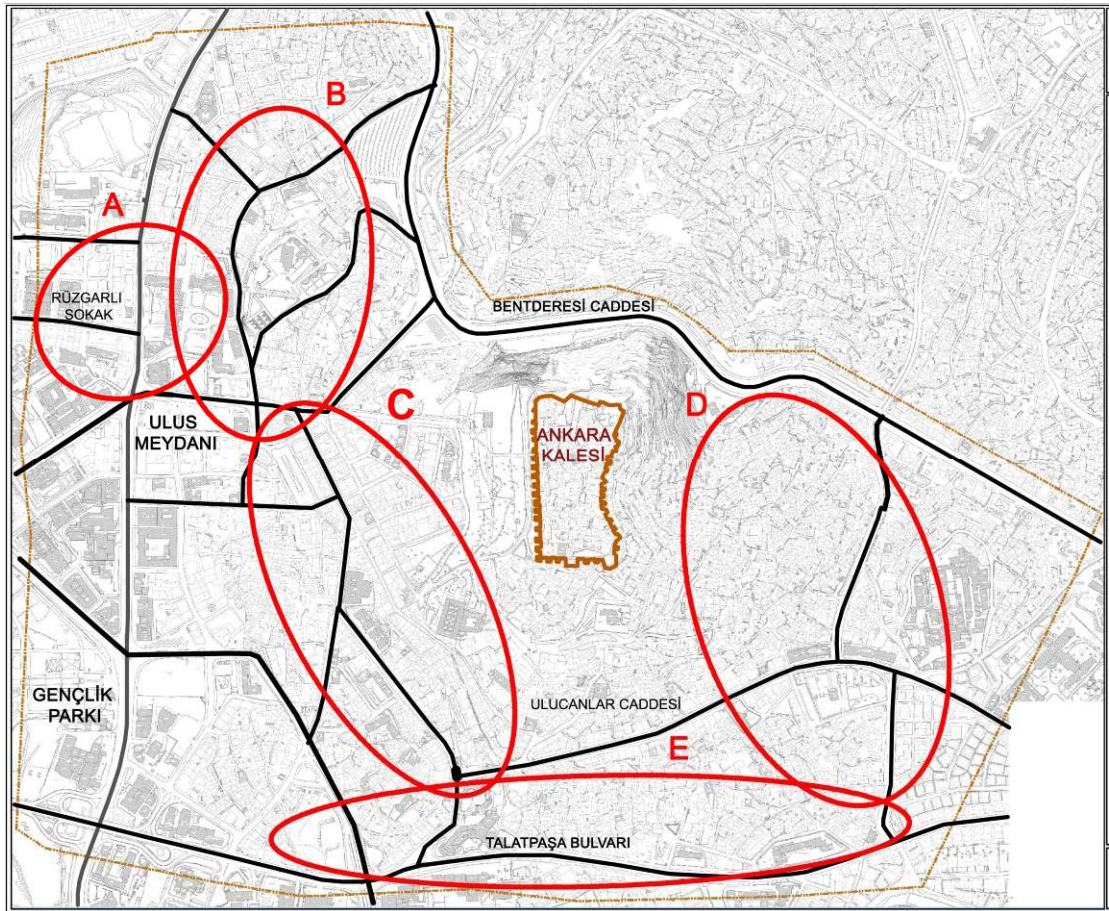
görülmektedir. Bu nedenle kentsel suç probleminin çözümünde, polisiye önlemlerin yanı sıra planlamaya yönelik önlemlerin de alınması gerekmektedir.

6. SONUÇ: SUÇU ÖNLEMeye İLİŞKİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE KENT PLANLAMA

Suçun işlendiği mekan ve zaman, kentsel coğrafyada benzer özellikler gösterebilir. Bu nedenle suça neden olan etkenler göz önünde bulundurulduğunda belirli ilkeler geliştirilebilir.

6.1. Yer'e Özgü Suç ve Türlerinin Mekansal Yapı İlişkisi

Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları mntıka alanında 2009 yılı son altı ayına ait sokak bazlı mekansal suç analizleri sonucunda çalışma alanı olan aynı zamanda kentsel yenileme alanı ilan edilen Ankara geleneksel kent merkezi Ulus ve çevresi, suç yoğunluğu bakımından benzer özellikler gösteren beş alt bölgeye ayrılabilir (Bkz Harita 6.1).



Harita 6.1. Suç Yoğun Bölgeler

Çizelge 6.1. Suç Türlerine Göre Suçun Yoğunlaştığı Bölgeler ve Bu Bölgelerdeki Suç İşleme Davranışı

Suç Türlerinin Mekansal Dağılımı		A Bölgesi “Rüzgarlı Sokak ve Çevresi”											
		B Bölgesi “Ulus Meydanı ve Cumhuriyet Caddesi”											
		C Bölgesi “Anafartalar Caddesi, Hacı Bayram”											
		D Bölgesi “Hacı Bayram Mahallesi Konut Alanı”											
		E Bölgesi “Talatpaşa Bulvarı”											
Çalışma Alanında Suç İşleme Özelliklerine Göre Suç Türleri				Fırsatçı Davranış İle Suç İşleme						Kasıtlı Davranış İle Suç İşleme			
				Yankesicilik	Dolandırıcılık	Mala Zarar Verme	Taciz	Tehdit+Hakaret	Yaralama	Evden Hırsızlık	İşyerinden Hırsızlık	Otodan Hırsızlık	Oto Hırsızlığı
Suçun Oluştuğu Mekanın Özellikleri	Suç Üreten Mekanlar												
	Suç Oluşturan/Çeken Mekanlar												
	Suçu Kolaylaştıran Mekanlar												

A Bölgesi:

Bir bölgede suç olaylarına karşı müdahale etmede mekanın özellikleri ile birlikte mevcut suç yoğunluğu ve türlerinin de bilinmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, A bölgesi; Rüzgarlı Sokak ve çevresini kapsamaktadır. Bu bölge gündüz saatlerinde iş alanlarının (inşaat malzemeleri satış birimleri) yoğunluğu, akşam ve gece saatlerinde ise meyhane, birahane (bar, pavyon) ve otel (en çok iki yıldızlı) gibi kullanımlar nedeniyle insan hareketliliğinin (hayat kadınları, eşcinseller, sokak çocukları, madde bağımlıları) yoğun olarak yaşandığı bir bölgedir. Bölgede, kentsel kullanıma paralel insan hareketliliğinin neden olduğu; mala zarar verme, yaralama ve yankesicilik gibi fırsatçı davranış ile suç üreten ve çeken mekanların bulunması ve işyerinden

hırsızlık, otopark hırsızlık gibi kasıtlı davranışlar ile suç işlemeyi kolaylaştıran mekanlar bulunmaktadır (Bkz. Çizelge 6.1, Harita 6.1).

B Bölgesi

B bölgesi Ulus meydanı, Cumhuriyet caddesi, Anafartalar iş hanı gibi günlük insan hareketliliğinin yoğun yaşandığı daha çok perakende ticaretin yapıldığı bir bölgedir. Bu bölgede suç yoğunluğunun artmasına neden olan kentsel kullanımlar gündüz perakende ticaret birimlerinin yoğunluğundan yaşanan insan hareketliliği, farklı ulaşım modlarının bir arada olduğu durak noktalarının bu bölgede olması, buna karşın yaşanan kalabalığın dar kaldırımlara sıkışması, gece ise özellikle Anafartalar Polis Karakolunun bulunduğu bölgede kahvehane ve meyhane gibi kullanımlar nedeniyle genellikle işsiz ve bekar kişilerin bölgeyi kullanmalarıdır. Kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde boşaltılan ancak yıkılmayan konutların bu bölgede bulunması suçlular için kaçış ve saklanma fırsatı yaratırken kentsel güvensizlik ve damgalanma hissinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı çalışma alanında görülen fırsatçı davranış ile işlenen suç türlerinin hepsi (yankesicilik, dolandırıcılık, taciz, tehdit+hakaret, yaralama) bu bölgede görülmektedir. Ayrıca bölgedeki ticaret birimlerinin varlığı bu alanda işyerinden hırsızlık suçlarının yoğunlaşmasına neden olmaktadır (Bkz. Çizelge 6.1, Harita 6.1).

C Bölgesi

Anafartalar Caddesi ve Hacı Bayram Camii ve çevresi suç olaylarının yoğunlaştığı üçüncü bölgedir. Dini tesis, eğitim tesisi, toplu taşıma durak noktaları, resmi kurumlar ve ticaret birimlerinden oluşan bölge kamu kullanımlarının (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Altındağ Belediyesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Yeğenbey Vergi Dairesi, Atatürk İlköğretim Okulu) yoğunluğu nedeniyle gündüz saatlerinde fırsatçı davranış ile suç işleme türü olan yankesicilik olaylarının yaşanmasına neden olmaktadır. Özellikle

gün içerisinde sabah işe gidiş, öğle tatili ve akşam iş çıkışı saatlerinde dar kaldırımların olduğu Anafartalar Caddesi yankesicilik suçu için uygun fırsatların oluşmasına neden olmakta ve suçu kolaylaştıran bir bölge olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak sokak boyunca toplu taşıma durak noktalarının olması sosyal kontrolü sağlamaktadır. Çankaya, Kızılay ve Ulus ticari bölgelerinde çalışanların kentin uç noktalarına taşıyan ulaşım modlarının durak noktalarının bulunması insan hareketliliğinin nedeni ve sosyal gözetlemenin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Hacı Bayram çevresinde dini tesisin bulunması ve gıda hali nedeniyle hafta sonu öncesi alışverişe gelenlerin fazlalığı özellikle Cuma günleri insan ve mal hareketliliğinin artmasına neden olmaktadır. Kaçış yönlerinin fazlalığı ve gözetim eksikliğinden suç yoğun bölge olarak ön plana çıkmaktadır (Bkz. Çizelge 6.1, Harita 6.1).

D Bölgesi

D bölgesi, konut alanlarının yoğun olduğu Hacı bayram mahallesi ve çevresini kapsamaktadır. Bölge kentsel yenileme alanı ilanı 2005 yılı öncesi ve sonrası olarak farklı karakteristik özellikler göstermektedir. Yenileme projesi öncesi düşük gelir grubuna ait kişilerin yaşadığı, sağlık, eğitim gibi temel sosyal gereksinimlerin az olduğu bir yapıdadır. Bölge yenileme alanı ilanı sonrası gayrimenkullerin spekülasyonlar ile değerinin arttığı ve mülk sahiplerinin değiştiği bir süreç yaşamıştır. Yenileme alanı ilanı öncesi gecekondulu kiracılarının yaşadığı bölge 2005 yılından sonra mülklerin rant değerlerine paralel üst gelir grubuna el değiştirmesi yaşayanların alanı terk etmesine, komşuluk ilişkilerinin azalmasına ve üst gelir grubunun alanın olumsuz imajı, kültürel ve sosyal yapısı ve noksan sosyal, teknik altyapı gibi fiziksel eksiklikleri nedenlerle bölgeye yerleşmemesi metruk, terk edilmiş mekanların ortaya çıkmasına ve işgalcilerin bu alanlara yerleşmesine neden olmuştur.

Komşuluk ilişkilerinin zayıflığı, karanlık ve dar organik sokakların varlığı bölgede evden hırsızlık ve oto hırsızlığı olaylarının yoğun olarak yaşanmasına neden olmaktadır (Bkz. Çizelge 6.1, Harita 6.1).

E Bölgesi

E bölgesi Talatpaşa Bulvarı boyunca uzanan ticaret birimleri kamu kurumları hastane, okul (Cebeci ve İnönü İlköğretim Okulları) gibi kullanımların yoğun olduğu bir alandır. İşyerlerinin ana cadde üzerinde olmasına koşut görece daha üst gelir grubuna hitap etmesi, dolandırıcılık, işyeri hırsızlığı ve otodan hırsızlık suç türlerinin yaşanmasına neden olmaktadır. Özellikler ana cadde üzerindeki kullanımlar suçu oluşturan ve çeken bir yapıya sahiptir. Dolandırıcılık ve otodan hırsızlık suçları için ise bölge suçu kolaylaştıran mekansal özellikler taşımaktadır.

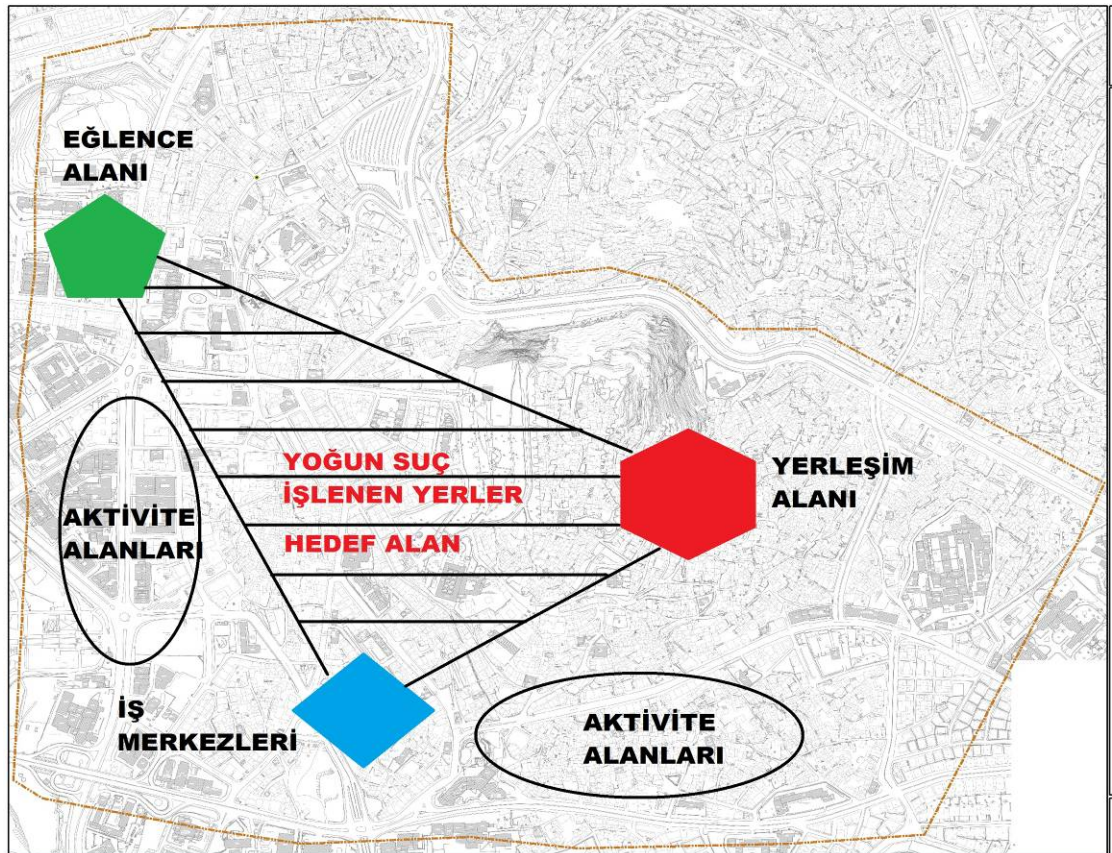
Ankara'nın bölgesel hastanelerinin (Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Hastalıkları Hastanesi, Hacettepe Hastanesi, İbni Sina Hastanesi, Numune Araştırma Hastanesi) alanda olması, gündüz saatlerinde yoğun insan hareketliliğinin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle dolandırıcıların sağlık kurumlarına gelen muhtaç kişileri hedef seçmelerine olanak sağlayan mekanlar, sokaklar bu bölgede yoğunlaşmıştır (Bkz. Çizelge 6.1, Harita 6.1).

Sonuç olarak kentsel koruma alanı olan çalışma alanında planlı plansızlık süreci, yenileme çalışmalarının yasal sıkıntılardan dolayı tamamlanamaması ve başlanan ancak tamamlanamayan yenileme projeleri ile çöküntüleşme kentsel sit alanının korunamamasına neden olmaktadır. Diğer bir deyişle, alanda rant sağlanamadığından özellikle konut bölgeleri köhneleşmekte ve günün teknolojisini yakalayamadığından yaşam standartları düşmektedir. Bu olgu alanın terk edilmesine veya düşük gelirli kiracılara verilmesinde ya da işgalcilerle mekanın sosyal algısı düşmesine neden olmaktadır. Bu aykırı yaşam biçimi kullanıcıların alanı terk etmelerine mekanın ayrışmasına ve alandan ekonomik olarak kopamayan kullanıcıların ise sosyal dışlanmasına neden olmaktadır. Böylece terk edilmişlik suç ve şiddetin ortaya çıkmasına ve alanın suç odağı olarak görülmesine neden olmaktadır.

Çalışma alanındaki kentsel ticaret birimleri, kamu kullanımları ve eğlence mekanları köhneleşmenin yarattığı olumsuz kullanıcı algı ve profilinden etkilenmekte ve ekonomik olarak çöküntüye uğramaktadır. Bu sonuçla, özellikle ticaret birimlerinin ve bu ticaret birimlerinin servis sağlayıcılarının suç için hedef konumda olmalarını kolaylaştırdığı görülmektedir.

6.2. Suç Deseni Teorisine Göre Kentsel Alanın Değerlendirilmesi

Çalışma alanında fiziksel, kültürel ve sosyo ekonomik verilerin tanımlandığı kentsel coğrafyada suç olayları suçun türlerine göre kentsel mekanda oluşum nedenleri, suçluların suç türlerine ve mekana göre suç işleme davranışları ve suçu oluşturan mekansal etkenler geleneksel kent merkezi Ulus ve çevresini kapsayan kentsel sit alanında suç deseninin ortaya çıkmasını sağlamıştır.



Harita 6.2. Çalışma Alanında Suç Yeni Ekolojisi Teorisinin Suç Deseni Analizi

Suç coğrafyasını oluşturan Suç desenine göre, aktivite mekanları olan eğlence alanı (Rüzgarlı Sokak ve Çevresi), yerleşim alanı (Kale ve çevresinin tanımlandığı tarihi konut alanları) ve iş merkezleri (Anafartalar Caddesi ve çevresi) ile tanımlanan yoğun suç alanı üçgeni suçlar tarafından mekansal özellikleri nedeniyle yoğun olarak suç işledikleri alan olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu suç yoğun alana komşu diğer ikincil aktivite alanları da mevcuttur. Bu alanlar Atatürk Bulvarı ve Talatpaşa Caddesi'dir (Bkz. Harita 6.2).

Suç yeni ekolojisi teorilerine göre suç deseni analizinin çalışma alanında ortaya çıkardığı bölge içinde suç, *koruyucu eksikliği*, *motive olmuş suçlu ve uygun hedef* kriterlerinin bir araya gelmesiyle ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla test edilen teoriler ve analiz yöntemleri çalışma alanında suçun önlenmesine yönelik güvenli kent planlama ilkelerinin ortaya konulmasında etkindir.

6.3. Güvenli Kent Planlama İlke, Yöntem ve Araçları

Suç sayısı analizleri ve bu analizleri destekleyen suç yoğunluğu analizleri sonucunda, çalışma alanı suç açısından farklı bir bölgeleme oluşmaktadır. Bu bölgeleme, yapılan tüm suç analizlerine göre oluşturulan bir değerlendirmedir ve bu değerlendirme sonucunda güvenli kent planlama ilkelerini oluşturan müdahale yöntemleri belirlenmektedir. Oluşturulan suç matrisi (Bkz Harita 6.1, Çizelge 6.2), suç sayısı analizleri ve bu analizleri destekleyen suç yoğunluğu analizlerinin tümünün değerlendirilmesi ile oluşturulmuştur. Bu matriste suç türlerinin mekansal olarak yoğunlaştığı bölgelerdeki suçlunun davranışsal olarak suç işleme türü, mekanın suçu oluşturan özellikleri ile kesişmektedir. Bu kesişim noktası aynı zamanda yine mekandaki suç türüne göre planlama ilkelerini, yöntem ve araçlarını tanımlamaktadır. Bu matris ile suçun sayıca en fazla olduğu yerlere suçun en yoğun olduğu alanlar eklenmiş, böylece planlama yöntemleri belirlenmiştir. Ayrıca çalışma alanında suça neden olan sosyal etkenler; sosyal ağların zayıflığı, aşırı nüfus ve bina yoğunluğu ile sosyal kontrolün azalması, düzensiz yapılaşma ve bu düzensizlikte zorlaşan yaşam koşulları, تنها konut alanlarında yabancıların belirlenememesi,

güvensizlik, mahalle kültüründen uzaklaşma, şiddet eğilimi, karmaşık ve yoğun kentsel düzenlerin kişiler üzerinde yarattığı stres ve korku olarak sıralanabilir.

Çizelge 6.2. Suç Türlerine Yer’e Özgü Güvenli Kent Planlama İlke, Yöntem ve Araçları

Suç Türlerinin Mekansal Dağılımı	A Bölgesi “Rüzgarlı Sokak ve Çevresi”												
	B Bölgesi “Ulus Meydanı ve Cumhuriyet Caddesi”												
	C Bölgesi “Anafartalar Caddesi, Hacı Bayram”												
	D Bölgesi “Hacı Bayram Mahallesi Konut Alanı”												
	E Bölgesi “Talatpaşa Bulvarı”												
Çalışma Alanında Suç İşleme Özelliklerine Göre Suç Türleri		Fırsatçı Davranış İle Suç İşleme						Kasıtlı Davranış İle Suç İşleme					
		Yankesicilik	Dolandırıcılık	Mala Zarar Verme	Taciz	Tehdit+Hakaret	Yaralama	Evden Hırsızlık	İşyerinden Hırsızlık	Otodan Hırsızlık	Oto Hırsızlığı		
Suç Türlerine Göre Güvenli Kent Planlama İlke, Yöntem ve Araçları	Teknik Kontrol “Formal İnfomal Gözlem Teknikleri”												
	Kalabalığın Yoğunlaşmasına İzin Vermeyen Tasarım Uygulamaları “Doğal gözetim”												
	Düzensiz Konut Alanları ve Çarpık Kentleşmenin Önlenmesi												
	Toplumsal Bilinç ve Komşuluk İlişkilerinin Yaratılması												
	Güvenlik Önlemleri “Alarm, Kamera Sistemleri”												
	Kent Merkezinde Fonksiyonlar Arası İlişki ve “Karma Kullanım”												
	Kentsel Tasarım Yoluyla Suç Önleme “Aydınlatma, Kör Noktaların Ortadan Kaldırılması”												
	Kolluk Kuvvetlerinin Görevleri Düzensiz “Random” Devriye sistemi												

Kentsel mekanda gelişen suçun bir diğer belirleyicisi ise, suçlunun mekana göre gösterdiği suç eğilimi, yani suçlu davranışdır (fırsatçı/kasıtlı). Suçlunun bu davranışı, kentsel mekanın ve işleyeceği suç türünün özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Suçlu, gerçekleştireceği suç davranışını suçun türüne ve mekanın

suçluya sunduğu fırsatlara göre değiştirebilmektedir. Bu duruma verilecek en önemli örneklerden biri, kent merkezlerinde kapkaç ve yankesicilik suçlarının özellikle kalabalık ve gözetimin olmadığı alanlarda gerçekleşiyor olmasıdır. Çalışma alanında suç analizlerine göre oluşturulan suç matrisinde güvenli kent planlama ilkelerini oluşturan müdahale yöntemleri aşağıdaki gibidir. Çalışma alanına uygulanan bu yöntemler harita 6.3'te şematik olarak gösterilmektedir.

Teknik Kontrol Eksikliği “Formal / İnformal Gözlem Teknikleri”

Kentlerde son zamanlarda suçu azaltmaya yönelik kullanılan destek çözümlerden biri de, teknolojik sistemlerin kullanılmasıdır. Günümüzde etik açıdan tartışılan, kentlerin stratejik noktalarında konumlanan güvenlik kameraları bu sistemlerden en yaygın ve önemli olanıdır. Kamera sistemleri özellikle kentin kalabalık noktalarında, kapkaç, yankesicilik ve hırsızlık gibi pek çok suçu işleyen kimselerce caydırıcı olabilmektedir. Bu nedenle, kamera sistemlerinin kentteki yer seçimlerinde suç analizlerinden faydalanılmalıdır (Bkz. Harita 6.1-6.3, Çizelge 6.2).

Kalabalığın Yoğunlaşmasına İzin Vermeyen Tasarım Uygulamaları “Doğal Gözetim”

Bir yolun kullanım yoğunluğu yüksek olması, suç oluşumunu etkileyebilecek mekansal değişkenlerden bir diğeridir. Yolun anayol olması doğal olarak kullanım yoğunluğunun ve erişilebilirliğinin düzeyini de arttıracaktır. Çalışma alanında bu tür alanlarda yayaların etkilendiği suç türlerine daha az rastlanmıştır. Erişim ve suçun ters ilişkili oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, günün her saati kullanılan alanları güvenli alanlar olarak nitelendirilebilir. Farklı bir bakış açısıyla, kamusal alanlar kullanılmamasının suç oluşumunu arttırdığı sonucuna ulaşılabilir. Şahsa karşı suçları etkileyen değişkenlerden biri de ana cadde boyunca toplu taşıma durağı bulunmasıdır. Çalışma sonuçlarına göre toplu taşıma durağı varlığı suç oluşumunu azaltmaktadır. Bunun nedeninin durakta bekleyen insanların gözetim hissi yaratması olduğu düşünülebilir (Bkz. Harita 6.1-6.3, Çizelge 6.2).

Düzensiz Konut Alanları ve Çarpık Kentleşmenin Önüne Geçilmesi

Üst ölçek planlama kararlarının revize edilmesi: Özellikle kent planlarında alınan plan kararlarının, elde edilen suç analizleri değerlendirilerek revize edilmesi gerekmektedir. Ana ulaşım aksları ve güzergahları ile toplu taşıma istasyon ve duraklarının yer seçimleri, yeni yerleşim alanlarının belirlenmesi, dönüşüm ve yenileme proje kararları, alışveriş merkezlerinin yer seçimleri ve kent merkezlerine yönelik alınan planlama kararlarının tümünde, mekanların suç durumlarının da incelenmesi gerekmektedir. Özellikle, yeni yerleşimlerde, komşuluk ilişkilerinin geliştirilebileceği ve informal izlemenin mümkün olabileceği tasarımların yapılması, aşırı yoğun konut bloklarının suçun gelişimine neden olması nedeniyle yeni yerleşimlerde çok yoğun konut alanlarının planlanmaması, özellikle kent merkezlerinde karma kullanımlı tasarımların yapılması ve potansiyel hedef konumunda olan pek çok alanda alt ölçeklerde, kentsel tasarım kararları ile mekanın suça izin vermeyecek şekilde yeniden düzenlenmesi gibi kararlar üst ölçeklerde kent planlarında alınacak önlemlerden birkaçını oluşturmaktadır.

Newman'ın da [1972] belirttiği gibi doğal gözetim suç oluşumunda etkili olan sosyal faktörlerden biridir. Gözetim hissinin suç işleme olasılığını azalttığı düşünülmektedir. Newman [1972, 1973], Cozens [2002], belirttiği gibi doğal gözetim suç oranlarını azaltmaktadır. Cozens [2002] doğal gözetimin suç oluşumunu engellemede kullanılabilecek ve tasarım ile kentsel mekanın güvenliğinin artırılabilceğini belirtmiştir. Çalışma alanında doğal gözetimin mümkün olduğu alanlarda suç olaylarının daha az yaşandığı saptanmıştır. Özellikle insanların gözlem fırsatlarının arttığı ya da sokakta dolaşanların izlenildikleri hissine kapıldıkları alanlarda suç oluşumuna daha az rastlanmıştır. Yapıların pencereyi yüzeylerinin sokağa bakmadığı ortamlar, özellikle geceleri ıssızlaşmaktadır. Gözetim hissinin olmadığı alanlar suçlular için suç işleme fırsatını arttırmakta ve suçlular suç işlemek için özellikle bu alanları tercih etmektedir. Gözetim imkanının olmadığı bu alanlarda suçlular kolaylıkla kaçış yolu bulmaktadır. Johnson ve Bowers'a [2004] göre kaçış yollarının artması suçluların elde edebilecekleri değerli eşya miktarını arttırmaktadır. Bu alanlar suçlular için daha cazip alanlar haline gelmektedir. Doğal gözetim oto

hırsızlığının önüne geçebilmek içinde kullanılabilir. Bunun yanı sıra rekreasyon alanları gibi aktivite alanlarının bu alanlarda konumlandırılması Newman'ın da [1972] dediği gibi gözetim fırsatını arttırarak suç oluşumunun engellenmesine yardımcı olmaktadır (Bkz. Harita 6.1-6.3, Çizelge 6.2).

Toplumsal Bilinç ve Komşuluk İlişkilerinin Yaratılması

Kentlinin kentsel suçlar konusunda bilinçlendirilmesi, uygulamaların sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Kentli tarafından sakınılan, korkulan ve güvensiz olarak tanımlanan alanların tespiti, diğer pek çok suç analizini destekleyecek önemli verilerden olacaktır. Ayrıca enformal izleme sistemlerinin suçu önlemedeki etkinliği ve suça karşı alınabilecek bireysel önlemler hakkında kentlileri bilgilendirmek de sürecin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır (Bkz. Harita 6.1-6.3, Çizelge 6.2).

Kent Merkezinde Fonksiyonlar Arası İlişki ve “Karma Kullanım”

Kentsel arazi kullanımı ve mekansal özellikler suç oranlarını etkileyen en önemli değişkenlerden biridir. Konut kullanımının yanı sıra farklı bir kullanım türünü de barındıran alanlarda suç oranlarına daha az rastlanmıştır. Kentsel donatıdan yoksun olan alanların günün belli saatlerinde ıssızlaşması ve gözetimin azalmasından dolayı suç oranları artmaktadır (Bkz. Harita 6.1-6.3, Çizelge 6.2).

Kentsel Tasarım Yoluyla Suç Önleme

Kentsel tasarım ile suçun engellenmesi metodu en sık kullanılan mekansal çözümlerden biridir. Üst ölçekteki suç analizlerine göre belirlenen alanlarda, suçu azaltmaya yönelik mekansal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Önemli alanların aydınlatmasının değiştirilmesi, güvenlik kulübeleri ile güvenlik hissinin toplumda sağlanması, güvenlik kameralarının kentteki suç durumuna göre yer seçimleri, görmeyi ve görünmeyi engellemeyecek peyzaj düzenlemeleri, kör nokta oluşumlarının engellenmesi, kontrollü giriş-çıkış düzenlemelerinin yapılması ve

kamusal ve özel mekanlarda farklı tasarım biçimlerinin geliştirilmesi kentsel tasarım yoluyla suç önleme olarak adlandırılan metodun başlıca özelliklerini oluşturmaktadır (Bkz. Harita 6.1-6.3, Çizelge 6.2). Suç önleme yöntemi olarak kentsel tasarımın uygulanmalarını konut alanları ve kent merkezini oluşturan kamusal alanlar olarak grupta biliriz. Uygulama alanlarına göre suç önlemeye yönelik tasarım ilkeleri;

Konut Alanlarında:

- Konut alanlarında, boş konut birimlerinin varlığının azaltılması ve ikametgah sayısının tüm suç ölçütleri için suç azaltıcı pozitif etki yarattığı düşünüldüğünde sürekli kullanıcıların oturması,
- Özel araçların garaja veya ev parseline park etmesi ve insanların gözetimine imkan verecek şekilde evlerine olabildiği kadar yakın ve pencereli cephelerin önünde olması,
- Aktivite alanlarının ve yolların kullanım yoğunluğu,
- Donatıdan yoksun olan alanların suç oranlarını arttırdığı düşünüldüğünde kentlerdeki sosyal ve kültürel hayatı zengin kılan aktivite alanlarının yaratılması,
- Komşuluk birimlerinin oluşturulması ve insanların birbirini tanımaları nedeniyle daha kolay gözlem yapmalarının sağlanması,
- Çok katlı apartmanların tek katlılara göre suça karşı daha savunmasız olduğunu ve bu alanlarda suç korkusunun daha fazla yaşandığı düşünüldüğünde bina büyüklüğü ve yüksekliği arttıkça sorumluluk hissinin azaldığı,
- Peyzaj öğelerinin saklanma mekanları oluşturmaması gerektiği, çalılar, barakalar, korumalar ve bariyerlerin suç aktivitelerini zorlaştırdığı ve geçirgen engellerin yaratılması,
- Evden hırsızlık suçlarında sembolik engellerin (kazık çitler ve kapısı olmayan yalancı girişler) daha yüksek statü ve daha az tehlike oranlarına sahip olduğu buna karşın bireysel konutlar için farklı tiplerde (piket, kazık, demir ve ağaç) çitler, pencere parmaklıkları ve hırsız alarm sistemleri kurulabileceği,

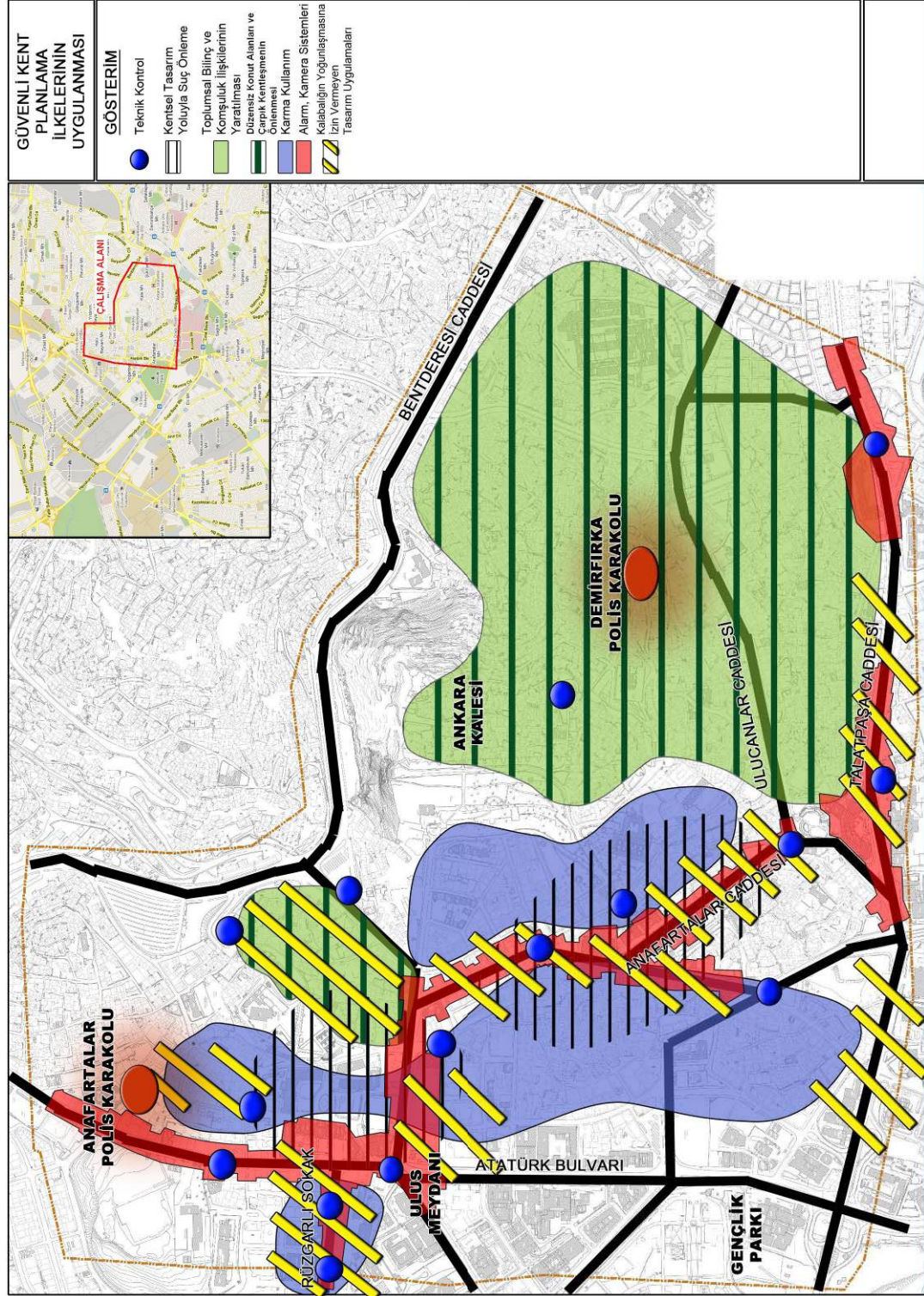
Kent Merkezinde:

- İnsanların, kent merkezindeki yaya toplanma ve kesişim alanlardaki ışıklandırmanın değiştirilmesi,
- İnsanların; özellikle de gençlerin aktivitelerini gerçekleştirdikleri, boş zamanlarını değerlendirebildikleri alanların ve çalışabilecekleri işyerlerinin varlığının suç oluşumunu azaltmada ve engellemede etkili olacağı,
- Dükkan sahipleri ve suç işleyenlerin benzer şekilde karar verdikleri düşünüldüğünde sabit emniyet birimleri için erişim kolaylığının göz önünde bulundurulması,
- Cadde ve sokak sağlıklaştırmalarının suçu azalttığı ve bu nedenle trafiğe kapalı cadde ve sokak düzenlemelerinin yapılması, Toplanma alanlarında doğal gözetimi sağlayan oturma grupları yerleştirilmesi,
- Kamusal alanının kullanılmamasının suçu çeken etki yaratmasında dolayı yaya akışı yoğunluğunun kent güvenliğiyle ilişkisini kurmuş olup; insan hareketinin yoğun olduğu bakımsız kamu alanlarının, kullanıcının güvenlik algısını etkilediği,
- Suç oranlarıyla doğal gözetimi ilişkilendirirken; yasal/yasal olmayan gözetim sonucu araba hırsızlığı eğiliminin düştüğü, dolayısıyla, doğal gözetimi sağlamak için aydınlatma, sokaktan geçenler, komşular, koruma görevlileri, resepsiyonistler ve manzaranın araç olarak kullanılmasıdır.

Kolluk Kuvvetlerinin Görevleri Düzensiz “Random” Devriye sistemi

Güvenli kent planlamasına yönelik alınan mekansal kararların güvenlik güçleri ile desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle özellikle kentin gece gündüz değişen nüfus hareketliliğinin yaşandığı kent merkezlerinde, gece ise tenhalaşan ve suçun gerçekleşmesine fırsat veren alanlarda, yani suç analizlerinden çıkan sonuçlara göre belirlenen alanlarda düzensiz “random” devriyelerin yapılması, kişilerin kendilerini baskı altında hissetmeyeceği şekilde güvenlik kulübelerinin konumlanması, kentsel

mekanda suçu azaltmaya yönelik müdahalelerden olmalıdır (Bkz. Harita 6.1-6.3, Çizelge 6.2).



Harita 6.3 Güvenli Kent Planlama İlkelerinin Çalışma Alanına Uygulanması (Şematik)

Üst ölçek planlama kararlarının revize edilmesi: Özellikle kent planlarında alınan plan kararlarının, elde edilen suç analizlerinin değerlendirilerek revize edilmesi gerekmektedir.

Ana ulaşım aksları ve güzergahları ile toplu taşıma istasyon ve duraklarının yer seçimleri, yeni yerleşim alanlarının belirlenmesi, dönüşüm ve yenileme proje kararları, alışveriş merkezlerinin yer seçimleri ve kent merkezlerine yönelik alınan planlama kararlarının tümünde, mekanların suç durumlarının da incelenmesi gerekmektedir. Özellikle yeni yerleşimlerde, komşuluk ilişkilerinin geliştirilebileceği ortak kullanım mekanlarının tasarlandığı ve aşırı yoğun konut bloklarının suçun gelişimine neden olması nedeniyle yeni yerleşimlerde çok yoğun konut alanlarının planlanmaması, özellikle kent merkezlerinde karma kullanımlı tasarımların yapılması ve potansiyel hedef konumunda olan pek çok alanda alt ölçeklerde, kentsel tasarım kararları ile mekanın suça izin vermeyecek şekilde yeniden düzenlenmesi gibi kararlar üst ölçeklerde kent planlarında alınacak önlemlerden bir kaçını oluşturmaktadır.

Kentsel tasarım uygulamaları: Kentsel tasarım ile suçun engellenmesi metodu en sık kullanılan mekansal çözümlerden biridir. Üst ölçekteki suç analizlerine göre belirlenen alanlarda, suçu azaltmaya yönelik mekansal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Önemli alanların aydınlatmasının değiştirilmesi, güvenlik kulüpleri ile güvenlik hissinin toplumda sağlanması, güvenlik kameralarının kentteki suç durumuna göre yer seçimleri, görmeyi ve görünmeyi engellemeyecek peyzaj düzenlemeleri, kör nokta oluşumlarının engellenmesi, kontrollü giriş-çıkış düzenlemelerinin yapılması ve kamusal ve özel mekanlarda farklı tasarım biçimlerinin geliştirilmesi kentsel tasarım yoluyla suç önleme olarak adlandırılan metodun başlıca özelliklerini oluşturmaktadır.

Polisiye önlemler: Güvenli kent planlamasına yönelik alınan mekansal kararların güvenlik güçleri ile desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle özellikle kentin gece gündüz değişen nüfus hareketliliğinin yaşandığı kent merkezlerinde, gece ise tenhalaşan ve suçun gerçekleşmesine fırsat veren alanlarda, yani suç analizlerinden

ıkan sonuçlara göre belirlenen alanlarda düzensiz devriyelerin yapılması, kişilerin kendilerini baskı altında hissetmeyeceği şekilde güvenlik kulübelerinin konumlanması, kentsel mekanda suçu azaltmaya yönelik müdahalelerden olmalıdır.

Unutulmaması gereken en önemli husus ise 1934 yılında yürürlüğe giren 2559 sayılı “Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun” ilk maddesinde belirtilen polisin öncelikli görevi; suç ve şiddetin oluşmasının önlenmesidir. İkinci görevi ise suça neden olan suçluların yakalanması, kanun ve düzenin sağlanmasıdır. Polisin ncelikli görevi; suç unsuru olacak hareket ve davranışların toplum zarar görmeden gerçekleşmemesi için gerekli önlemleri almaktır.

Halk katılımı: Kentlinin kentsel suçlar konusunda bilinçlendirilmesi, uygulamaların sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Kentli tarafından sakınılan, korkulan ve güvensiz olarak tanımlanan alanların tespiti, diğer pek çok suç analizini destekleyecek önemli verilerden oluşmuştur. Ayrıca enformal izleme sistemlerinin suçu önlemedeki etkinliği ve suça karsı alınabilmiş bireysel önlemler hakkında kentlileri bilgilendirmek de sürecin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Acar, A., “Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Projeleri”, *Yerel Siyaset*, 31, 13 (2008).
- Aktüre, S., “19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi”, *ODTU Mimarlık Fakültesi Basım İşliği*, Ankara, 74-90,135-140, 195, 220-225 (1978).
- Akyıldız H., Dulupçu M.A., “Kavramsal Diyalektik Süreç Olarak Yabancılaşma”, *SDÜ-İİBF. Dergisi*, Isparta, 8: 3 (2003).
- Andersen, H.S., “Konut Alanlarında Bozulma ve Yenileme Stratejilerinde Avrupa ve Amerika Deneyimleri”, Çeviri Editörleri, D Özdemir, S Turgut, P Özden, *Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu*, İstanbul, 152 (2004).
- Annan, K., Önsöz: Cohen & Deng, *Masses in Flight*, 19 (1998).
- Anselin, L., Cohen, J., Cook, D., Gorr, W., Tita, G., “Spatial Analysis of Crime”, *Criminal Justice* 2000, 4, 213-262 (2000)
- Apak, S. ve Ülken, G. ve Ünlü, A., “Yeni Bir Toplu Konut Yerleşmesinde Güvenlik Duygusunun Değerlendirilmesi”, *İTÜ Mimarlık - Planlama - Tasarım Dergisi*, İstanbul, 14 (2002).
- Aslanoğlu, R., A., “Kent, Kimlik ve Küreselleşme”, *Asa kitapevi*, Bursa, 1-15, (1998).
- Ataç, E., “Kent, Güvenlik ve Güvenli Kent Planlaması“ Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi*, (Basılmamış) Ankara, 27-76 (2008).
- Aydın, H., 2008, “Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Kahramanmaraş”, *Yerel Siyaset*, 31, 6 (2008).
- Balcıoğlu İ., Doksat MK, Tan O., “Madde Bağımlılığı, Göç ve Suç”, *Yeni Symposium Dergisi*, İstanbul, 39 (4): 185-191 (2001).
- Bailey, N., “Konuta Yönelik Dönüşüm: Glasgow Deneyimi”, Çeviri Editörü Özdemir D., Turgut, S., Özden, P., *Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu*, İstanbul, 102 (2004).
- Beavon D.J.K., Brantingham, P.J., Brantingham, P.L., “The Influence of Street Networks on the Patterning of Property Offenses”, *Criminal Justice Press*, U.S.A., 115-149 (1994).
- Beşe, E., “İstanbul’un Yeniden Tahayyülü”, *Remzi Kitapevi*, İstanbul, 22 (2004).

Boratav, K., “Türkiye İktisat Tarihi:1908-2002”, *İmge Kitapevi*, Ankara, 55-73 (2004).

Bourdieu, P., *Weight of the World:Social Suffering in Contemporary Society*, Cambridge, 124 (1999).

Bourdieu, P., *Pratik Nedenler*, Çeviren, Tanrıöver, H.U., İstanbul, 108 (2006).

Bourdieu, P., J.D. Wacquant, L., “Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar”, Çeviren, Nazlı Ökten, *İletişim Yayınları*, İstanbul, 108 (2003).

Brantingham, P.J., Brantingham, P.L., “Environmental Criminology”, Prospect Hills, *Waveland Press*, 55-76 (1991).

Brantingham, P.J., “Criminality of Place: Crime Generators and Crime Attractors”, *European Journal of Criminal Policy and Research*, 3, 5-26 (1995).

Brantingham, P.L., Brantingham, P.J., “Mapping Crime For Analytic Purposes: Location Quotients”, *Counts And Rates*, 8, 263-288 (1998).

Carroll, J., Weaver, F., “Shoplifters Perception of Crime Opportunities”, *A Procees-Tracking Study*, New York, 19-38 (1986).

Castells, M., Urban Question, *Arnold Publishing*, Londra, 83-90 (1977).

Cengizhan, A., “Cumhuriyet Dönemi Kamusal Mekanları İçin Bir Çalışma Programı”, *İletişim Yayınları*, 220-229 (2002).

Clarke, R. V., Eck, J., “Crime Analysis for Problem Solvers in 60 Steps”, *Community-Oriented Policing Services (COPS)*, Department of Justice USA, 19-91 (2005).

Clarke, R.V., Eck, J., “Become a Problem-Solving Crime Analyst: In 55 Small steps”, *London: Jill Dando Institute of Crime Science*, University College London, (2005)

Clarke, R.V., Eck, J., “Problem Çözücüleri İçin 60 Küçük Adımda Suç Analizi”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Yayın*, Ankara, 425 (2007).

Crowe, T. D., “Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts”, *Butterworth-Heinemann*, Oxford, (2000)

Cornish, B.D., Clarke, R., *Introduction*, New York, 1-16 (1986).

COPS, “Geocoding in Law Enforcement”, <http://www.cops.usdoj.gov>, (2000).

Çağlar N., Uludağ Z., Aksu A., “Hürriyet Meydanı: Bir Kentsel Mekanın Yenilik ve Dönüşüm Öyküsü”, *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Ankara, 21 (1): 177-182 (2006).

Çolakoğlu E., “Kentsel Yoksulluk”, *Yerel ve Kentsel Politikalar*, Çizgi Kitabevi, Konya, 463-490 (2003).

Demirbaş, T., “Kriminoloji”, *Seçkin Yayıncılık*, Ankara, 9-46 (2001).

Dönmezer, S., “Kriminoloji”, *Beta Yayıncılık*, İstanbul, 53 (1994).

Dönmezer, S., “Kriminoloji”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi*, İstanbul, 488-489 (1981),

Dönmezer, S., “Kriminoloji”, *İstanbul Üniversitesi Yayınları*, İstanbul, 356 (1975).

Durkheim, E., “Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları”, Çeviri, Akal, C.B., *Engin Yayıncılık*, İstanbul, (1995).

Dursun, H., “Yalnızca İşsizlik Suça Neden Olur mu?”, *Türk İdare Dergisi*, 71 (423): 133-138 (1999).

Dündar, Ö., “Models of Urban Transformation, Informal Housing in Ankara”, *Cities*, 18 (6): 391-401 (2001).

Dündar, Ö., 2003, “Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Üzerine Kavramsal Bir Tartışma”, *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu*, İstanbul 11-13 Haziran, 65-74 (2003).

Düzgün, Ş., “Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık”, *TMMOB Mimarlar Odası Bülteni; Kent ve Suç Dosyası*, Bülten.55, Kasım-Aralık, Ankara, 16-24 (2007).

Düzgün, H.S., Erdoğan, A., “A Methodology for Mapping and Spatial Analysis of Auto Theft and Theft From Auto Incidents in the City of Konya”, *Forensic Science International*, 136 (1.1): 15-16 (2003).

Eck, J.E., “What do those dots mean? mapping theories with data”, Editörleri, Weisburd, D. and McEven, T., *Crime Mapping and Crime Prevention, Crime Prevention Studies*, New York: Criminal Justice Press, 8, 379-406 (1998).

Eck, J.E., Weisburd D., Crime places in crime theory. Editörleri, J. Eck and D. Weisburd, *Crime and Place. Crime Prevention Studies*, New York: Criminal Justice Press, 4, 1-34 (1995).

Erdoğan, A., Düzgün, H.Ş., “Mekan ve Suç: Suç Haritalaması ve Diğer Analitik Yaklaşımlar”, *Polis Dergisi*, 9 (36): 482-490 (2003).

Erkut, G., “Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları”, *Tüses Yayınları*, İstanbul (1991).

Felson, M., R.V. Clarke, “Opportunity Makes the Thief”, *Crime Detection and Prevention Series*, Paper 98. Police research Group. London: Home Office, 4-7 (1998).

Frevel, B., “Urban Safety”, *German Policy Studies*, Germany, 3 (1): 1-18 (2006)

Fritz, N.J., “Environmental Criminology Theory”, Editöleri, Adler, P.A., Adler, P., Jay, C., Encyclopedia of Criminology and Deviant Behavior, Volume I: Historical, Conceptual, and Theoretical Issues, *Taylor and Francis Group*, USA, 141-142 (2001).

Giddens, A., “Sosyoloji”, *Ayraç Yayınevi*, 265-301 (2000).

Gove, W. R., “The Labelling Perspective: an Overview”, *The Labelling of Deviance: Evaluating a Perspective*, Sage Publications, New York-London, 3-20 (1975).

Göksu, E., “1929 Dünya Ekonomik Buhran Yıllarında İzmir ve Suç Coğrafyası”, *İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını*, İzmir, 156 (2003).

Göppinger, H., “Kriminologie: Eine Einführung”, *C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung*, München, 56-71 (1971)

Greene, M., Greene, R., “Urban Safety in Residential Areas”, *4th International Space Syntax Symposium*, London, 17-28 (2003)

Gültekin, N., “Kentsel Korumada Yenileme Tercihli Yasal Yaptırımlar”, *Kent ve Bölge Üzerine Çalışmalar*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara, 377-396 (2007).

Gürelli, N., “Şehirleşme ve Suç”, *İ.Ü.H.F.Mecmuası*, İstanbul, 32, 2-4 (1973).

Güzey, Ö., “Development of Gated Communities: Social and Spatial Segregation in Ankara-Turkey”, *ERSA, Congress of the European Regional Science Association*, Paris, 322-332 (2007).

Hague, C., “Konut Alanlarının Dönüşüm ve Yenileme Projelerinde Başarı”, Editörler, Özdemir D., Turgut, S., Özden, P., *Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu*, İstanbul, 183, (2004).

Hall, T., Hubbard, P., 1998, “The Entrepreneurial City and The New Urban Politics”, *The Entrepreneurial City*, John Wiley and Sons, West Sussex, 1-26 (1998).

Harvey, D., “Urbanisation of Capital”, *John Hopkins University Press*, Baltimore, 22 (1985).

Harvey, S., "Literature Review: Police Practice in Reducing Residential Burglary", *Research on the effectiveness of Police Practice in Reducing Residential Burglary Report 3*, Ministry of Justice Publishes, New Zealand, 19-59 (2005).

Harries, K., "Mapping Crime – Principle and Practice", *National Institute of Justice*, December, 37-56 (1999).

Hancı, İ.H., "Kentte Suç ve Kent Suçu, Hekim ve Yaşam", *İzmir Tabip Odası Bülteni*, Mayıs-Haziran 1999, 6, 24-28 (1999)

Hillier, J., Rooksby, E., "Habitus: A Sense of Place", *Ashgate Publishing*, Hampshire, 4-45 (2005)

Jacobs., J., "The Death and Life of Great American Cities", *New York: Random House*, New York, 39-122 (1961).

Jeffery, C. R., "Crime Prevention Through Environmental Design", *SAGE Publications*, USA, 200-221 (1971).

Johnson, S. D., Bowers, K. J., "The Stability of Space-Time Clusters of Burglary", *British Journal of Criminology*, 44, 55-65 (2004).

Karpat, K., "Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm", Çeviren, Sönmez, A., *İmge Kitapevi*, Ankara, 24 (2003).

Kıray, M., B., "Gecekondu:Azgelişmiş Ülkelerde Hızla Toprakdan Kopma ve Kentle Bütünleşememe", *Kentleşme Yazıları*, Bağlam Yayınevi, İstanbul, 90-104 (2003a).

Kıray, M., B., "Toplumsal Değişme ve Kentleşmede Düşük Gelirliler", *Kentleşme Yazıları*, Bağlam Yayınevi, İstanbul, 141-151 (2003b).

Kızılcılık, S., "Sanayileşme ve Kentleşme Süreci ile Ortaya Çıkan Bazı Sosyal Problemlerin Suça Etkisi Üzerine Sosyolojik Düzeyde Teorik Bir Çalışma“ Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi*, (Basılmamış) Ankara, 34-48 (1992).

Kitchen, T., Schneider, R. H., "Planning For Crime Prevention: A Transatlantic Perspective", *Routledge Press*, USA, 58 (2002).

Kongar, E., "Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği", *Remzi Kitapevi*, İstanbul, 9-45 (1993).

Köknel Ö., "Gençlik Suçları", *Altın Kitaplar Yayınevi*, İstanbul, 22 (1996).

Kurtuluş, H., "İstanbul’da Kapalı Yerleşmeler:Beykoz Konakları Örneği", *İstanbul’da Kentsel Ayrışma*, Çeviri, Kurtuluş, H., Bağlam Yayınevi, İstanbul, , 161-186 (2005).

Kürzingen, J., “Kriminologie”, *Vangeisssen*, Stuttgart, 1-16 (1996).

Lab, S.P., “Crime Prevention; Approaches, Practices and Evaluations”, *Anderson Publishing co.*, USA, 25-73 (2000).

Logan, J., Molotch, H. L., “Urban Fortunes: The Political Economy of the Place”, *California University Press*, Kaliforniya, 12 (1987).

Madran, E., Ergut E. A. ve Özgönül N., “Ulus Tarihi Kent Merkezi”, *Planlama Dergisi*, 51-52 (2005).

Martin, J.M., Fitzpatrick, J.P., “Delinquent Behavior A redefinition of te problem; Ramdom House”, *National Association of Social Workers*, USA, 129 (1967).

Merton, R., “Social Structure and Anomie”, *American Sociological Review*, USA, 23-24 (1938).

Newman, O., “Defensible Space”, *Architectural Press*, London, 55 (1973).

Newman, O., “Creating Defensible Space”, *Institute for Community Design Analysis; U.S Department of Housing and Urban Development Office of Policy Development and Research*, USA, 9-81 (1996).

Newman,, P., “Kültürel Dönüşüm, Turistler ve Kent Yönetimi”, Editörler, Özdemir D., Turgut, S., Özden, P., *Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu*, İstanbul, 33-34 (2004).

Nietzel, M.T., 1979, “Crime and its Modification A Social Learning Perspective”, *Pergamon Press*, Oxford, 67 (1979).

Ortaylı, İ., “19. Yüzyıl Ankara’sında Demiryolunun Gelişi, Hinterlandının ve Hinterlan’daki Üretim Eylemlerinin Değişimi”, *Tarih İçinde Ankara*, Derleyen Ayşıl Tükel Yavuz, ODTÜ Ankaralılar Vakfı, Ankara, 207 (2000).

Osmay, S., “1923’ten Bugüne Kent Merkezlerinin Dönüşümü”, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, Ankara, 139-154 (1998).

Öncü, A., Weyland, P., “İdealinizdeki Ev” Mitolojisi Kültürel Sınırları Aşarak İstanbul’a Ulaştı”, *Mekan, Kültür, İktidar:Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler*, Çeviren, Şimşek L., Uygun, N., *İletişim Yayınları*, İstanbul, 43 (2005).

Özden, P., “Kentsel Yenileme”, *İmge Yayınları*, İstanbul, 50 (2008).

Özer, N., Ayten M. A., “Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları”, *Planlama Dergisi*, 96 (2005).

Özek, Ç., “Türkiye’de Şehirleşmenin Ana Nitelikleri ve Ceza Adaleti Yönünden Yol Açabileceği Sorunlar”, *Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sempozyumu*, İ.Ü.H.F.C.H.K.E. Yayını, İstanbul, 15-87 (1973).

Ratcliffe, H., J., “A Quantative Saptial Study of the Impact of Canberra’s Unique Geography on Residential Burglary Offenders”, *Final Report of Criminology Research Council Grant Project; No.CRC 17/00-01*, 20-39 (2001).

Ratcliffe, J., “The Hotspot Matrix: A Framework □ort he Spatio-Temporal Targeting of Crime Reduction”, *Police Practice and Research*, 5, 5-23 (2004).

Riggs, C., T., “Yetişkinlerde Suç”, Editörleri, Johnson M.A., Clarence R., *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, İstanbul, 279-315 (1995).

Rich, T., “The use of computerized mapping in crime control and prevention programs”, *NIJ, Research in Action*, July, 45 (1995).

Rich, T., Mapping the path to problem solving, *National Institute of Justice Journal*, 78 (1999).

Robinson B., 1999, “The Theoretical Development of ‘CPTED’ 25 Years of Responses to C.Ray Jeffery”, *Advances in Criminological Theory*, New Brunswick: Transaction Books, USA, 8-41 (1999).

Rossmo, K., “Geographic Profiling” Boca Raton, *CRC Press*, 87 (2000).

Sahil, S., “Başkent Ankara’daki Devlet Yapılarının Kentsel Mekanın Oluşma Sürecindeki Yeri”, *G.Ü.MMF Dergisi*, Ankara, 5, 65-78 (1990a).

Sahil, S., “Ankara Atatürk Bulvarı’nda Yaptırılan Özel Sektör Yapılarının Gelişimi”, *G.Ü.MMF Dergisi*, Ankara,5, 79-93 (1990b).

Sassen, S., “The Global City”, *Princeton University Press*, New Jersey, 75 (1991).

Schneider, R.H., Kitchen, T., “Planning for Crime Prevention: A Transatlantic Perspective”, *Canada: Routledge, Tylor and Francis Group*, London, USA, 81-100 (2002).

Sencer, Y.I., “Bir Toplumsal Değişme Süreci Olarak Kentleşme ve Getirdiği Sorunlar”, *Kentleşme Sorunları ve İstanbul*, TMMOB Yayını, Ankara, 104 (1980).

Sennett, R., “The Fall of Public Man”, *Faber & Faber*, London, 69 (1977).

Shaw C.R., McKay, H.D., “Juvenile Delinquency and Urban Areas”, *University of Chicago Press*, Chicago, 44-79 (1942).

Sheldon, K., "The Home Range: Topographical & Psychological Influences on the Target Selection of House Burglars", *Liverpool Hope University 1998-99 Library Articles*, 1: 7-21 (1998).

Shelley, L.I., "Crime and Modernization: The Impact of Industrialization and Urbanization on Crime", *Southern Illinois University Press*, USA, 22 (1981).

Smith, N., "New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy", *Antipode*, 34 (3): 434-457 (2002).

Sokullu-Akıncı, F., "Suç Nedenleri", *Kriminoloji*, İstanbul, 1-25 (1994).

Soja, E., "Postmetropolis: Critical Studies of Cities and Regions", Oxford, 33 (2000)

Soyaslan, D., "Yürütme Organının Suç ve Ceza Koyma Yetkisi", Ankara, 49-70 (1990).

Sönmez, İ.Ö., "Yoksulluğu Sürekli Kılan Faktörler Üzerine Gözlemler İzmir Kent Merkezi Tarihi Konut Alanı Örneği", *Kentleşme Göç ve Yoksulluk, 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi*, Ankara, 22 (2002).

Strauss, A., Corbin, J., "Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques", *Sage Publications*, Thousand Oaks, 79 (1998).

Suğur, N., Suğur, S., "Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçiş", *Ünite 2*, 80 (2004).

Sutherland, E.H., "Principles of Criminology", Philadelphia, 44 (1939).

Şen, B., "Soyluaştırma: Kentsel Mekanda Yeni Bir Ayrışma Biçimi", *İstanbul'da Kentsel Ayrışma*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 127-159 (2005).

Şengül, T., "Kentsel Çelişki ve Siyaset:Kapitalist Kentleşme Süreci Üzerine Yazılar", *DeKi*, İstanbul, 63-70 (2000).

Şengül, T., "Kapitalist Kentleşme Dinamikleri ve Türkiye Kentleri", *Evrensel Kültür Dergisi*, 128 (2008)

Şenyapılı, T., "Ankara'da Gecekondu Oluşum Süreci ve Ruhsatlı Konut Sorunu", *Batıbirlik Yayıncılık*, Ankara, (1997).

Şenyapılı, T., "Baraka"dan Gecekonduya: Ankara'da Kentsel Mekanın Dönüşümü (1923-1960)", *İletişim Yayınları*, İstanbul, (2004).

Şenyapılı, T., "Gecekondu Olgusuna Dönemsel Yaklaşımlar", *Değişen Mekan*, Derleyen, Eraydın A., Dost Kitapevi, Ankara, (2006).

Taxman, S.F., McEven, T., “Using Geographical Tools with Interagency Work Groups to Develop and Implement Crime Control Strategies”, *Sage*, New York, 65 (1998).

Tekeli, İ., “Türkiye’de Yaşamda ve Yazında Konut Sorununun Gelişimi”, *TOKİ* Ankara, 22 (1996).

Tekeli, İ., “Türkiye’de Kentleşme Yazıları”, *Turhan Yayınları*, Ankara, 15-16, 29-38 (1981).

Tekeli, İ., Bağımlı Kentleşme, Ankara, *Mimarlar Odası Yayınları*, 18 (1977).

Türkün-Erendil, A., Ulusoy, Z., “İronik Karşılaşmalar: Kale’nin Kentle ve Kentin Kale’yle İki Karşılaşması,” *Şehrin Zulası-Ankara Kalesi içinde*, İletişim Yayınları, İstanbul, 221-286 (2004).

Toprak Z., “Kent Yönetimi ve Politikası”, *Anadolu Matbaacılık*, İzmir, 1-34 (2001).

Toprak Z., “Yerel Yönetimler”, *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara, 200-256 (2006).

Uzun, C.N., “Kentsel Dönüşümde Yeni Bir Kavram:Seçkinleştirme”, *Değişen Mekan*, Derleyen, Eraydın A., Dost Kitapevi, 340-360 (2006).

Yurtman, N., “Ankara-İstanbul/Öğün, Çalış, Güven”, *Yapı Kredi Yayınları*, Ankara, 397-410 (1994).

Yücel, MT, “Suçların Önlenmesi”, *Kriminoloji*, 1. Baskı, Ankara, 15-115 (2003).

Wacquant, Loic J.D.. “Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality”, *Thesis Eleven*, 91, 66- 77 (2006).

Wacquant, Loic J.D., “Urban Outcasts: Stigma and Division in the Black American Ghetto and the French Urban Periphery”, *International Journal of Urban and Regional Research*, 17 (3): 366-383 (1993).

Wekerle, G.R., Whitzman, C., “Safe Cities: Guidelines for Planning, Design and Management”, *A Division of International Thomson Publishing, Inc.*, USA, 5-25 (1995).

Weisburd, D., McEwen, T., “Introduction: Crime Mapping And Crime Prevention. *Crime Mapping and Crime Prevention. Crime Prevention Studies*, Criminal Justice Press, New York, 8, 1-23 (1998).

Whirt, L., “20. Yüzyıl Kenti, Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme”, *İmge Kitapevi*, Ankara, 59-80 (2002).

Whitt, H.P., “The Moral Statisticians”, Editörler, Adler, P.A., Adler, P., Jay, C., *Encyclopedia of Criminology and Deviant Behavior*, Historical, Conceptual, and

Theoretical Issues, Brunner-Routledge, Taylor and Francis Group, USA, 1, 229-232 (2001).

Wilson, J., Q., Kelling, G., L., "The Police and Neighbourhood Safety; Broken Windows", *Atlantic Monthly*, 29-38 (1982).

Wu, T., "Analysing Crime Spatial Patterns Using Remote Sensing and Geographical Information System Technologies: Investigating the Urban Opportunity Structure Model of Jackson", Ph.D. Thesis, *Lousiana State University and Agricultural and Mechanical College*, Mississippi, USA, 122 (2001).

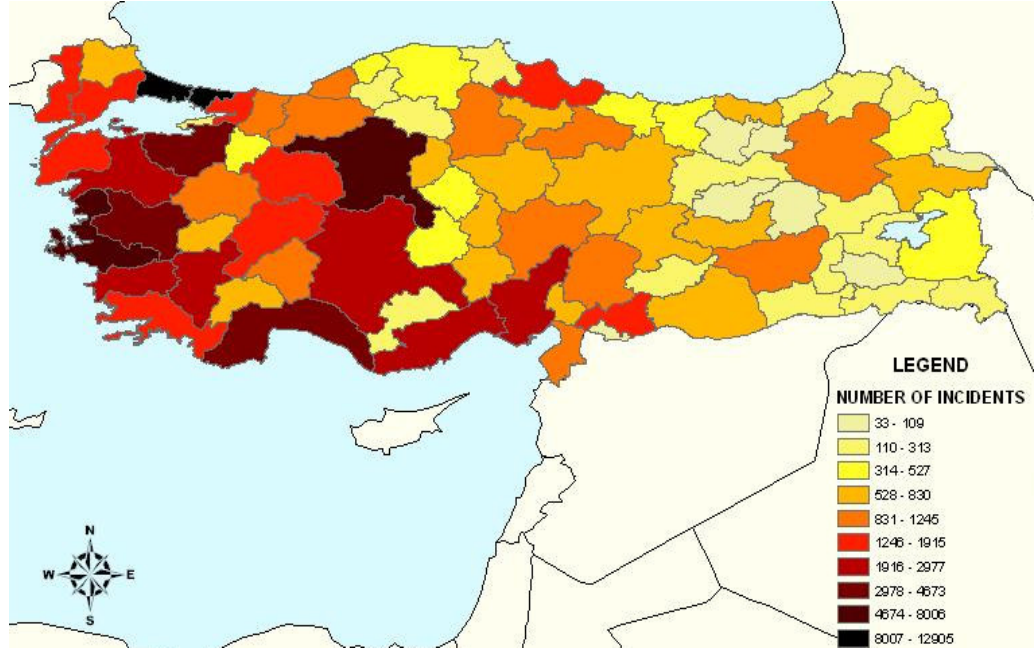
EKLER

EK-1 Ankara'nın Demografik Yapısı

Yıl	Türkiye Nüfusu	Türkiye'deki Kentsel Nüfus	Ankara Nüfusu	Ankara Nüfusunun Türkiye'nin Toplam Nüfusu İçindeki Oranı (%)	Ankara'nın Kentsel Nüfusunun Türkiye'nin Toplam Kentsel Nüfusu İçindeki Oranı (%)
1927	13.648.270	3.305.879	74.553	0,55	2,26
1935	16.158.018	3.802.642	122.720	0,76	3,23
1940	17.820.950	4.346.249	157.242	0,88	3,62
1945	18.790.655	4.687.249	226.712	1,21	4,84
1950	20.947.188	5.244.337	288.536	1,38	5,50
1955	24.064.763	6.927.343	451.241	1,88	6,51
1960	27.754.820	8.859.731	650.067	2,34	7,34
1965	31.391.421	9.382.621	905.660	2,89	9,65
1970	35.605.176	12.753.367	1.236.152	3,47	9,69
1975	40.347.719	16.706.528	1.701.004	4,22	10,18
1980	44.736.826	20.330.065	1.877.755	4,20	9,24
1985	50.664.458	25.889.750	2.235.035	4,41	8,63
1990	56.473.035	31.804.551	2.584.594	4,58	8,13
1997	62.865.574	40.882.357	2.984.099	4,75	7,30
2000	67.803.927	44.006.274	3.203.362	4,72	7,28
2007	70.586.836	49.747.859	4.406.756	4,71	7,23

Kaynak: TÜİK, Türkiye Nüfus Verileri

EK-2: 2006 Yılı İllere Göre Türkiye’de Suç Olaylarının Dağılımı



Kaynak: http://www.die.gov.tr/esg_Il_Bolge.htm

EK-3 Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler

Altındağ ilçesi 2009 yılı verilerine göre 367340 kişi ile Çankaya, Keçiören, Yenimahalle, Sincan ve Mamak'ın ardından Ankara'nın en yüksek nüfusa sahip 6. ilçesidir.

1990-2009 yılları arasında Ankara ili ve Altındağ ilçesi nüfuslarını karşılaştırıldığında Ankara %39 artış hızı gösterirken, Altındağ ilçesi %13 oranında azalmıştır. Bu negatif yöndeki nüfus hareketi Altındağ İlçesinde yenileme çalışmaları sonrası boşaltılan çöküntü alanlarında veya düzensiz konut alanlarındaki nüfusun yer değiştirmesi ve artan ticaret alanlarının konut alanlarındaki baskısı olarak özetlenebilir. Altındağ ilçesinde halen yaşamakta olan nüfus ise düşük gelir grubuna sahip kesimdir. İşyeri konaklama yeri ilişkisi göz önüne alındığında ulaşım masraflarının az olması nedeniyle eski kent merkezine yakınlık düzensiz konut alanlarında yaşamının en cazip noktasıdır.

Çizelge 1 Ankara ve Altındağ İlçesi Nüfus Gelişimi

	1990	2000	2009
Ankara	3236378	4007860	4513921
Altındağ	422688	407101	367340

Kaynak: TÜİK,

Türkiye Geneli Nüfus Projeksiyonları, 1990-2009

Hane Halkı Büyüklüğü

Çizelge 2 Hane Halkı Büyüklüğü (2009)

	Hane Halkı Büyüklüğü (Kişi)
Çalışma Alanı	3,5
Ankara	3,8
Türkiye	4,0

Çalışma alanındaki hane halkı büyüklüğü 3,5 kişidir. Bu büyüklük Ankara ve Türkiye hane halkı büyüklüklerinden küçüktür.

Kaynak: TÜİK, Türkiye Geneli Nüfus Projeksiyonları

Bunun da nedeni yerleşik bekar erkek nüfusunun çalışma alanındaki varlığıdır. Bu bölgedeki düşük kira ve ulaşım kolaylığı özellikle büyükşehre göç etmiş nüfusun yer seçmesi nedenleri arasındadır.

EK-3 (Devam) Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler

Çalışan Nüfusun İş Kollarına Göre Dağılımı

Çizelge 3 Çalışan Nüfusun İş Kollarına Göre Dağılımı

Sektör	Oran (%)
Toptan ve Perakende Ticaret	35
Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	24
İmalat Sanayi	21
Mali Kurumlar, Sigorta, Taşınmaz Mallara Ait İşler	8
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	6
İnşaat ve Bayındırlık İşleri	5

Sektörel dağılım incelendiğinde çalışan nüfusun en çok toptan ve perakende ticaret sektöründe olduğu görülmektedir. %35 ile ilk sırada yer alan toptan

ve perakende ticareti, %24 oranı ile toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler izlemektedir. Ayrıca muhtarlık mülakatları sonrası bölgede kayıt altına alınmamış marjinal sektörlerde çalışan nüfusun yoğunluğundan bahsedilmiştir.

Kaynak: Anafartalar ve Hacı Bayram Muhtarlığı

Gelir Durumu

Çalışma alanında gelir durumu incelendiğinde, 0-500 TL gelire sahip hane sayısının % 50 ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 4 Çalışma Alanında Gelir Durumu

500-1000 TL gelire sahip haneler % 30 oranı ile 2. sırada yer almaktadır. Bu oranı %

Gelir	Oran (%)
0-500 TL	50
500-1000 TL	30
1000-2000 TL	18
2000-3000 TL	1
3000-5000 TL	1

19 ile aylık 1000-2000 TL geliri olan haneler izlemektedir.

Kaynak: Anafartalar ve Hacı Bayram Muhtarlığı

EK-3 (Devam) Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler

3000-5000 TL geliri olan haneler %1 ile 4. sırada yer almaktadır. 2000-3000 TL gelire sahip hane % 1 oranına sahiptir.

1 Ocak 2010 itibari ile Türkiye’de asgari ücret net 521 TL’dir. Kamu-Sen 2010 yılı Mart ayı raporuna göre ise Türkiye’de yoksulluk sınırı 2936,40 TL’dir. Bu değerler göstermektedir ki, çalışma alanda hane geliri asgari ücrete yakın veya asgari ücretten daha düşüktür. Hanelerin %98’i, aylık asgari geçim haddi olan 2936,40 TL’den daha az gelire sahiptir.

Sosyal Yapı

Çizelge 5 Mezun Olunan Okula Göre Dağılım (Türkiye)

Yıl	Okur-Yazar (%)	Okur-Yazar Olmayan (%)	İlkokul (%)	Ortaokul (%)	Lise (%)	Y.Öğretim (%)
1975	8,90	47,32	34,73	3,33	3,87	1,85
1980	8,15	43,77	35,65	3,79	5,03	3,60
1985	8,81	31,16	44,57	4,63	6,92	3,92
1990	5,66	26,72	48,29	5,78	8,47	5,08
2000	6,40	17,25	47,77	8,23	12,55	7,80

Kaynak: TÜİK, Okuryazarlık ve eğitim durumuna göre nüfus,1975-2000

Türkiye genelinde nüfusun eğitim durumlarına bakıldığında 2000 yılı verilerinde nüfusun % 47,77’sinin ilkokul mezunu olduğu, diğer eğitim kurumlarından mezun olanların oranlarının ise oldukça düşük olduğu görülmektedir. Ortaokul veya ortaokul dengi meslek okulları mezunu olanların oranı % 8,23 iken, bu oran lise veya lise dengi meslek okulları mezunu olanlar için % 12,55 olmakta, üniversite mezunu olanların oranı ise % 7,80’e kadar düşmektedir. Türkiye genelinde herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmayanların oranı ise % 23,65’tir.

EK-3 (Devam) Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler

Çizelge 6 Çalışma Alanında Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Oran (%)
İlkokul	56
Ortaokul	8
Lise	15
Yükseköğretim	3
Okur-Yazar	4
Okur-Yazar Olmayan	11

Kaynak: Anafartalar ve Hacı Bayram Muhtarlığı

Çalışma alanında mezun olunan eğitim kurumlarına göre eğitim durumu

değerlendirildiğinde, % 56 oranında bir kesimin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bu değer % 47 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ortaokul mezunu olanların oranı % 8, lise mezunu olanların oranı ise % 15'dür. Üniversite mezunu olanların oranı ise % 3 olup, Türkiye ortalaması olan % 7 oranından daha düşüktür. Hiçbir eğitim kurumundan mezuniyeti bulunmayanların oranı % 16'dır.

Çalışma alanındaki kullanıcıların Ulus ve çevresindeki ucuz konut alanlarında (düzensiz ve çöküntü alanlarında) yaşayanların burada kalma sebeplerinin başında ekonomik durum gelmektedir. Yaşayanlar maddi imkansızları sebebiyle, diğer bölgelere göre daha ucuz barınma imkanı sunan bu alanı tercih etmektedirler.

Çizelge 7 Ulus'ta Yaşama Nedeni

Anafartalar ve Hacı Bayram muhtarlığı verilerine göre hane sahiplerinin % 30'u bu

Burada Kalma Nedeniniz	Oran (%)
Maddi Durum	58
İşe/Merkeze Yakın	5
Beğeniyor	5
Buralı	-
Alışkanlık	3
Kendi Evi/Mülkü	19
Bedelsiz Oturuyor	2
Aileye Yakın	1

bölgeden ayrılmayı düşünmektedir. Diğer yandan eski doku, niteliksiz yapılaşma, daha iyi bir bölgede oturma isteği vb. sebepler ayrılma nedenlerinin başlıcalarıdır.

Kaynak: Anafartalar ve Hacı Bayram Muhtarlığı

EK-3 (Devam) Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler

Çizelge 8 Ulus'tan Ayrılmayı Düşünme Nedenleri

Neden Bu Bölgeden Ayrılmayı Düşünüyorsunuz?	Oran (%)
Bakımsız Çevre	20
Daha İyi Bir Semtte Oturmak İçin	14
Eski/Kullanışsız Ev	10
Maddi Durum Sebebiyle	9
Yaşam Koşulları Zor	17
Güvenli Değil	10
İş Yerine Uzak	6
Çocuklar İçin Daha Sağlıklı Bir Çevre İsteği	4
Gürültü	4
Yüksek Kira Bedeli	4

Kaynak: Anafartalar ve Hacı Bayram Muhtarlığı

Mevcut Arazi Kullanımı

Bina Analizleri

Çalışma alanında yapıların fonksiyon dağılımı incelendiğinde toplam 3547 adet yapının % 47'sinin konut kullanımında olduğu görülür. Konut kullanımını % 30'luk yakın bir oranla ticaret kullanımı izlemektedir. Alandaki müstemilat kullanımı, konutların küçük depoları şeklinde olup % 6 oranı ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Alanda, herhangi bir fonksiyona sahip olmayan, boş durumdaki binaların yüzdesi 4 gibi yüksek bir orandır. Bu binaların çoğu ağır onarım gerektiren, kötü durumdaki yapılardır. Taşıyıcıları zarar görmüş, kimi bölümleri yıkık durumdaki binalar da harabeler olarak değerlendirilmiş ve % 3 oranı ile dağılımda yer almıştır.

EK-3 (Devam) Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler

Yapı Kat Adetleri

Çizelge 9 Yapı Kat Adetleri

Yapı Kat Adetleri	Oran (%)
2 Kat	41
1 Kat	40
3-5 Kat	11
6-9 Kat	4
Harabe, vs.	4

Planlama alanı genelinde bina kat adetleri değerlendirildiğinde, toplam 3547 adet binanın 1523 adedinin 2 katlı binalardan

meydana geldiği, %41 oranı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu değere yakın olarak % 40 ile 1 katlı binalar alanda yoğun olarak bulunmaktadır. Söz konusu 1 ve 2 katlı yapıların çoğunlukla tescilli yapılar, tescili olmadığı halde mimari değeri olan yapılar ve bu yapıların bulunduğu alanlardaki niteliksiz yapılar olduğu belirlenmektedir. Buna karşılık, oran olarak düşük olmakla birlikte, 6 katın üzerindeki yapılardan Atatürk Bulvarı, Çankırı Caddesi ve Talatpaşa Bulvarı üzerinde bulunanlar dışındaki yapılarda, Bölge Kat Nizamı Planı ile verilen kat sınırlarının üstüne çıkıldığı gözlenebilmektedir.

Yapı Nitelikleri

Çizelge 10 Yapı Nitelikleri

Yapı Nitelikleri	Oran (%)
Ağır Onarım Gerektiren, Yıkılabilir	74
İyi Durumda	10
Hafif Onarım Gerektiren	9
Harabe	5
İnşaat	1

Çalışma alanında yer alan toplam 3547 adet binanın 2624 adedinin, yaklaşık % 74'ünün ağır onarıma ihtiyaç duyan, kötü durumda yapılar

olduğu tespit edilmiştir. Bu değeri % 10 oranı ile iyi durumda olan yapılar izlemektedir. “Ağır onarım gerektiren, yıkılabilir” kategorideki yapıların büyük bir çoğunluğunun tescilli ya da tescili olmadığı halde mimari bakımdan nitelikli yapılar olduğu saptanmaktadır. Bunların yanı sıra niteliksiz yapıların da büyük bir bölümü aynı kategoride yer almaktadır.

EK-3 (Devam) Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler

Hane Büyüklükleri

Çalışma alanında ortalama bina alanı büyüklükleri değerlendirildiğinde, 51-100 m² büyüklüğe sahip hanelerin % 56 oranı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

101-150 m² büyüklüğe sahip haneler % 22 ile ikinci, 50 m² ve altında büyüklüğe sahip haneler ise % 16 ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Hanenin Mülkiyet Durumu

Çizelge 11 Hanenin Mülkiyet Durumu

Sahiplilik	Oran (%)
Kiracı	57
Mal Sahibi	35
Bedelsiz	8

Hanede yaşayanların binaları sahiplilik durumu incelendiğinde, kiracı

olanların % 57 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Hane Kira Bedeli

Çizelge 12 Hane Kira Bedeli

Kira Bedelleri	Oran (%)
51-150 TL	59
151-250 TL	20
251-350 TL	10
351-450 TL	6
451-550 TL	4
0-50 TL	1

Kira bedelleri incelendiğinde, 51-150 TL kira bedeli olan binaların % 59 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 151-250 TL kira bedeli olan haneler % 20 oranı ile ikinci, 251-350 TL kira bedeli olan haneler % 10

oranı ile üçüncü sırada yer almaktadır.

EK-3 (Devam) Altındağ İlçesi Sosyal-Ekonomik Göstergeler

Çalışma Alanı

Çizelge 4.13 Ticaret Birimlerinin Alt Sektörlere Dağılımı

Sektör	Oran (%)
Perakende Ticaret	55
İmalat Sanayi	11
Mali Kurumlar, Sigorta Hizmetleri	9
Kişisel Hizmetler	8
Lokanta Ve Oteller	7
Toptan Ticaret	4
Çevre Sağlığı, Sosyal ve Kamu Hizmetleri	2
Ulaştırma, Haberleşme	1
Kamu İdaresi ve Savunma	1
Eğlence ve Kültür Hizmetleri	1
İnşaat ve Bayındırlık İşleri	1

İşyerlerinin % 55'inin perakende ticaret yapan işyeri olduğu görülmektedir. Sektörel dağılımda imalat sanayiye ait işyeri %11 pay ile ikinci sırada yer almaktadır. Dağılımda sırasıyla % 10'luk pay ile mali kurumlar, sigorta

hizmetleri, % 8 pay ile kişisel hizmetler (tamir işleri, ev hizmetleri, diğer kişisel hizmetler vb.), % 7 pay ile lokanta ve oteller yer almaktadır.

Hanede Çalışanların İşyerlerine Ulaşımı

Çalışan nüfusun işyerlerine çoğunlukla (%54) yaya olarak ulaştıkları görülmektedir. Toplu taşıma araçları ile ulaşım % 29 ile ikinci sırada yer almaktadır. İşyerlerine ait servisleri kullananların oranı % 7, özel araçları ile işe gidenlerin oranı ise % 6'tır. İşyerlerine giderken hem yürüyüp hem toplu taşıma araçlarını kullananların oranı % 1, hem toplu taşıma aracına hem servise binenlerin oranı ise 0,8'dir.

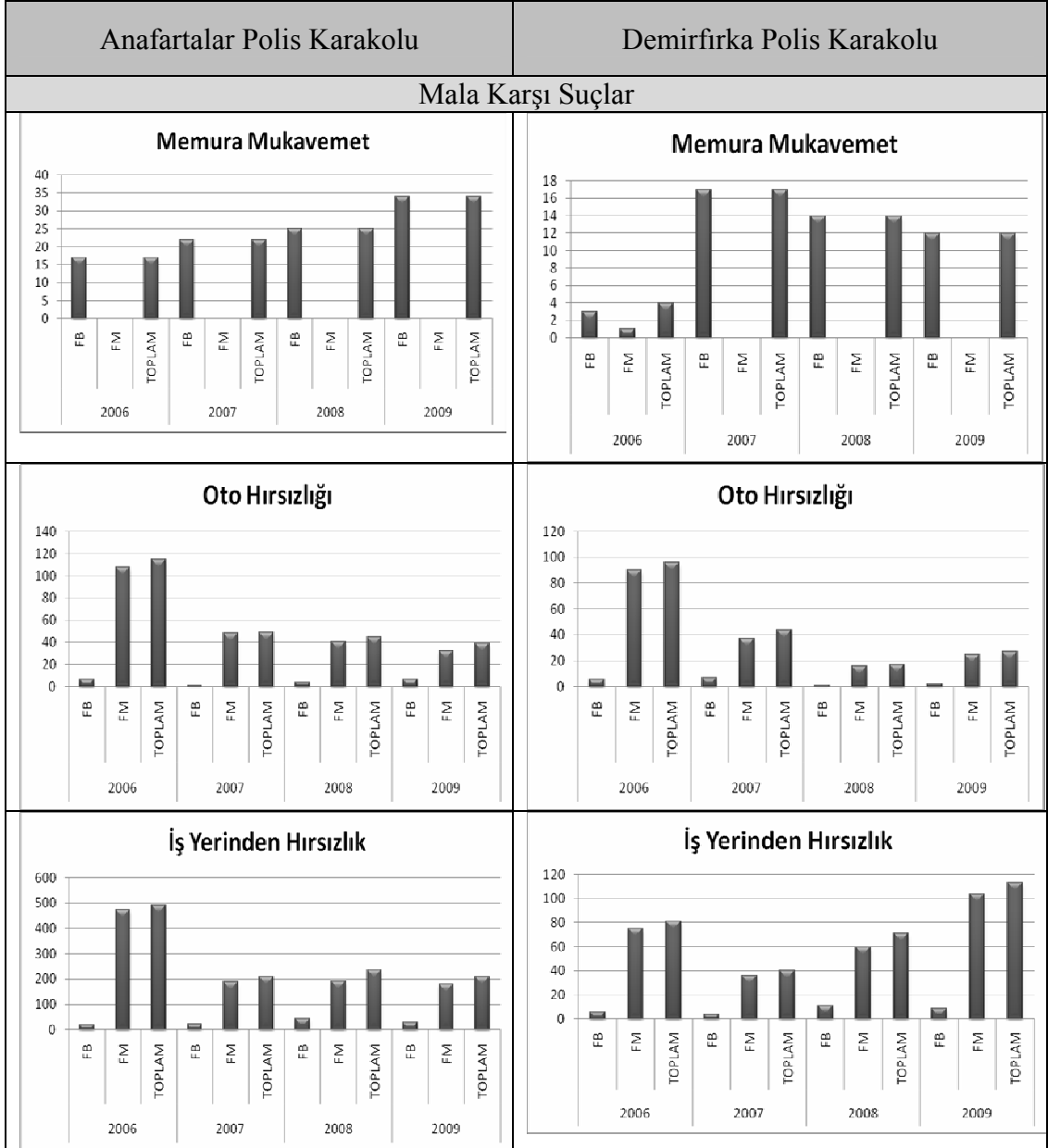
EK-4 Ankara Büyükşehir Belediyesinin Uyguladığı/Uygulayacağı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projeleri

Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanları	Büyükşehir Belediyesinin Proje Onay Tarih ve Karar Sayıları	Proje alanı (m2)
Lodumlu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	18.02.2005 tarih ve 542 sayılı kararı	6.000.000
İmrahor Vadisi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	18.02.2005 tarih ve 536 sayılı kararı	35.600.000
Yakupabdal-Karataş-Yaylabağ Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	17.06.2005 tarih ve 1642 sayılı kararı	36.000.000
Güneytepe Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	17.06.2005 tarih ve 1648 sayılı kararı	600.000
Merkezi İş Alanı (Mia) Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	15.07.2005 tarih ve 1964 sayılı kararı	1.300.000
Alüminyumcular (Ovacık) Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	12.08.2005 tarih ve 2229 sayılı kararı	779.000
Doğukent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	12.08.2005 tarih ve 2238 sayılı kararı	7.580.000
Kasalar Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.09.2005 tarih ve 2533 sayılı kararı	2.300.000
Göksu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.09.2005 tarih ve 2532 sayılı kararı	6.500.000
Şirindere Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	11.10.2005 tarih ve 2669 sayılı kararı	137.000
50. Yıl Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.12.2005 tarih ve 3281 sayılı kararı	1.160.000
İncek-Taşpınar-Kızılcaşar Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.12.2005 tarih ve 3279 sayılı kararı	22.350.000
TOBB Lodumlu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.12.2005 tarih ve 3283 sayılı kararı	143.000
TOBB Söğütözü Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.12.2005 tarih ve 3280 sayılı kararı	437.000
BHA-Hipodrum Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.06.2006 tarih ve 1439 sayılı kararı	2.000.000
Beynam Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.06.2006 tarih ve 1438 sayılı kararı	9.300.000
Ahlathıbel Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.06.2006 tarih ve 1457 sayılı kararı	63.000
Saklıkent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	15.08.2006 tarih ve 1990 sayılı kararı	12.050.000
Şükriye Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	18.08.2006 tarih ve 2019 sayılı kararı	196.000
Tanyeli Kavşağı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	12.09.2006 tarih ve 2215 sayılı kararı	96.000
Karakusunlar (Semazen) Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	15.09.2006 tarih ve 2316 sayılı kararı	64.000
Güneykent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	15.11.2006 tarih ve 2749 sayılı kararı	38.000.000
TCDD Güzergahı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	30.11.2006 tarih ve 2965 sayılı kararı	59.350.000

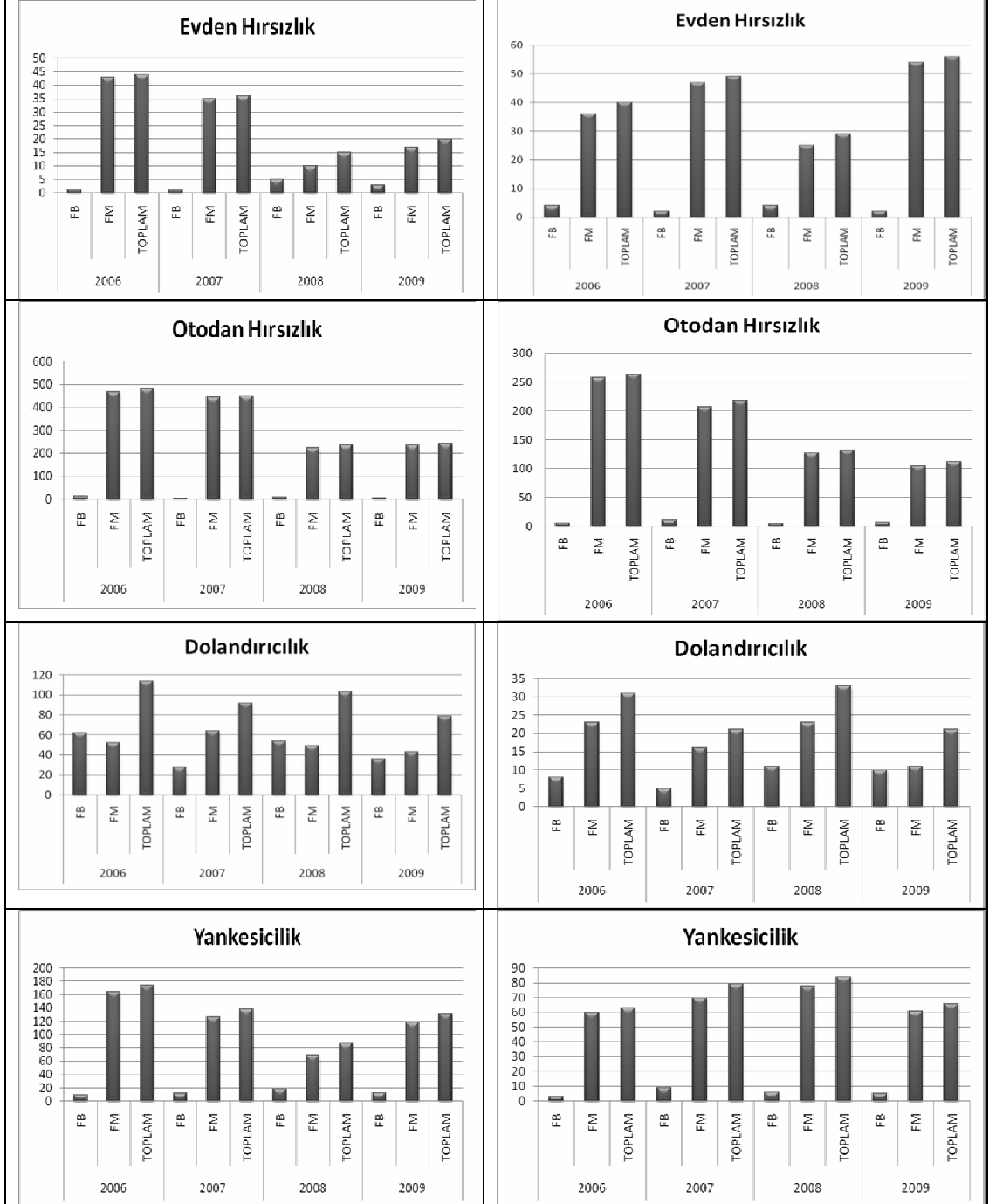
EK-4 (Devam) Ankara Büyükşehir Belediyesinin Uyguladığı/Uygulayacağı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projeleri

Anadolu Bulvarı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	30.11.2006 tarih ve 2974 sayılı kararı	50.000
Bilkent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.02.2007 tarih ve 491 sayılı kararı	16.690.000
Temakent Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.02.2007 tarih ve 496 sayılı kararı	27.800.000
Çukurambar Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.02.2007 tarih ve 495 sayılı kararı	964.000
Tilkiler Çiftliği Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	16.03.2007 tarih ve 802 sayılı kararı	2.240.000
Fatih Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı	13.04.2007 tarih ve 1103 sayılı kararı	3.650.000

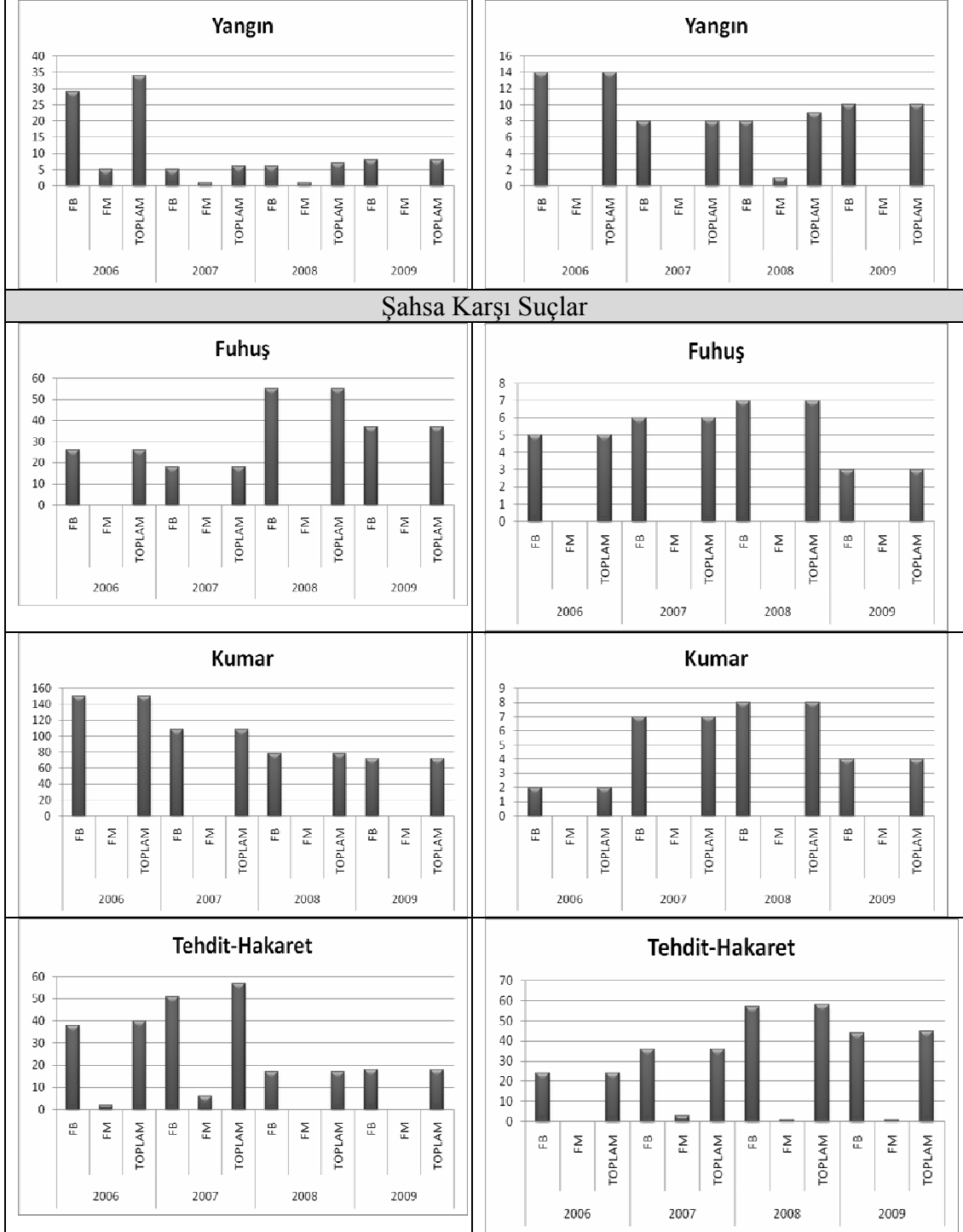
EK-5: Anafartalar ve Demirfirka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2006-2009 Yılları Arasındaki Suç Olaylarının Yıllara Göre Dağılımı



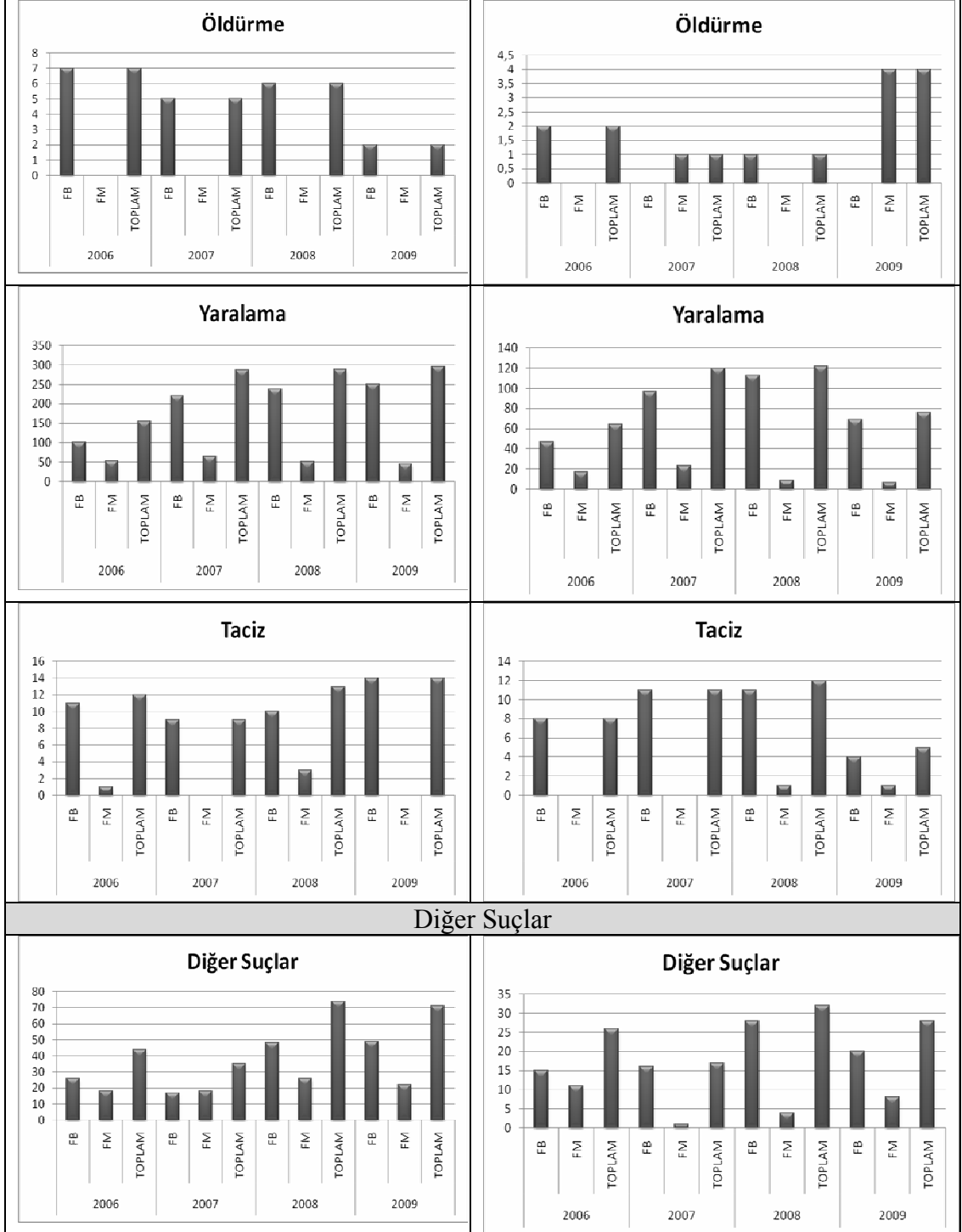
EK-5: (Devam) Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2006-2009 Yılları Arasındaki Suç Olaylarının Yıllara Göre Dağılımı



EK-5: (Devam) Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2006-2009 Yılları Arasındaki Suç Olaylarının Yıllara Göre Dağılımı



EK-5: (Devam) Anafartalar ve Demirfırka Polis Karakolları Mıntıka Alanındaki 2006-2009 Yılları Arasındaki Suç Olaylarının Yıllara Göre Dağılımı



ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : AKSOY Erman
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 29.07.1977 Ankara
 Medeni hali : Evli
 Telefon : 0 (312) 5823714
 Faks : 0 (312) 5823116
 e-mail : eaksoy@gazi.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi/Şehir ve Bölge Planlama Bölümü	2005
Lisans	Gazi Üniversitesi/Şehir ve Bölge Planlama Bölümü	2000
Lise	Kocatepe Mimar Kemal Lisesi	1995

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2005-	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2005-2005	Erciyes Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler

1. Aksoy, E., Kentsel Gelişmede Ulaşımın Etkinliği: Sivrihisar Örneği, Eski Yeni Dergisi, Temmuz, 2010.
2. Aksoy, E., Suç ve Güvenli Kent Yaklaşımı, TMMOB Mimarlar Odası Bülteni Kent ve Suç Dosyası, Bülten.55, Kasım-Aralık, Ankara, S. 11-16., 2007.

Hakemli konferans/sempozyumların bildiri kitaplarında yer alan yayınlar

1. Aksoy, E., Geleneksel Ticaret Merkezlerinde: Güvenli Kent Planlama İlkeleri, 1st International Graduate Research Symposium on the Built Environment, Ankara, 2010.
2. Güzey, Ö., Gültekin, N., Kırsaçlıoğlu, O., Aksoy, E., Ataç, E., Spatial Characteristics of Social Exclusion of the Turkish Community in Deventer, the Netherlands, 14th International Planning History Society Conference , İstanbul, 2010.
3. Aksoy, E., Renewal of Public Space Use: Shopping Malls, 48th Congress of the European Regional Science Association, Liverpool, UK, 2008.
4. Gültekin, N., Güzey, Ö., Kırsaçlıoğlu O., Aksoy, E., Ataç, E., Urban Transformation, Partnerships and User Participation: Çanakkale Roman Districts, 48th Congress of the European Regional Science Association, Liverpool, UK., 2008.
5. Güzey, Ö., Gültekin, N., Kırsaçlıoğlu O., Aksoy, E., Ataç, E., Uğurlar, A., Divided Cities: Spatial Characteristics of Social Exclusion of the Immigrant Youths in case of Netherlands/Deventer, 48th Congress of the European Regional Science Association, Liverpool, UK., 2008.
6. Aksoy, E., Gültekin, N., The Effects of Railway and Railway Station Complex on Urban Development: Ankara Turkey, Congress of the European Regional Science Association, Paris, 2007.
7. Aksoy, E., Kentsel Yaşam Kalitesi Bağlamında Güvenli Kent, II. Kent ve Sağlık Sempozyumu, Bildiri Özetleri Kitabı, Bursa, 2007.
8. Aksoy, E., Gültekin, N., Effects of Transportation on Urban Development: Sivrihisar, Turkey, Twelfth International Conference on Urban Transport and the Environment in the 21st Century, , Konferans Bildiri Kitabı, 555-567, Prag, 2006.

Diğer yayınlar

1. Aksoy, E., Hovardaoğlu, Ç., S., Hovardaoğlu, O., Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları II,"1930 sonrası Değişen Mekansal Yapısıyla Kırsal Nitelikli Bir Yerleşme: Kalkancık", docomom-tr Ulusal Çalışma Grubu/Mimarlar Odası İzmir Şubesi, İzmir, 2005.

2. Hovardaoğlu, Ç.S., Hovardaoğlu, O., Aksoy, E., ,Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları II. "Bünyan Hidroelektrik Santrali", docomomo-tr Ulusal Çalışma Grubu/Mimarlar Odası İzmir Şubesi, İzmir, 2005.

Projeler

1. 06/2007-47 kodlu Gazi Üniversitesi K-BAP Projesi, Gültekin, N., Güzey, Ö., Kırsaçlıoğlu, O., Aksoy, E., Ataç, E., “Kentsel Dönüşüm, Ortaklıklar ve Toplum Katılımı: Çingene Mahalleleri/Çanakkale”, 2010, (Araştırmacı)
2. 107K099 kodlu TÜBİTAK Projesi, Güzey, Ö., Gültekin, N., Kırsaçlıoğlu, O., Aksoy, E., Ataç, E., “Bölünmüş Kentte Kimlik Odakları; Hollanda’da Yaşayan Türklerde Sosyal Dayanışma ve Uyum Davranışlarıyla Biçimlenen Mekansal Ayrışma/Toplanma”, 2009, (Bursiyer)
3. 06/2009-38 Kodlu Gazi Üniversitesi BAP Projesi, Gültekin, N., Aksoy, E., “Kentsel Güvenliğin Sağlanmasında Güvenli Kent Planlama Ajandasının Oluşturulmasına Yönelik Bir Model Önerisi: Ankara Dikmen Örneği”, (Devam Etmekte)

Kitapta Bölüm

1. Aksoy, E., Türkiye’deki Kentleşme Sürecinin Suç ve Şiddet Eğilimleri ve Olgusuna Etkileri, Yasal ve Yönetmel Boyutlarıyla Planlama, Yenigün Matbaacılık ve Ltd.Şti., Ankara, 2011, ISBN: 978-975-490-010-1
2. Güzey, Ö., Gültekin, N., Kırsaçlıoğlu, O., Aksoy, E., Ataç, E.,, Cultural Interactions of Diversity in Europe: The Spatial Characteristics of Social Exclusion of Turkish Community in The Netherlands, Housing Policy, 2009, ISBN: 978-1-61728-968-2
3. Aksoy, E., Modern Dönem İdeolojisi Açısından Kent ve Kentsel Kamusal Mekan Özellikleri, Kent ve Bölge Üzerine Çalışmalar, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası, Ankara, 2007, ISBN: 978-975-507-214-2

Hobiler

Bilgisayar teknolojileri, Dans